Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

פסח נומער

BIALYSTOKER STIMME

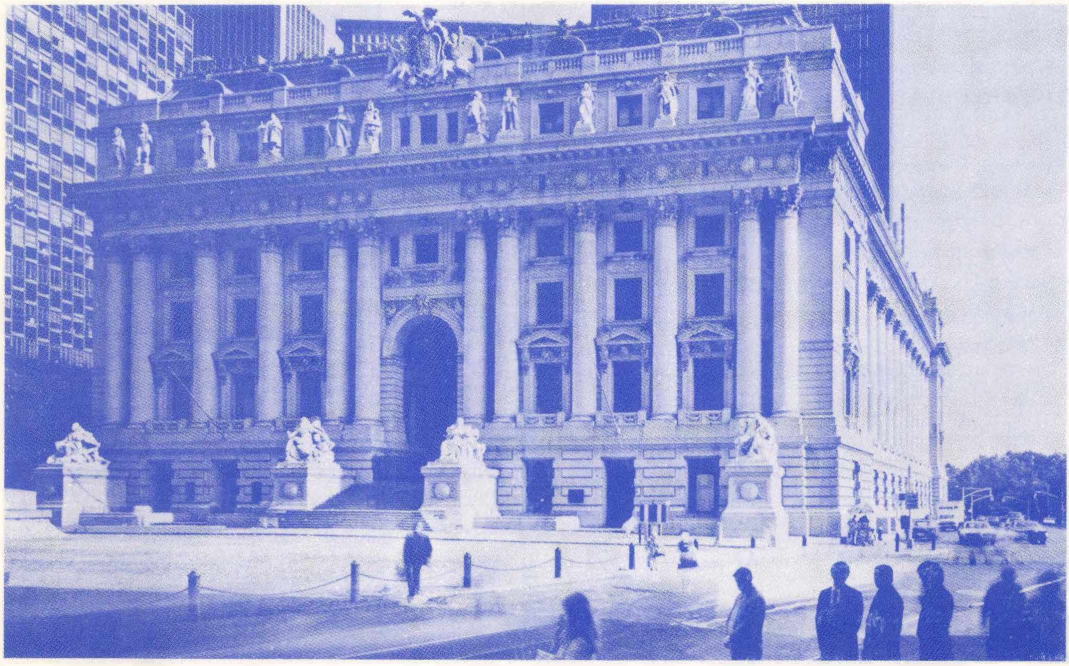
ביאַליסטאָקער שטימע

אָפּיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 336 • ערב פסח, תשמ״ה — ניו יארק, אפריל, 1985 • 63־טער יאָרגאַנג

40 יאָר נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה

40 YEARS AFTER THE SECOND WORLD WAR

די אלטע געביידע פון דעם געווען צאל־אמט (קאסטאם האוז), אין מאנהעטן, וואו עס וועט זיין דער גרויסער אנדענק־צענטער און מוזיאום געווידמעט די זעקס מיליאן אומגעברענטע אידן בייַ די נאצים.

The old edifice of the former custom house in Manhattan where the great Memorial Center and Museum dedicated to the 6,000 Jews killed by the Nazis will be established.

קומט צום גרויסן יערלעכן ביאַליסטאָקער טעאַטער־קאָנצערט

ווידעראַמאָל גרייט איצט דער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפיטאָל פאַר עלטערע, דעם גרויסן יערלעכן טעאַטער־קאָנצערט. ווי יעדעס יאָר, וועט די האַי־יאָריקע אימפּאָזאַנטע אונטערנעמונג אויך פאָרקומען אין דעם פרעכטיקן אייוועדט פישער האָל פון דעם באָרימטן לינקאָלן צענטער, וואָס איז אויף בראָדוועי און 67טע גאַס, אין ניו יאָרק.

צום האַי־יאָריקן טעאַטער־קאָנצערט, וואָס וועט פאָרקומען זונטיק, דעם 8טן סעפּטעמבער, 1985, אַזייגער 2 בייטאָג, ווערט געגרייט אַ ספּעציעלער גרויסער פּראָגראַם פון געזאַנג, מוזיק און קינסטלערישן וואָרט. אין דעם פּראָגראַם וועלן זיך באַטייליקן פאָלגענדע קינסטלער: דזשוליאַ באָד, באַוואוסטע זינגערין און סטאַר פון ראַדיאָ, טעלעוויזיע, בינע און פילם; ראַן עליראַן, באַוואוסטער ישראל און אינטערנאַציאָנאַלער זינגער אין אַ ספּעציעלן פּראָגראַם; גיאָראַ פיידמאַן, דער וועלט באַרימטער קלאַרנעט־מוזיקער מיט זיינע באַגלייטער; סאָל זים, באַוואוסטער חזן און פאָלקס־זינגער אין זיין גרויסן רעפּערטואַר; דער גוט באַקאַנטער הערב בערנשטיין־אָרקעסטער, און אַנדערע.

מיר רופן אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, ווי אויך אָרגאַניזאַציעס און גרופּן, זיך צו באַטייליקן אין דעם גרויסן יערלעכן ביאַליסטאָקער טעאַטער־קאָנצערט. אויסער דעם וואָס איר וועט האָבן אַן אומפּאַרגעסלעכן גייסטיקן גענוס, וועט איר אויך העלפן דורך דעם פאַרבעסערן און שטאַרקן די גוט־באַקאַנטע ביאַליסטאָקער היים און שפיטאָל פאַר עלטערע איינוואוינער. ביי דעם יערלעכן קאָנצערט וועט איר אויך האָבן אַ געלעגנהייט זיך צו באַגעגענען מיט אייערע לאַנדסלייט, פריינט און באַקאַנטע.

פאַרשטענדיקט זיך גלייך מיטן אָפּיס פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, וועגן טיקעטס און גרופּן־בענעפיטס. דער אַדרעס איז:

ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי
ניו יאָרק, טעל. 7755־475(212)
רופט מר. איסאַק ריבאַל.

אינהאַלט

די איצטיקע צייט פון דערמאָנען..... איסאַק ריבאַלאָווסקי 1
אל מלא רחמים (ליד)..... ז. סעגאַלאָוויטש 5
רחמנות, קינסטלערישע צייכענונג.....בען 5
אַ שמועס מיט דר. ש. פּיסאַר..... י. שמולעוויטש 6
פּייערונג פאַר מאַקס ראַטנער און אלי זבאָראָווסקי..... 10
כבוד פאַרן 100 יאָריקן יעקב סאַפּירשטיין..... 11
אַ צענטער אין ניו יאָרק פאַר די זעקס מיליאָן קדושים.... 12
חייקע גראָסמאַן מיט איר מאַן אין ביאַליסטאָקער צענטער. 13
80טער געבורטסטאָג פון בען..... 14
דר. משה מודעי אין צענטער..... 15
איינדרוק פון אַ באַזוך ביי די לאַנדסלייט אין ניו יאָרק
.....אַברהם ליס 16
דער נייער חורבן צענטער אין אויסטראַליע..... 17
מיט לאַנדסלייט אין מיאַמי ביטש (ליד)..... ב. אָבעלסקי 18
זכרונות און שריפטן פון אַ ביאַליסטאָקער.....יצחק גנוז 20
עס ווייגען די שטיינער..... אפרים קיסלער 21
דר. פּיסאַר און א. ליס אין צענטער..... 22־23
איינדרוקן פון אַ באַזוך אין קרית ביאַליסטאָק לעאָן וו. כץ 24
זכרונות פון ביאַליסטאָק.....מאיר באַראַק 25
פּסח דער יום טוב פון פרייהייט.....יעקב מעללער 26
אַ תפילה (ליד).....פּעני גוט 27
פּייערונג אין ביאַליסטאָק צום יאָרצייט פון געטאָ
אויפשטאַנד..... 31
ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע... יצחק צעסלער 32
ביים פרישן קבר פון פּראָפעסאָר מ. סטאַווראָסקי
..... ישראל רובינטשיק 34
די פריידיקע באַגעגעניש (ליד).....מרים יהב 35
יערלעכע אזכרה ביי די פרוושענער.....מאָריס רודניצקי 36
בעור חמץ (ליד)..... חנה שטיינמאַן 36
ביי די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אויסטראַליע
אסתר אַלבערט..... 37
אַברהם וויטקעס ע״ה.....אריה שמיר 39

פון אונזער אינסטיטוציע:
באַריכטן, מעלדונגען, נאָטיצן, טעטיקייטן,
אונזערע פאַרלוסטן.

אַרויסגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער
228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק
דוד סאָהן ע״ה, גרינדער
רעדאַקציע־קאָלעגיום — איסאַק ריבאַלאָווסקי, רעדאַקטאָר

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט אין אמעריקע

נומער 336 • ערב פסח, תשמ״ה — ניו יארק, אפריל 1985 • 63־טער יאָרגאַנג

די איצטיקע צייט פון דערמאָנען

פון איסאק ריבאלאוסקי

געזעלשאפט־סעקרעטאר פון ביאליסטאקער צענטער, היים פאר עלטערע מענטשען און שפיטאל

נאכ׳ן מבול פון חורבן און פארוויסטונג

דיינטיקן פרילינג, פרילינג פון יאָר 1985, וועט אומעטום פארצייכנט ווערן אַ ווייכטיקע היסטאָרישע און צוגלייך טראגישע דאַטע. דאָס וועט אויך באגליטן דער מענטשהייט ווייטער און ווייטער, אויף שטענדיק. עס ווערט נעמלעך איצט פערציק יאָר נאָכן סוף פון דער צווייטער וועלט־מלחמה. אפיציעל, האָט די מלחמה זיך פארענדיקט דעם 8טן מאי, 1945, ווען די צעשלאָגענע פאַרבליבענע היטלעריסטישע גענעראַלן האבן אונטערגעשריבן די קאפיטולאציע נאָר זייער מפלה צוזאמען מיט דער גאַנצער נאַצישער ארמיי און מאָרד־מאשין.

ענדלעך, נאָך קנאפע זעקס יאר, נאכדעם וואָס היטלער איז — דעם 30ן סעפטעמבער, 1939 — אַנגעפאַלן אויף פוילן און עס האָט זיך אַנגעהויבן די גרויזאמע מלחמה, איז אין אייראפע, אין מאי 1945, איינגעשטילט געווארן דער מבול פון פייער, חורבן און פארוויסטונג. עס איז דאָן געקומען דער פרייד־יקער טאג פאר אלעמען וועו עס איז פארשוואונדן דאס שרעק־וואָרט מלחמה. עס איז געקומען די באפרייאונג פון דעם היטלער־קאָשמאר, אויף וואָס עס האבן געוואָרט די אויסגעפיניקטע פעלקער אין אייראָפע און אויך די וועלט.

וועו עס איז געקומען דער סוף פון דער מלחמה, דעם 8טן מאי 1945, האָט זיך אירע גלייך פאר אלעמען אנטפלעקט דער שרעקלעכער חורבן וואָס דער היטלעכע יאר מלחמה און די גרויזאמע היטלער־אקופאציע האט מיט זיך געבראכט. אָט דער חורבן האָט איבערגעשטיגן אלע דערוואַרטונגען. אפילו מען האט געוואוסט וואָס היטלער׳ס „בליץ־קריג״ האָט מיט זיך געבראכט, האָט קיינער זיך אבער ניט פארגעשטעלט און קיינער האָט ניט דערוואַרט, אז דער סך־הכל פון דער מלחמה וועט זיין אזא שרעקלעך מורא׳דיקער.

ביי דער איצטיקער געלעגנהייט דארף מען דערמאָנען, אז צוליב היטלער׳ס פארמעסט קעגן דער וועלט וויינען, ביים אנהויב פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, ארום הונדערט מיליאָן מענטשן פון פרויען פון פארשידענע פעלקער און לענדער געווען מאָביליזירט אין פארשידענע ארמייען. זיי האבן זיך באטייליקט אין אלערליי קאמפן אויף די פראָנטן און אנדערע ערטער קעגן די נאַצישע מערדער־כוחות. מער ווי פופצן מיליאָן פון די הונדערט מיליאָן, זיינען אומגעקומען אין די קאמפן. אנדערע פיל מיליאָנען זיינען געווארן קאליקעס און אינוואַלידן אויף שטענדיק.

די טראגישע צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה האט ארויסגעטריבן אין פארטריבן צענטליקער מיליאָנען מענטשן פון זייערע היימען, וועלכע זיינען געווארן היימלאָז און דאכלאָז און זיך ארומגעוואלגערט אָן שוץ אין זיכערקייט. אויסער די פופצן מיליאָן מענטשן פון פרויען וואָס זיינען געפאלן אויף די פראָנטן אלס סאלדאטן, זיינען מיליאָנען מענטשן פון דער ציווילער באפעלקערונג אומגעקומען פון הונגער, קראנקהייטן, באָמבאַרדירונגען און אנדערעס. דאס פירן די מלחמה קעגן היטלער׳ן האָט אפגענאקאט די אליאירטע פעלקער הונדערטער ביליאָנען דאָלארן. דערביי זיינען צעשטערט און פארניכטעט געווארן מיליאָנען הייזער, גרויסע און קליינע פארשידענע אינדוסטריעס, עס זיינען אפגעווישט געווארן פעלדער, מענטשלעכע שאפונגען און מי, אָן אמת׳ער געווארן פעלדער, מענטשלעכע שאפונגען און מי, אָן אמתע׳ר מבול. איצט, 40 יאר שפעטער, שרייבט מען וועגן דעם אלעם פיל, מען לעבט דאָס אלץ ווידעראמאל אויף, דאס איז א שרעקלעכע פיינלעכע דאטע.

די טראגישע דאטע און מיר אידן

פאר אונז, אידן, האָט די דאָזיקע דאטע א גאר באזונדערס טראגישער באדייטונג. ביי אונזער פאלק וועט דאָס דערציילט און דערמאָנט ווערן, מען וועט וועגן דעם אומאויפהערלעך שרייבן, אויך ביי אלע ווייטערדיקע דורות. עס איז אמת, אז איז אויך אנדערע פעלקער און אין פארשידענע לענדער האָבן געליטן אין דער מלחמה, וואָס היטלער האט אונטערגעשוצונדן דעם 1טן סעפטעמבער 1939. אָבער מיר אידן האָבן געגעבן דעם גרעסטן פרייז אויפן מזבח פון דער גרויזאמער צוויייטער וועלט־מלחמה, אונזערע שרעקלעכע וואונדן וועלן זיך שוין קיינמאל ניט פארהיילן.

ביים סוף פון דער מלחמה, מיט 40 יאָר צוריק, זיינען אין דער וויסטער און צעשטערטער אייראָפע געווען צענדליקער מיליאָנען היימלאָזע מענטשן. צווישן זיי זיינען אויך געווען אידן. דאָך אָבער אין פאראן אן אונטערשיד. די מערסטע פון יענע אלע היימלאָזע זיינען נאָך דער מלחמה אוועק צוריק אין זייערע היים־לענדער, מען איז ווידער געווען מיט נאָענטע, מען האָט אויף דער גיך צוריק אריפגעבויט דאָס נייע לעבן. געוויס זיינען אין פיל לענדער אין אייראָפע איצט אנדערע רעזשימען, ווי דאָס איז געווען פריער. מען איז אָבער צוריק ביי זיך, צווישן אייגענע, ווידער די זעלבע היים.

מיט אידן איז אָבער געווען גאָר אנדערש, עס איז קיין פארגלייך מיט אנדערע פאר די ניסים־פארבליבענע היימלאָזע אידן איז ניט געווען א וועג אויף צוריק אין די געווען־זענע היים־ערטער, ווייל די אמאליקע היימען אין די אידישע שטעט און שטעטלעך זיינען געווארן חרוב, אפגעווישט און פארניכטעט, צוזאמען מיט די אידן וואָס האָבן פריער דארט געלעבט. ניט געווען וואוהין צו פארן און ניין, ניט געווען וועמען צו זוכן און געפינען, אומעטום איז געווען טרויעריק און טראגיש. און אויב זיינען געווען אפגעראטעוועט אידן אויף זייערע געוועזענע שטעט און שטעטלעך אויסצוגעפינען אויב עמעץ פון די נאָענטע איז געבליבן לעבן, אפשר ? זיינען פיל אזעלכע אידן אויסגע׳הרג׳עט געווארן פון אנטיסעמיטישע פאליאקן.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

איצט, ווען עס ווערט דערמאָנט פערציק יאָר זינט דעם סוף פון דער שרעקלעכער צווייטער וועלט־מלחמה, דאַרפן מיר ווידעראַמאָל אַרויסברענגען — און דאָס דאַרף אויך געטאָן ווערן וויייטער און שטענדיק — אַז מיליאָנען מענטשן פון אַנדערע פעלקער זיינען אומגעקומען אין צייט פון דער מלחמה פון קאַמפן אויף די פראָנטן, פון הונגער, באָמבאַרדירונגען, קראַנקהייטן, אַלס פאָליטישע א.ד.ג. די זעקס מיליאָן אידישע מענטשן דאַקעגן, צווישן זיי העכער אַ מיליאָן אידישע קינדער, זיינען פון די נאַציס אומגעבראַכט געוואָרן נאָר דערפאַר, ווייל זיי זיינען געווען אידן. דאָס מוזן מיר שטענדיק דערמאָנען.

די חרובֿע אידישע וועלט

אַין די איצטיקע טעג ווען מיר צייכענען אָפּ די דאַטע פון פערציק יאָר נאָכן סוף פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, דאַרפן מיר ווידעראַמאָל דערמאָנען און אויפלעבן וואָס עס איז געטאָן געוואָרן צו אונזער פאלק. מיר דאַרפן ווידער אַרויסברענגען דעם טראַגישן חשבון אויך מיט דער וועלט, וואָס איז געווען גלייכגילטיק ווען היטלער מיט אַלע זיינע אַרויסהעלפערס האָבן חרוב געמאַכט און פאַרניכטעט דאָס אידישע לעבן אין איראָפּע. צו אַזאַ חורבן ווי דאָס איז געווען ביי אידן, איז גאָרניט פאַראַן אַ פאַרגלייך אין דער גאַנצער מאָדערנער געשיכטע.

דאָס אידישע לעבן אין מזרח־איראָפּע און אין אַנדערע טיילן דאַרט אויף יענער זייט ים, איז אין פאַרלויף פון הונדערטער יאָרן געווען אַרומגערינגלט און באַגלייט מיט פיל טויזנטער גרויסע און קליינע בליענדע אידישע קהילות. אומעטום, אַפילו אין די קלענסטע ערטער, וואו עס האָבן געלעבט און געשאַפן אידן, איז אויך געווען אַ פעסטונג פון אידישקייט. ניט געקוקט אויף דעם וואָס די מערסטע אידן זיינען אומעטום געווען ניט פאַרמעגלעכע מענטשן, איז אָבער דאָס גייסטיקע לעבן ביי אידן געווען זייער גרויס און רייך.

אין פאַרלויף פון פיל הונדערטער יאָרן וואו אידן האָבן געלעבט אין די שטעט און שטעטלעך אין מזרח־איראָפּע, זיינען זיי געווען אַרומגערינגלט מיט אָרעמקייט און טאָג־טעגלעכע זאָרגן וועגן פרנסה. גלייכצייטיק מיט דעם זיינען אידן אָבער אויך געווען באַגלייט — וואָס ביי אַנדערע פעלקער איז דאָס ניט געווען — מיט האַס, שנאה און רדיפות פון די אַרומיקע ניט־אידישע שכנים. וויפל אַלץ האָבן אידן זיך אָנגעלייטן פון פאָגראָמען, אַנטיסעמיטישע אַרויסטריבן, אָנפאַלן און רויב פון די אַרומיקע פעלקער?

אָבער ניט געקוקט אויף דעם אַלעם האָבן אידן אומאויפהערלעך געשאַפן און געבויט פון גרויסן גייסטיקן ווערט, וואָס האָט באַרייכערט דאָס לעבן פון צענדליקער דורות. קיין שום שנאה און רדיפות, קיינע פאָגראָמען און פאַרפאָלגונגען, האָבן ניט געקענט אָפּשוואַכן דעם גרויסן גייסטיקן כוח ביי אידן. געדענקן מיר דאָך נאָך גוט וואָס פאַר פאַרצווייגטער אידישער לעבן אויף אַלע געביטן פון נאַציאָנאַלן גייסט, רעליגיע, וועלטלעכקייט און אַנדערע עס האָט געהערשט ביי אידן אומעטום אין יענעם טייל וועלט.

אין די שטעט און שטעטלעך אין פוילן, ליטע, לעטלאַנד, ווייסרוסלאַנד, רומעניע, בעסאַראַביע, אונגאַרן און אין אַנדערע לענדער, זיינען געווען אומצאָליקע אידישע אַרגאַניזאַציעס, וואוילטעטיקע אינסטיטוציעס, פאָליטישע פאַרטייען, חדרים, ישיבות, מאָדערנע אידישע שולן, גימנאַזיעס און פיל, פיל אַנדערעס, וואָס האָט באַגלייט און באַרייכערט די אידן פון אַלע שיכטן אין זייער לעבן. ביי אידן אין יענע ערטער איז גאָרניט געווען טייער, כדי צו געבן די קינדער אַ גוטע אידישע דערציאונג און כדי אויפצוהאַלטן אידישקייט מיט טריישאַפט אויף אַלע געביטן.

דאָס אַלץ איז געווען ביזן 1טן סעפטעמבער, 1939, ווען היטלער איז אַרויס אין דעם בלוטיק־טראַגישן „בליץ קריג".

צווישן די אַמאָליקע אומצאָליקע בליענדע אידישע קהילות אין מזרח־אייראָפּע, איז אויך געווען אונזער טייערע אידישע ביאַליסטאָק. און אַזוי ווי עס איז געווען דער גורל פון אַלע אַנדערע, אַזוי איז געווען מיט אונזער אומפאַרגעסלעכער ביאליסטאק.

דער אַלטער ישוב אין ביאַליסטאָק

דער אידישער ישוב אין ביאַליסטאָק, איז געווען דאָרט פאַרוואָרצלט אין משך פון העכער פינף הונדערט יאָר. כאָטש ביים אויסברוך פון דער מלחמה האָבן דאָרט געלעבט בלויז זעכציק טויזנט אידן, איז דאָס געווען אַ פאַרצווייגטע קהילה אין דער לענג און בריייט. ניט קיין וואונדער דעריבער וואָס די אידישע ביאַליסטאָק האָט אַריינגעשריבן אַ פרעכטיקן קאַפּיטל אין דער געשיכטע פון דעם מזרח־אייראָפּעאישן אידנטום.

די אידישע ביאַליסטאָק האָט אַרויסגעגעבן פילצאָליקע אידישע געלערנטע, רבנים, וויסענשאַפטלער, גאונים, שרייבער, פעדאַגאָגן, פירער און טוער פון אַלע אידישע פאָליטישע פאַרטייען, קינסטלער, אַקטיאָרן און אַנדערע. די אידישע ביאַליסטאָק איז געווען אַ זעלטענער צונויפמיש פון אידישער אינדוסטריע, פאַבריקאַנטן און אַרבעטער צוגלייך. די אויסגעאַרבעטע פראָדוקציע פון אַלערליי שטאָפן, אין וועלכן עס איז געווען אַריינגעטאָן אידישער מוח און כוח, איז עקספאָרטירט געוואָרן ניט בלויז איבער גאַנץ פוילן, נאָר אויך אין פיל טיילן וועלט. פונקט ווי גרויס און פאַרצווייגט עס איז געווען דער כוח פון די אידישע אונטערנעמער, אַזוי אויך איז דאָרט געווען גרויס דער כוח פון דער אידישער אַרבעטער באַוועגונג.

ביי אונז אין ביאַליסטאָק איז שטענדיק געווען אַ בריייטע נעץ פון שולן, חדרים און ישיבות, גימנאַזיע און אַנדערע אינסטיטוציעס פון דערציאונג און לערנען וואו די יוגנט האָט באַקומען אַ געהעריקע אידישע דערציאונג. אונזערע אַלעמענס טייערע טאַטע־מאַמעס האָבן קיינמאָל ניט געקאָרגט קיין מי און אָנשטרענגונגען, אַפילו אָפּגעשפּארט פון עסן, כדי צו געבן זייערע קינדער אַ פאַסיקע לערע און דערציאונג. דערפאַר טאָקע איז אין ביאַליסטאָק — אַזוי ווי דאָס איז אויך געווען ביי אידן אין אַנדערע ערטער — געווען אַזאַ וואונדערלעכע יוגנט. דאָס האָט אויך מיט זיך געבראַכט יוגנט אָרגאַניזאַציעס פון אַלע גרופּן און שאַטירונגען, אַזוי ווי דאָס איז אויך געווען מיט פאַרשידענע אידישע פאַרטייען פאַר דערוואַקסענע.

אין ביאַליסטאָק האָבן מיר אויך געהאַט אידישע צייטונגען, טאָקע טאָג־צייטונגען, וואָס האָבן אויפן בעסטן וועג באַדינט די אידישע באַפעלקערונג. געווען אין אונזער אַמאָליקער היים־שטאָט אידישער טעאַטער, עס זיינען געווען קינסטלער און אַנדערע, עס איז געווען אַ וואונדערלעכער בריייטער אידישער גייסטיקער לעבן. כמעט יעדע פאָליטישע ריכטונג און גרופּע ביי אונז האָבן געהאַט אייגענע קולטור־קלובן און פאַסיקע ארגאַניזאַציעס פון דעם מין, דראַמאַטישע קרייזן, פאַרצווייגטע ספּאָרט־קלובן וואָס האָבן געהאַט אַ גוטן נאָמען ביי אידן אין גאַנץ פוילן.

די נאַציש מערדערס האָבן ניט בלויז אומגעבראַכט זעכציק טויזנט אידישע מענטשן אין ביאַליסטאָק, צווישן זיי אונזערע אַלעמענס נאָענטע. די רוצחים האָבן אויך אָפּגעוויטש אַן אַלטע פאַרוואָרצלטע קהילה, וואָס האָט געצויגן אַ גרויסן יחוס אין פאַרלויף פון הונדערטער יאָרן. אַזוי איז אויך געווען אומעטום אין פוילן, אין מזרח אייראָפּע בכלל. היטלער האָט ניט בלויז אומגעבראַכט זעקס מיליאָן אידן, נאָר עס זיינען אויך פאַרניכטעט געוואָרן פיל טויזנטער פאַרוואָרצלטע בליענדע אידישע קהילות. עס איז דורך דעם פאַרשוואונדן אַ טייערע אידישע וועלט.

דער טראַגישער סוף

אין די איצטיקע טעג, ווען עס ווערט געשריבן און אויפגעלעבט וועגן דעם סוף פון דער שרעקלעכער מלחמה מיט פערציק יאָר צוריק, ווערט גלייכצייטיק ווידער אַמאָל דערציילט וועגן אָנהויב פון דער מלחמה, וואָס היטלער האָט אונטערגעצונדן דעם 1טן סעפּטעמבער, 1939.

ביים אָנהויב מלחמה וועלן די נאַציס זיינען אַריינגעקומען צו אונז קיין ביאַליסטאָק, זיינען זיי דאָרט געווען בלויז אַ קורצער צייט. לויט דעם היטלער־סטאַלין אָפּמאַך איז ביאַליסטאָק איינגעשלאָסן געווארן אין די געביטן פון דעם געווען פוילן, וואָס די סאָוועטן האָבן אָקופּירט דעם 17טן סעפּטעמבער, 1939. אָבער קורץ נאָכדעם אומגעריכטן אָנפאַל פון היטלער'ן אויף סאָוועט־רוסלאַנד, דעם 22טן יוני, 1941, איז אויך געקומען דער אָנהויב פון טראַגישן סוף פאַר די אידן אין ביאַליסטאָק ווי אויך פאַר די אידן אין די פיל צענדליקער אַרומיקע שטעט און שטעטלער. אַ סטאַטיסטיק דערציילט, אַז אין ביאַליסטאָק און אין דער אַרומיקער געגנט, זיינען אומגעבראַכט געווארן ביי די נאַציס קנאַפּע דריי הונדערט טויזנט אידן.

ווען די נאַציס האָבן אַריינמארשירט קיין ביאַליסטאָק, דעם 27טן יוני 1941, זיינען גלייך געפאַלן די ערשטע אידישע קרבנות. אין זעלבן טאָג האָבן די רוצחים פאַרטריבן אַרום צוויי טויזנט אידן אין דער גרויסער פרעכטיקער ביאַליסטאָקער שוהל, די מערדערס האָבן אונטערגעצונדן און פאַרברענט די שוהל צוזאַמען מיט די אומגליקלעכע אידן. ווי מיר געדענקען, איז די גרויסע שוהל געשטאַנען אַרומגערינגלט מיט בית מדרשים פון אַלע זייטן. לאָמיר דערמאָנען, אַז אין פאַרשידענע טיילן שטאָט זיינען אין ביאַליסטאָק שטענדיק געווען צענדליקער בית מדרשים און שוהלן. בעת שבתים און יום־טובים זיינען די געבעט הייזער געווען פול געפאַקט מיט מתפּללים. מען דאַרף דערמאָנען, אַז אין דער גרויסער שוהל וואָס איז פאַרברענט געווארן פון די דייטשע מערדערס, צוזאַמען מיט די צוויי טויזנט אידן, האָבן שטענדיק אויך געדאַוונט באַרימטע חזנים.

די גאַנצע צייט פון אָנהויב זומער 1941, אַזוי אויך שפּעטער וואָס האָט זיך געצויגן ווי אַן אייביקייט, זיינען די ביאַליסטאָקער אידן געפיינקט געווארן אויף פאַרשידענע אופנים. דאָס איז געווען אין דער טרויעריקער אָפּגעשלאָסענער געטא. עס איז געווען בעת די „כאַפּענישן" אויף שקלאַפן־אַרבעט. נאָכדעם זיינען אידן אַרויסגעפירט געווארן אין פאַרשידענע ערטער אַרום ביאַליסטאָק, וואו זיי זיינען דערשאָסן געווארן פון די היטלעריסטן. צום סוף זיינען געקומען די שרעקלעכע דעפּאָרטאַציעס אין די טויט־לאַגערן.

די ערשטע גרויסע ליקווידאַציע פון די אידן אין געטא, האָט זיך אָנגעהויבן דעם 5טן פעברואַר 1943, וואָס עס האָט געדויערט ביז 14טן. אַזוי איז דאָס געווען אומאויפהערלעך וויי־טער, די גאַנצע צייט ביז 16טן אויגוסט 1943, וועו עס איז פולשטענדיק ליקווידירט געווארן די ביאַליסטאָקער געטא. גאַנץ ביאַליסטאָק איז דאָן אַרומגערינגלט געווארן פון היטלעריסטן, וועלכע האָבן אויף אַ רוצח'ישן אופן געפירט צום טראַגישן טויט יונג און אַלט פון צווישן די ביאַליסטאָקער אידן. געווען איז דאָס באַגלייט מיט געווייַן, מיט תפילות און געבעט, וואָס האָט געקענט רירן שטיינער. אָבער די דייטשע מערדערס זיינען פון דעם אַלעם ניט געירט געווארן.

אייביקער כבוד די מאַרטירער

מיר וועלן שטענדיק געדענקן די קדושים און מאַרטירער און

באַפרייטע אידישע קינדער פון אַ נאַצישן פיניקונגס־לאַגער, באַלד נאָך דער מלחמה מיט 40 יאָר צוריק.

מיר וועלן אויך מיט כבוד אָפּהיטן זייער אָנדענק. גלייכצייטיק דאַרפן מיר אויך געדענקן און מיט טריישאַפט אָפּהיטן דעם הייליקן אָנדענק פון די העלדישע זין און טעכטער פון דער אידישער ביאַליסטאָק, וועלכע האָבן געשטעלט אַ מוטיקן וידערשטאַנד די דייטשע מערדער. דער אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטא, אַזוי ווי דאָס איז אויך געווען מיטן אויפשטאַנד אין וואַרשעווער און אַנדערע געטאָס, האָט אין זיינער צייט אַרויסגערופן אַ גרויסן אָפּקלאַנג. בעת דעם העלדישן אויפשטאַנד וואָס האָט אָנגעהאַלטן העכער אַ וואָך צייט, האָבן די אויפשטענדלער זיך באַנוצט מיט האַנט־גראַנאַטן און צינד־באָמבעס און זיי האָבן אויך געהאַט עטלעכע מאַשין־געווער. די ווידערשטענדלער האָבן געקעמפט מיט אויסערגעווייַנטלעכער אַנטשלאָסנקייט, וואו עס זיינען דער'הרג'עט און פאַרוואונדעט געווארן עטלעכע הונדערט היטלעריסטן און זייערע אוקראַיניש אַרויסהעלפערס.

ליידער זיינען דאָמאָלט אויך אומגעקומען פיל פון די אידישע קעמפער און זייערע נאָענטע. אויף דעם געווען אין בית עולם אין געטא איז נאָך איצט פאַראַן אַ גרויסער מאַסן־קבר פון די אומגעקומענע העלדן־קרבנות. דאָרט זיינען אויך באַערדיקט פיל אידישע מענער, פרויען און קינדער וועמען די נאַציס האָבן אַנטדעקט אין בונקערס נאָך דער ליקווידאַציע פון געטא און זיי דערמאָרדעט. נאָכדעם איז אונזער אַמאָליקע היים־שטאָט, די טייערע אידישע ביאַליסטאָק, געבליבן פוסט און טרויעריק, אָן אידן און איינגעהילט אין צער און וויי־טיק.

לאָמיר געדענקן, לאָמיר דערמאָנען... אין ביאַליסטאָק וואו עס האָבן פאַר דער מלחמה געלעבט זעכציק טויזנט אידן און וואו עס איז זינט הונדערטער יאָרן געווען אַ פאַרוואָרצלטער בליענדער ישוב, אין אָט דער זעלבער ביאַליסטאָק זיינען איצט פאַראַן קוים קנאַפּע צען אידן.

לאָמיר אָפּהיטן דעם יחוס

באַלד נאָך דער גרויזאַמער מלחמה, מיט פערציק יאָר צוריק, זיינען קיין ביאַליסטאָק צוריקגעקומען אַרום 1,500 אידן. געווען זיינען דאָס גערעטעוועטע פון די היטלעריסטישע טויט־לאַגערן, פון דער רעפּאַטריאַציע אין סאָוועט־רוסלאַנד און פון באַהעלטענישן. געווען צווישן זיי אויך פיל אידן פון די אַרומיקע שטעטלעך לעבן ביאַליסטאָק, וואו עס זיינען ניט פאַרבליבן קיין אידן. עס איז טאַקע באַלד אויך געשאַפן געוואָרן אַ וואָיעוואָדישער קאָמיטעט, עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ הילפס־אַרבעט, מען האָט געשאַפן קאָאָפּעראַטיוון און עס האָט אויסגעזען אַז עס וועט זיך אפשר איינשטעלן אַביסל אידישער לעבן אין דער שטאָט.

זאָל דערמאָנט ווערן, אַז אונזער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק איז אין יענער צייט גלייך געקומען צו הילף אונזערע לאַנדסלייט וואָס האָבן זיך צונויפגעקליבן אין ביאַליסטאָק, ווי אויך געקומען צו הילף לאַנדסלייט אין אַנדערע ערטער אין איראָפּע. ליידער אָבער האָט זיך דער פּרואוו ניט איינגעגעבן. אין סוף 1946 און אָנהויב 1947 איז די צאָל אידן אין ביאַליסטאָק כסדר געוואָרן קלענער. מען איז געפאָרן אין פאַרשידענע לענדער, כדי אויפצובויען אַ נייעם לעבן נאָך די שוועריע איבערלעבענישן אין דער היטלער־צייט. און אָט אַזוי איז די צאָל געוואָרן זייער קליין, די אַמאָליקע אידישע בליענדע ביאַליסטאָק איז דאַמאָלט, מיט העכער פערציק יאָר צוריק, אָפּגעווישט געוואָרן אויף שטענדיק. פאַרשוואונדן איז די אַלטע אַמאָליקע באַרימטע קהילה, צוזאַמען מיט די דאָרטיקע אידן.

די אידישע ביאַליסטאָק איז אָבער פאַרשוואונדן בלויז פיזיש, עס לעבט ווייטער גייסטיק אומעטום וואו עס זיינען פאַראַן אונזערע לאַנדסלייט. ווייטער ווערט אויך איצט אָפּגעהיטן דער גרויסער יחוס פון דער אידישער ביאַליסטאָק. אין אַ גרויסער מאָס איז דאָס דערפאַר, ווייל מיט יאָרן צוריק ווען ביאַליסטאָקער אידן זיינען געקומען קיין אַמעריקע און אין אַנדערע לענדער, האָבן פאַרוואָרצלט און פאַרטיפט דעם דערהויבענעם גייסט פון אונזער אַמאָליקער אַלטער היים, דעם גייסט וואָס מיר אַלע האָבן איינגעזאַפּט אין זיך אין אונזערע היימען ביי טאַטע־מאַמע, וואָס עס ווערט אויך איצט אָפּגעהיט.

מיר פערציק יאָר צוריק און נאָכדעם, ווען עס האָט זיך פאַרענדיקט די צווייטע וועלט־מלחמה, זיינען אויך קיין ניו יאָרק אַריינגעקומען אונזערע לאַנדסלייט. מיר האָבן דאָ שוין דאַמאָלט געטראָפן דעם גרויסן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, אויף 228 איסט בראָדוועי אין ניו יאָרק, וואָס עס האָבן מיט צענדליקער יאָרן צוריק דאָ אויסגעבויט מיט טריישאַפט אַמאָליקע געקומענע לאַנדסלייט. אָט דער ביאַליסטאָקער צענטער איז געוואָרן די צווייטע היים פאַר אונז, די ניצול געוואָרענע פון אומקום ביי היטלער'ן. מיר האָבן זיך אָנגעשלאָסן אין דעם צענטער און גלייך אויך צוגעטראַטן צו אַקטיוואַר מיטאַרבעט. לאָמיר צוגעבן, אַז די איצטיקע אָנפירערשאַפט און אַקטיוויסטן טויער פון אונזער צענטער און היים, זיינען הויפּטזאַכלעך געראַטעוועטע פון חורבן.

אין פאַרלויף פון די פאַרגאַנגענע פערציק יאָר פון זינט נאָך דער מלחמה, אין דער צענטער געוואָרן דער צענטראַלער אַדרעס פאַר אַלע ביאַליסטאָקער אין ניו יאָרק, איבער אַמעריקע ווי אויך אין פאַרשידענע טיילן וועלט. דורך אונזער צענטער און אויך ביים אַרויסגעבן רעגולער צוויי מאָל אין יאָר דעם פיינעם זשורנאַל „ביאַליסטאָקער שטימע", פאַרבינדן מיר און זיינען כסדר אין קאָנטאַקט מיט אונזערע לאַנדסלייט אומעטום. און דורך דעם לאָזן מיר ניט אויסלעשן דאָס ליכט וואָס רופט זיך אידישע ביאליסטאק, מיר האַלטן כסדר אויף דעם פלאַם און מיר וועלן דאָס ווייטער טאָן, כדי דער גרויסער יחוס פון דער אַמאָליקער אידישער ביאַליסטאָק זאָל אָנהאַלטן ווייטער און ווייטער, אויף שטענדיק.

אַזוי איז אויך מיט די צענטערס פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפטן אין אַרגענטינע, מדינת ישראל, אויסטראַליע און אין אַנדערע ערטער, וואו עס גייען אָן פאַרשידענע אַקטיוויטעטן אין דעם גייסט וואָס איז אונז נאָענט און טייער, אין דעם היימישן גייסט. מיר אַלע קאָנען דעם געפיל, מיר ווייסן דאָס גוט. אַזוי איז אויך מיט דעם זעלטענעם שטעטל „קרית ביאַליסטאָק" וואָס איז ניט ווייט פון תל אביב אין ישראל, וואָס איז אויגעבויט געוואָרן מיט דער הילף פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, אַלס רעזולטאַט פון דעם וועלט־צוזאַמענפאָר פון ביאַליסטאָקער וואָס איז פאַרגעקומען אין ניו יאָרקער צענטער, אין יאָר 1949.

מען דאַרף דאָס אַלץ דערמאָנען איצט, פערציק יאָר נאָך דער גרויזאַמער צווייטער וועלט־מלחמה. מען דאַרף דאָס געדענקן און אָפּהיטן, ווייל אין דעם אַלעם איז אַריינגעטאָן אויך טריישאַפט און ליבע צו דער אַמאָליקער אידישער ביאַליסטאָק, צו די דאָרטיקע אַמאָליקע האַרציקע אידישע פרויען, מענער און קינדער, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די היטלעריסטישע מערדערס.

אַ גרופּע גערעטעוועטע לאַנדסלייט פון אומקום ביי היטלער'ן, מיטגלידער פון דעם אידישן וואָיעוואָדישן קאָמיטעט אין ביאַליסטאָק, אין יאָר 1947

אל מלא רחמים!

פון ז. סעגאַלאָוויטש

רחמנות... איך בעט ניט ביים רויבער,
איך ווייַן ניט צום קאַלטן רוצח,
איך האָב נאָך דעם ניצוץ פון גלויבן,
איך רוף צו אַ העכערן כוח.

ווי גייט מען דעם אָפגרונט אַריבער?
ווי קען מען אַליין זיך פאַרגעבן?
ווי רעדט מען פון מענטש און פון ליבע?
ווי קאָן מען איצט קוקן אויף לעבן?

רחמנות! אַך, אל מלא רחמים!
פאַר אַלע אַבלים... רחמנות!
ווי קאָנען מיר, עלנטע, שוואַכע,
באַווייַנען אַזויפיל קרבנות?

פאַר אונדזערע שוועסטער און ברידער...
דאָס לעצטע געבעט וואָס מיר האָבן:
דו לאָז זיך אַראָפּ אין דער נידער,
און העלף אונדז באַווייַנען, באַגראָבן...

ביים טוי פון די זאַפטיקע גראָזן,
ביים ליכט פון די ריינע פאַרטאָגן,
אל רחמים! דו וועסט ניט דערלאָזן,
אַז קדיש נאָך דיר זאָל מען זאָגן...

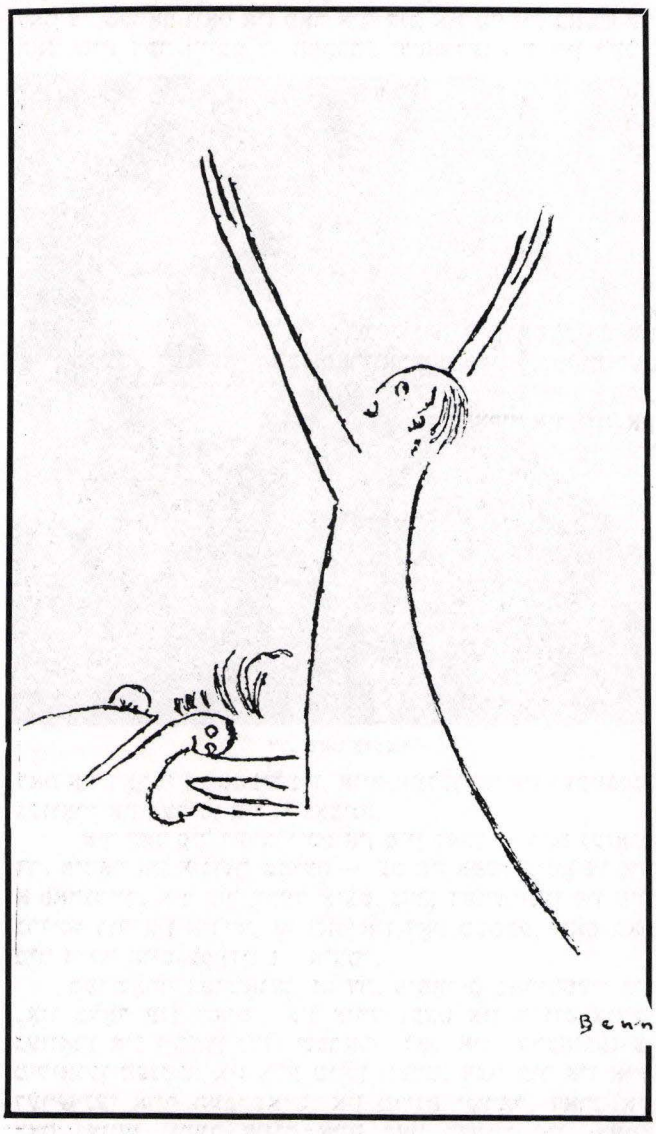

זוסמאַן סעגאַלאָוויטש.

בען

בן־ציון ראָבינאָוויטש

רחמנות! אַך, אל מלא רחמים! צייכענונג פון בען

פון דער רעדאַקציע

אונזער אומפאַרגעסלעכער באַרימטער לאַנדסמאַן זוסמאַן סעגאַלאָוויטש, איז געבוירן געוואָרן אין ביאַליסטאָק בייַ אַ באַלעבאַטישער משפחה, דעם 26טן פעברואַר 1884. ער האָט געלערנט אין פריוואַטע שולעס או אין דערהיים און ער איז שפעטער געווען באַשעפטיקט בייַ פאַרשידענע אַרבעטן. זיין ערשט ליד איז געווען געדרוקט אין „פריינד", נאָכדעם איז ער געוואָרן באַרימט מיט זיינע פילע שאָפונגען, סאַי אין פּראָזע, סאַי פּאָעזיע. אין דעם פאַר׳מלחמה׳דיקן פוילן, איז סעגאַלאָוויטש געווען זייער באַרימט און באַליבט בייַ די ברייטע אידישע פּאָלקס מאַסן. ער האָט אַרויסגעגעבן העכער דרייסיק בענדער. ביים אָנהויב פון דער מלחמה אין סוף 1939, איז ער אַוועק פון וואַרשע צוזאַמען מיט אַנדערע. נאָך פיל וואָגלענישן האָט ער זיך דערשלאָגן קיין ארץ ישראל. אויך דאָרט האָט ער געשאַפן אומאויפהערלעך. אין פרילינג 1948 איז סעגאַלאָוויטש געקומען קיין ניו יאָרק וועו עס איז דאַמאָלט דאָ געשאַפן געוואָרן דער אַלוועלטלעכער אידישער קולטור־קאָנגרעס. ער איז געשטאָרבן אין ניו יאָרק אין פעברואַר, 1949. ביז דער לעצטער מינוט פון זיין לעבן, איז זוסמאַן סעגאַלאָוויטש געווען דער באַקלאָגער, באַווייַנער און מקונן איבער דעם גרויזאַמען אידישן חורבן בייַ היטלער׳ן. מיט זיין האַרץ און נשמה איז ער אויך שטענדיק געווען פאַרבונדן מיט זיין געוועזענער היים־שטאָט און די דאָרטיקע אידן, מיט זיין ביאַליסטאָק, מיט די „פּיאַסקעס" „כאַנאַיקעס", מיט די דאָרטיקע אידן און די אידישע גאַסן...

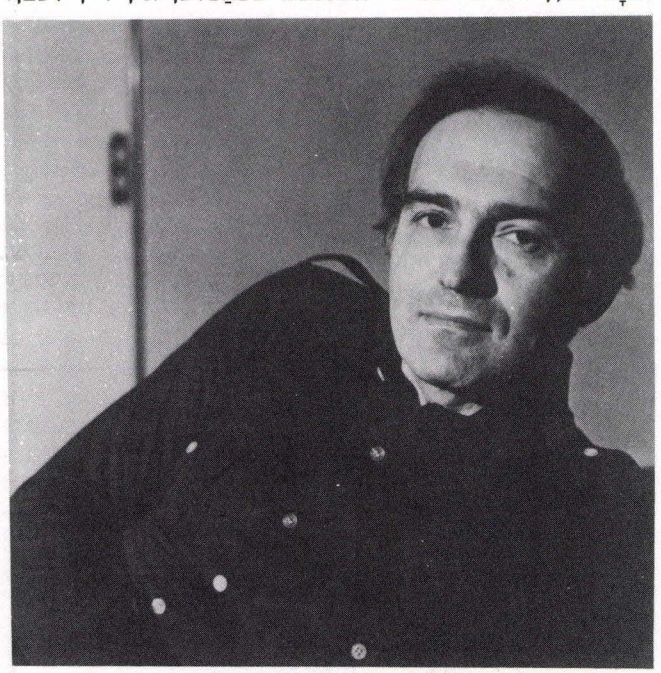
אַ שמועס מיט דר. שמואל פּיסאַר

פון י. שמולעוויטש

דער אַרטיקל וואָס מיר דרוקן דאָ איבער מיט קליינע קירצונגען, פון דעם באַקאַנטן שרייבער י. שמולעוויטש, איז געווען געדרוקט אין „פּאָרווערטס" פרייטיק, דעם 30טן נאָוועמבער, 1984.

„כ אָטש מיין גרויסער בוך „אָוו בלאָד ענד האָופּ", וואָס איז דערשינען מיט אַן ערך פינף יאָר צוריק — זאָגט דר. סעמיועל פּיסאַר — האָט געהאַט אַ ריזיקן אָפּקלאַנג און דערפאָלג אין דער בריטיקער עפנטלעכקייט, בין איך אָבער ביז גאָר שטאָלץ פון דעם, וואָס דאָס איז איצט אַרויסגעגעבן געוואָרן אין דער אידישער איבערזעצונג".

געוויס איז ער צופרידן פון דעם, וואָס זיין בוך איז געלייענט געוואָרן (און ווערט אויך וויטער געלייענט) פון מיליאָנען מענטשן. אָבער וואָס פאַראַ ווערט האָט דאָס אַלץ געהאַט פאַר אים, אויב דאָס איז ניט אויך אין אידיש. איז דאָך דאָס די שפראַך וואָס איז פאַר אים ליב און טייער, כאָטש ער האָט שוין דערגרייכט די העכסטע שטאַפּלען אין זיין לעבן.

דר. סעם פּיסאַר

דאָס איז דאָך זיין מאַמע־לשון, אויף וועלכן ער איז געפייניקט געוואָרן און געליטן ביי די נאַציס.

„איך האָב פיל דערגרייכט אין מיין לעבן — האָט געזאָגט דר. פּיסאַר אין אונזער שמועס — עס איז אפשר ניטאָ צו מיר אַ פאַרגלייך. איך פיל אָבער איצט, נאָכן דערשיינען פון מיין גרויסן בוך אין אידיש, אַז דאָס איז דאָס בעסטע, וואָס האָט מיר זייער אויסגעפעלט ביז איצט".

מען דאַרף דערמאָנען, אַז דר. פּיסאַר׳ס באַרימטער בוך „אָוו בלאָד ענד האָופּ", איז איבערזעצט און אַרויסגעגעבן געוואָרן אין זיבעצן (17) שפראַכן. דאָס איז דערגאַנגען צו מיליאָנען מענטשן אין אַלע טיילן וועלט. דער בוך איז אויך דערשינען אויף העברעאיש, אין מדינת ישראל. דאָרט איז דאָס געווען נומער איינס אויף דער רשימה פון „בעסט סעלערס" אין פאַרלויף פון 14 וואָכן.

לעצטנס, איז דר. שמואל פּיסאַר׳ס „וועגן בלוט און האָפענונג" דערשינען אין אידיש, אַרויסגעגעבן פון דעם י.ל. פּרץ פאַרלאַג, אין תל אביב. גלייך האָט דאָס אַרויסגערופן אַ גרויסן אינטערעס אומעטום, אין די קרייזן פון אידישע רעדנדיקע.

די אידישע איבערזעצונג איז געמאַכט געוואָרן פון דר. פּיסאַר׳ס פעטער אליעזר סוכאָוואָלסקי, וועלכער וואוינט אין מדינת ישראל.

דאָס לעבן און דערגרייכונגען פון דר. שמואל פּיסאַר, איז באמת ביז גאָר אינטערעסאַנט. און געוויס וויסן וועגן דעם וויניק פון די יעניקע מיליאָנען מענטשן, וועלכע באַוואונדערן זיין הויכע קאַריערע. וועגן דעם דערוויסט מען זיך ערשט ביים לייענען זיין גרויסן בוך „אָוו בלאָד ענד האָופּ". איצט, אַ דאַנק דער אידישער אויסגאַבע, וועלן זיך וועגן דעם אויך דערוויסן אידיש־רעדנדיקע היימישע אידן.

„איך וויל אויך — זאָגט ער — אַז וואָס מער אידישע יוגנטלעכע זאָלן איצט לייענען דעם בוך, טאָקע אויף אידיש. דער בוך דאַרף אויך זיין ווי אַ לערער פאַר דעם נייעם אידישן דור, אַזוי ווי דאָס איז אויך פאַר אַנדערע, וועגן דעם וואָס עס איז געטאָן געוואָרן צו אונזער שוועכער געפייניקטן פאָלק, ביי דער גלייכגילטיקייט פון דער גרויסער ציוויליזירטער וועלט. דאָס דאַרף גלייכצייטיק אויך זיין אַ וואַרענונג וועגן דעם, וואָס עס קאָן נאָך זיין איצט און אין דער צוקונפט, אפילו נאָך אַזאַ מורא׳דיקן חורבן ווי עס איז געווען פאַרן אידישן פאָלק אין דער ניט וויייטער פאַרגאַנגענהייט".

„אין פאַרשידענע ערטער וואו איך טרעט אַרויס פאַרן ברייטן עולם — דערציילט דר. פּיסאַר — קומען צו מיר פיל יונגע אידישע מענטשן, זיי רעדן מיט מיר וועגן זייער דראַנג צו אידיש. זיי בעטן ביי מיר, אַז איך זאָל צו זיי רעדן אידיש וואָס איך טו גערן. פאַר מיר איז שטענדיק אַ שטאָלץ צו זיין צווישן אידיש־רעדנדיקע, אַזעלכע מענטשן זיינען מיר נאָענט, עס איז דאָך מיין אָפּשטאַם".

דער יונגער באַרימטער געלערנטער פאַרטראַכט זיך בעת אונזער שמועס, אַן אומעט באַווייזט זיך אין זיינע אויגן. עס איז צו דערקענען, אַז אין זיינע געדאַנקען גייט ער צוריק צו דעם טראַגישן נעכטן, וואָס באַגלייט אים אויך כסדר איצט אין זיין רומפולן לעבן.

...שמואל פּיסאַר איז געבוירן געוואָרן אין דער אַמאָליקער באַרימטער אידישער ביאַליסטאָק, ביי זיינע ליבע טאַטע־מאַמע, דוד און העלען. אין אָנהויב מלחמה, איז ביאַליסטאָק געווען אַ קורצע צייט אָקופּירט פון די נאַציס און שפעטער אין פאַרלויף פון קנאַפּע צווויי יאָר, פון די סאָוועטן. נאָכדעם, ווען היטלער איז אָנגעפאַלן אויף סאָוועט־רוסלאַנד, דעם 22טן יוני 1941, האָבן זיך אויך אָנגעהויבן ליידן פאַר די אידן אין ביאַליסטאָק. דאָס מיינט געטאָ, פּיין, אַ מאָרגן אָן האָפענונג.

וועו מען האָט דעם קליינעם שמואל אַרויסגעפירט קיין אוישוויץ, צוזאַמען מיט זיינע נאָענטע און די אַנדערע אידן פון ביאַליסטאָק, איז ער געווען קוים צוועלף יאָר. היות ווי ער האָט אויסגעזען פיל עלטער, האָט זיין מוטער אים אָנגעטאָן אַ פּאָר „לאַנגע" הויזן, ער האָט אויסגעזען אויף פיל עלטער. אַ געזונטער בחור איז ער געווען, האָט ער געארבעט שווער אין דעם טויט־לאַגער, צוזאַמען מיט אַנדערע אידן.

אין אוישוויץ דאָרט, אין דעם מורא׳דיקן גיהנום אויף דער ערד, איז ער כסדר געווען אויף דער שוועל פון טויט. ער

האָט אַרום זיך שטענדיק געפילט דעם ריח און רויך פון גאַז און פון די קרעמאַטאָריעס, דער נאַצישער מלאך־המות האָט זיך כסדר נאָך אים געיאָגט. זיינע טאַטע־מאַמע מיט אַ אינ־גערער שוועסטער, ווי אויך פיל אַנדערע פון זיין משפּחה, זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די היטלעריסטישע רוצחים. מיט אים האָט פּאַסירט אַ נס.

קורץ פֿאַרן סוף פון דער מלחמה איז דער יונגער שמואל פּיסאַר געטריבן געוואָרן פון די נאַצים, צוזאַמען מיט אַנדערע אידן, אויף אַ „טויט־מאַרש", פון אוישוויץ אין די טירעלער בערג. ער האָט ריזיקירט און אַנטלאָפן, עס איז אים געלונגען. קורץ נאָכדעם איז ער באַפרייט געוואָרן פון דער אַמעריקאַנער אַרמיי, לעבן מינכען. וועגן דעם אַלעם דערציילט דר. פּיסאַר אין זיין בוך „וועגן בלוט און האָפענונג" אויף אַ ברייטן אופן, דאָס לייענט זיך מיט אַ פאַרכאַפטן אָטעם.

נאָכדעם ווי ער איז אַרויס פון גיהנום ביי די נאַצים, האָט מיט אים פּאַסירט אַ צווייטער נס. נאָך דער מלחמה, ווען פּיסאַר איז געווען זעכצן יאָר, האָט ער אָפּגעזוכט זיינע צוויי פעטערס, אליעזר און נחמן סוכאָוואָלסקי (זיין מוטער׳ס צוויי ברידער) איז דער ווייטער אויסטראַליע. זיי האָבן אים אַראָפּגעבראַכט קיין מעלבורן און אים באַזאָרגט מיט אַלעם נויטיקן, דער עיקר, מיט פּאַסיקער דערציאונג און הויכער בילדונג.

פון אויסטראַליע האָט דער וועג אים ווייטער געפירט צו שטודירן אין דער באַרימטער סאָרבאָנע אין פּאַריז, נאָכדעם אין דעם באַוואוסטן אַמעריקאַנער האַרוואַרד אוניווערסיטעט, און ווייטער אויך אין אַנדערע הויכע אַקאַדעמישע אינסטיטוציעס. צום סוף איז דר. פּיסאַר דערגאַנגען צו ווערן איינער פון די אָנגעזעענע היינטצייטיקע פּערזענלעכקייטן.

דאָס אַמאָליקע אידישע אינגל פון ביאַליסטאָק, וועלכער איז געבליבן דער איינציקער פון זיין פאַרצווייגטער משפּחה, וואָס איז איצט אַ באַרימטער אינטערנאַציאָנאַלער לאָיער מיט זיינע פאַרצווייגטע אָפּיסעס אין פּאַריז, וואַשינגטאָן און אין אַנדערע וועלט־צענטערס; אָט דער געוועזענער קרבן פון די נאַצישע רוצחים, האָט דערגרייכט מסתמא דאָס העכסטע, וועגן וואָס ער אַליין האָט אַפילו ניט גע׳חלומ׳ט. דאָס מיינט אינטעלעקטועל, געזעלשאַפטלעך, מאַטעריעל, פראָפעסיאָנעל און אַלס שרייבער.

ביי דעם אַלעם, דאַרף מען צוגעבן, איז דער יונגער דר. שמואל פּיסאַר פאַרבליבן אַ האַרציקער אידישער פאָלקס־מענטש, ווי דאָס איז דער שטייגער ביי אָפּשטאַמיקע פון דער אַמאָליקער באַרימטער און אומפאַרגעסלעכער ביאַליסטאָק.

„מיין גורל — שרייבט דר. פּיסאַר צווישן אַנדערן אין דעם אַריינפיר צו דער איצטיקער אידישער אויסגאַבע — האָט מיך פאַרוויקלט אין קאָנטאַקטן מיט אַנדערע שפּראַכן און קולטורן, אין די גלאַנצפולע אוניוועַרסיטעטן אין רוישיקע הויפטשטעט פון דער וועלט. פונדעסטוועגן זיינען מיינע אידישע וואָרצלען געבליבן שטאַנדהאַפטיק. מיט אַ רואיקן געוויסן קאָן איך זאָגן, אַז איר רעד היינט אידיש אַזוי גוט און גערן ווי אַמאָל אין דער היים מיט מיינע עלטערן, באָבעס און זייעדס; אין דעם אוניקאַלן אוניווערס וועלכן יצחק באַשעוויס־זינגער האָט אַזוי סענסיטיוו באַשריבן, און וועלכן סטאַלין און היטלער האָבן פולשטענדיק חרוב געמאַכט".

ער האָט זיך די גאַנצע צייט צוגעזאָגט, האָט דר. פּיסאַר אונטערגעשטראָכן אין אונזער שמועס, אַז דער דאָזיקער גרויסער באַרימטער בוך זיינער — „וועגן בלוט און האָפענונג" — מוז אויך דערשיינען אין אידיש. דאָס איז ניט ווינציקער וויכטיק, ווי אין אַנדערע שפּראַכן.

דער בוך איז דאָך וועגן מיין אַמאָליקער אידישער ביאַליסטאָק האָט ער געזאָגט צו מיר — עס איז וועגן מיין לעבן און מיינע ליידן, ווי אויך וועגן די ליידן און אומקום פון אונזערע נאָענטע און פון אַנדערע אידן. עס איז אויך וועגן מיינע דערגרייכונגען, וועגן מיינע איצטיקע האָפענונגען און אויך פון אַנדערע. איז ווי אַזוי האָט געקענט זיין, אַז דער בוך זאָל ניט דערשיינען אויך אין אידיש?"

דר. פּיסאַר זאָגט, אַז כאָטש ער באַנוצט זיך וויניק מיט אידיש נאָך מערסטנס מיט אַנדערע שפּראַכן, איז אָבער אידיש זיין נאַטירלעכע שפּראַך. ער לויבט אויך זייער זיין 75־יאָריקן פעטער, אליעזר סוכאָוואָלסקי, וועלכער האָט איבערגעזעצט דעם גרויסן בוך אויף אידיש. דער פעטער, מיט זיין משפּחה האָבן אין 1955 פאַרלאָזט אויסטראַליע און זיך איינגעאָרדנט אין מדינת ישראל.

„מיין ליבער פעטער — זאָגט ער — האָט אין דער אידישער איבערזעצונג אַריינגעלייגט זיין האַרץ און נשמה. דאָס איז ביי אים געווען אַ גרויסע הייליקע דערגרייכונג, סאַי פאַר אונזערע אומגעבראַכטע קדושים, סאַי אויך אַ דערמאָנונג פאַר אונז אַלעמען, „די לעבעדיקע".

עס איז קיין ספק ניט, אַז דר. שמואל (סעם) פּיסאַר׳ס נייער בוך אין אידיש — „וועגן בלוט און האָפענונג" — וועט איצט האָבן דעם זעלבן דערפאָלג, ווי דאָס איז מיט זיין זעלבן בוך געווען פריער, וואָס איז איבערזעצט און אַרויסגעגעבן געוואָרן אין קנאַפּע צוואַנציק פאַרשידענע שפּראַכן.

אַ בריוו פון ווייטער אויסטראַליע

מיט אַ קורצער צייט צוריק האָבן מיר באַקומען אַ בריוו פון אונזער חשובן לאַנדסמאַן, דעם באַקאַנטן אידישן שרייבער און קולטור־טוער, אַברהם זבאַר, וועלכע ווואוינט אין מעלבורן, אויסטראַליע. אין זיין בריוו האָט פּריינט זבאַר אונז מיטגעטיילט, אַז ער איז אַ געוויסער צייט געווען קראַנק און ער האָט דורכגעמאַכט אַן אָפּעראַציע. מיר האָבן איבערגעשיקט צו אונזער גוטן לאַנדסמאַן די בעסטע וואונטשן, אין נאָמען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, פאַר אַ שנעלן און פולשטענדיקן געזונט ווערן.

[illegible] אַברהם זבאַר, צווישן אַנדערעס:

טייערע פריינט ריבאַלאָווסקי,

איך דאַנק אייך פאַר צושיקן מיר דעם ראש השנה נומער „ביאַליסטאָקער שטימע", מיט אייער געלונגענעם אַרטיקל „אונזער סך־הכל צום נייער יאָר". עס קומט אייך אַ האַרציקן דאַנק פאַרן אַריינפירן אונז דורך אייער זשורנאַל אין די ערטער ווייט פון אונז, ווו נאָר עס געפינט זיך אַ ביאַליסטאָקער ישוב. גייט אָן מיט אייער פרוכטבאַרער אַרבעט נאָך לאַנגע, לאַנגע יאָרן אין נחת און אין פרייד און גיט אונז איבער וועגן מצב פון די ביאַליסטאָקער אין דער גאָרער וועלט. גאָט זאָל אונז נאָר העלפן, אַז די ראַנגלענישן פון מדינת ישראל — אינערלעך און אויסערלעך — וועלכע האַלטן איצט געשפּאַנט דאָס גאַנצע אידנטום, זאָל זיך ווי עס איז פאַרבעסערן און מיר זאָלן הערן גוטע בשורות פון דאָרט. הלוואי.

איך ווייס ניט אויב איר געדענקט דעם נאָמען אַלבעק, פון ביאַליסטאָק. ער האָט געשפּילט אַמאָל אַ גרויסע ראָלע אין ביאַליסטאָק, באַזונדערס אין דער טעגלעכער אידישער צייטונג: פּסח קאַפּלאַן, אַלבעק און מיין ווייניקייט, זיינען געווען די גרינדער פון דער צייטונג. זיין זון לעבט דאָ, אין מעלבורן, און ער איז אויך אַן אָנגעזעענער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן. ער האָט מיך געבעטן, אַז איך זאָל אייך שרייבן אַז איר זאָלט אים שיקן דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך. איר קאָנט עס שיקן דורך לופט־פּאָסט.

פון דער רעדאַקציע: מיר האָבן, פאַרשטייט זיך, אַרויסגעשיקט אַן עקזעמפּלאַר פון דעם גרויסן נייעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, צו אונזער חשובן לאַנדסמאַן ד. אַלבעק, אין אויסטראַליע.

איסאַק ריבאַלאָווסקי און אַנדערע טויער פון דער איסט סאַיד באַערט ביים חנוכה פעסטיוואַל פון יונאַיטעד דזשואיש קאַונסיל

פון אַ גאַסט

דער גרויסער חנוכה־פעסטיוואַל פון דער יונאַיטעד דזשואיש קאָונסיל, אויף דער איסט סאַיד אין ניו יאָרק, האָט צוגעצויגן אַן עולם פון העכער 700 פערזאָנען. בייַ דער איינדרוקספולער פייערונג, וואָס איז פֿאָרגעקומען זונטיק אָוונט, דעם 16טן דעצעמבער, 1984, איז צוגעטיילט געוואָרן כבוד צו עטלעכע וויכטיקע טויער פון דער איסט סאַיד. צווישן זיי איז אויך געווען איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווארן סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן. די פֿאָלקסטימלעכע אינסטיטוציע איז גוט באַקאַנט בייַ די אידן און אין אַלגעמיינעם לעבן פון דער אַלטער איסט סאַיד.

אויסער איסאַק ריבאַלאָווסקי, זיינען בייַ דעם פייערלעכן אָוונט אויך באַערט געווארן: הערשָלד וואַרניצקי, דעמאָקראַטישער דיסטריקט פירער; אַלען ראָזענבלוט, דירעקטאָר פון דעם גאָוורניר האָספּיטאַל; בריינדל לעהאָן און שולמית פייקעס, טוערינס פון די רעליגיעזע פרויען גרופּן. אַלע באַערטע האָבן באַקומען פּאָסיקע אָוואָרדס. דערבייַ זיינען געהערט געווארן רעדעס און באַגריסונגען. עס איז סערווירט געווארן אַ פולער געשמאַקער מאָלצייט. אַ ספּעציעלער אָרקעסטער האָט אויך די גאַנצע צייט געשפּילט פּאָסיקע ניגונים און דער עולם האָט גוט פֿאַרבראַכט ביז שפּעט בייַנאַכט. די גרויסע חנוכה־פייערונג איז פֿאָרגעקומען אין דעם אוידיטאָריום פון די קאָאָפּעראַטיוו הייזער, אויף 551 גרענד סטריט, ניו יאָרק.

מיט דעם אָוונט האָט אָנגעפירט דער אַסעמבלימען שעלדאָן סילווער, וועלכער האָט פֿאָרגעשטעלט די רעדנער און באַגריסער, וואָס האָבן אויסגעטיילט די פלאַקס צו די ערן־געסט. צווישן עולם האָט מען געזען באַקאַנטע פּאָליטיקער פון ניו יאָרק, ווי: דער קאָנטראָלער העריסאָן גאָלדין, דער מאַנהעטען בּאָרא פרעזידענט ענדרין סטיין, דזשאָדזש פרייס און אַנדערע. מען האָט געזען פיל באַקאַנטע רבנים פון דער איסט סאַיד, פירער פון שוהלן, כלל־טויער און אַנדערע.

דער איינדרוקספולער חנוכה־פעסטיוואַל איז געעפנט געווארן פון מאיר נאַכלין, פרעזידענט פון דעם יונאַיטעד דזשואיש קאָונסיל אויף דער איסט סאַיד, וועלכער האָט באַגריסט אַלעמען אויף אַ האַרציקן אופן. ער האָט אויך געערעדט וועגן דער באַדייטונג פון חנוכה. נאָכדעם איז מיט אַ קורצער רעדע אַרויסגעטראָטן ווילי‌אַם ראָפּאָגעל, דער דינער־טשערמאַן. ער האָט געערעדט וועגן יעדן פון די באַערטע ווי אויך האָט ער אַרויסגעבראַכט איינצעלהייטן וועגן די טעטיקייטן פון דעם קאָונסיל, אין וועלכן עס זיינען אָנגעשלאָסן העכער זעכציק אָרגאַניזאַציעס און גרופּן פון אידישן לעבן אויף דער איסט סאַיד.

דעם ערן־פלאַק צו איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט צוגעטיילט ראַבאַי מאַקס פאָזנאַנסקי, פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן. וועג אַסעמבלימען שעלדאָן סילווער האָט פֿאָרגעשטעלט דעם ראַבאַי פאָזנאַנסקי צוצוטיילן דעם פלאַק, האָט ער אויך אין וואַרעמע ווערטער געערעדט וועגן דעם באַערטן איסאַק ריבאַלאָווסקי. אַסעמבלימען סילווער האָט אַרויסגעבראַכט וועגן די אָנשטרענגונגען און ענערגיע וואָס ריבאַלאָווסקי וויזיט אַרויס אַלע יאָרן ביים אָנפירן מיט דער גרויסער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע, וואָס איז אַ וויכטיקער טייל אין לעבן פון די אידן אויף דער איסט סאַיד. מר. סילווער האָט געלויבט אַלע פירער און טויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, ווי אויך די שטיצער, פאַר העלפן אויפהאַלטן אַזאַ וויכטיקן צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן. אויך הרב ר׳ ישראל זינגער און קאָנטראָלער העריסאָן גאָלדין האָבן מיט גרויס וואַרעמקייט געערעדט וועגן דער טריישאַפט און איבערגעבנקייט פון מר. ריבאַלאָווסקי ביים אָנפירן מיט דער גרויסער וויכטיקער אינסטטוציע.

רעדנדיק וועגן איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט ראַבאַי פאָזנאַנסקי דערציילט וועגן דער היימישקייט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, וואו עס ווערן פאַרזאָרגט אויף דעם בעסטן אופן ביי הונדערט ליבלעכע זקנים. די היים איז אַן אמתע היים פאַר די איינוואוינער וואו זיי לעבן זיך אויס זייערע געבענשטע גאָלדענע יאָרן. אויב די ביאַליסטאָקער היים איז אַזאַ מוסטער אינסטיטוציע, האָט ראַבאַי פאָזנאַנסקי געזאָגט, איז דאָס אין אַ גרויסער מאָס צו פאַרדאַנקן די איבערגעגעבנקייט פון איסאַק ריבאַלאָווסקי פאַר זיין גוטער פירערשאַפט. דעם זעלבן לויב פאַרדינען אויך די אַנדערע טויער פון דער אינסטיטוציע, וועלכע זיינען מיט טריישאַפט איבערגעגעבן דעם צענטער און היים.

מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט האָט דער עולם אויסגעהערט די קורצע איינדרוקספולע רעדע פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, וועלכער האָט אָנגעהויבן אין ענגליש און איבערגעגאַנגען אויף אידיש. „עס איז זייער פאַסענד — האָט ער געזאָגט — אַז אַ פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער זאָל דאָ, אויף דער איסט סאַיד, רעדן אין אידיש״. דער עולם האָט דאָס אויפגענומען מיט וואַרעמע אַפּלאָדסימענטן.

מר. ריבאַלאָווסקי האָט דערציילט פאַר דעם עולם, אַז דער גרויסער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, וואָס האָט זיך איינגעשאַפן אַ גוטן נאָמען, איז געבויט געווארן צענדליקער יאָרן צוריק פון טייערע היימישע אידישע פאָלקס־מענטשן, אַמאָליקע געקומענע אידן פון ביאַליסטאָק. אָט די היימישקייט און פאָלקסטימלעכקייט, האַלט אויך אָן אַלע יאָרן אין דער אינסטיטוציע אַזוי ביז איצט. ריבאַלאָווסקי האָט אויך דערמאָנט, אַז די אַלטע ביאַליסטאָקער שוהל אויף 7 ווילעט סטריט, וואו דער גייסטיקער פירער איז איצט הרב ר׳ ישראל זינגער, איז געבויט געווארן מיט אַרום הונדערט יאָר צוריק פון געקומענע ביאַליסטאָקער אידן קיין אַמעריקע.

אין זיין רעדע האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי אויך אַרויסגעבראַכט לויב און אַנערקענונג פאַר די פירער, טויער און שטיצער פון דער גוט באַקאַנטער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע. אָן דער הילף און טריישאַפט פון אַלע פירער און טויער פון דער אינסטיטוציע — האָט ער געזאָגט — וואָלט ניט מעגלעך געווען דערגרייכן אַזעלכע גוטע רעזולטאַטן. מר. ריבאַלאָווסקי האָט אין זיין רעדע אויך באַקאַנט געמאַכט, אַז ביי דעם חנוכה־פעסטיוואַל יענעם אָוונט זיינען אָנוועזנד העכער פופּציק מיטגלידער פון דער באָארד אָוו גאָווערנאָרס און באָארד אָוו דירעקטאָרן. ער האָט אויך פאָרגעשטעלט דעם ערן־פרעזידענט, רובין בינדלער, וועלכער איז געווען איינער פון די בויער פון דער אינסטיטוציע, און סאָם סאָלאָש, דער איצטיקער אינגסטער פרעזידענט אין דער געשיכטע פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, וועלכער האָט דורכגעמאַכט

יוסף און נעשקע דאָברימאַן אויף זייער באַזוך אין ניו־יאָרק

יוסף און נעשקע דאָברימאַן

אונזערע חשובע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פון שיקאַגאָ, יוסף דאָברימאַן מיט זיין ליבער פרוי נעשקע, זיינען דעם פאַרגאַנגענעם חודש נאָווועמבער געווען אין ניו יאָרק. זיי זיינען ספּעציעל געקומען צו דער בר־מצווה פונ׳ם אייניקל פון וועלוול און בובע שטשופאַק. און ווי דער שטייגער איז, האַלט דאָס פאָרל פאַר נויטיק יעדעס מאָל ווען זיי זיינען אין ניו יאָרק זיך צו באַגעגענען דאָ מיט זייערע גוטע פערזענלעכע פריינט און לאַנדסלייט.

אויך דאָס מאָל איז אַזוי געווען. יוסף און נעשקע זיינען זייער וואַרעם אויפגענומען און באַגריסט געוואָרן פון אַלעמען סאַי ביי דער בייַ־מצווה שמחה סאַי אויך פערזענלעך. אַזוי איז אויך געווען וועג דאָס פּאָרל האָבן זיך באַגעגנט מיט איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, געשעפטספּאַרטנער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. ווי יעדעס מאָל, האָבן יוסף און נעשקע דאָברימאַן אויך דאָס מאָל אַרויסגעווויזן אַ גרויסן אינטערעס צו דעם גוט באַקאַנטן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן.

כאָטש די דאָברימאַנס וואוינען אין שיקאַגאָ, ווייזן זיי אָפט שטענדיק אַרויס אַ גרויסן אינטערעס צו אונזער אינסטיטוציע. אַזוי איז אויך געווען בעת דער באַגעגעניש מיט ריבאַלאָווסקי. לאָמיר דערמאָנען, אַז ווי נאָר פריינט דאָברימאַן האָט געלייענט אין דעם לעצטן נומער „ביאַליסטאָקער שטימע״, אַז אונזער אינסטיטוציע נויטיקט זיך אין אַ קאָלירטן טעלעוויזשאָן פאַר דעם דאַיניגרום וואָס איז אויף דעם שטאָק פון האָספּיטאַל, האָט ער טעלעפאָנירט צו פריינט ריבאַלאָווסקי און געזאָגט, אַז מען זאָל גלייך קויפן אַזאַ טעלעוויזיע און אַז ער, יוסף דאָברימאַן מיט זיין פרוי נעשקע, וועלן פאַר דעם באַצאָלן וויפל עס וועט קאָסטן. ער האָט טאָקע אויך גלייך אַרײַנגעשיקט אַ טשעק מיט דעם געהעריקן באַטרעף.

אַ גאָר האַרציקע באַציאונג האָט דאָברימאַן מיט זיין פרוי אויך אַרויסגעוויזן וועג זיי האָבן זיך דערוואוסט, אַז זונטיק, דעם 16טן דעצעמבער, 1984, וועט דער איסט סאַיד דזשואיש קאונסיל אין ניו יאָרק באַערן בייַ אַ פייערלעכן באַנקעט איסאַק ריבאַלאָווסקי׳ן. די דאָברימאַנס האָבן גלייך אַרײַנגעשיקט אַ געהעריקע באַגריסונג פאַר פריינט ריבאַלאָווסקי, אין דעם ספּעציעלן גרויסן זשורנאַל וואָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן צו דעם פייערלעכן אָוונט.

דאָס באַווייזט ווי אַזוי אַזעלכע ליבע לאַנדסלייט ווי יוסף דאָברימאַן מיט זיין פרוי נעשקע, כאָטש זיי וואוינען אין שיקאַגאָ, וווייזן אַרויס אַ נאָענטקייט און פריינטשאַפט סאַי צו דער גרויסער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע וואָס איז גוט באַקאַנט און פאָפולער אין דעם היגן אידישן לעבן, סאַי אויך פערזענלעך צו לאַנדסלייט און גוטע פריינט. די דאָברימאַנס וווייסן געוויס זייער גוט, אַז אַזעלכעס ווערט ווי געהעריק אָפּגעשאַצט.

טראַדיציאָנעלער „שבת הגדול״ געבורטסטאָג פון דעם ערן־פרעזידענט רובין בינדלער

דער חשובער און ביים אַלעמען באַליבטער רובין בינדלער, ערן־פרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, האָט נאָך מיט יאָרן צוריק איינגעפירט אַ פיינע טראַדיציע אין פאַרבינדונג מיט זיין געבורטסטאָג. אַזוי ווי זיין געבורטסטאָג פאַלט אויס אין טאָג פון שבת הגדול, דאָס מיינט דער לעצטער שבת פאַר דעם גרויסן און פייערלעכן יום־טוב פסח, טראָגט מר. בינדלער יעדעס יאָר אין דער צייט צו אַ גרעסערע סומע אַלס ביישטייערונג פאַר דער גוט באַקאַנטער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע.

פריינט רובין בינדלער איז איינער פון די עלטסטע טרייע בויער און שטיצער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן. שוין העכער פופציק יאָר ווי ער איז כסדר טעטיק אין דער אינסטיטוציע, דערביי העלפט ער אויך אין דעם צענטער און היים מיט אַלע זיינע מעגלעכקייטן. יעדעס יאָר, ווען עס קומט פריינט בינדלער׳ס שבת הגדול געבורסטאָג, פירט ער אויך אַ ספּעציעלע זאַמלונג בייַ זיינע משפּחה־מענטשן, לאַנדסלייט און פריינט, פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים.

מיר ווינטשן אונזער ליבן פריינט רובין בינדלער, אַז ער זאָל נאָך פאַר פיל, פיל יאָרן פראַווען זיין „שבת הגדול״ געבורסטאָג און וועלן אויך טוען די גרויסע הומאַניטאַרע אַרבעט פון צוטראָגן יעדעס מאָל זיין געבורטסטאָג־מתנה פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן.

ליידן בייַ היטלער׳ן. מר. ריבאַלאָווסקי האָט אויך געלויבט זיין פרוי, מאַלי, וועלכע גיט אים שטענדיק צו פיל מוט אין זיינע פאַרצווייגטע טעטיקייטן פאַר דער גרויסער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע. עס זיינען אויך אָנווועזנד געווען אַ צאָל ריבאַלאָווסקי׳ס פערזענלעכע פריינט, צווישן זיי: מר. און מרס. לואיס סענדערס, פילפ מעטשניקאָוו, מר. און מרס. האַי איינהאָרן, י. שמולעוויטש מיט זיין פרוי און אַנדערע.

מר. ריבאַלאָווסקי האָט דערציילט, אַז גלייך ווי ער איז אָנגעקומען קיין אַמעריקע באַלד נאָך דער מלחמה, נאָכן דורכמאַכן שווערע איבערלעבענישן אונטער די געפאַרן אין אייראָפּע, האָט ער זיך דאָ פאַרבונדן אין זיינע טעטיקייטן מיט דער אַלטער איסט סאַיד. פון אָנהויב, ווען ער איז געווען באַשעפטיקט אין „פאַרווערטס״, איז ער גלייך אויך געווארן טעטיק אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער. און אַזוי איז דאָס שוין קנאַפּע פערציק יאָר. ער האָט אויסגעדריקט לויב און אַנערקענונג די פירער פון דעם יונאַיטעד דזשואיש קאָונסיל פאַר שאַפן, אויפהאַלטן און אָנפירן אַזאַ צענטראַלע פאַראייניקטע אָרגאַניזאַציע, וואָס העלפט אַזוי אַרום נאָך מער שטאַרקן דאָס אידישע לעבן; די נויטיקע הילפס, רעליגיעזע און געזעלשאַפטלעכע טעטיקייטן אויף דער אַלטער באַרימטער אידישער איסט סאַיד.

לויב פאַר מאַקס ראַטנער און אלי זבאָראָווסקי ביי פייערונג פון דער אַמעריקאַנער־ישראל האַנדלס קאַמער אין ניו יאָרק

פון ש. אַראָנסאָן

עטלעכע הונדערט פערזאָן, צווישן זיי פאַרטרעטער פון דער אַמעריקאַנער רעגירונג ווי אויך פון מדינת ישראל, פירער און פראָמינענטע פאָרשטייער פון גרויסע האַנדלס און אינדוסטריע־אונטערנעמונגען פון ביידע לענדער, האָבן זיך באַטייליקט אין דעם פייערלעכן אָוונט פון דער אַמעריקאַנער־ישראל האַנדלס קאַמער, דינסטיק, דעם 11טן דעצעמבער, 1984. דער פייערלעכער באַנקעט, וואָס איז אויך באַגלייט געוואָרן מיט אַן איינדרוקספולער פעשאַן־שאָו (קליידער אויסשטעלונג), איז פאָרגעקומען אין דעם ריזיק עלעגאַנטן באָל־רום פון ניו יאָרקער הילטאָן האָטעל.

ביי דער פייערונג איז אויך אָנוועזנד געווען אונזער חשובער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן פון קליוולענד, וועלכער איז בין איצט געווען דער פרעזידענט פון דער אויבנדערמאָנטער האַנדלס קאַמער. איצט איז מר. ראַטנער נאַציאָנאַלער טשערמאַן פון דער אַמעריקאַנער־ישראל האַנדלס קאַמער. דער נייער פרעזידענט פון דער „קאַמער" איז אלי זבאָראָווסקי, באַוואוסטער אינדוסטריאַליסט און ביזנעסמאַן, און גוט באַקאַנטער פירער צווישן דער שארית הפליטה. אין דער גרויסער פייערונג האָבן זיך אויך באַטייליקט איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווען סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מיט זיין פרוי מאַלי; און דער באַקאַנטער שרייבער און רעדאַקטאָר פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, י. שמולעוויטש מיט זיין פרוי מרים.

אין די באַגריסונגען און רעדעס וואָס זיינען געהאַלטן געוואָרן ביי דעם אָוונט, איז אויסגעדריקט געוואָרן לויב און אַנערקענונג צו מאַקס ראַטנער און אלי זבאָראָווסקי. פריינט ראַטנער איז געלויבט געוואָרן פאַר זיינע גרויסע אָנשטרענגונגען און באַמיאונגען וואָס ער וויזט אַרויס אַלע יאָרן, אין זיינע טעטיקייטן אין דער אַמעריקאַנער־ישראל האַנדלס קאַמער, צו העלפן עקאָנאָמיש דער אידישער מדינה דורך כסדר פאַרשטאַרקן און אויסברייטערן די האַנדלס פאַרבינדונגען צווישן ישראל און אַמעריקע. מר. ראַטנער איז געווען איינער פון די גרינדער און די גאַנצע צייט די שטויס־קראַפט אין דער דאָזיקער ארגאַניזאַציע, וואָס איז געגרינדעט געוואָרן אין יאָר 1953. מאַקס ראַטנער איז אויך איצט אַ וויכטיקער כוח און איינער פון די הויפט־פירער פון דער דאָזיקער בשותפות׳דיקער אָרגאַניזאַציע.

אלי זבאָראָווסקי איז ביי דער פייערונג געלויבט געוואָרן און עס איז אים אויסגעדריקט געוואָרן אַנערקענונג, פאַר זיינע אומאויפהערלעכע באַמיאונגען כסדר איינצושטעלן גוטע האַנדלס באַציאונגען צווישן אַמעריקע און ישראל, וואָס העלפט אַזוי אַרום דער אידישער מדינה. דאָס העלפט אויך בכלל איינפירן און אָנהאַלטן וואַרעמע פאַרבינדונגען צווישן די ביידע לענדער, וואָס איז פון וויכטיקער באַדייטונג. אלי זבאָראָווסקי, אַלס דער נייַ־דערווייַלטער פרעזידענט פון דער אַמעריקאַנער־ישראל האַנדלס קאַמער, איז ביי דעם אָוונט אויך אַרויסגעטראָן מיט אַ קורצער איינדרוקספולער רעדע. דאָס האָט אויף אַלעמען איבערגעלאָזט אַ שטאַרקן איינדרוק. עס איז אויך אויסגעדריקט געוואָרן גוטע וואונטשן צו מר. זבאָראָווסקי אַז ער זאָל אויף אַ דערפאָלגרייכן אופן אָנפירן מיט דער „קאַמער" וועמענס אויפגאַבן זיינען פון אומגעהויערער גרויסער באַדייטונג.

פון רעכטס צו לינקס: אלי זבאָראָווסקי, מאַקס ראַטנער און איסאַק ריבאַלאָווסקי, ביי דעם גרויסן באַנקעט פון דער אַמעריקאַנער־ישראל האַנדלס קאַמער.

אלי זבאָראָווסקי איז אויך אַ וויכטיקער טוער פון דער אַמעריקאַנער פעדעראַציע פון פוילישע אידן. אין יאָר 1979, איז אַ ספעציעלע דעלעגאַציע געפאָרן פון ניו יאָרק קיין וואַרשע צו אַ באַגעגעניש מיט דער פוילישער רעגירונג, זיינען אין דער דאָזיקער דעלעגאַציע פון פינף פערזאָן אויך געווען מר. זבאָראָווסקי און איסאַק ריבאַלאָווסקי.

אויך מיר, אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, פאַראייניקן זיך צו די גוטע וואונטשן פאַר מאַקס ראַטנער און אלי זבאָראָווסקי, וועלכע זיינען אויך גוט באַקאַנט אַלע אונזערע לאַנדסלייט און פריינט.

מאַקס ראַטנער וועלכער איז געקומען קיין אַמעריקע אַלס יונגער בחור מיט העכער זעכציק יאָר צוריק, איז מיט טריישאַפט איבערגעגעבן צו אידישקייט. ניט געקוקט אויף דעם וואָס ער איז שוין אַזוי פיל יאָרן אין אַמעריקע און אויך וואָס ער האָט דערגרייכט די העכסטע שטאַפלען אין דער אַמעריקאַנער אינדוסטריעלער וועלט ווי אויך אין געזעלשאַפטלעכן לעבן, איז ער וויייטער פאַרבליבן אַ טייערער אידישער פאָלקס־מענטש. דאָס איז אַ דאַנק זיין אַמאָליקער היים אין ביאַליסטאָק און די דערציאונג וואָס ער האָט באַקומען ביי זיינע ליבע טאַטע־מאַמע, משה און פעשקע. אַזוי איז אויך מיט דער גאַנצער ראַטנער־משפחה. מאַקס ראַטנער העלפט אומאויפהערלעך און אויף אַ גאָר וואַרעמען אופן פאַרשידענע אידישע צוועקן און אויך מדינת ישראל. אַזוי איז אויך זיין ליבע פרוי, בעטי, וועלכע איז אַ גרויסע קונסט־ליבהאָבערין.

ביי דער געלעגנהייט ווילן מיר דערמאָנען, אַז פריינט מאַקס ראַטנער איז געווען די הויפט שטויס־קראַפט וואָס האָט

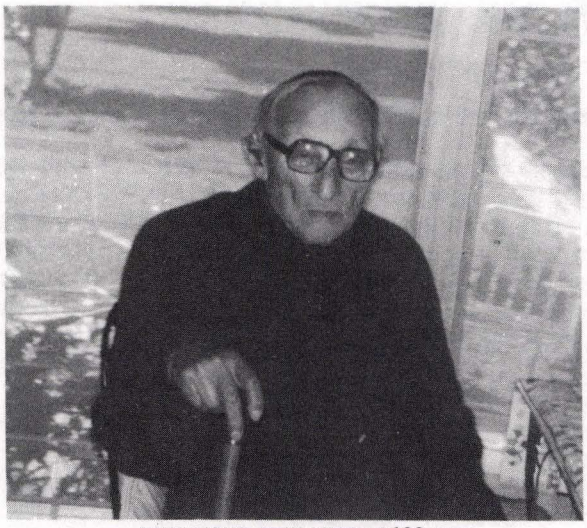
גרויס כבוד צוגעטיילט צום 100 יאָריקן יעקב סאַפּירשטיין און אוירווינג סטאָון ביי באַנקעט פון ישיבה אוניווערסיטעט

זונטיק אָוונט, דעם 9טן דעצעמבער 1984, האָט דער גרויסער און גוט באַקאַנטער ישיבה אוניווערסיטעט אין ניו יאָרק דורכגעפירט אַן אימפּאָזאַנטן חנוכה־באַנקעט, וואָס איז פאָרגעקומען אין דעם באַרימטן אַריסטאָקראַטישן וואַלדאָרף אַסטאָריאַ האָטעל. ביי דער פייערונג איז געווען אַ ריזיקער עולם, צווישן זיי פיל פּראָמינענטע פערזענלעכקייטן. די הויפּט־רעדנער ביי דער דאָזיקער פייערונג, וועלכע זיינען אויך באַערט געווָארן, זיינען געווען: סעקרעטערי אָוו סטעיט דזשאָרדזש שולץ און יצחק שמיר, וויצע־פרעמיער און אויסערן־מיניסטער פון מדינת ישראל.

ביי דער דאָזיקער פייערונג וואו עס זיינען באַערט געווָארן אַ צאָל וויכטיקע אידישע פערזענלעכקייטן, איז אויך צוגעטיילט געווָארן פאַרדינטער כבוד צו אונזערע חשובע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, דער 100 יאָריקער יעקב סאַפּירשטיין און זיין זון אוירווינג סטאָון, פון קליוולענד. די סטאָון־סאַפּירשטיין משפּחה האָט צוגעטראָגן אַ ביישטייערונג פון אַ מיליאָן דאָלאָר פאַר העלפן שטאַרקן אידישע דערציאונג ביים ישיבה־אוניווערסיטעט.

מען דאַרף דערמאָנען, אַז יעקב סאַפּירשטיין איז געקומען קיין אַמעריקע אין יאָר 1905. ער איז אין יענער צייט אָנגעקומען צו זיינע קרובים אין קליוולענד און, ווי דער שטייגער איז געווען אין יענער צייט, האָט ער געאַרבעט שווער כדי צו מאַכן אַ לעבן. זייער שנעל אָבער האָט דער ענערגישער סאַפּירשטיין אָנגעהויבן פירן ביזנעס פאַר זיך. ער האָט פאַרקויפט גריטינגס־קאַרטן פון וואָגן געשפּאַנט אין אַ פערד, מיט וועלכן ער איז אַליין אַרומגעפאָרן. פון אָט דעם קליינעם אָנהויב איז מיט דער צייט אַרויסגעוואַקסן די איצט שוין גוט באַרימט אין דער גאַנצער וועלט „אַמעריקען גריטינגס", וועמענס הויפּט ענערגישער אָנפירער עס איז מר. אוירווינג סטאָון, דער זון פון יעקב סאַפּירשטיין.

די משפּחה סאַפּירשטיין־סטאָון זיינען זייער גוט באַקאַנט פאַר זייער וואַרעמקייט און בריייטהאַרציקייט ביים שטיצן פאַרשידענע אידישע צוועקן, ספּעציעל פאַר אויסשפּרייטן און

דער 100יאָריקער יעקב סאַפּירשטיין

שטאַרקן אידישע דערציאונג, ווי אויך פאַר מדינת ישראל. די דאָזיקע משפּחה האָט אויך געהאָלפן איינשטעלן און אָנפירן מיט דעם צענטער פאַר אידישער דערציאונג ביים ישיבה־אוניווערסיטעט וואָס זיי שטיצן די גאַנצע צייט.

ביי דעם פייערלעכן באַנקעט אין וואַלדאָרף־אַסטאָריאַ איז יעקב סאַפּירשטיין באַערט געווָארן צו זיין 100טן געבורטסטאָג און פאַר זיינע מעשים טובים, און אוירווינג סטאָון איז אויסגעצייכנט געווָארן מיט אַן ערן־דאָקטאָראַט. זיי זיינען מיט גרויס וואַרעמקייט באַגריסט געווָארן פון דעם אימפּאָזאַנטן עולם, אַזוי ווי דאָס איז געווען אויך פאַר די אַנדערע באַערטע.

אויך מיר, פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע איינאוינער אין ניו יאָרק, האָבן זיך פאַראייניקט מיט אַלע אַנדערע ביים באַגריסן און איבערשיקן די בעסטע וואונטשן צו אונזערע חשובע לאַנדלסייט, יעקב סאַפּירשטיין און אוירווינג סטאָון, מיט זייערע משפּחות. מיר זיינען צופרידן פון דעם, אַז די סאַפּירשטיין־סטאָון משפּחה, פון קליוולענד, זיינען אויך וואַרעמע שטיצער פון אונזער גרויסן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק. מיר וויסן זיי אַלעמען צופרידנהייט, געזונט און נחת אין זייערע משפּחות.

דערפירט און געהאָלפן אַרויסגעבן דעם גרויסן מאָנומענטאַלן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס איז דערשינען אין יאָר 1982, אין ניו יאָרק, אַרויסגעגעבן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. די גרויסע מאַראַלישע און אויך פינאַנציעלע הילף פון מאַקס ראַטנער, האָט מיט דעם ווירדיקן יזכור־בוך געהאָלפן שטעלן אַן אייביקע מצבה די קדושים און מארטירער פון ביאַליסטאָק און דער דאָרטיקער פאַרניכטעטער קהילה, וואָס האָט געצויגן אַ גרויסן יחוס אין משך פון הונדערטער יאָרן.

אלי זבאראווסקי, וועלכער האָט זיך דורך ניסים געראַטעוועט פון אומקום ביי די נאַציס, און כאָטש ער איז נאָך אַ יונגער מענטש, איז ער זייער גוט באַקאַנט און פאָפולער דאָ, אין אַמעריקע און אין מדינת ישראל. ער איז אויך גוט באַקאַנט אין די לענדער פון לאַטיין־אַמעריקע, אַלס דער ענערגישער פרעזידענט פון דער גוט באַוואוסטער שעיפער קאָמפּאַני וואָס אַרבעט אויס פענס. זבאָראָווסקי, וועלכער איז אויך אַ דערפאָלגרייכער ביזנעסמאַן און ריעל־עסטעיט אייגנטימער, שטאַמט פון דעם שטעטל זשאַרקי, פוילן. קומענדיק קיין אַמעריקע נאָך דער מלחמה, האָט ער זיך גלייך דאָ אויך געשטעלט אין דינסט פון אידישע אינטערעסן און פאַר ישראל, ווי אויך גאָר באַזונדערס פאַר דער שארית הפליטה.

מר. זבאָראָווסקי איז געווען איינער פון די גרינדער — און איז איצט פירער — פון דער אַמעריקאַנער פעדעראַציע פון אידישע ווידערשטענדלער, קאָנצענטלאַגער און נאַצי קרבנות. ער גיט דורך דעם כסדר אָפּ פיל פון זיין צייט און ענערגיע ביים העלפן פאַרשפּרייטן די לערע און וויסן וועגן דעם אידישן חורבן און ווידערשטאַנד ביי די נאַצים, סאַי אין דעם אידישן ווי אויך אין אַלגעמיינעם לעבן. ער איז גלייכצייטיק אַ טרייער שטיצער און וויכטיקער טוער פאַר „יד ושם" אין ירושלים, וואו עס ווערן איינגעזאַמלט די מאַטעריאַלן און דאָקומענטן וועגן דער טראַגישער צייט פאַר אידן ביי היטלער'ן. מר. זבאָראָווסקי איז אויך פרעזידענט פון אַן אינטערנאַציאָנאַלער ארגאניזאַציע אין פאַרשידענע לענדער, וועמענס ציל עס איז אויפצובויען אַ „טאָל פון די פאַרניכטעטע קהילות", ביים „יד ושם" אין ירושלים, וואָס וועט זיין אַן אייביקער ריזיקער מאָנומענט נאָך דעם אַמאָליקן בליענדן אידישן לעבן אין מזרח־אייראָפּע.

מוזעאום־צענטער אין ניו יאָרק אין אָנדענק פון די זעקס מיליאָן קדושים

כאָטש עס זיינען שוין פאַרבײַ העכער פערציק יאָר נאָך דער ווייטער וועלט־מלחמה און דעם שרעקלעכן אידישן חורבן בײַ היטלער׳ן, איז אָבער ביז איצט נאָך ניט אויפגעשטעלט געוואָרן אין ניו יאָרק אַ פּאַסיקער מאָנומענט אין אָנדענק פון די קדושים, וואו עס לעבט דער גרעסטער אידישער ישוב אין דער וועלט, אויסער מדינת ישראל. דאָס איז ניט דערגרייכט געווארן צוליב פאַרשידענע סיבות.

איצט אָבער ווערט דאָס ענדלעך דערגרייכט. אַ גרויסן חלק אין דעם האָט דער אידישער מעיאָר פון ניו יאָרק, עדוואַרד קאָטש. נאָך מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט ער באַשטימט אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, וואָס זאָל העלפן אויפבויען אַן אָנדענק־צענטער און מוזעאום פאַר די זעקס מיליאָן אומגעבראַכטע אידן בײַ די נאַצים. אין דער דאָזיקער קאָמיסיע וואָס ציילט העכער הונדערט פערזאָן, זיינען פאַרטראָטן טויער פון דער שארית הפליטה, פּאָרשער, געלערנטע, רבנים, כלל־טויער און אַנדערע.

פּאָרזיצערס פון דער דאָזיקער וויכטיקער קאָמיסיע זיינען די צוויי באַוואוסטע אידישע פערזענלעכקייטן: דזשאָרדזש קליין, באַקאַנטער בוי־אונטערנעמער און אָנגעזעענער אידישער כלל־טויער; און דער דיסטריקט־אַטוירני פון ניו יאָרק, ראָבערט מאָרגענטוי. דער געווען־זענער סענאַטאָר דזשעיקאָב דזשאַוויץ און דער באַוואוסטער שרייבער עלי וויזעל, זיינען ערן־פּאָרזיצערס פון דער קאָמיסיע. ראַבאַי דר. דוד בלומענפעלד, איז עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דער דאָזיקער „האָלאָקאָסט מעמאָריעל קאָמישאָן".

דער גרויסער פאַרצווייגטער אָנדענק־צענטער און מוזעאום, געווידמעט די מיליאָנען אומגעבראַכטע אידן בײַ די נאַצים, ווערט געבויט אין דער ריזיקער געביידע פון דעם היסטאָרישן צאָל־אַמט (קאָסטאָם הויז), וואָס איז אין דער געגנט פון באָולינג גרין, ניט ווייט פון דער בעטערי בײַם האָפן אין ניו יאָרק. די דאָזיקע געביידע איז אויפגעבויט געווארן נאָך מיט העכער אַכציק יאָר צוריק. עס זיינען געווען אַ צאָל פריוואַטע און געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס, וואָס האָבן געוואָלט איבערנעמען די געביידע פון דעם קאָסטאָס־הויז און דאָס אויסנוצן פאַר פאַרשידענע צוועקן. צום סוף אָבער האָט די פעדעראַלע רעגירונג באַשטימט און געמאָלדן, אַז די גרויסע געביידע וואָס איז לעצטנס שוין ניט באַנוצט געווארן, זאָל ווערן אַן אָנדענק־צענטער פאַר די זעקס מיליאָן אומגעבראַכטע אידן בײַ היטלער׳ן.

מיט אויסאַרבעטן דעם פלאַן פון איינאָרדנען דעם נייעם אָנדענק־צענטער און מוזעאום, פאַרנעמט זיך ראַבאַי דר. דוד בלומענפעלד. ווי ער האָט געזאָגט, ווועט דאָס אויפבויען דעם צענטער קאָסטן העכער פופצן מיליאָן דאָלאַר. דאָס נויטיקע געלט פאַר דעם צוועק ווערט איינגעזאַמלט פון יחידים, אָרגאַניזאַציעס, פונדאַציעס און אַנדערע. אידן אין ניו יאָרק, ווי אויך פון אַנדערע ערטער, ווייזן אַרויס אַ גרויסן אינטערעס און הילפס־גרייטקייט פאַר אויפבויען און ווי געהעריק איינאָרדענען דעם גרויסן אָנדענק־צענטער.

לויט דעם אויסגעאַרבעטן פלאַן ווועט אין דעם צענטער ניט בלויז פאַראייביקט ווערן די אידישע ליידן, חורבן און אויך ווידערשטאַנד בײַ היטלער׳ן; דאָס ווועט אויך זיין אַ צענטער פון לייענען, שטודירן, פאָרשן און אומאויפהערלעך דערמאָנען ווען דעם, וואָס די נאַצים האָבן געטאָן צום אידישן פאָלק בײַ דער גלייכגילטיקייט פון דער גרויסער וועלט. עס ווועט אויך אין דעם צענטער פאַראייביקט ווערן דאָס אַמאָליקע פאַרצווייגטע אידישע לעבן אין מזרח־אייראָפּע, דאָס לעבן פון די אַמאָליקע געקומענע אידישע אימיגראַנטן קיין אַמעריקע, ווי אויך דער אויפבוי פון דעם אידישן לעבן נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה.

דער צענטער ווועט אויך זיין אַ וויכטיקער פלאַץ פאַר די נייע אידישע (און אויך אַנדערע) דורות, וועלכע ווועלן קומען דאָרטן לערנען ווען פאַרגאַנגנהייט און קעגנווארט. אין דעם אָנדענק־צענטער אין מוזעאום ווועלן זיין איינגעזאַמלט וויכטיקע דאָקומענטן, מאַטעריאַלן, בילדער, פאָטאָגראַפיעס, אַרכיוון, היסטאָרישע אָביעקטן און אַנדערעס, ווועגן דעם אידישן חורבן און ווידערשטאַנד בײַ די נאַצים. דערבײַ ווועט אויף אַ געהעריקן אופן אָפּגעשפּיגלט ווערן דאָס אַמאָליקע אידישע לעבן, און די קענגוואַרט. אין דעם צענטער ווועלן אויך זיין זאָלן פאַר פאַרזאַמלונגען, מיטינגען, טרויער־פאַרזאַמלונגען, עס ווועט אויך זיין אַ פּאַסיקע ביבליאָטעק, אַ שוהל און ענלעכעס.

אין דעם צענטער — ווערט פלאַנירט — ווועלן אויך פאָרקומען רעפעראַטן, סימפּאָזיומס און ענלעכעס, אין ווועלכע עס ווועלן זיך באַטיילקן באַוואוסטע אידישע און ניט־אידישע פערזענלעכקייטן. דער צענטער ווועט אויך אַרויסגעבן אַ פּאַסיקע אויסגאַבע און עס ווועט געפּירט ווערן אַ קאַמף קעגן אַנטיסעמיטיזם, נעאָ־נאַציזם און קעגן די פעלשער וואָס טוען אַלץ, כדי אָפּצולייקענען און אָפּשוואַכן דעם אידישן חורבן בײַ היטלער׳ן.

ווי דר. דוד בלומענפעלד האָט דערקלערט ווועט דער אָנדענק־צענטער און מוזעאום פירן די אַקטיוויטעטן אין קאָאָפּעראַציע מיט פאַרשידענע אידישע אָרגאַניזאַציעס אין ניו יאָרק. גלייכצייטיק ווועט מען זיין אין נאָענטער פאַרבינדונג מיט צענטערס און גרופּן, אין אַמעריקע און אַנדערע לענדער, וואָס זיינען אַקטיוו אין שייכות מיטן אידישן חורבן און ווידערשטאַנד בײַ די נאַצים. דער ניו יאָרקער צענטער ווועט אויך, פאַרשטייט זיך, זיין אין פאַרבינדונג מיט דעם אַמעריקאַנער „האָלאָקאָסט מעמאָריעל קאָונסיל", אין וואַשינגטאָן.

די פירערשאַפט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, וואָס איז אַ וויכטיקער טייל פון דעם היגן אידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן, האָט אויסגעדריקט צופרידנהייט פון בויען ענדלעך אין ניו יאָרק אַ גרויסן צענטער אין אָנדענק פון אונזערע קדושים. דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט אויך אויסגעדריקט די גרייטקייט פון מיטאַרבעטן מיט דעם נייעם וויכטיקן אָנדענק־צענטער און מוזעאום.

BUY AND HELP US
PUBLICIZE THE GREAT
NEW BIALYSTOKER
MEMORIAL BOOK

באַזוך פון חייקע גראָסמאַן אין ביאַליסטאָקער צענטער

דינסטיק, דעם 9טן סעפטעמבער 1984, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק, געהאַט וויכטיקע חשובע געסט. יענעם טאָג איז די אינסטיטוציע באַזוכט געוואָרן פון דער באַרימטער חייקע גראָסמאַן (מיט איר מאַן), די העלדישע אָנפירערין פון אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ, וועלכע לעבט פון זינט נאָך דער מלחמה אין ישראל. חייקע גראָסמאַן איז אויך אַ מיטגליד פון דער כנסת.

די חשובע געסט זיינען אויפגענומען געוואָרן בייַ אַ לאָנטשאָן אין וועלכן עס האָבן זיך באַטייליקט אַ צאָל טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. דער היימישער צוזאַמענקונפט איז געעפנט געוואָרן פון סעם סאָלאָזש, פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן. ער האָט באַגריסט די גאָסט מיט גאָר וואַרעמע ווערטער און געגעבן אַ קורצן איבערבליק וועגן די פאַרצווייגטע אַקטיוויטעטן אין דער אינסטיטוציע.

טשאַרלס שוועכער, טשערמאַן פון באָארד אָוו גאָווערנאָרס, האָט אין קורצע ווערטער אויפגעלעבט די אַמאָליקע אידישע ביאַליסטאָק, וואָס האָט אַריינגעשריבן אַ וואונדערלעכן קאַפּיטל אין דער געשיכטע פון מזרח־אייראָפּאישן אידנטום. ער האָט באַזונדערס געערעדט וועגן דער געגנט וואו ער איז דערצויגן געוואָרן, און וואו עס האָט אויך אין יענער צייט געוואוינט חייקע גראָסמאַן מיט איר משפּחה.

דער באַאַמטער שרייבער י. שמולעוויטש, רעדאַקטאָר פון דעם נייַעם גרויסן ביאַליסטאָק יזכור־בוך, האָט געלויבט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און דעם צענטער אין ניו יאָרק, פאַר זייערע אומדערמידלעכע אַקטיוויטעטן. שמולעוויטש האָט באַזונדערס געלויבט דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק פאַר אַרויסגעבן דעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס איז און וועט אויף שטענדיק פאַרבלייבן אַ מאָמענט נאָך דער פאַרניכטעטער בלייענדער קהילה אין ביאַליסטאָק און די דאָרטיקע צענדליקער טויזנטער אידן, בייַ די נאַצישע רוצחים.

נאָכדעם האָט געהאַלטן אַ קורצע באַגריסונג־רעדע איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווארן סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן. ער האָט אַרויסגעבראַכט אינטערעסאַנטע פאַקטן וועגן די טעטיקייטן פון דער גרויסער אינסטיטוציע און אויסגעדריקט לויב און אַנערקענונג צו אַלע לאַנדסלייט און פריינט וואָס שטיצן דעם צענטער. איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט אויך געגעבן אַן אָפּשאַצונג וועגן חייקע גראָסמאַן, וועלכע האָט מיט איר מוט און שטאָלץ אַרויסגעוויזן העלדישקייט ביים אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ און אין קאַמף קעגן די נאַצים, ווי אויך איר אָנטייל אין בויען און ביים שטאַרקן מדינת ישראל.

צום סוף האָט געערעדט חייקע גראָסמאַן. זי האָט אויסגעדריקט גרויס צופריידנהייט פון דעם וואָס זי האָט אַ מעגלעכקייט צו באַזוכן דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, וועגן וואָס זי האָט נאָך פריער פיל געהערט. מיט בענקשאַפט האָט זי געערעדט וועגן דער אַמאָליקער אידישער ביאַליסטאָק און דערביי געלויבט אַלעמען וואָס האַלטן אויף מיט טריישאַפט דעם יחוס פון דער חרוב׳ער קהילה.

חייקע גראָסמאַן האָט אין איר קורצער רעדע אויך אָנגעוויזן אויף דעם, אַז די אידן אין ביאַליסטאָק אונטער דער

חייקע גראָסמאַן מיט איר מאַן בייַ דער אויפנאַמע אין ביאַליסטאָקער צענטער.

גרויזאַמער הערשאַפט פון די נאַצים, האָבן ניט בלויז געליטן. מען האָט אויך אַרויסגעוויזן העלדישקייט אין קאַמף, מען האָט אָפּגעהיט דעם אידישן כבוד. זי האָט דערציילט וועגן איר לעבן אין דער אידישער מדינה, ווי אויך אַלס מיטגליד פון דעם ישראל־פּאַרלאַמענט.

אין איר שלוס־וואָרט האָט חייקע גראָסמאַן איבער־געגעבן פאַקטן וועגן דעם ווי אַזוי זי איז באַלד נאָך דער מלחמה געקומען פון פוילן קיין אַמעריקע, מיט אַ דעלעגאַציע פון צענטראַל קאָמיטעט פון די אידן אין פוילן, וועגן הילף פאַר די פאַרבליבענע אידן. אין רירענדע ווערטער האָט זי איבערגעגעבן ווי אַזוי די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַמעריקע און קאַנאַדע האָבן איר געהאָלפן אין יענער צייט. די דאָזיקע הילף האָט מעגלעך געמאַכט, האָט זי אָנגעוויזן, צו קענען אַרויספירן פיל גערעטעוועטע אידישע יתומים פון פוילן און זיי אַוועקפירן קיין ארץ־ישראל. צום סוף האָט חייקע גראָסמאַן געדרופן אָפּצוהיטן דעם גרויסן ביאַליסטאָקער יחוס.

פאַרן שליסן דעם צוזאַמענקונפט האָט סעם סאָלאָזש איבערגעגעבן דראַמאַטישע פאַקטן וועגן זיינע איבערלעבונגען בייַ די נאַצים וואו ער איז כסדר געווען אויף דער שוועל פון טויט. ער האָט קיינמאָל ניט אויפגעגעבן די האָפענונג, אַפילו אויך דאָן וועו ער איז צוזאַמען מיט אַנדערע אידן געפירט געווארן אויף פאַרניכטונג קיין טרעבלינקע. אַ דאַנק זיין אומגעבראַכענעם מוט און געוואָגטקייט, איז אים געלונגען אויסצומיידן דעם אומקום בייַ די נאַצים.

צום סוף האָבן חייקע גראָסמאַן מיט איר מאַן, אין דער באַגלייטונג פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, סעם סאָלאָזש, טשאַרלס שוועכער און סעם קרים, באַזוכט אַלע אָפּטיילונגען פון דער אינסטיטוציע. זיי האָבן אויך געשמועסט מיט די עלטערע איינוואוינער. ביים געזעגענען זיך האָבן די חשובע געסט אויסגעדריקט לויב און אַנערקענונג די טוער פון דער אינסטיטוציע פאַר דער טריישאַפט און מוסטערהאַפטקייט מיט וועלכער עס ווערט אָנגעפירט דער ביאַליסטאָקער צענטער און די היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע איינוואוינער.

דער 80טער געבורטסטאָג פון דעם ביאַליסטאָקער קינסטלער בען געפייערט אין פּאַריז מיט גרויסע אויסשטעלונגען

קאַרדינאַל לוסטיגער אין אַ שמועס מיט בען.

אונזער חשובער און באַרימטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, דער גרויסער קינסטלער בען, איז פּורים געוואָרן 80 יאָר. אין פאַרבינדונג מיט דעם זיינען לעצטנס דורכגעפירט געוואָרן גרויסע פייערונגען לכבוד דעם בעל־יובל אין פּאַריז, וואו ער וואוינט שוין פיל יאָרן מיט זיין ליבער פרוי, געראַ. אין פאַרלויף פון די צענדליקער יאָרן וואָס ער לעבט אין פאַריז, האָט ער דאָרט געשאַפן אומצאָליקע גרויסע קונסט־ווערק וואָס זיינען גוט באַקאַנט ניט בלויז אין גאַנץ פראַנקרייך נאָר אויך אין פיל אַנדערע לענדער. גאָר באַרימט זיינען זיינע תהילים־בילדער וועמענס צאָל עס איז שוין איצט 80. בען מאָלט אויך וווייטער זיינע גרויסע ווערק באַזירט אויפן תנ"ך.

אין פאַרבינדונג מיט בענ'ס 80טן געבורטסטאָג איז אים צוגעטיילט געוואָרן גרויס כבוד אין פראַנקרייכ'ס הויפט־שטאָט. עס זיינען דאָרט דורכגעפירט געוואָרן אויסשטעלונגען אין פאַרשיידענע ערטער פון בענ'ס שאַפונגען און ער איז פון אַלעמען זייער גענומען געוואָרן. אויך דער קאַרדינאַל פון פאַריז, לוסטיגער, האָט אויסגעדריקט באַגייסטערונג פאַר די שאַפונגען פון דעם באַרימטן ביאַליסטאָקער קינסטלר. עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז דער איצטיקער פאַריזער קאַרדינאַל שטאַמט פון אידן, ער מיט זיינע עלטערן האָבן זיך געראַטעוועט פון אומקום ביי די נאַציס. דער קאַרדינאַל האָט זיך גע'שמד'ט נאָך דער מלחמה.

די גרויסע צענטראַלע פייערונג לכבוד בען איז פאָרגעקומען אין די זאַלן פון סענאַט און פון פאַריזער שטאָט־ראַט. אויך דער מוזעאום פאַר רעליגיעזער קונסט האָט שטאַרק געלויבט דעם אידישן קינסטלער און געבראַכט צו אַן אויסשטעלונג פאַרשידענע זיינע שאַפונגען. אין דעם הויפט צענטראַלן קאָמיטעט וואָס פאַרנעמט זיך מיט פייערן בענ'ס 80טן געבורטסטאָג זיינען פאַרטראָטן פראָמינענטע פאַרטרעטער פון דער פראַנצויזישער צענטראַלער און אָרטיקער רעגירונג, באַרימטע קינסטלער, שרייבער, געלערנטע, מוזיקער, אַקטיאָרן, אַקאַדעמיקער און אַנדערע. צו דער פייערונג האָט דער קאָמיטעט אַרויסגעגעבן עטלעכע אַלבומען און אַנדערע אויסגאַבן מיט בענ'ס פאַרשידענע מאָלעריייען, צייכענונגען און אַנדערע שאַפונגען.

בען האָט אויך באַקומען די הויכע פראַנצויזישע אויסצייכענונג „אָפיציר פון ערן־לעגיאָן". אין די גרויסע יערלעכע קונסט־סאַלאָנען אין פאַריז איז באַשטימט געוואָרן אַ ספּעציעלער חשובער אָרט פאַר די אויסשטעלונגען פון בענ'ס בילדער. אַ גרינטלעכע אָפּשאַצונג וועגן בענ'ס לעבן און שאַפן איז לעצטנס דערשינען אין דעם גרויסן פראַנצויזישן רעווי־זשורנאַל „ווערמעי". איז דער פראַנצויזישן סענאַט, ווי אויך אין אַנדערע ערטער, איז פראָזשעקטירט געוואָרן בענ'ס תהילים־בילדער פון וואָס אַלע אָנווזנדע זיינען געווען באַצויבערט. די זעלבע תהילים־בילדער זיינען אויך געוויזן געוואָרן אין דעם אַלטן פאַריזער קלויסטער פון 12 יאָרהונדערט. דאָס זעלבע איז אויך געוויזן געוואָרן אין אַנדערע גרויסע פראַנצויזישע שטעט, ווי אויך אין דער שווייץ און אין אַנדערע לענדער.

לויט אַ באַשטעלונג פון דער „יונעסקאָ" ביי דער יו־ען, האָט בען לעצטנס אויך געשאַפן אַ זעלטענע צייכענונג אונטערן נאָמען „שלום און ליבע". דאָס איז אויך געמאַכט געוואָרן אין אומצאָליקע אַפּישן וואָס הענגן אין אַלערליי יוגנט־קלובן.

מיר, דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, ווי אויך אין נאָמען פון אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אומעטום, שיקן מיר איבער די בעסטע וואונטשן צו אונזער באַרימטן און חשובן לאַנדסמאַן בען פאַר ווייטערדיקע געזונטע יאָרן און אַ גליקלעכן צוזאַמענלעבן מיט זיין ליבער פרוי געראַ. מיר ווינטשן אונזער באַרימטן לאַנדסמאַן ווייטערדיקע שעפּערישע יאָרן פון גרויס דערפאָלג ביי באַרייכערן מיט זיינע שאַפונגען דער וועלט פון הויכער קונסט.

עס ווערן געזוכט נאַענטע

איך זוך אינפאָרמאַציעס וועגן מיין שוועסטער אסתר פנינה זילבערמאַן, געבוירן אין פרושניץ, אַרום יאָר 1924. איר לעצטער אַדרעס איז געווען באַקאַנט אין ביאַליסטאָק, אין יאָר 1939. אונזער מוטער איז געווען אידעס אַלבאַסטער־זילבערמאַן, און איר פאָטער (אַ שוסטער) איז געווען נתן זילבערמאַן. איך בין אינפאָרמירט געוואָרן פון אַ קוזין, וואָס לעבט איצט אין ישראל, אַז אסתר האָט געהייראַט מיט אַ אידישן סאָלדאַט פון דער סאָוועטישער אַרמיי, וועמען די רויטע אַרמיי איז אריינגעקומען קיין ביאַליסטאָק. זיי האָבן געהאַט אַ קינד און זיי זיינען אַוועקגעשיקט געוואָרן קיין רוסלאַנד, צו איר מאַנס משפּחה, פאַר דער היטלעריסטישער אינוואַזיע.

ווער עס האָט עפּעס אינפאָרמאַציע וועגן מיין שוועסטער אסתר פנינה זילבערמאַן, ווערט געבעטן זיך שטעלן מיט מיר אין קאָנטאַקט, אויפן אַדרעס:

Abraham Jacob Silverman
2811 East Michigan Street Orlando, Florida 32806

באַגעגעניש פון דר. משה מודאַי פון תל השומר שפּיטאָל מיט די פירער אין ביאַליסטאָקער צענטער

זייענדיק אויף אַ קורצן באַזוך אין ניו יאָרק איז דר. משה מודאַי, אַסיסטענט־דירעקטאָר פון דעם תל השומר שפּיטאָל אין תל אביב, געקומען אויך אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וואו ער האָט געהאַט אַ פריינטלעכן שמועס מיט די פירער פון דער אינסטיטוציע. דער גרויסער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, איז ניט פרעמד צו דר. מודאַי. ווי באַקאַנט, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער, צוזאַמען מיט דעם קלוב גראָדנער פריינט, מיט אַ קורצער צייט צוריק איינגעשטעלט אַ צאָל וויכטיקע פראָיעקטן אין דעם גוט באַקאַנטן שפּיטאָל אין מדינת ישראל. וועגן דעם איז שוין געווען באַריכטעט אין די פריערדיקע נומערן פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

וועז דר. מודאַי איז געקומען אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, מיטוואָך דעם 7טן נאָוועמבער 1984, איז ער אויף אַ וואַרעמען אופן באַגעגנט און באַגריסט געוואָרן פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווערקער פון דער אינסטיטוציע. ער האָט אויך דעם חשובן גאַסט פאָרגעשטעלט פאַר אַ צאָל מיטגלידער פון דער באַארד אָוו דירעקטאָרס, בייַ אַ ספּעציעלן צוגעגרייטן לאָנטשאָן פאַר דער געלעגנהייט. דר. מודאַי האָט אין וואַרעמע ווערטער געדאַנקט צו די פאַרזאַמלטע און ער האָט געזאָגט, אַז פאַר אים איז שטענדיק אַ גרויסער כבוד און פאַרגעניגן זיך צו באַגעגענען מיט די פירער פון דעם גוט באַקאַנטן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, סאַי דאָ אין דער אינסטיטוציע גופא, סאַי אויך אין מדינת ישראל וואו עס קומען פון צייט צו צייט אַזעלכע פאַרטרעטער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער.

אין זיין באַגריסונגס וואָרט האָט מר. ריבאַלאָווסקי פאַרזיכערט דעם חשבון גאַסט און פירנדע פערזענלעכקייטן פון דעם תל השומר שפּיטאָל, אַז דער דאָזיקער שפּיטאָל רופט אַרויס וואַרעמקייט און הילפס־גרייטקייט ביי די טויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. עס איז גוט באַוואוסט די גרויסע דערגרייכונגען און אויפטוען וואָס דער תל השומר שפּיטאָל באַווייזט ביים היילן פאַרוואונדעטע סאָלדאַטן פון דער ישראל־אַרמיי ווי אויך קראַנקע פון דער ציווילער באַפעלקערונג. פריינט ריבאַלאָווסקי האָט דערביי געבעטן ביי דר. מודאַי, אַז ער זאָל איבערגעבן אַביסל פאַקטן וועגן די איצטיקע טעטיקייטן פון דעם גרויסן שפּיטאָל וויי אויך וועגן די באַלדיקע באַדערפענישן פון געווסע נייע פראָיעקטן, כדי מיר דאָ, אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, זאָלן קאָנען אויסקלויבן ווידער עפּעס אַ נייעם פראָיעקט דאָרט איינצואַרדענען.

אין אַרויסבערענגען פראַגן און אין דער דיסקוסיע האָבן זיך באַטייליקט: סעם סאָלאַזש, פרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, ווי אויך די מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרס: טשארלס פייגענבלאַט, דזשעיקאָב בערגן, בובע שטשופאַק און אַנדערע. אַלע האָבן זיי געלויבט דעם תל השומר שפּיטאָל מיט די גרויסע דערגרייכונגען און דערביי איז אויסגעדריקט געוואָרן שטאָלץ פון דעם וואָס אויך דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט אַ גרויסן חלק אין דער הילפס־אַרבעט פאַר דער דאָזיקער וויכטיקער און נוצלעכער מעדיצינישער אינסטיטוציע אין דער אידישער מדינה.

ביים אָנהויב פון זיין קורצער רעדע האָט דר. מודאַי אין האַרציקע ווערטער געדאַנקט סעם סאָלאַזש און איסאַק ריבאַלאָווסקי ווי אויך די אַנדערע פירער און טויער פון דער ביאַליסטאָקער גרויסער פאָלקס־אינסטיטוציע, פאַר דער וואַרעמקייט און הילף וואָס ווערט אַרויסגעוויזן צום תל השומר שפּיטאָל. דאָס ווערט ווי געהעריק אָפּגעשאַצט, האָט דר. מודאַי געזאָגט. ער האָט וויטער אָנגעוויזן אַז אַלע נייע פּראָיעקטן וואָס עס ווערן איינגעאָרדנט אין דעם תל השומר שפּיטאָל, דורך אַזעלכע אָרגאַניזאַציעס ווי עס איז דער ביאַליסטאָקער צענטער און אַנדערע, זיינען זייער נוצלעך און פון גרויס וויכטיקייט פאַר דעם האָספּיטאָל.

דר. מודאַי האָט זיך ספּעציעל אָפּגעשטעלט צו באַריכטן וועגן דעם קינדער־גאָרטן ביי דעם תל השומר האָספּיטאָל וואו עס זיינען דאָ קינדער, די מערסטע פיזישע און גייסטיק צוריקגעשטאַנענע. די דאָזיקע קינדער, האָט דר. מודאַי אָנגעוויזן, פאָדערן ספּעציעלע אויפמערקזאַמקייט ביים לערנען זיי לייענען און שרייבן און אַנדערעס, כדי זיי זאָלן דערפירט ווערן צו אַ נארמאַלן צושטאַנד. דר. מודאַי האָט געזאָגט, אַז פאַר דעם ווערט איצט אויסגעארבעט אַ גענויער פלאַן און עס ווערט געגרייט אַ בראָשורקע וואָס וועט צוגעשיקט ווערן צו דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין דער נאָענטסטער צייט. די דאָזיקע ספּעציעלע אָפּטיילונג ביי דעם תל השומר שפּיטאָל, ווערט איינגעאָרדנט אין נייע צוגעפאַסט געביידעס.

ביים סוף פון זיין רעדע און ענטפערס האָט דר. מודאַי זיך אויסגעדריקט, אַז די טויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, ווערן באַטראַכט אַלס „אַמבאַסאַדאָרן פון גוטן־ווילן" פאַר דעם תל השומר שפּיטאָל. דר. מודאַי האָט אויסגעדריקט גרויס צופרידנהייט פון דעם וואָס ער זעט צווישן די טויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אַזאַ וואַרעמקייט און גרייטקייט צו העלפן דעם גרויסן און וויכטיקן שפּיטאָל תל השומר וואָס איז גוט באַקאַנט אומעטום.

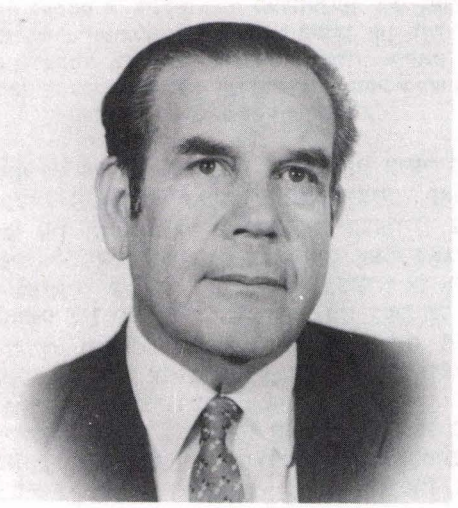
עס זיצן, פון רעכטס צו לינקס: דינה מעדוועדעוו, קעי בערען, דר. מ. מודאַי, טשארלי פייגענבלאַט, דזשעיקאָב בערען און סאָל קרים. עס שטייען, פון רעכטס צו לינקס: העראָלד טאַלין, איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, מ. בריסקער (לאָס אַנדזשעלעס), בובע שטשופאַק, עטל קרים און ראַבאַי מאַקס פאָזנאַנסקי.

איינדרוקן פון אַ באַזוך אין ביאַליסטאָקער צענטער

פון אַברהם ליס (תל־אביב)

ניט אַלע מאָל איז עס מיר מעגלעך. אָבער דאָסמאָל, בעת מיין זיין אין ניו־יאָרק, אין חודש נאָוועמבער 1984, האָב איך פלאַנירט שוין טאַקע באַלד מיט מיין אָנקום, באַזוכן אָט די היים, וואָס איך האָב געקענט פון מיט יאָרן צוריק. אָט די וואַרעמע, אידיש־פאָלקסטימלעכע היים — דעם ביאַליסטאָקער צענטער. ווער וויסט? אפשר האָט עס מיר געצויגן אַהין — נאָכמער ווי ביי מיינע פריערדיקע באַזוכן אין אַמעריקע — משמעות, אויך ניט־וויניק צוליב דעם אומעט וואָס באַהערשט מיך, די עצבות־שטימונג וואָס באַוועלטיקט מיך זייט איך האָב באַזוכט ביאַליסטאָק מיט אַ יאָר און אַ האַלבן צוריק (אַפּריל 1983), און איינגעזאַפּט אין זיך פון דער נאָענט דעם גרויליקן פיין און ווי פון נישטאָ... ביאַליסטאָק אָן אידן, פוילן אָן אידן.

אַוועק שוין יאָרן נאָך אונזער אומקום־דראַמע, אָבער עס באַגלייט אָן אויפהער דער אימה־גענפיל, אָט דער שוידער פון אונזער אומגעבראַכטער היים, פון אונזער פאַרטיליקטער אידישער וועלט. איך האָב מיך משמעות געוואָלט טרייסטן, אַז ערגעץ־וואו הויערט נאָך, אָטעמט נאָך מיט היימישן שטייגער,

אַברהם ליס

מיט אידיש־טראַדיציאָנעלער שטימונג... און איך האָב מיך ניט אַנטוישט. איך האָב עס אויך דאָסמאָל אָפּגעפילט אינ׳ם ביאַליסטאָקער־צענטער.

כידוע מיר ווייסן עס אַלע אַז די איסט־סאַיד אין ניו יאָרק איז מער ניט די זעלבע ווי זי איז עס געווען מיט יאָרצענדליקער צוריק. זי פאַרמאָגט ניט מער דעם תוכן, וואָס אידישע פאָלקס־אימיגראַנטן האָבן דאָרט געשאַפן און אַנטוויקלט. ניטאָ מער דער אידיש־פאָלקישער ריטעם, און נישטאָ מער די אַקטיוויטעטן וואָס זענען דאָ אָנגעגאַנגען, צומאָל, בעת איך בין געקומען קיין אַמעריקע צום ערשטן מאָל מיט קרוב 25 יאָר צוריק. דעמאָלט האָט דאָ נאָך געשפּרודלט מיט אידישע טואונגען, מיט אַ פאַרצווייגטער אידישער טעטיקייט. דאָ זענען געווען די רעדאַקציעס און די דרוקעריין פון די גרויסע טעגלעכע צייטונגען. דאָ איז געווען די „פאַרווערטס״־געביידע מיטן „אַרבעטער־רינג״, מיט דער „פאָלקסבינע״. דאָ איז געווען דער „טאָג־מאָרגן־זשורנאַל״, און טאַקע ניט ווייט פון דאַנען — פון דאַנען — אין די פראָיעקט־הייזער האָט דאָך געווימלט מיט אידישע באַוואוינער, און צווישן זיי האָט דאָ געלעבט און געשאַפן אַ גרעסערע צאָל אידישע שרייבערס, פּאָעטן, פראָזאַאיקערס, מיטאַרבעטער פון די צייטונגען, געוועזן דאָ אַקטיאָרן און אַרבעטער־רינג טוערס, קולטור־עסקנים און וואַרימע אידישע פאָלקס־מענטשן, וואָס זענען געווען געטרייַע לייענער און איבערגעגעבענע באַגלייטער פון אידישער שעפּערישקייט.

היינט זענען אָט די געביידעס באַזעסן פון אַנדערע, מערסטנס ניט־אידן. אין דער אַמאָליקער גרויסער „פאַרווערטס״ געביידע, איז אַ כינעזישע טשוירטש און נאָך אַנדערע כינעזישע אינסטיטוציעס. אין דער געביידע וואו עס איז אַמאָל געווען דער „טאָג מאָרגן־זשורנאַל״, איז אַן אונטערנעמונג וואו מען פראָדוצירט כינעזישע לאָקשן און אַנדערע זאַכן. אין דער הויך פון דער געביידע, זיינען סטודיאָס פון קינסטלער און ענלעכעס. אַפילו די אַמאָליקע קאַפעטעריע אויפן ראָג גאַס, וואו עס איז פאַר פיל יאָרן געווען דער באַקאַנטער טומעלדיקער זיך־ארט און טרעף־פונקט פון אידישע שרייבערס און צייטונגס־מענטשן, פון שוישפילער און קינסטלער, וואו ס׳האָט געריש־שט מיט קאַפע־פאָליטיקערס, מיט איינוואוינערס פון דער געגנט און געסט פון אויסלאַנד, איז שוין אויך ניט מער קיין אידישע. גרויסע שילדן לאָזן וויסן, אַז עס איז אַ כינעזישער רעסטאָראַן — ס׳איז אַן אַנדער וואָר און שטייגער וואָס די צייט האָט אויסגעפורעמט...

און דאָך פילסטו נאָך אויף דער איסט־סאַיד אַ אידישן אָטעם, אַ אידישן דופק. פאַראַן נאָך אַ קענטיקע אידישע באַוואוינערשאַפט, פאַראַן אַלט־פאָלקישע אינסטיטוציעס, מוסדות, בתי מדרשים, גמילת־חסידים קאַסעס, כוללים, חסידים־שטיבלעך, סופרים און אידישע קראָמען. אָבער איבער אַלעם טיילט זיך אויס, הויבט זיך אַרויס דער איינגעוואָרצלטער, הויכער געביי פון „ביאַליסטאָקער צענטער״.

ניט אומזיסט איז אָט די אינסטיטוציע געוואָרן דער וועלט־אַדרעס פאַר די אָפּשטאַמיקע פון ביאַליסטאָק. ס׳איז אַן אינסטיטוציע, וועמענס פאָלקישער נוסח און די איבערגעגעבנקייט און געטריישאַפט פון אירע טוערס און פירערס קאָנען דינען ווי אַ מוסטער פאַר היינטצייטיקער גזעזלשאַפטלעכער אַקטיוויטעט. דאָ געפינסטו אַלט־אידישע טראַדיציע און מאָדערנע אויסשטאַטונג, עמכ׳דיקע שטייגערישקייט און אַלדי היינצייטיקע באַדינונגען.

איך האָב אָפּגערופן יצחק ריבאַלאָווסקי׳ן, דעם דינאַמישן געגנעראַל־סעקרעטאַר און איינציקאַרטיקן טוער. מיר האָבן אָפּגערעדט, באַשטימט דעם טאָג פון מיין באַזוך אין ביאַליסטאָקער צענטער.

און ווי אַלע מאָל, איז אָט דער באַזוך געווען פאַר מיר אַ שניידיקע דערמאָנונג, באַגלייט בייזאַם פון אַ סאַטיספאַקציע־געפיל: ביאַליסטאָק, די אידישע ביאַליסטאָק איז ניטאָ מער. אָבער אומדערמידלעכע, געטרייַע טוערס האָבן איר אַזוי ווירדיק, חיותדיק פאַראָנדענקט.

יצחק ריבאַלאָווסקי האָט אויף זיין שטייגער — ניט זאָגנדיק מיר פריער — פאַרבעטן אַ צאָל עסקנים פון דער אינסטיטוציע. געווען דאָ די ברידער קרים, שוועכער, באַאַמטע פון דער אינסטיטוציע, פרויען־טוערינס און אויך מיין פריינד דער זשורנאַליסט י. שמולעוויטש, וועלכער האָט צוזאַמען מיט יצחק ריבאַלאָווסקי׳ן רעדאַגירט דעם גרויסן

נייער חורבן־צענטער אין מעלבורן אויפגעבויט מיט דער הילף פון ביאַליסטאָקער

פון יצחק בלימעס

מיר האָבן דערהאַלטן אַ לענגערן בריוו פון אונזער חשובן לאַנדסמאַן און באַקאַנטן אידישן כלל־טוער אין מעלבורן, אויסטראַליע, אַהרן סאָקאָלאָוויטש. פריינט סאָקאָלאָוויטש, וועלכער איז פרעזידענט פון דעם פאַרבאַנד פון פוילישע אידן, איז איצט אויך דער קאָ־פרעזידענט פון דעם נייעם וויכטיקן חורבן־צענטער דאָרט, וואָס איז אַ גרויסע דערגרייכונג פאַר דעם ישוב אין אויסטראַליע.

„איך בין צופריידן אייך צו שרייבן וועגן דעם — לייענט זיך אין דעם בריוו — אַז אַ דאַנק דער איניציאַטיוו און מיטהילף פון ביאַליסטאָקער, איז אין דער ווייטער אויסטראַליע אויפגעשטעלט געוואָרן אַ ווירדיקער צענטער, וואָס זאָל אָפּשפּיגלען דעם גרויסן חורבן פון אונזער פאָלק און אין אויך אונזער אַמאָליקער שיינער און טייערער ביאַליסטאָק. איך וויל צוגעבן, אַז דאָס איז דער ערשטער חורבן און פאַרשונגס־צענטער אין אויסטראַליע מיט אַ וויכטיקער ביבליאָטעק, וויסענשאַפטלעכע און חורבן־ווערק, טויזנטער בילדער און אַנדערע וויכטיקע אָביעקטן".

כאָטש אונזער גוטער פריינט סאָקאָלאָוויטש האָט דורכגעמאַכט קראַנקהייטן און אויך געווען אין שפּיטאָל, האָט ער ניט געקאַרגט קיין אָנשטרענגונגען און מ׳, כדי צו דערגרייכן דעם הייליקן ציל. פאַרשטייט זיך, אַז אין דעם האָבן אויך געהאָלפן אַנדערע. עס איז אָבער אַ ספק אויב דאָס אַלץ וואָלט דערגרייכט געוואָרן אויב עס וואָלט אויך ניט געווען פאַר דעם נויטיקע מאַטעריעלע הילף, וואָס איז געווען פאַרבונדן מיט גרויסע אויסגאָבן. דאָס איז דערגרייכט געוואָרן אַ דאַנק דער פינאַנציעלער הילף פון פרוי מינאַ פינק און די גאַנצע פינק־משפּחה, וועלכע האָבן פאַר דעם צוועק

„ביאַליסטאָקער יזכור־בוך".

מיר האָבן געהאַט אַ דורכשמועס הן וועגן דער אינסטיטוציע און איר פלאַץ, אין דער אידישער געזעלשאַפטלעכקייט, הן וועגן דעם פאַרלאָפענעם טראַגישן נעכטן.

קלאָר, פאַר אָט דעם אויפנעם (מיטן אַ לאָנטשן) האָט אונז יצחק ריבאַלאָווסקי אַרומגעפירט איבער די זאַלן און וואויז־צימערן פון די אַלטע לייט. געוויזן אונז די מעדיניצישע־אָפּטיללונגען, די הייל־צימערן, די מאָדערנע אַפּאַראַטן און באַדינונגען, פון וועלכע עס גענישן די איינוואוינער. ס׳איז געווען אַ נחת־רוח פאַר מיר און פאַר מיין פריינד טעדי שניידער וועלכן איך האָב פאַרבעטן צו דעם באַזוך, אָפּצופילן מיט וויפל אַכטונג און אויסגעווייניטלעכער באַציאונג ריבאַלאָווסקי רעדט און דערציילט וועגן די, פאַר וועלכע די אינסטיטוציע זאָרגט... איז גוט געווען אויך צו זען אַז די איינוואוינער פון דער היים פאַר עלטערע און די קראַנקע אין שפּיטאָל, וויסן עס אָפּצושאַצן, מיט וויפל וואַרעמקייט ליב־שאַפט און דאַנקשאַפט זיי האָבן אַרויפגעקוקט צו אים, און צו די אַנדערע באַאַמטע, וועו מיר האָבן זיך באַגעגנט מיט זיי אין זייערע צימערן און אין די עס־זאַלן; און ווי הייטערדיק זיי האָבן אויפגענומען ריבאַלאָווסקי׳ן און די רייד פונ׳ם גאַסט, וואָס ער האָט פאַרגעשטעלט.

איך קען ניט צו גוט די סאָציאַלע און די געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס, און אַוודאי ניט די, וואָס זענען אין אַמעריקע. אָבער אַוועק בין איך מיט אַ באַזונדער טיפן געפיל פאַר דער איינציקַרטיקער טעטיקייט, און פאַר די מענטשן, וואָס שאַפן דאָרט און טוען פרוכטבאַרע אַרבעט אין און אַרום דעם ביאַליסטאָקער צענטער.

צוגעטראָגן אַ ביישטייערונג פון עטלעכע צענדליק טויזנט דאָלאַר.

פרוי מינאַ פינק איז די אַלמנה פון דעם אומפאַרגעסלעכן פראָמינענטן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן לעאָ פינק ע״ה. ער איז געווען אַ ליבהאַרציקער מענטש, אַ גרויסער שטיצער פאַר אידישע צוועקן און פאַר מדינת ישראל, ווי אויך מיט שטענדיקער גרייטקייט געהאָלפן איינצעלנע נויטבאַדערפטיקע מענטשן. לעאָ פינק, וועלכער איז געווען אַ גרויסער אינדוסטריאַליסט, האָט באַלד נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה אויף אַן אומדערמידלעכן אופן געהאָלפן אַריבערברענגען פילצאָליקע געראַטעוועטע אידן פון היטלער׳ן, פון איראָפּע קיין אויסטראַליע, ווי אויך זיי געהאָלפן איינאַרדענען צו זייער נייעם לעבן. אַלס צייכן פון דער איבערגעגעבענער טרייער הילפס־אַרבעט פון לעאָ פינק פאַר די פּליטים נאָך דער מלחמה, ווי אויך פאַר דער בריטהאַרציקער פינאַנציעלער הילף פון דער פינק־משפּחה ביים שאַפן דעם נייעם וויכטיקן חורבן־צענטער, האָט די פירערשאַפט פון דעם צענטער באַשלאָסן אָנצורופן די געבליבענע אויפן נאָמען פון לעאָ פינק ע״ה.

אין דער דערעפענונג־צערעמאָניע פון דעם נייעם חורבן־צענטער, האָבן זיך באַטייליקט קנאַפּע צוויי טויזנט מענטשן. צווישן זיי זיינען געווען פאָרשטייער פון אַלע קרייזן פון דער אידישער געזעלשאַפטלעכקייט, פראָמינענטע רעגירונגס־געסט און אַנדערע. צו דער פייערונג איז אויך געקומען ספּעציעל פון מדינת ישראל דר. יצחק ערד (אַראַד), דירעקטאָר פון דעם יד ושם. עס דאַרף, אַגב, דערמאָנט ווערן, אַז אויפן פאָרשלאָג פון מר. ערד איז דער נייער חורבן־צענטער באַשטימט געוואָרן צו זיין אונטערן פאַטראָנאַט פון יד ושם.

ביי דער דערפענונג פונ׳ם צענטער זיינען געהאַלטן געוואָרן פאַסיקע רעדעס פון די פירער פון פיל אידישע אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך פון פאַרטרעטער פון דער פעדעראַלער אויסטראַליער רעגירונג און פון די אָרטיקע רעגירונס־אַמטן. עס זיינען אויך דורכגעפירט געוואָרן דאָס זאָגן פאַסיקע תפילות באַגלייט מיט געהעריקן געזאַנג. ביז גאָר רירענד איז געווען די באַגריסונג פון פרוי מינאַ פינק, וועלכע איז אויך זייער אַקטיוו אין די אַקטיוויטעטן פון דעם נייעם וויכטיקן צענטער. זי האָט באַדאַנקט אין נאָמען פון דער גאַנצער משפּחה פאַרן כבוד וואָס איז צוגעטיילט געוואָרן איר פאַרשטאָרבענעם מאַן, לעאָ פינק ע״ה, פאַרן אָנרופּן די געבליבענע אויף זיין נאָמען. נאָכדעם האָט מרס. פינק, צוזאַמען מיט אירע קינדער, אַנטהילט דעם טאָוול פון דעם פינק־הויז.

ווי דער פריינט אַהרן סאָקאָלאָוויטש שרייבט אין זיין בריוו צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, וועט דער נייער חורבן־צענטער אין מעלבורן אויך זיין אַן אָרט צו לערנען, שטודירן און שעפן וויסן וועגן דעם גרויסן אידישן חורבן און אויך ווידערשטאַנד ביי די נאַציס. גלייכצייטיק וועט דאָס אויך זיין אַן אָרט וואו עס וועט אָפּגעשפּיגלט ווערן דאָס אַמאָליקע וואונדערלעכע אידישע לעבן אין פוילן און אין מזרח אייראָפּע בכלל, וואָס איז אַזוי גרויזאַם פאַרניכטעט געוואָרן פון די נאַצישע רוצחים מיט זייערע אָרטיקע אַרויסהעלפערס.

אין איינעם פון זיינע אַרטיקלען וואָס איז געווען געדרוקט אין דער „אויסטראַלישער אידישער נייעס", וועגן דעם נייעם חורבן־צענטער, שרייבט פריינט אַהרן סאָקאָלאָוויטש, צווישן אַנדערעס:

דר. יצחק אַראַד (לינקס) גיט איבער דעם זילבערנעם מעדאַל פון יד־ושם צו פרוי מינאַ פינק און אַהרן סאָקאָלאָוויטש.

ס׳איז פון גרויס וויכטיקייט צו באַקענען די אידישע געזעלשאַפט מיט אונזערע טאָג טעגלעכער טעטיקייט און דערגרייכונגען אין דעם צענטער.

ביים צענטער האָבן זיך אויסגעפאָרמט פאַרשידענע גרופּן, וועלכע פירן אָן מיט די וויכטיקע צווייגן פון צענטער מיט גרויס פאַראַנטוואָרטלעכקייט. שטאַרק איבערגעגעבן איז די פרויען־גרופּע, וועלכע שטעלן מיט זיך פאָר איינע פון די וויכטיקסטע צווייגן פון אונזער אַרבעט. איר קאָנט זיי טרעפן טאָג־טעגלעך אויף זייערע פאָזיציעס, ביי טעכנישער אַרבעט און דער עיקר ווי וועג־ווייזער און דערקלערער. זיי טראָגן די אחריות פון אויפנעמען געסט און אַרומפירן די גרופּן־באַזוכער איבער די חורבן־צענטער צימערן. זייער וויסן אין די פראָבלעמען פון אונזער חורבן ווערן דערגענצט דורך לערנען, סעמינאַרן־לעקציעס, סימפּאָזיומס און א.וו.די. אַרבעט איז שטאַרק פאַראַנטוואָרטלעך און קאָמפּליצירט. די באַזוכער, 90 פּראָצענט נישט אידישע, שטעלן זיך צונויף פון עטנישע גרופּן, אויסטראַליער, און צענדליקער שולן.

פאַר אַ גרויסן טייל פון זיי, איז „האָלאָקאָסט" אַ וואָרט פון אַ ווערטער־בוך, אַ באַגריף ניט קיין רעאַלער און ס׳פּאַדערט זיך פיל וויסן און נאָכמער אינטעליגענץ צו דערקלערן דעם יונגן דור, אַז די אַלע עקספּאָנאַטן זענען לעבעדיקע דאָקומענטן פון אַ שוידערלעכן באַרבאַריזם, וואָס דייטשלאַנד האָט דורכגעפירט אויף פיל פעלקער און מיט מער גרויזאַמקייט איבערן אידישן פאָלק.

די שילער נעמען באַגרייפן די גרויסע טראַגעדיע פון אידישן פאָלק און די גרויזאַמקייט פון נאַציזם. די אַקאַדעמישע גרופּע מיט אייניקע ניט אידישע אינטעליגענטן, פלאַנירן, סעלעקטירן, כראָנאָלאָגירן די גרויסע צאָל בילדער, מאַנוסקריפטן און עקספּאָנאַטן און ברענגען זייערע פלענער פאַרן קאָמיטעט צום דיסקוטירן און באַשטעטיקן.

אַ וויכטיקע פאַראַנטוואָרטלעכקייט ליגט אויף דער ביבליאָטעק־קאָמיסיע, וועלכע גרייטן צו מאַנוסקריפטן און וויסנשאַפטלעכן מאַטעריאַל פאַרן פּאָרשונגס־צענטער. ס׳איז כדאי צו וויסן, אַז דער צענטער פאַרמאָגט היינט איינע פון די גרעסטע בילדער־קאָלעקציע. מיט אַ קורצער צייט צוריק האָבן מיר באַקומען אַ קאָלעקציע פון 17,000 (זיבעצן טויזנט) מיקראָ־פילמס מיט די נויטיקע מאַשינען זיי צו ווייזן.

דער קאָמיטעט זאָרגט פאַר פאַרבינדונגען און אָפּמאַכן מיט וועלט־צענטערס. אויסלענדישע גאַסט זענען ביי אונז נישט קיין זעלטנהייט.

דאָס מעלבורנער אידנטום דאַרף זיין שטאָלץ מיט אַזאַ דערגרייכונג. דאָס וועט געוויס אויך דינען וויי אַ מוסטער פאַר פיל גרעסערע ישובים אין דער וועלט!

מיט די לאַנדסלייט אין מיאַמי־ביטש

פון בנימין אַבעלסקי (שיקאַגאָ)

דער צוזאַמענטרעף פון אונזערע לאַנדסלייט אין מיאַמי ביטש יאָר נאָך יאָר אין מיין זכרון איז איינגעקריצט, אָט די היימישע צוזאַמענטרעפן איינער נאָכן צווייטן וויי שטענדיק די חברה טוען גרייטן.

אויפן לאַנגן טיש איז אָנגעשטעלט
די בעסטע מאכלים גאָרניט פאַרפעלט,
באַגריסונגען אין האַרמאָניע גאַנץ שטיל
עס איז נישט קיין חידוש ווי אויף אַ חתונה איך פיל.

מ׳קושט זיך, מ׳האַלדזט זיך, מ׳דריקט זיך די הענט,
מ׳בלעטערט אויף זכרונות, אויפהערן מ׳האָט ניט געקענט,
סקלינגט אָפּ אין יעדן ווינקל אונזער ביאַליסטאָקער לשון
דער פונק פון אונזער נאָענטקייט ווערט קיינמאָל פאַרלאָשן.

ס׳הערשט צווישן אונז אַ ליבלעכע פרייד
וואָס אין אַלע צייטן מיט אונז גייט,
פרייד מוז מען שמידן און וועבן
ווערט פאַרווירקלעכט וואָס מען טוט שטרעבן.

איך האָט שוין אייער לעבן געזונג דורכגעמאַכט
הילף און טריסט צו מענטשן געבראַכט,
איר זיינט אויסגעוואָקסן מיט געפיל פון גלויבן
פאַר אייערע מעשים טובים מען טוט אייך לויבן.

ווי גרויס איז דאָס גליק ניט איינצאָם צו זיין
דאָס איז די בעסטע רפואה צו פאַרטרייבן פיין
איך דריק אויס מיינע האַרציקע וואונטשן צו אייך ביז גאָר
מיר זאָלן זיך ווידער טרעפן דעם קומענדן יאָר.

אַ האַרציקן מזל־טוב און בעסטע וואונטשן שיקן מיר איבער צו אונזער חשובן לאַנדסמאַן

דר. טוביה ציטראָן און זיין פרוי מרגלית

אין מדינת ישראל

צו דער חתונה פון זייער ליבן זון

דר. שמואל ציטראָן

מיט

אביטל עדעלמאַן

וואָס איז פאָרגעקומען דעם 18טן דעצעמבער, 1984, אין הרצליה, ישראל.

דעם יונגען פאָרל ווינטשן מיר אַסך פרייד און נחת אויף זייער נייעם לעבנס־וועג און אַ גליקלעכן צוזאַמענלעבן.

ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל

פאַר עלטערע מענטשן, אין ניו יאָרק

סעם סאָלאַזש — פרעזידענט

איסאַק ריבאַלאָווסקי — גענ. סעקרעטאַר

מיישל קרעמער — וויס־פרעזידענט

גרויסע סיום ספר פייערונג אין דער ביאַליסטאָקער ישיבה אין ירושלים

אין אַ בריוו וואָס מיר האָבן לעצטנס באַקומען פון דעם חשובן ר׳ יהושע גראָדזיצקי, דער באַוואוסטער תורה פירער און ראש־ישיבה פון דער אַלטער ביאַליסטאָקער ישיבה אין ירושלים, וועט דערציילט וועגן אַ פייערלעכן סיום הספר וואָס איז לעצטנס דורכגעפירט געוואָרן אין דאָזיקן צענטער פון תורה לערנען. עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז די דאָזיקע ביאַליסטאָקער ישיבה אין ירושלים איז אויפגעבויט געוואָרן פאַרן סוף פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, אין יאָר 1917. די דאָזיקע הייליקע שליחות איז אין יענער צייט דורכגעפירט געוואָרן פון הגאון ר׳ אלחנן יאַקובאָוויטש זצ״ל, וועלכער איז דאַן צוריקגעפאָרן פון רוסלאַנד.

ר׳ יהושע גראָדזיצקי, דער ראש הישיבה פון דער ביאַליסטאָקער ישיבה, איז איינער פון די געראַטעוועטע גדולי תורה פון אומקום בייַ די נאַצים. ער איז אַן אייניקל פון

ר׳ יהושע גראָדזיצקי, דער ראש־ישיבה, טראָגט פאָראויס די נייע ספר תורה אַריין אין דער ביאַליסטאָקער ישיבה.

דערמאָנטן ר׳ אלחנן יאַקובאָוויטש ז״ל. פון זינט נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה, נאָך דעם גרויסן אידישן חורבן בייַ היטלער׳ן, איז די ישיבה פון ספעציעלער וויכטיקער באַדייטונג, דאָס פאַראייביקט אויך די אַלטע אַמאָליקע באַרימטע אידישע קהילה ביאַליסטאָק, וואָס איז חרוב געוואָרן צוזאַמען מיט די דאָרטיקע אידן בייַ די נאַצים.

אין זיין בריוו צו אונז שרייבט ר׳ יהושה גראָדזיצקי, אַז מיט אַ צייט צוריק האָט ר׳ צבי הירש מאיר שיינגאַרטן ז״ל, מיט זיין פרוי מרגולה רייזל ע״ה, געלאָזט שרייבן אַ ספר תורה פאַר דער ביאַליסטאָקער ישיבה. איצט איז געקומען זייערס אַ נאָענטער קרוב, דער באַקאַנטער נדבן מר. שמואל ערנער, וועלכער האָט פאַרווירקלעכט די צוואה פון זיינע נאָענטע פאַרשטאָרבענע און געהאָלפן דורכפירן דעם סיום הספר. אין דער פייערונג האָט זיך באַטייליקט אַ גרויסער עולם, עס איז געווען אַ דערהויבענע פרייד בייַ אַלעמען!

ר׳ יהושע גראָדזיצקי דערציילט אין זיין בריוו צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, אַז די ביאַליסטאָקער ישיבה אין ירושלים מאַכט דורך גרויסע פינאַנציעלע שוועריקייטן אין פאַרבינדונג מיט דער עקאָנאָמישער לאַגע אין ישראל. בייַ דער ישיבה האָט מען מיט אַ צייט צוריק

דער באַקאַנטער נדבן מר. שמואל ערנער, מיט דער נייער ספר תורה בייַ דער גרויסער סיום פייערונג.

אָנגעהויבן בויען אַ דאָרמיטאָרי (אינטערנאַט) וואָס זאָל דערמעגלעכן אַריינצונעמען אין דער ישיבה ניט בלויז תלמידים פון ירושלים, נאָר אויך פון פאַרשידענע לענדער, אַריינגערעכנט אַמעריקע. ליידער אָבער האָבן זיי ניט קיין מעגלעכקייטן צו פאַרענדיקן בויען די דאָרמיטאָרי, ווייל דאָס איז פאַרבונדן מיט גרויסע געלט אויסגאַבן.

„מיר וועלן זיין זייער דאַנקבאַר די אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אויך אַנדערע אידן — שרייבט ר׳ יהושע גראָדזיצקי — פאַר העלפן אונז, כדי מיר זאָלן קאָנען פאַרענדיקן דאָס בויען און אייַנאָרדענען דעם אינטערנאַט פאַר די תלמידים. מיר וועלן דאָס ווי געהעריק אָפּשאַצן״.

דער חשובער ראש־ישיבה בעט אויך, אַז ווען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט קומען קיין מדינת ישראל און מען איז אין ירושלים, זאָל מען קומען באַזוכן די ביאַליסטאָקער ישיבה, וואָס איז אויף רחוב רש״י 68, אין ירושלים.

אַ האַרציק בריוול פון פלאָרידע פון איינעם פון די גרינדער פון דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט״

פון יוסף און ליזע רייפל, וועלכע וואוינען אין סאָנראָיס פלאָרידע, האָבן מיר באַקומען אַ האַרציק בריוו וואָס האָט אונז דערפרייט.

ליבער פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי און פרוי מאַלי,

בייגעלייגט שיקן מיר אייך אַ טשעק און מיר בעטן אייך אונז אַרויסשיקן דעם נייעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך. אפשר געדענקט איר מיך ניט, איך געדענק אייך זייער גוט.

מיר זיינען געווען די ערשטע צו גרינדן דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט״ אין די שפּעטע 40ער יאָרן, צוזאַמען מיט די פריינט: האַמבורג, קאַגאַנאָווסקי, די בריידער סאַקס און אַנדערע, וועמענס נעמען איך געדענק ליידער ניט. איך בין איצט ריטאיערט און מיר וואוינען אין פּאָרט לאָדערדעיל, פלאָרידע. מיין פרוי, וועלכע איז אויך אַ ביאַליסטאָקערין, און איך זיינען מיר פאַראינטערעסירט וועגן אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. איך וויל אויך אַבאָנירן די „ביאַליסטאָקער שטימע״, זייט אַזוי גוט און שיקט מיר די אויסגאַבע.

יוסף און ליזע רייפל

זכרונות און שריפטן פון אַ ביאַליסטאָקער

פון יצחק גנוז (תל אביב)

אונזער לאַנדסמאַן יעקב יערוזאַלימסקי ע״ה, ווועמען עס איז געווידמעט דער דאָזיקער אַרטיקל, איז געווען אַ באַקאַנטער בעלעטריסט און קולטור־טוער. ער איז געווען א מיטאַרבעטער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע״ ווי אויך פון אַנדערע צייטשריפטן אין אַמעריקע, בעלגיע און אַנדערע לענדער. דער בוך איז אַרויסגעגעבן געווארן אין דעם י.ל. פּרץ פאַרלאַג, אין תל־אביב. דער שרייבער פון דעם אַרטיקל, יצחק גנוז, איז אַ באַקאַנטער ליטעראַטור קריטיקער, רעדאַקטאָר פון „ידע־עם״, די שריפט פון אידישן פאָלקלאָר, ווי אויך רעדאַקטאָר פון אַ צאָל יזכור־ביכער.

רעדאַקציע

מיט אַ טאַלאַנטפולער פּען פון אַ שרייבער, אין אַ פילפאַרביקן און זאַפטיקן אידישן לשון וויקלט פאַנאַנדער פאַר אונז יעקב יערוזאַלימסקי קאַפּיטלען פון זיין היים־שטאָט ביאַליסטאָק. די קעפּל פון ערשטן טייל פון דעם בוך „ביאַליסטאָק — זוניקע בילדער פון מיין יוגנט, בלוטיקע שטיקער פון מיין האַרץ״ דעפּינירט שוין דעם אינהאַלט פון די שריפטן, וואָס דערציילן פון אַ גרויסן אידישן ישוב, עיר ואם בישראל, וואָס איז אַזוי טראַגיש פאַרניכטעט געווארן, איבערלאָזנדיק ביי די לעבנגעבליבענע צאַנקענדיקע זכרונות און בלוטיקע שטיקער אין האַרץ.

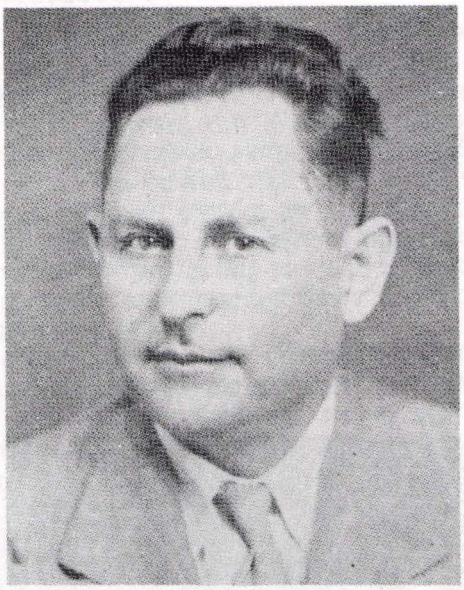
עס שרייבט יעקב יערוזאַלימסקי: „אַ שרייבער איז ווי אַ פאָטאָגראַף. ער פאָטאָגראַפירט דאָס, וואָס זיין אויג און מארך כאַפּן אויף, צי דאָס זיינען פרומע ניגונים קלאַנגען פון אַ אַלטן בית־מדרש, אָדער נאַכט חלומות פון יונג צעזונגען בלוט״. יערוזאַלימסקי כאַפּט אויף אַלץ און פירט אונז ווי אַ באַהאַוונטער וועג־ווייזער איבער ביאַליסטאָקער גאַסן און געסלער, בתי־מדרשים, דעם אַלטן בית־עולם, שכנותדיקע קוואַרטאַלן פון אָרימקייט, דעם פאַרק ראסקאש און צערטל׳ס וואַלד. מיר באַקענען זיך מיט דער יוגנט פון יענער צייט, זיין געדאַנקען גאַנג און מיינונג אויסטויש.

אַלס קינד האָט ער אייגעזאַפּט אין זיך בילדער, טיפּן און סצענעס פון דעם טאָג־טעגלעכן לעבן, פון שבת און יום־טוב׳דיקע טעג. דער גוטער זכרון האָט אַלץ פאַרהיט און מיר לייענען וועגן ביאַליסטאָקער אנשטאלטן, אינדוסטריע לינת־הולים און לינת־הצדק, אידיש קולטור, קונסט און טעאַטער. און אויך וועגן פאַרשיידענע טיפּן; פייזאזשן פון מענטשן און נאַטור.

דעם בוך באַגלייט דעם שרייבער׳ס ביאָגראַפּיע. „אַ ביאָגראַפּיע פון אַ ביאַליסטאָקער שריפטשטעלער״. עס איז געשריבן פון זיין פאַמיליע, פון וועלכע מיר באַקענען זיך מיט זיין לעבנס־וועג און לעבנס סטאַציעס, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש צו אונדזער וואַנדערנדיקן דור: פוילן, בעלגיע, אַמעריקע.

זיין טעטיקייט אין אידישע נאַציאָנאַלע אינסטיטוציעס און אין דער ציוניסטישער באַוועגונג. זיינע פייאיקייטן צו אבסערווירן געשעהענישן מיט אַ שארפן בליק האָבן אים געבראַכט צום ראנג פון אַ זשורנאַליסט אין דער צייטונג „דער בעלגישער טאָג״. ער האָט זיך אויך ספּעציאַליזירט אין קריטיק פון אידישן טעאַטער אין אַנטווערפען.

אין קאַפּיטל „דער הספּד נאָך ביאַליסטאָק״ גיט איבער יערוזאַלימסקי אַ קורץ כראָנאָלאָגיש בילד פון טראַגיש בלוטיקע געשעהענישן און אומקום פון דער אידישער

יעקב יערוזאַלימסקי

באַפעלקערונג. דאָס זיינען טראַגישע דאַטעס וואָס זיינען אַ הספּד. די דערציילונג „דריי יאָרצייט ליכט״, האָט אַ באַזונדערע ליטעראַריש און פאָלקלאָריסטישע ווערט. און פאָדערט אַ ברייטע און גרינטלעכע אָפּשאַצונג, אין אַ גרעסערן פאַרנעם. דעם מחבר, אַלס אינגל, הערט די מעשה פון דעם לאָמען אונטערשמש מאָטיע, אין גרויסן הילצערנעם בית־מדרש, צווישן מנחה און מעריב. „אין דער פינצטערניש, הינטערן וואַרעמען ליימענען אויוון״. עס איז די אַטמאָספער וואָס דערמאָנט „די מעשיות פון הינטערן אויוון״ פון באַשעוויס־זינגער.

דריי ברענגען זייערע יאָרצייט ליכט אין בית־מדרש, ערב יום־כיפור: מרדכי בונים, דער גרעסטער גביר פון שטאָט, זיין גרויסע און שטיפע ליכט; סענדער חלפן, דער פראָצענטניק, „אַ ביסל אַ קלענערס, אָבער אויך גענוג גרויס״; און די אלמנה זעלדע דעם קאָלכערס, אַ קליינעם, אַ דאַרס, אַ אייגעטרינקס, „ווי איר לייב און לעבן״. יום־כיפור ביים דאָונען, פאַרלעשן זיך די ערשטע צוויי ליכט; נאָר די קליינע ליכטל פון דער אלמנה, ציט זיך ביז נאָך נעילה און לייכט אין דער פינצטערניש דעם שליח־ציבור.

אַ ליכט וואָס ווערט פאַלאָשן יום־כיפור אין בית־מדרש, איז אַ שלעכטער סימן פאַר דעם, ווער עס האָט די ליכט געגעבן. עס איז אַ באַוואוסטער מאָטיוו אין אידישן פאָלקלאָר, און איר האָב שוין ווועגן דעם געשריבן. (זע „ידע עם״, כרך י״ט, תשל״ט — 1979; מוטיב הנר בפולקלור ובספרות ישראל״). דער שולחן־ערוך, אורח־חיים, תכ״י שטעלט פעסט, אַז דער מענטש וועמענס ליכט האָט זיך יום־כיפור פאַרלאָשן, דאַרף מוצאי־יום־כיפור אים אָנצינדן וויידער, ביז די ליכט וועט אויסגיין.

יערוזאַלימסק׳ס דערציילונג איז אַ ווערטפול ווערק פאַר זיך, וואָס האָט פיל ווארצלען אין אידישן פאָלקס־שאַפונג, און רופט און רייצט יעדן אידישן פאָלקלאָריסט צו שאַפן אַ פאַרש־אַרבעט ווען אַנדערע, מאָטיוון און איינפלוס פון

אַ צייט ווען עס ווייַנען די שטיינער

פון אפרים קיסלער (גדאַנסק, פוילן)

איך האָב לעצטנס געלייענט און געקוקט אויף בילדער אין דער אויסגאַבע „די צייט פון שטיינער". אין דאָזיקן אַלבום, אין דער פּוילישער שפּראַך, זענען מיר בילדער פון אַלטע אידישע מצבות, בלויז פון מצבות און ניט פון קיין בית־עלמינס. דורך דעם זענען מיר די ווירקלעכקייט וואָס עס איז פאַרבליבן. שטיינער, בלויז שטיינער אָן אַביסל אַלטער און קראַנקע לייט. אָט דאָס זיינען די לעצטע מאָהיקאַנער פונ׳ם אַמאָליקן וואונדערלעכן פּוילשן אידנטום, אויף דער פּוילישער ערד. דאָס איז די שוידערלעכע ווירקלעכקייט.

בלעטערנדיק דעם אַלבום און קוקנדיק אויף די בילדער וועקן זיך רעפלעקסיעס און זכרונות. איך געדענק פון אַמאָל אין אונזער געווען־ענער היים־שטאָט ביאַליסטאָק פיר אידישע בית־עלמינס: אויף בעמאַ־גאַס דער עלטסטער, אויף סאָסנאָווער־גאַס, דער בית־עולם אויף „באַגניאָווקע" און דער געטאָ בית־עולם אויף זשאַביע־גאַס. יעדער פון די פיר בית־עלמינס איז געווען פאַרבונדן מיט אַ שטיקל ביאַליסטאָקער אידישער געשיכטע. יעדער שטיין, יעדע אויפשריפט און סימבאָליש צייכענונג, האָט דערציילט וועגן מענטשן און זייער לעבן. דאָס איז געווען אַ געשיכטע געקריצט אויף שטיינער און בעטאָן, אַ געשיכטע וועגן דורות ביאַליסטאָקער אידן.

די ערד דאָרט, אויף די בית־עלמינס, האָט איינגעזאַמלט דעם געביין פון דורות ביאַליסטאָקער אידן. וועג מען האָט אונז אַרויסגעריסן פון דאָרטן, וועג די היטלעריסטישע רוצחים האָבן אַוועקגעריסן און פאַרניכטעט די לעבעדיקע, האָט מען אויך אַרויסגעריסן, צעשטערט און פאַרניכטעט אונזערע בית־עלמינס. עס זיינען בלויז פאַרבליבן איינצעלנע צעשטערטע שטיינער. אָבער די איינציקע און צעבראָכענע שטיינער שרייען און מאָנען „פאַרגעסט אונז ניט, זעט וואָס מען האָט אונז געטאָן"... וועגן דעם וואָלט מען געקאָנט שרייבן און רעדן אָן אַ סוף.

אָט אַזאַ איז אונזער גורל, דער גורל פון אונזער דור, די ע״פּ־נס לעבנגעבליבענע פּוילישע אידן. אַז אַלץ צו וואָס דער דערציילונג. איך האָף, אַז די דאָזיקע אַרבעט וועט געטאָן ווערן.

אויך אין אַנדערע דערציילונגען, וואָס שילדערן געשעענישן אין ביאַליסטאָק אין צייט פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, און אויך פון דער צווייטער, ניט וויניקער פון זייער דאקומענטאלע ווערט, פאַרמאָגן זיי אויך ליטעראַרישע ווערטן. דאָס איז געשריבן טאַלאַנטפול און קינסטלעריש, אין אַ זאַפּטיקן אידיש. אַזוינע זיינען „רחמנות פון אַ קאָזאַק", „דער טויט פון לייזער בעל־תשובה", און אַנדערע.

עס פאָדערט זיך צו איבערזעצן זיי אין עברית, און געבן אונדזער יוגנט צו לערנען און לייענען. אַ יישר־כח די משפּחה און דעם קאָמיטעט פאַר אַרויסגעבן די שריפטן פון יעקב יערוזאַלימסקי פאַר זייער אַרבייט און מי, וואָס האָבן דערמעגלעכט אַז דער בוך זאָל דערשיינען.

יעקב יערוזאַלימסקיס נייעם בוך קען מען באַקומען אויפן אַדרעס:

IDA JERUSALEM
12225 RIVERSIDE DRIVE, APT. 215
NORTH HOLLYWOOD, CAL. 91607

מען רירט זיך צו דאָ, טוט וויי און עס דערמאָנט אונז די נאָענטע, אונזערע טייערע און ליבסטע, וועלכע זיינען אויף אַזאַ גרויזאַמען אופן אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַצישע רוצחים. עס דערמאָנט אונזערע נאָענטע, וועלכע זיינען אויף אַזאַ שוידערלעכן אופן אַוועק אין דער אייביקייט, צוזאַמען מיט אונזער פאַרגאַנגנהייט.

טייערע לאַנדסלייט און פריינט, אין אַמעריקע און אומעטום וואו איר זיינט, לאָמיר געדענקן און אָפּהיטן אונזער גרויסן יחוס; דעם יחוס פון די קדושים און מאַרטירער. דערפאַר איז מיר ליב און טייער צו זיין פאַרבונדן מיט אייך, אין דעם גרויסן ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, און דורך דער פיינער אויסגאַבע „ביאַליסטאָקער שטימע". וויפל מען זאָל ניט שרייבן און דערציילן וועגן דער שוידערלעכער צייט ביי היטלער׳ן, וועט אָט דער ים פון צער און פיין, קיינמאָל ניט אויסגעשעפט ווערן.

וואָר קאָן פאַרשטיין און באַגרייפן יענע טעג וועג מיר האָבן געשוווען כסדר צווישן לעבן און טויט? וואָר עס האָט דאָ אַלץ ניט איבערגעלעבט, קען בקיין פאַל ניט פאַרשטיין. בלויז גאָט קאָן דאָס פאַרשטיין! דאָנטע׳ס בילדער און שילדערונגען וועגן גיהנום, איז אַ קינדער שפּיל אין פאַרגלייך מיט דעם אַלעם וואָס מיר האָבן איבערגעלעבט. די היטלעריסטישע מערדערס האָבן דורכגעפירט אַ געיעג אויף אונז ווי אויף ווילדע קעץ אָדער הינט. מיר האָבן אַפילו ניט געהאַט קיין נעגל און ציינער, כדי זיך צו קענען פאַרטיידיקן. און דאָך, טראָץ אַלעם, האָבן אידן אין יענער מורא׳דיקער צייט ניט פאַרלאָרן די מענטשלעכע ווירדע.

לאָמיר דאָס אַלץ דערמאָנען, לאָמיר דאָס געדענקן, מען טאָר ניט פאַרגעסן. ווייל געבליבן זיינען בלויז שטיינער, צעבראָכענע און צעשטערטע, וואָס וויינען מיט אויף אונזער ביטערן גורל.

איך דאַנק אייך פאַר שיקן מיר די „ביאַליסטאָקער שטימע" וואָס ברענגט יעדעס מאָל אַריין אַ דערפרישונג אין מיין לעבן.

אויפמערקזאַם לאַנדסלייט און פריינט!

דר. שמואל פּיסאַר׳ס נייער בוך אין אידיש קאָן מען באַקומען אין ביאַליסטאָקער צענטער

מיט צופרידנהייט לאָזן מיר וויסן אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, אַז דער נייער בוך אין אידיש „וועגן בלוט און האָפענונג", פון אונזער באַרימטן לאַנדסמאַן דר. שמואל פּיסאַר, קען מען באַקומען אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, אין ניו יאָרק.

מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט דר. שמואל פּיסאַר אָנגעשריבן אַ בוך, „וועגן בלוט און האָפענונג", וואָס איז דערשינען אין ענגליש, פראַנצויזיש און פיל אַנדערע שפּראַכן. לעצטנס איז דער בוך אויך דערשינען אין אידיש, אין דער איבערזעצונג פון דר. פּיסאַרס פעטער, אליעזר סוכאָוואָלסקי. אויך דער בוך אין אידיש, אַרויסגעגעבן פון דעם י. ל. פּרץ פאַרלאַג אין תל־אביב, האָט אַרויסגערופן אַ גרויסן אָפּקלאַנג.

שאַפט זיך איין דר. שמואל פּיסאַר׳ס בוך „וועגן בלוט און האָפענונג", אין אידיש, דורך אונזער ביאַליסטאָקער צענטער. דער פרייז פון בוך איז 10 דאָלאַר, און פאַר איבער שיקן מיט פּאָסט צוויי דאָלאַר. מאַכט גלייך אייער באַשטעלונג, מיט אַ טשעק אויף 12 דאָלאַר, אויפן אַדרעס:

BIALYSTOKER CENTER
228 EAST BROADWAY NEW YORK. N.Y. 10002

דר. סעמיועל פּיסאַר צו־גאַסט אין ביאַליסטאָקער צענטער מיט זיין נייעם בוך אין אידיש

מיטוואָך, דעם 31טן אָקטאָבער 1984, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק געהאַט אַלס גאַסט אַ חשובן פּראָמינענטן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן. דאָס איז נעמלעך דר. שמואל (סעם) פּיסאַר, דער אינגסטער גערעטוועטער פון טויט־לאַגער אוישוויץ, וועלכער איז איצט אַ באַרימטער אינטערנאַציאָנאַלער לאָיער, געלערנטער, שרייבער און רעדנער.

יענעם טאָג (מיטוואָך, דעם 31טן אָקטאָבער), איז דר. פּיסאַר געקומען קיין ניו יאָרק פון פּאַריז אין פאַרבינדונג מיטן דערשיינען פון זיין נייעם בוך, אין אידיש, „וועגן בלוט און האָפענונג". ווי באַקאַנט, איז דר. פּיסאַר'ס בוך אונטערן זעלבן נאָמען מיט אַ צייט צוריק דערשינען אין פראַנצויזיש, ענגליש און אין אַנדערע שפּראַכן, וואָס האָט אַרויסגערופן אַ גרויסן אָפּקלאַנג. דאָס בוך איז אויך אומעטום זייער געלויבט געוואָרן פון דער קריטיק.

אין סוף אָקטאָבער פון פאַרגאַנגענעם יאָר, איז דר. פּיסאַר'ס בוך אויך דערשינען אין דער אידישער איבערזעצונג. דאָס בוך איז אַרויסגעגעבן געוואָרן פון דעם באַקאַנטן י.ל. פּרץ פאַרלאַג, אין תל־אביב. אויך אין אידיש האָט די אויסגאַבע גלייך אַרויסגערופן גרויס אינטערעס.

זייענדיק דאָ אין ניו יאָרק סוף אָקטאָבער, האָט דר. פּיסאַר טעלעפאָנירט צום סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער, איסאַק ריבאַלאָווסקי, און אויסגעדריקט דעם וואונטש, אַז ער וויל קומען אין צענטער בלויז אויף אַ קורצער צייט, כדי איבערגעבן דעם ערשטן בוך פון זיין נייער אויסגאַבע אין אידיש, אַלס מתנה צו איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי. טאַקע באַלד איז דער חשובער גאַסט געקומען אין דער אינסטיטוציע. דר. פּיסאַר האָט זיין בוך איבערגעגעבן צו מר. ריבאַלאָווסקי, דערביי איז פאָרגעקומען אַ זייער פריינטלעכער שמועס.

בייַ דער באַגעגעניש איז אויך אָנוועזנד געווען דער באַקאַנטער שרייבער פון „פאָרווערטס", דער רעדאַקטאָר פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, י. שמולעוויטש. ער האָט געהאַט אַ לענגערן אינטערעסאַנטן אינטערוויו מיט דר. פּיסאַר, וואָס איז געווען געדרוקט אין „פאָרווערטס" פרייטיק, דעם 23טן נאָוועמבער, 1984. דער דאָזיקער וויכטיקער אַרטיקל פון י. שמולעוויטש איז איבערגעדרוקט אין דער היינטיקער „ביאַליסטאָקער שטימע", אויף זייט 6

אין פאַרבינדונג מיט אַרויסגעבן דר. פּיסאַר'ס בוך „וועגן בלוט און האָפענונג" אין אידיש, איז דעם 14טן נאָוועמבער דורכגעפירט געוואָרן אין דעם „בית התפוצות" אין תל־אביב, אַ ספּעציעלער אָוונט וואָס איז איינגעאָרדנט געוואָרן פון דעם וועלט־ראַט פאַר אידיש. בייַ דעם אָוונט אין וועלכן עס האָבן זיך באַטייליקט אַ צאָל באַקאַנטע שרייבער און וואָס איז פאָרגעקומען אונטערן פאָרזיץ פון יצחק קאָרן, האָט זיך אויך באַטייליקט דער איינגעלאַדענער דר. סעם פּיסאַר, וועלכער אין ספּעציעל געקומען פון פאַריז. ער האָט געהאַלטן אַ רעפעראַט אין אידיש אויף דער טעמע: „פון אוישוויץ ביזן היינטיקן טאָג".

• שליסט זיך אָן אַלם מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל !

גרויסער דערפאָלג פון יערלעכן קאָנצערט אין לינקאָלן צענטער

דער טראַדיציאָנעלער יערלעכער קאָנצערט־בענעפּיט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק, וואָס איז דורכגעפירט געוואָרן זונטיק בייטאָג, דעם 16טן סעפּטעמבער 1984, איז אויך דאָסמאָל אַדורך מיט גרויס דערפאָלג. ווי יעדעס יאָר, איז דער גרויסער עולם אויך פון דער אונטערנעמונג אַוועק מיט צופרידנהייט און מיט פיל דאַנק און לויב פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער. צו דער אונטערנעמונג, וואָס איז פאָרגעקומען אין דעם פרעכטיקן אייוועריי פישער האָל פון דעם גרויסן לינקאָלן צענטער, אויף 67טער גאַס און בראָדוועי, זיינען געקומען הונדערטער ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, אויך אָפּשטאַמיקע פון די שטעט און שטעטלעך אַרום ביאַליסטאָק, און אונזערע פריינט. דער אימפּאָזאַנטער זאַל וואו עס איז פאָרגעקומען דער יערלעכער קאָנצערט, האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ זעלטענעם בילד. דער פראַכטפולער זאַל איז געווען אויסגעפילט מיט אַרום דריי טויזנט פערזאָן.

די פראָגראַם פון דעם אומפאַרגעסלעכן נאָכמיטאָג איז געווען אַ מוזיקאַלישע רעוויו אין אידיש, ענגליש און העברעאיש אונטערן נאָמען „אַן אויפטריט פון סטאַרס". עס האָבן זיך באַטייליקט פאָלגנדע באַוואוסטע קינסטלער: דער באַרימטער חזן־טענאָר הערמאַן מאַלאַמוד, וועלכער איז באַגלייט געוואָרן פון דעם קאָנקאָרד סימפאָנישן כאָר פון איבער פערציק זינגערס, אונטער דער אָנפירונג פון דעם מוזיק־דירעקטאָר און דיריגענט דען וו. פאָגעל און דער געהילף דיריגענט מעטיו לאַזאַר; דער באַוואוסטער יונגער בינע קינסטלער מאיק בורשטיין; די גלענצענדע זינגערין קלעיר בערי, איינע פון די בערי־שוועסטער; דער מויל האַרמאָניקער בלעקי שענקער און סאָל סיקאָרי, וועלכער האָט אָנגעפירט מיטן אָרקעסטער.

עס איז באמת געווען אַ מחיה צו זען אַזוי פיל לאַנדסלייט פון ביאַליסטאָק און דער אומגעגענט און פריינט, וועלכע קומען זיך יעדעס מאָל צונויף בייַ אונזערע יערלעכע בענעפּיט־קאָנצערטן. דאָס איז שטענדיק אַ גרויסע קולטור און פאַלקס אונטערנעמונג. צווישן די קנאַפּע דריי טויזנט צושויער זיינען אויך געווען מיטגלידער פון היגע אידישע אָרגאַניזאַציעס און גרופּן, וועלכע קויפן יעדעס יאָר אַ טייל טיקעטס פאַר דעם בענעפּיט און דורך דעם העלפּט מען פאַרבעסערן און פאַרשענערן די היים פאַר די עלטערע איינוואוינער.

פאַרן אָנהויב פון דעם קאָנצערט איז דער גרויסער עולם באַגריסט געוואָרן פון סעם סאַלאַזש און איסאַק ריבאַלאָווסקי, פּרעזידענט און געשעפטס־פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. זיי האָבן איבערגעגעבן פאַקטן וועגן דעם וויי אַזוי עס ווערט אָנגעפירט און אויפגעהאַלטן די אינסטיטוציע, ווי אויך וועגן שוועריקייטן וואָס ווערן באַזייטיקט אַ דאַנק דער טריישאַפט און הילפס־גרייטקייט פון די פיל מיטגלידער און פריינט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן. רובין בינדלער, דער ערן־פּרעזידענט פון דער אינסטיטוציע, האָט פאָרגעלייענט פאַרן עולם אַ וואַרעמען באַגריסונגס־בריוו פון בנימין מיד, פּרעזידענט פון „וואַגראַ" און פון דעם אַמעריקאַנער צוזאַמענקום פון דער שארית הפליטה.

אין פאַרלויף פון עטלעכע שעה האָבן די דריי טויזנט צוישויער געהאַט אַ גרויסן גייסטיקן פאַרגעניגן און צום סוף אַוועק מיט לויב פאַר די טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, פאַר דורכפירן אַזעלכע פיינע און היימישע קולטור־מוזיקאַלישע אונטערנעמונגען.

וואַרעמע אויפנאַמע פאַר אַברהם ליס פון ישראל
אין ביאַליסטאָקער צענטער

אונזער חשובער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן אַברהם ליס, באַקאַנטער שרייבער און דירעקטאָר פון דעם שלום עליכם הויז אין תל־אביב, האָט באַקומען די אָטראַן ליטעראַרישע פרעמיע פאַרן יאָר 1984, פון דעם אַלוועלטלעכן אידישן קולטור־קאָנגרעס. דאָס איז געמאָלדן געוואָרן בײַם יערלעכן באַנקעט פון קולטור־קאָנגרעס, וואָס איז פאָרגעקומען זונטיק בײַטאָג, דעם 11טן נאָוועמבער 1984 אין ניו יאָרקער רוזוועלט־האָטעל. בײַ דעם זעלבן גרויסן צוזאַמענקונפט, וואָס איז געווען געווידמעט דעם 125טן געבורטסטאָג פון שלום עליכם, איז אַברהם ליס אַרויסגעטראָטן מיט אַן אינטערעסאַנטן רעפעראַט אין וועלכן ער האָט געגעבן אַן אָפּשאַצונג וועגן דעם לעבן און שאַפונג פון דעם באַרימטן און אומשטערבלעכן קלאַסיקער.

אַברהם ליס, וועלכער האָט פאַרבראַכט אין ניו יאָרק אַ געוויסער צייט דעם פאַרגאַנגענעם חודש נאָוועמבער, איז דאָ אַרויסגעטראָטן מיט אַ צאָל רעפעראַטן אין פאַרשידענע אידישע קולטור־אָרגאַניזאַציעס. דער אַרבעטער רינג, צוזאַמען מיט דעם י. ל. פּרץ שרייבער־פאַראיין און דעם אידישן פּען־קלוב האָט אויך דורכגעפּירט אַ וואַרעמען קבלת פּנים פאַר אַברהם ליס, וואָס איז פאָרגעקומען דינסטיק בײַטאָג, דעם 20טן נאָוועמבער, אין זאַל פון אַרבעטער רינג אויף 45 איסט 33טער גאַס.

עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז אַברהם ליס האָט אָנגעהויבן זײַנע ליטעראַרישע טעטיקייטן אין יאָר 1935 אַלס מיטאַרבעטער פון בײַליסטאָקער „אונזער לעבן". אַ יאָר שפּעטער, אין 1936, האָט ער עולה געווען קיין ארץ ישראל. ליס איז באַקאַנט אַלס וויכטיקער פאָרקעמפער פאַר דער אידישער שפּראַך אין ישראל. ער איז אויך אַ לענגערער צייט געווען ליטעראַטור קריטיקער, אין אידיש, אויף דער ישראל־רַאדיאָ. אַברהם ליס'עס שאַפונגען דרוקן זיך אין פאַרשידענע צייטונגען און זשורנאַלן אין דער אידישער מדינה, ווי אויך אין פאַרשידענע טיילן וועלט.

אין פאַרבינדונג מיט אַברהם ליס באַזוך אין ניו יאָרק, האָט אויך דער בײַליסטאָקער צענטער דאָ איינגעאָרדנט אַ וואַרעמע אויפנאַמע פאַר דעם חשובן גאַסט, וואָס איז פאָרגעקומען אין דער אינסטיטוציע, דאָנערשטיק בײַטאָג, דעם 15טן נאָוועמבער. בײַ דעם צוזאַמענקונפט זײַנען אָנוועזענד געווען די טוער פון דעם צענטער: איסאק ריבאַלאָווסקי, טשאַרלס שוועכער מיט זיין פרוי, סאָל קרים, דינה מעדוועדעוו, הערשל טאַלין, פרוי מעריליז בעילין, ראַבַּי מאַקס פּאָזנאַנסקי, דער באַקאַנטער שרייבער י. שמולעוויטש און מר. שניידער, אַ פריינט פון אַברהם ליס וואָס האָט געבראַכט דעם גאַסט אין דעם בײַליסטאָקער צענטער.

אַברהם ליס מיט מ. שניידער זײַנען אַרומגעפירט געוואָרן פון איסק ריבאַלאָווסקי איבער די פאַרשידענע אָפּטיילונגען פון דעם צענטער און היים, וואו זיי האָבן זיך באַקענט מיט אַלע אייניקטונגען פון דער אינסטיטוציע וואו עס לעבן אַרום הונדערט עלטערע מענטשן וואָס וווערן פאַרזאָרגט מיט אַלעם נויטיקן. בייַדע, די פריינט ליס און שניידער, זײַנען געווען שטאַרק באַיינדרוקט פון דעם וואָס זיי האָבן געזען. זיי האָבן אויסגעדריקט אַנערקענונג פאַר דער גוטער און נוצלעכער אַרבעט וואָס ווערט דאָ געטאָן, זיי האָבן געלויבט די טוער און שטיצער פון דער אינסטיטוציע פאַר די פיינע דערגרייכונגען.

נאָכדעם איז פאָרגעקומען אַ געמיטלעכער שמועס בײַ אַ לאָנטשאָן. איסק ריבאַלאָווסקי האָט געעפנט דעם צוזאַמענקונפט און מיט וואַרעמע ווערטער פאָרגעשטעלט דעם חשובן גאַסט, אַברהם ליס. ער האָט אויך געגעבן אַ קורצע אָפּשאַצונג וועגן ליס'ן. פריינט שניידער האָט דערציילט אינטערעסאַנטע פרטים וועגן זײַנע רייזעס אין פאַרשידענע טיילן וועלט און וועגן זײַנע באַגעגענישן מיט אידן.

אַברהם ליס האָט געערעדט וועגן דעם אידישן חורבן אין בײַאַליסטאָק און וועגן דער וויכטיקייט פון אויפהאַלטן ווייטער דעם בײַאַליסטאָקער אידישן יחוס, דאָס טוט טאַקע, האָט ער אָנגעוויזן, אויף אַ ווירדיקן אופן דער בײַאַליסטאָק צענטער אין ניו יאָרק. פריינט ליס האָט אויך אויף אַ דראַמאַטישן אופן געשילדערט זיין באַזוך אין דער געוועזענער בײַאַליסטאָק, אין פרילינג 1983, און וואָס ער האָט דאָרט געזען. פון דער אַמאָליקער טייערער בליענדער קהילה איז ליידער גאָרניט פאַרבליבן. עס זײַנען דאָרט פאַראַן בלויז זיבן אידן. דערפאַר דאַרפן בײַאַליסטאָקער אידן אומעטום ניט לאָזן פאַרלעשן דאָס ליכט און דעם יחוס, וואָס זאָל שטענדיק דערמאָנען און אַרויסברענגען וועגן דער אַמאָליקער וואונדערלעכער אידישער קהילה, וואָס איז אויף אַ שרעקלעכן אופן פאַרניכטעט געוואָרן בײַ די נאַציס.

י. שמולעוויטש וועלכער איז גוט באַקאַנט מיט זיין שרייבן וועגן דעם אידישן חורבן און איז געווען דער רעדאַקטאָר פון דעם גרויסן בײַאַליסטאָקער יזכור־בוך, האָט אין וואַרעמע ווערטער געערעדט וועגן אַברהם ליס דעם שרייבער, רעדנער און מוטיקן קעמפער פאַר דער אידישער שפּראַך און קולטור. שמולעוויטש האָט אויך אָנגעוויזן אויף די גרויסע ענדערונגען אין אידישן לעבן אין אַמעריקע, און ווי אַזוי דער בײַאַליסטאָקער צענטער ציט ווייטער דעם גרויסן יחוס פון דער אַמאָליקער אַלטער היים. דער בײַאַליסטאָקער צענטער אויף דער אַלטער אידישער איסט סאַיד אין ניו יאָרק, האָט ער געזאָגט, איז טאַקע ווי אַ לעבעדיקער מאָנומענט נאָך דעם אַמאָליקן אידישן לעבן אויף דער איסט סאַיד, וואו עס איז מיט העכער הונדערט יאָר צוריק געווען דער אָנהויב פון דעם אידישן פאָלקס־לעבן אין אַמעריקע.

די 42טע יערלעכע אזכרה
פון די בײַאַליסטאָקער־גראָדנער
לאַנדסלייט אין ניו יאָרק

זונטיק בייטאָג, דעם 31טן מערץ, 1985, איז אין גרויסן אוידיטאָריום פון בײַאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט ברָאָדוויי, נ.י., דורכגעפּירט געוואָרן אַן איינדרוקספולע געמיינזאַמע טרויער־פאַרזאַמלונג פון דעם בײַאַליסטאָקער צענטער און קלוב גראָדנער פריינד. צוליב דעם וואָס דער איצטיקער נומער „בײַאַליסטאָקער שטימע" איז שוין געווען אין דרוק, האָבן מיר ניט באַוויזן וועגן דעם צו באַריכטן. אַ געוויער באַריכט וועגן דער גרויסער אזכרה וועלן מיר ברענגען אין קומענדן, ערב ראש השנה נומער, „בײַאַליסטאָק שטימע".

איינדרוקן פון אַ באַזוך אין קרית ביאַליסטאָק

פון לעאָן וו. כץ (ירושלים)

ט ייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט! איך וויל זיך טיילן דאָ מיט אייך מיט מיינע איינדרוקן פון אַ באַזוך אין קרית ביאַליסטאָק, וואָס איז ניט ווייט פון תל־אביב, וואו איך בין געווען בייַ דער יערלעכער אַזכרה געווידמעט דעם 41טן יאָרטאָג נאָכן אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטא. דאָס איז געווען דאָנערשטיק, דעם 22טן אויגוסט, 1984.

אָבער קודם־כל, אַ פּאָר פערזענלעכע באַמערקונגען.

פון זינט איך בין עולה געווען און זיך באַזעצט אין מדינת ישראל, מאַך איך דאָ באַמיאונגען צו געפינען משפּחה־מענטשן פון מיין פאָטער, משה כץ ע״ה, ווי אויך דעם אָפּשטאַם און יחוס פון זיין משפּחה וואָס דערציילן וועגן דעם אָפּשטאַם פון ר׳ שבתאי הכהן, וואָס איז געווען באַקאַנט אַלס דער „שך״. מען דאַרף וויסן, אַז פיל דורות פון מיין משפּחה האָבן געלעבט אין ביאַליסטאָק. אַגב, דער פּאַרשטאָרבענער דוד סאָהן ע״ה פלעגט מיר פיל מאָל דערציילן, אַז ער מיט מיין פאָטער זיינען געווען יוגנט־חברים אין דער אַמאָליקער ביאַליסטאָק.

איך בין דעריבער צופרידן, איך בין איצט צונויפגעפירט געווארן מיט אונזערע לאַנדסלייט, טאַקע בעת מיין זיין אין קרית ביאַליסטאָק, ווי אויך דורך אַנדערע געלעגנהייטן.

דעם 15טן יולי 1984, האָט מיר טעלעפאָנירט דער באַקאַנטער לאָיער שבתאי זכריה און ער האָט מיר געזאָגט, אַז אין קרית ביאַליסטאָק וועט דעם 22טן אויגוסט דורכגעפירט ווערן אַן אזכרה פאַרזאַמלונג פאַר אונזערע קדושים. ער האָט בייַ מיר געפרעגט אויב איך וויל זיך באַטייליקן אין דער אזכרה. איך בין מסכים געווען און ממש געציילט די טעג ביז איך וועל האָבן אַ מעגלעכקייט צו זיין צווישן די לאַנדסלייט אין קרית ביאליסטאָק.

צוליב געוויסע סיבות, האָט פריינט זכריה, וועלכער איז געקומען פון ביאַליסטאָק קיין ארץ ישראל פאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה, זיך ניט געקענט באַטייליקן אין דער פאַרזאַמלונג. ער האָט בייַ מיר געבעטן, אַז ווען איך וועל פאָרן קיין קרית ביאַליסטאָק זאָל איך מיט זיך מיטנעמען זיין (זכריה׳ס) אַ בוך פאַר קאַפּל לב, וועגן זיין ברודער וואָס איז געפאַלן אין דער באַפרייאונגס מלחמה אין יאָר 1948. דער נאָמען פון בוך איז דער „טאָג־בוך פון ראובן זכריה״ און אין דעם ווערט דערציילט ווי אַזוי די ענגלענדער האָבן אים געהאַלטן פיל יאָרן אין דער טורמע און ווי אַזוי ער איז באַפרייט געווארן אין יאָר 1943. עס איז אַן אינטערעסאַנטע שילדערונג וועגן זיינע אָנשטרענגונגען, אַלס אַ זון און ברודער פון ביאַליסטאָקער, ביים העלפן שאַפן די אידישע מדינה.

דעם 29טן יולי 1984, האָב איך זיך באַגעגענט מיט דעם מעידזשאָר־געזעראַל יהושע כספי, דער קאָמאַנדיר פון דער פאַליציי אין דרום־דיסטריקט פון ירושלים. ער האָט מיר דערציילט, אַז אייַנער פון זיינע בעסטע געווועזענע אָפּיצירן וואָס האָט שוין ריטאַירט איז אַ ביאַליסטאָקער. דאָס איז בנימין באַביקער, מיט וועמען קאָמאַנדיר יהושע כספי האָט מיר אויך גלייך פאַרבונדן. ווי עס ווייזט זיך אַרויס איז בנימין באַביקער אַ געראַטעוועטער פון אומקום בייַ היטלער׳ן, ער האָט דורכגעמאַכט די ביאַליסטאָקער געטא ווי אויך פאַרשידענע נאַצישע פאַרניכטונגס־לאַגערן וואו די מערסטע קרבנות זיינען געווען אידן.

ווען איך האָב טעלעפאָנירט צו באַביקער און אים געזאָגט, אַז איך וויל זיך מיט אים באַגעגענען, האָט ער מיר גלייך איינגעלאַדן צו זיך אין הויז. ווען מיר בייַדע האָבן זיך באַגעגענט, האָבן מיר זיך אַרומגעכאַפּט און געקושט ווי צוויי אָפּגעזוכטע ברידער נאָך לאַנגע יאָרן צעשייַדונג. ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער פאָרט צו דער אזכרה־פאַרזאַמלונג אין קרית ביאַליסטאָק און אַז ער וויל מיך מיטנעמען צו זיך. אָט דאָס זיינען די ביאַליסטאָקער!

אין חודש אויגוסט האָב איך באַגעגענט שמואל (שבתאי) קיוועלסאָן, פון ניו יאָרק, וועלכער וואוינט אויך אין ירושלים. אויך ער איז אַ ביאַליסטאָקער און ווען איך האָב אים דערציילט וועגן דעם קומענדן אזכרה־מיטינג אין קרית ביאַליסטאָק, האָט ער אויסגעדריקט דעם ווילן צו פאָרן אַהינצו מיט אונז. אין אַמאָליקן ביאַליסטאָק האָט מען אים גערופן שבתאי־שעפּסל און ער איז פון דאָרט אַוועק אַלס אַ יונגער בחור, אין יאָר 1933 קיין אַמעריקע.

ענדלעך האָבן מיר זיך געלאָזט אין וועג אַריין, פון ירושלים קיין קרית ביאַליסטאָק, צוזאַמען מיט בנימין באַביקער. מיר זיינען אַרויסגעפאָרן פינף פאַרנאַכט און אַרום זעקס אָוונט זיינען מיר אָנגעקומען קיין קרית ביאַליסטאָק, וואו מיר זיינען באַגעגענט און באַגריסט געווארן פון הונדערטער לאַנדסלייט. איך האָב גלייך אויך צעטיילט ספּעציעלע צוגעגרייטע בלעטלעך וועגן מיין משפּחה און דעם אָפּשטאַם וואָס איך זוך, וואָס איך האָב מיטגענומען מיט זיך און דאָס צעטיילט צווישן עולם.

פריינט קאָפּל לב האָט גלייך געמומען אַרומפירן מיך מיט באַביקער צווישן פאַרזאַמלטע און איך בין געווען צופרידן באַגעגענען אַלעמען. פיל פון די אָנווועזענדע האָבן אויסגעברענטע נומערן אויף זייערע הענט פון די נאַצישע טויט־לאַגערן. ווען איך האָב דאָס געזען זיינען טערערן געקומען אין מיינע אויגן און דאָס האַרץ איז געווארן פאַרקלעמט. געוויסע פון די לאַנדסלייט מיט וועמען איך האָב געשמועסט האָבן געדענקט די שוהל אין ביאַליסטאָק לעבן דער טורמע, וואָס מיין זיידע האָט באַזיצט. אַנדערע האָבן דערמאָנט טראָפּ, דער זייגערמאַכער, וועמען מיין פאָטער האָט געהאָלפן באַקומען זיינע אַנטווערקער־פאַפּירן. ווען איך האָב אין קרית ביאַליסטאָק געזען די גרויסע און שיינע שוהל וואָס די לאַנדסלייט אונזערע אין ניו יאָרק האָבן געהאָלפן אויסבויען, האָט דאָס בייַ מיר אַרויסגערופן גרויס שטאָלץ און פרייד. דאָס איז דערפאַר, ווייל אויך איך בין דאָך אַ ביאַליסטאָקער פון ניו יאָרק!

אין דער שוהל האָב איך באַגעגענט עטלעכע עלטערע אידן, וועלכע האָבן געלערנט. איך בין געווען שטאָלץ פון מיינע לאַנדסלייט. עס איז אויך פאַרקויפט געווארן דאָס לעצטנס דערשינענע בוך פון יעקב יערוזאַלימסקי ע״ה, „זכרונות און שריפטן פון אַ ביאַליסטאָקער״, וואָס איז אַרויסגעגעבן געווארן פון זיין משפּחה.

די אזכרה פאַרזאַמלונג אין פאַרגעקומען אין דרויסן, אין פראָנט פון דער שוהל. בייַ יעדן רעדנער וואָס איז אַרויסגעטראָטן זיינען טערערן גערונען פון מיינע אויגן ווען איך האָב געהערט שילדערן די טראַגישע מגילה ווי אַזוי די ביאַליסטאָקער אידן — צווישן זיי אונזערע אַלעמענס נאָענטע — ווי אויך אַנדערע מיליאָנען אידן האָבן געליטן און זיינען אומגעברַאַכט געווארן בייַ די נאַצישע רוצחים. איך בין ניט געווען דער איינציקער וואָס האָט פאַרגאָסן טערערן יענעם אָוונט, אַזוי איז אויך געווען די אַנדערע אַרום מיר, מיט אַלע...

ווען קאָפּל לב האָט געהאַלטן זיין קורצע רירענדע רעדע און ער האָט פאַרגעלייענט די נעמען פון די קדושים וואָס זיינען אויסגע׳הרג׳עט געווארן פון די היטלעריסטישע מערדערס, איז צווישן די אָנווועזנדע ניט געווען קיין אייַ

זכרונות פון דער אַמאָליקער ביאַליסטאָק

פון מאיר באַראַק (ברק), (ויאלעי סטרים, נ.י.)

א אוּ פּשטאָנ פון פּויערים לעבן ביאליסטאק

צו ערשט וויל איך געבן א קורצע הקדמה. די אזיקע העכט־שפאנענדע אמת׳ע פאסירונג, וואס איך גיי דא דעו ציילן פאר די חשובׁע ייענער פון דער „ביאַליסטאָטער שטימע", איז זייער אינטערעסאַנט און באַלערנדיק, הגם עס האָט נישט קיין דירעקטע שייכות מיט אונזער ביאַליסטאָק גופא. נאָר היות די געשיכטע האָט פאַסירט אין מיין היימשטאָט קאָלנאָ, ביאַליסטאָקער קרייז, איז נישט מער ווי רעכט דאָס צו פאַרצייכענען אין מיינע זכרונות. אַגב, קאָן עס דינען אַלס א מוסר־השכל וואָס באַשטעטיגט די קלוגע רייד פון אונזערע חכמים ז״ל: „תפסת מרובה לא תפסת" — זאָלסט קיינמאָל נישט אַריבערכאַפּן די מאָס.

דאָס איז געווען אינ׳ם יאָר 1923.

דער סטאַראָסטאַ (דער קרייז־שעף) פון קאָלנער ראַיאָן, סטאַניסלאַוו בזשעזנצעק, האָט געוואָלט פאַרשענערן דאָס שטעטל. היות ווי אַזאַ מין אונטערנעמונג איז געווען פאַרבונדן מיט ריזיקע סומעס געלט, איז ער געפאַלן אויף א „געניאַלן" פּלאַן: נעמלעך, אַרויפצולייגן א נייעם שטייער. נאָר ווייניק איז געווען דער לאַסט פון די מלוכה׳שע און מוניציפּאַלע שטייערן, האָט ער, דער גרויסער פּוילישער פּאַטריאָט, נאָך מוסיף געווען א לאָקאַלן קאָפּ־שטייער, א געוויסע סומע אויף איטליכן קאָפּ פון דער פאַמיליע. די שפּאָגל־נייע גזירה פון סטאַראָסטאַ איז געפאַלן נישט בלויז אויף די איינוואוינער פון קאָלנאָ, נאָר אויך אויף אַלע אַרומיקע דערפער און ישובים. אַזוי ווי גראָד די אַרימעלייט דאָרט האָבן געהאַט גרויסע פאַמיליעס, איז אויסגעקומען, אַז דער הויפּט־לאַסט פון צאָלן דעם שטייער איז אַריפּגעלייגט געוואָרן אויף די פּלייצעס פון דער מיטל־קלאַס באַפעלקערונג. ווי דער שטייגער, האָבן די אידן, אחינו בני ישראל, נעבעך געקרעכצט און געצאָלט דעם קאָפּ־שטייער. דאָקעגן די קריסטן, באַזונדערס דער פּויערים־קלאַס, האָבן געזאָגט לא מיט אַן אַלף. זיי האָבן זיך העפטיק קעגנגעשטעלט און האָבן דערקלערט מיט תקיפות, אַז זיי וועלן דעם אַרויפּ־געצוואונגענעם שטייער נישט צאָלן. איינמאָל איז אַראָפּגע־קומען א סעקוועסטראַטאָר אין א נאָענטן דאָרף אויפצומאָנען דעם לאָקאַלן שטייער ביי די אָרטיקע פּויערים, האָבן זיי אים ג׳עממית׳ט אויפן אָרט.

דער קאָלנער סטאַראָסטאַ איז געוואָרן שטאַרק אויפגע־

מענטש מיט טריקענע אויגן. יעדער נאָמען האָט דערמאָנט, יעדער נאָמען אין געווען א נאָענטער פו עמיצן פון די אָנווזענדע.

ביז גאָר רירנד ביי דער אַזכרה איז געווען דער אַרויסטריט פון מרים יהב (מערקע שבח) פון באר־שבע, וועלכע האָט אויף איר האָנט דעם אויסגעברענטן נומער A־15755. זי האָט פאַרגעלייענט צוויי טיף־דראַמאַטישע פאָעמעס וואָס זי האָט אָנגעשריבן. פאַרוואָס, א פאַרוואָס, האָסטו ביאַליסטאָק מיך פאַרלאָזן? פאַרוואָס האָסטו, אידישע ביאַליסטאָק, אַזוי פיל געליטן?...

מיין באַטיליקן זיך אין דער איינדרוקספולער יזכור־פאַרזאַמלונג איז פאַר מיר געווען א טיף־עמאָציאָנעלע איבערלעבעניש. איך האָב דערביי זיך כסדר דערמאָנט וועגן מיין אומפאַרגעסלעכן טייערן פאָטער, וועלכער פלעגט זייער אָפט רעדן וועגן זיין ביאַליסטאָק, וועגן דער משפּחה זיינער וואָס ער האָט דאָרט איבערגעלאָזט. איך האָב זיך צום סוף אויפגעשטעלט צוזאַמען מיט אַלעמען, ווייל איך בין דאָך אויך פאַר׳יתומ׳ט געוואָרן פון ביאַליסטאָק...

פריינט קאָפּל לב האָט אויך פונאָדערגעטיילט צווישן עולם דעם פאַרגרעסערטן פּסח־נומער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס ווערט אַרויסגעגעבן פון דעם צענטער אין ניו יאָרק. אַלע האָבן שנעל געכאַפּט די אויסגאַבע, ליידער איז געווען א קליינע צאָל, די מערסטע זיינען געבליבן אָן דעם זשורנאַל. דאָס באַווייזט אויך קלאָר ווי די ביאַליסטאָקער זיינען פאַראינטערעסירט צו לייענען און וויסן וועגן דעם, וואָס עס קומט פאָר ביי די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין דער וועלט.

זייט אַלע געזונט, טייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, זייט געבענשט פאַר דער גוטער אַרבעט וואָס איר טוט, פאַר אייער טריישאַפט צו אונזער אָפּשטאַם און וואָס איר טוט אויפצוהאַלטן דעם גרויסן יחוס פון פיל דורות ביאַליסטאָקער אידן.

אַ אוּ פּשטאָנ פון פּויערים לעבן ביאליסטאק

ברַאכט אויף דער חוצפּה פון די פּויערים און האָט אַרויסגעשיקט א צווייטן שטייער־קאָלעקטאָר אין זעלבן דאָרף. אָבער דאָס מאָל, מיט א באַגלייטונג פון עטלעכע פּאָליציאַנטן. די פּויערים האָבן זיך שטאַרק צעבונטעוועט און ס׳איז אויסגעבראכן אַן אָפענע שלאַכט. דער רעזולטאַט פון דאָזיקן צוזאַמענשטויס איז געווען: צוויי פּאָליציאַנטן און איין אָרטיקער פויער דער׳הרג׳עטע און אייניקע פאַרוואונדעטע.

איינמאָל אין א פרייטיק צו נאַכטס, נאָך דער שבת׳דיקער סעודה זיצנדיק ביים געדעקטן טיש און געמיטלעך פאַרבראַכט מיט דער פאַמיליע, האָט זיך פלוצלינג דערהערט א מעכטיקע שיסעריי. מיר האָבן געוואויינט אין שכנות פון סטאַראָסטאַ, און די מהומה האָט זיך אָפּגעשלאָגן אין אונזער פענצטער. די קויליז זענען געפּלויגן אין דער ריכטונג פון קרייז־אַמט. דורכגעדרונגען פון פּחד און נישט וויסנדיק וואָס עס איז געשען, האָבן מיר קודם זיך אויסבאַהאַלטן אין די צימערן און נישט געוואָגט אַרויסצוגיין אין גאַס. ס׳האָט זיך דאָן אָפּגעשפּילט דער גרויל פון דער ערשטער וועלט־מלחמה אין מיניאַטור, מיט אַלע מוראׄס און פאַטאַלע פּאָלגן.

אויפצומאָרגנס, שבת אינדערפרי, זענען די קויליז וויידער געפּלויגן אין דער ריכטונג פון קרייז־אַמט. ס׳איז פאַר אונזער־רע אויגן אַלץ קלאָר געווארן. דער גרויסער פיר־עקיקער מאַרק־פּלאַץ האָט אויסגעזען ווי אַן אמת׳ער שלאַכטפעלד. מחנות סאָלדאַטן האָבן פאַטראָלירט די שטאָט מיט מאַשין־געווער און האַרמאַטן, גרייט צו שיסן אויף די אויפ־שטענדלער. דער סטאַראָסטאַ האָט זיך משמעות דערשראָקן און האָט אַרויסגערופן מיליטערישע הילף פון דעם וואָיעוואָדאַ אין ביאַליסטאָק.

נאַטירלעך האָט געזיגט די רעגירונג. די אָנפירער פון אויפשטאַנד, פויערים פון שכנות׳דיקע דערפער, האָט מען מיטן עטאַפּ אָפּגעפירט אין לאָמזשער טורמע. נאָך דער דאָזיקער פאַסירונג איז אַראָפּגעקומען א ספּעציעלע קאָמיסיע פון ביאַליסטאָק מיטן וואָיעוואָדא בכבודו ובעצמו בראש. מען האָט חוקר ודורש געווען דעם גאַנצן ענין. די פויערים זענען באַפרייט געוואָרן פון טורמע, א דאַנק דער אינטערוועניע פון זייערן א סיים־דעפוטאַט. דער וויאקירלעכער קאָפּ־שטייער איז מאַמענטאַל אָפּגעשאַפט געוואָרן, און דער סטאַראָסטאַ, סטאַניסלאַוו בזשענצעק, וועלכער איז אַגב נישט געווען קיין אידן־פריינט, איז אַראָפּגעזעצט געוואָרן פון זיין אַמט.

פּסח דער יום טוב פון פרייהייט

פון יעקב מעללער (ברוקלין, נ.י.)

ס איז מערקווירדיק, וואָס גראָדע דעם נס פון יציאת מצרים דאַרף מען דערציילן מיט אַ גאַנץ באַזונדערן אינטערעס און וואָס מער מען דערציילט און מען וויקלט אויף יענע אַלטע געשיכטע פאַר דעם הויזגעזינד און פאַר די מיט באַטייליקטע ביי די פייערלעכע סדרים, אַלץ ווערט מען מער געלויבט.

ווי עס ווערט געזאָגט אין דער הגדה: וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשׁוּבָּח... האָבן דאך אונזערע עלטערן אין די בּיבלישע צייטן דורכגעלעבט פילע ניסים און איבערנאַטירלעכע געשעענישן — פאַרוואָס האָט גראָד יְצִיאַת מִצְרַיִם זוכה געווען, אַז דאָס דערציילן וועגן דעם, זאָל פאַרוואַנדעלט ווערן אין אַ גרויסער מִצְוָה?

די סְדָרִים בַּיִם אידישן פאָלק, זיינען פאַוואַנדעלט געווארן אין קאָלעקטיווע פאַמיליע יום־טובים. קינדער און אייניקלעך קומען זיך צוזאַמען צום טאַטן, אָדער צום זיידן און מען פראַווערט די סְדָרִים מיט אַ באַזונדערן ריץ און אידישן חן. עס שוועבט אַ הדרת קודש בּיי יעדן אידן, פּסח אין זיין הויז. אָט די סְדָרִים־נעכט, ברענגען אַריין גייסטיקע שפּייז, פאַר דעם אידן אויף לאַנגע חדשים. און די הויפּט מצוה, איז דאָך נישט קיין אַנדערע ווי טאַקע לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם — וואָס זיינען אונזערע חֲכָמִים אויסן געווען מיט אַקצענטירן די מצוה פון דערציילן?

אונזערע חכמים, דערקלערן פאַרוואָס דער יום־טוב הייסט פּסח? ווי פאָלגענד.

די אידן אין מצרים זיינען נישט נאָר געווען קערפּערלעך פאַרשקלאַפּט, נאָר אַפילו זייערע מיילער זיינען אין קנעכטשאַפט. זיי האָבן נישט געטאָרט רעדן, וואָס זיי האָבן געוואָלט, עס איז אויפגעהאַנגען געווארן שלעסער אויף זייערע מיילער...

„פּסח" באַדייט — „ פֶּה־סַח" די מויל האָט אָנגעפאַנגען צום ריידן — די אידן האָבן אין מצרים געזיפצט און געקרעכצט, אָבער קיין ווערטער האָבן זיי נישט געטאָרט באַנוצן. די צענזור איז געווען זייער שטאַרק, די געהיים אַגענטן, האָבן מיט זייערע אויערן אויפגעכאַפּט יעדן וואָרט און דערקלערט פאַר קאָנטר־רעוואָלוציע. דאָס לעבן איז געווען איינגעשטעלט אין גרויסער סכנה. דעריבער, האָבן אונזערע חכמים, געהייסן דערציילן די געשיכטע פון יציאת מצרים. און וואָס מער מען משובח איז כדי צו מאַניפּעסטירן די פרייהַיט פון „ פֶּה־סַח". דאָס מויל האָט שוין אָנגעפאַנגען צו ריידן. דאָס איז אויסלייזונג פון פרייען געדאַנק און פון דער אידישער הייליקער מחשבה...

טייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט! לאָמיר אריינטראַכטן דעם זעלבן בילד פון אונזערע בריידער און שוועסטער, אין דער פאַרשקלאַפּטער סאָוועטן־רוסלאַנד, וואו זיי לעבן דורך דאָס זעלבע, וואָס די אידן האָבן דורכגעמאַכט אין דער אַמאָליקער מצרים... שוין צייט, אַז עס זאָל קומען דער אמתער פּסח פון פֶּה־סַח", אז אידן אין סאָוועטן רוסלאַנד, זאָלן קענען נוצן זייערע מיילער און אַרויסזאָגן, זייערע פאַרלאַנגען פריי. מען זאָל זיי לאָזן זיך פאַראייניקן מיט זייערע קרובים און מיט דער פרייער מדינת־ישראל און נישט זיי האַלטן פאַרשקלאַפּט ווי אין מצרים — דאַן וועט דאָס וועלט אידענטום פייערן דעם אמת'ן פּסח פון פרייד און געזאַנגען און דערציילן בּיי די סדרים דעם נייעם „נס" פון יציאת דעם פאַרשקלאַפּטן סאָוועטיש רוסישן מצרים...

אויך אין דער ביאַליסטאָקער היים און צענטער, וועט מען אין דעם יאָר, ווי אַלע יאָר, פראַווען די פראַכטפולע סדרים לויט די טראַדיציעס — מיט מצות וויין פאַר אַרבע כוסות, מיט זאָגן דער הגדה, פרעגן מה נשתנה, מיט רייכע געדעקטע טישן פון כל־טוב. דאָס איז צום פאַרדאַנקן די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, פאַר זייער בּרייטהאַרציקער הילף. פון מעות חיטים און צדקה. דאָס מאַכט מעגלעך צו פראַווען דעם הייליקן פּסח, און פאַר פילע אַנדערע אויסגאַבן, פאַר די איינוואוינער פון דער האָום פאַר וועלכעס איר ווערט האַרציק באַדאַנקט פאַר אייער הילף.

גוט יום טוב! אַ פריילעכן פּסח!

ביאַליסטאָקער צענטער גיט עטלעכע הונדערט ביכער צו דער נאַציאָנאַלער אידישער ביכער־צענטראַלע

ווי באַקאַנט, איז מיט אַ צייט צוריק געשאַפן געווארן אַ נאַציאָנאַלע אידישע ביכער צענטראַלע, אין אַמהערסט, מאַסאַטשוזעטס, וואָס זאַמלט איין פון גאַנץ אַמעריקע אידישע ביכער בּיי מענטשן, וועלכע גיבן דאָס אָפּ פריוויליק. אין אַ גרויסער מאָס איז דער דאָזיקער צענטער אויך געשאַפן געווארן מיטן ציל, אַז קינדער און אייניקלעך פון עלטערע פאָלקס מענטשן, וועלכע גייען ליידער אַוועק אין דער אייביקייט אָדער צוליב אַנדערע סיבות, לאָזן איבער פיל ביכער וואָס זיי האָבן איינגעזאַמלט אין די פריערדיקע יאָרן.

אין דער דאָזיקער צענטראַלע אין אַמהערסט, זיינען באַשעפטיקט אַ צאָל יונגע אידישע מענטשן, טרייַע אָנהענגער פון דער אידישער שפּראַך און קולטור, וועלכע פאַרנעמען זיך מיט סאָרטירן די איינגעזאַמלטע ביכער, קאַטאַלאָגירן א.ד.ג. נאָכדעם גרייכן די איינגעזאַמלטע אידישע ביכער אין פאַרשידענע ביבליאָטעקן איבערן לאַנד, אַרכיוון, אָרגאַניזאַציעס, לערן אינסטיטוציעס און ענלעכעס.

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק האָט אין פאַרלויף פון די יאָרן איינגעזאַמלט הונדערטער וויכטיקע ביכער, וועלכע זיינען ניט געווען צוגעטאָן געווארן און זיינען אין גוטן צושטאַנד. די ביכער זיינען איבערגעגעבן געווארן צום צענטער פון קינדער אָדער אייניקלעך, וועלכע האָבן ניט געהאַט קיין אינטערעס אַריינצונעמען די ביכער צו זיך צוליב פאַרשידענע סיבות. דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט גערן אָנגענומען — און נעמט אויך ווייטער אָן אַזעלכע ביכער — וויסנדיק גוט, אַז אויב ניט וועלן די ביכער פּשוט פאַרפאַלן ווערן. אַ גרויסע צאָל פון אַזעלכע ביכער זיינען אויך ווייטער אין דער ביבליאָטעק פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער.

מיט אַ קורצער צייט צוריק האָט אונזער גוטער פריינט אָסקאַר בראַמסאָן פון פריהאָלד, ניו דזשוירזי, וועלכער איז אַ מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און אויך פון דעם ביכער־צענטער אין אַמהערסט, זיך פאַרשטענדיקט וועגן די פיל ביכער וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט און וויל דאָס גערן אַוועקגעבן צו דער נאַציאָנאַלער אידישער ביכער צענטראַלע. אין נאָוועמבער פון פאַרגאַנגענעם יאָר 1984, זיינען געקומען עטלעכע פאַרטרעטער פון דערמאָנטן צענטער, מיט אַן אייגענעם טראָק, צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. זיי האָבן מיט זיך מיטגענומען אַרום פינף הונדערט ביכער און אויסגעדריקט דאַנקבאַרקייט פאַר געבן די ביכער. דאָס איז באַזונדערס וויכטיק דערפאַר, האָבן זיי געזאָגט, ווייל די מערסטע ביכער וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט געגעבן אַלס מתנה צו דער ביכער־צענטראַלע, זיינען פון די אַמאָליקע יאָרן און אַזעלכעס איז שוין איצט שווער צו באַקומען.

אַ שמחה ביי דער קאָנווענשאָן פון זי.אָ.עי. אין קאָנקאָרד האָטעל

שבת אָוונט, דעם 17טן נאָוועמבער, 1984, האָט די זי.אָ.עי. (אַמעריקאַנער ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע) דורכגעפירט אַ „מיני קאָנווענשאָן" אין דעם באַוואוסטן קאָנקאָרד האָטעל, אין די קעטסקילס. ביי דער קאָנפערענץ איז אויך געווען אַ ספּעציעלע פייערונג ביי וועלכער עס זיינען באַערט געוואָרן דריי פּאָרלעך, אַקטיווע טרייַע טוער פון זי.אָ.עי.־טשאַפּטערס.

די באַערטע פון דעם דיין־טשאַפּטער 20 זיינען געווען מר. רובין זאַרוטשעס מיט זיין פרוי בעטי, וועלכע זיינען איבערגעגעבענע פריינט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, ווי אויך טוער פון „קלוב גראָדנער פריינט". מר. און מרס. זאַרוטשעס זיינען מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע איינוואוינער.

צווישן דעם גרויסן עולם באַטייליקטע אין דער פייערונג לכבוד די דריי טשאַפּטערס פון זי.אָ.עי., זיינען אויך געווען אַ גרופּע טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וועלכע זיינען ספּעציעל געפאָרן צו דעם אָוונט. דאָס זיינען געווען: טשאַרלס און ראָוז שוועכער, איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, סאָל קרים מיט זיין פרוי עטל און לעאָן קרים. פריינט שוועכער איז פרעזידענט פון דעם דיין־קלוב 20 וואָס איז אין פעלהאַם פאַרקוועי, בראָנקס, וועמען עס איז צוגעטיילט געוואָרן דער פאַרדינטער כבוד. פריינט זאַרוטשעס איז קאַסירער פון דעם טשאַפּטער. די אַנדערע צוויי באַערטע פּאָרלעך פון אַנדערע צוויי זי.אָ.עי.־טשאַפּטערס, זיינען געווען וואָלטער שוואַרץ מיט זיין פרוי און סאַימאָן רעיבער מיט זיין פרוי.

די דריי באַערטע פּאָרלעך זיינען זייער געלויבט געוואָרן און זיי האָבן באַקומען פּאַסיקע פּלאַקס מיט אַנערקענונג פאַר זייער גוטער אַרבעט. טשאַרלס שוועכער, דער פּרעזידענט פון דעם דיין־קלוב 20, האָט פּרעזענטירט דעם שיינעם פּלאַק צו מר. און מרס. זאַרוטשעס. דערביי האָט מר. שוועכער געגעבן אַ וואַרעמע פאַסיקע אָפּשאַצונג וועגן דעם באַערטן פּאָרל, וועלכע טוען שטענדיק וויכטיקע אַרבעט אין דעם טשאַפּטער ווי אויך פאַר אַנדערע אידישע צוועקן און פאַר מדינת ישראל. טשאַרלס שוועכער האָט דערביי אויך געערעט פאַרן עולם וועגן די אַקטיוויטעטן פון דעם דיין־קלוב 20 וועמענס מיטגלידער ווייזן אַרויס איבערגעגעבנקייט פאַר מדינת ישראל. ביי דער שמחה וואָס האָט געטראָגן אַ היימישן כאַראַקטער, זיינען אויך אָנוועזנד געווען אַ גרויסע צאָל משפּחה־מענטשן פון די באַערטע מר. רובין זאַרוטשעס מיט זיין פרוי בעטי, כדי זיך משמח צו זיין ווי עס פאַסט פאַר אַזאַ אונטערנעמונג.

ביי דער געלעגנהייט דאַרף מען דערמאָנען, אַז דער דיין־טשאַפּטער 20 — וועמעס פרעזידענט עס איז טשאַרלס שוועכער — איז זייער נאָענט צום ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן. זיי רופן זיך שטענדיק אָפּ מיט וואַרעמקייט אויף די וועגדונגען פון דער גוט באַקאַנטער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע. דער דאָזיקער טשאַפּטער פאַרקויפט אויך יעדעס יאָר אַ גרעסערע צאָל טיקעט צווישן די מיטגלידער און פריינט, פאַר דעם גרויסן יערלעכן ביאַליסטאָקער בענעפּיט־קאָנצערט פון דעם צענטער, וואָס קומט פאַר אין דעם פרעכטיקן אייווערי־פישער האָל פון דעם אימפּאָזאַנטן לינקאָלן־צענטער.

פון רעכטס צו לינקס: טשאַרלס שוועכער, מרס. פּעני אייזען, מרס. בעטי זאַרוטשעס, רובין זאַרוטשעס, מרס. פּעי מאַיזעס.

אַ תּפילה

פון פּעני גוט (סאַראַטאָגאַ ספּרינגס, נ.י.)

פיל טוריסטן שפּאַנען צו דער הייליקער וואַנט
יעדער איינער מיט אַ בקשה אין זיין האַנט,
פון מיין קאָפּ איז געפאַלן די גאָלדענע קרוין
ליבער גאָט, הער אויס מיין געוויין.

קער אונז אים דאָס גליק וואָס איז אַוועק
און ניט געקומען צוריק,
אונזערע קינדער מיט געווער אין האַנט
באַוואכן דאָס הייליקע לאַנד.

אין איין האַנט די ביקס אין דער צווייטער די תורה,
מיר האָבן פאַר קיינעם קיין מורא.
מיר קומען פון אַברהם אַבינו אַרויס
און זאָל זיין פרייד אין יעדן אידישן הויז.

געגנוג האָבן מיר קרבנות געגעבן,
זאָלן אַרום אונז מלאכים שוועבן.
הער אויס אונזער טיפן געבעט,
זאָל קיין שלעכטס מער ניט געשען.

דאָס לאַנד פון מילך און האָניג זאָל בליען
און וואָס מער אידן קיין ישראל זאָלן פליען,
מיט שיפן און עראָפלאַנען
אונזער פאָלק זאָל זיין צוזאַמען.

מיר בעטן ביי דיר ווידער און ווידער,
אַז דאָס גאַנצע אידישע פאָלק
זאָל לעבן ווי ברידער!

ביים חנוכה יום־טוב אין ביאַליסטאָקער צענטער

פון דר. ליובאַ קרוגמאַן־גורדוס

חנוכה איז שטענדיק מיט אַ פייערלעכן פאַרלויף, וואָס דערמאָנט וועגן דעם אַמאָליקן זיג פון אידן איבער אונזערע שונאים, און וואָס רופט אויך אַרויס שטאָלץ ביי אידן אין דער מאָדערנער צייט. די חנוכה ליכט דערמאָנען אונז שטענדיק וועגן דעם גייסט און שטרעבונג צו פרייהייט, קעגן אונטערדריקונג און באַצווינגונג פון דעספּאָטישע כוחות.

אַזעלכע שטימונגען און געפילן האָבן מיר אויך געהאַט זונטיק בייטאָג, דעם 23טן דעצעמבער, 1984, וועו מיר האָבן בייגעוווינט די חנוכה־פייערונג אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וואָס איז דוכגעפירט געוואָרן אויף אַ טראַדיציאָנעלן אופן. ביי די טישן אין דעם גרויסן אוידיטאָריום פון דער אינסטיטוציע זיינען געזעסן די געסט באַגלייט מיט אַ יום־טוב׳דיקער שטימונג, און פון אויבנאָן האָבן געלויכטן דריי גרויסע אָנגעצונדענע מנורות. עס האָט זיך געפילט אַ היימישקייט, טאַקע ווי ביי זיך אין אַן אייגענער היים. פיל אָנווועזנדע ביי דער פייערונג האָבן מיט זיך אויך מיטגעבראַכט זייערע קינדער און אייניקלעך, די נייע דורות, כדי זיי צו האַלטן נאָענט צו זייער אָפּשטאַם און טראַדיציע.

אויף די פּנימ׳ער פון די געסט האָט מען באַמערקט גוטע שטימונג און רו, וואָס האָט אויסגעדריקט אויך פרייד פון דערגרייכטן אין זייער לעבן, אַ צופרידנהייט פון דעם וואָס מען קאָן אין אַ געוויסער מאָס האָבן אייגענע נויטקייט און אויך דערביי העלפן אַנדערע. די געשפּרעכן צווישן עולם איז געווען הייטערע, אין אידיש, מען האָט געשמועסט וועגן אַקטועלע ענינים. אָבער ווי דער שטייגער איז ביי די מענטשן און ביי אַזעלכע צוזאַמענקונפטן, האָט מען אויך ניט פאַרגעסן די פאַרגאַנגנהייט, די אַמאָליקע אידישע ביאַליסטאָק, וואָס יעדער טראָגט מיט ליבע אין זיין הארץ און געדאַנקען. און ווי דער שטייגער איז אין אַזעלכע שמועסן, האָט מען אויך אויפגעלעבט די נאָענטע און פריינט פון אַמאָל, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן ביי היטלער׳ן. מען האָט דערמאָנט וועגן דער אַמאָליקער בליענדיקער אידישער ביאַליסטאָק, מיט די פאַרשידענע טעטיקייטן אויף אַלע געביטן, אָט די גייסטיקע גרויסע ירושה פון אַמאָל וואָס מען היט איצט אָפּ מיט טריישאַפט און שטאָלץ.

ראַבאַי מאַקס פֿאָזנאַנסקי, פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, האָט געזעדט צום עולם און געגעבן אַ פאַסיקע אָפּשאַצונג וועגן דעם נס חנוכה פון מיט העכער צוויי טויזנט יאָר צוריק, ווי אויך וואָס דאָס מיינט פאַר אונזערע טעג און אויף ווייטער. די אַמאָליקע מסירת נפש פון די העלדישע מכבי׳ער, איז געווען ראַבאַי פֿאָזנאַנסקי׳ס אויספּיר, און דער נס פון די אַמאָליקע חנוכה־ליכט, דאַרף אויך זיין אַ ביישפּיל פאַר אונזער צייט.

נאָכדעם איז געווען דאָס פאַרקויפן חנוכה־ליכט אָנצינדן, וואָס איז אויף אַן ענערגישן אופן דורכגעפירט געוואָרן — ווי דאָס איז יעדעס מאָל — פון איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי. מיט וואַרעמקייט איז אויך אַרויסגעטראָטן דער פרעזידענט פון דער אינסטיטוציע, סעם סאָלאַזש, און דער עולם האָט זיך אָפּגערופן אויף אַ האַרציקן אופן. אָט דער איינקונפט און דער „פאַרקויף" פון די חנוכה־ליכט וועט אויך מיטהעלפן, ווי דאָס איז שטענדיק ביי אַזעלכע געלעגנהייטן, נאָך מער צו פאַרבעסערן און פאַרשענערן די אינסטיטוציע וואָס ווייזט כסדר אַרויס זאָרג און איבערגעגעבנקייט פאַר די עלטערע ליבע איינוואוינער.

די פראָגראַם ביי דעם איינדרוקספולן אָוונט האָט אויך

מרס. ראָוז סאָלאַזש מיט איר מאַן, סעם, ביים צעשניידן דעם גרויסן געבורטסטאָג־קעיק.

איינגעשלאָסן אַן אַרויסטריט פון דעם באַוואוסטן חזן סאָל זים, וועלכע האָט געזונגען חנוכה תפילות און אידישע פּאָלקס־לידער. זיין רייכער רעפּערטואַר האָט אויך געהאַט אַ רירענד ליד „פּאַפּא", וואָס ברענגט צום אויסדרוק דאָס טראַדיציאָנעלע לערנען וואָס גייט איבער פון פאָטער צו זון, פון דור צו דור. אין כבוד פון די פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, האָט חזן סאָל זים געזונגען פאַרן עולם זיינס אַ נייע געשאַפן ליד געווידמעט דער אידישער ביאַליסטאָק. חזן זים האָט אויך צוגעטראָגן צום צענטער דאָס ליד אַלס מתנה וואָס זאָל פאַרקויפט ווערן אין רעקאָרדס און קאַסעטס, און דער איינקונפט זאָל זיין פאַר נאָך מער פאַרשענערן און פאַרבעסערן די וואַרעמע היים פאַר די עלטערע מענטשן.

די חנוכה־פייערונג אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער האָט דייטלעך אַרויסגעבראַכט די שיינע טראַדיציעס פון טיילן זיך און העלפן איינער דעם אַנדערן. צום סוף איז סערווירט געוואָרן אַ געשמאַקער היימישער מאָלצייט, באַגלייט מיט טראַדיציאָנעלע „לאַטקעס", אין גייסט פון דער אַמאָליקער אידישער ביאַליסטאָק, און די סימבאָלישע באַשיידענע שפּייז פון די אַמאָליקע קעמפּענדע מכבי׳ער.

די היימישע פייערונג איז פאַרענדיקט געוואָרן אין אַ גאָר געהויבענער שטימונג. צום סוף איז אין דעם יום־טוב׳דיקן באַלויכטענעם אוידיטאָריום אַריינגעבראַכט געוואָרן אַ גרויסער קעיק, אין כבוד פון מרס. ראָוז סאָלאַזש, פרוי פון פרעזידענט סעם סאָלאַזש, וועמענס געבורטסטאָג איז גראָד בעת חנוכה. אַלע אָנווועזנדע האָבן אויסגעדריקט די בעסטע וואונטשן צו מרס. סאָלאַזש, מיט איר מאַן און גאַנצער משפּחה, און דערביי האָט מען מיט הנאה געגעסן דעם געשמאַקן קעיק.

טשאַרלס און ראַיאַ פייגענבלאַט ערן־געסט ביי פייערונג פון „אוהל"

אונזערע חשובע טויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, טשאַרלס און ראַיאַ פייגענבלאַט, איז צוגעטיילט געוואָרן גרויס כבוד ביי דעם גרויסן באַנקעט פון דער גוט באַקאַנטער „אוהל"־אָרגאַניזאַציע, וואָס פאַרנעמט זיך אויף אַ טיף־אידישן אופן און העלפט פיזיש אָפּגעשטאַנענע קינדער און באַדינט אויף אַ נויטיקן וועג אַזעלכע פאַמיליעס. דער הויפּט־אָפּיס פון דער דאָזיקער וויכטיקער אָרגאַניזאַציע וואָס איז אויף 4423 — 16טער עוועניו, ברוקלין, האָט אָפּטיילונגען אין פאַרשידענע טיילן שטאָט. די אָרגאַניזאַציע באַדינט מיט טריישאָפט העכער זעקס הונדערט קינדער יערלעך און איז גוט באַקאַנט פאַר זייערע מעשים טובים.

פרעזידענט פון דער דאָזיקער נאָבעלער אידישער הילפס־אָרגאַניזאַציע איז מאַקס וואַסער, הערים רובין איז טשערמאַן פון באָארד און ראַבאַי נחום שולמאַן איז דירעקטאָר פאַר קאָמיוניטי אינפאָרמאַציע. טשערמאַן פון דער גרויסער

טשאַרלס און ראַיאַ פייגענבלאַט.

יערלעכער דינער־פייערונג איז געווען מאָריס זאַקהיים. די גרויסע יום־טוב'דיקע אונטערנעמונג איז פאָרגעקומען זונטיק, דעם 9טן דעצעמבער, 1984, אין דעם ניו יאָרקער פרעכטיקן גרענד האַיאַט האָטעל.

טשאַרלס און ראַיאַ פייגענבלאַט זיינען מיטגלידער פון דעם באָארד אָוו דירעקטאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן. בכלל זיינען זיי אַקטיוו און איבערגעגעבן פאַר אונזער גרויסער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע. פייגענבלאַט, וועלכער איז אַ פראָמינענטער און דערפאָלגרייכער בוי־אונטערנעמער, איז אויך לאַנגיאָריקער פרעזידענט פון דער פיליצער סאָסייעטי. ער שטאַמט פון אַ באַוואוסטער באַלעבאַטישער אידישער משפּחה אין פילין, פוילן. ער איז באַקאַנט אַלס טרייער אידישער כלל־טוער וויי אויך אַלס שטיצער פון פאַרשידענע אידישע צוועקן, באַזונדערס פאַר נויטבאַדערפטיקע און פאַר מדינת ישראל. ער איז אַקטיוו אין פיל אידישע אָרגאַניזאַציעס.

אַזוי אויך איז זיין ליבע פרוי ראַיאַ, וועלכע וויייזט אַרויס גוטסקייט און האַרציקייט צו אַלעמען. דאָס האָט זי אַיינגעזאַפּט ביי אירע ליבע טאַטע־מאַמע, אין דער אַלטער היים ביאַליסטאָק. אויך מרס. פייגענבלאַט איז אַקטיוו אין פאַרשידענע אידישע וואוילטעטיקע און געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס. בכלל זיינען אויך טעטיק אין דעם באַוואוסטן פלעטבוש פאַרק דזשואיש צענטער און אין דער

הערשל און פרענסיס באַס געלויבט פאַר זייערע אַקטיוויטעטן ביי שארית הפליטה

אונזער חשובער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן הערשל באַס, מיט זיין פרוי פרענסיס, וועלכע וואוינען אין פילאַדעלפיע, ווערן זייער געלויבט פאַר זייערע אַקטיוויטעטן ביי די דאָרטיקע ניי־געקומענע אידן. דאָס קומט צום אויסדרוק ביי פאַרשידענע געלעגנהייטן.

הערשל באַס מיט זיין פרוי פרענסיס, וועלכע האָבן אויפגעבויט זייער צופרידנעם פאַמיליע־לעבן אין די נאָך מלחמה־יאָרן אין פילאַדעלפיע, זיינען זייער באַליבט ביי דער דאָרטיקער שארית הפליטה. ביידע זיינען זיי די גאַנצע צייט טעטיק אין דער גוט באַקאַנטער אָרגאַניזאַציע פון אידישע לעבן־געבליבענע פון חורבן. צוזאַמען מיט אַנדערע האָבן זיי אויך אָפּגעגעבן פיל מי און אָנשטרענגונגען ביים אויפבויען דעם גרויסן מאָנומענט אין אָנדענק פון אונזערע קדושים, מיט העכער צוואַנציק יאָר צוריק, וואָס די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע האָט דערגרייכט. עס דאַרף דערביי דערמאָנט ווערן, אַז דער

הערשל און פרענסיס באַס

אָנדענק מאָנומענט וואָס די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע פון דער שארית הפליטה האָט אויפגעבויט אין פילאַדעלפיע, איז געווען דער ערשטער פון דעם מין אין גאַנץ אַמעריקע.

פונקט ווי הערשל באַס, צייכנט זיך אין אַלע אַקטיוויטעטן אויך אויס זיין ליבע פרוי פרענסיס. פרוי באַס וווייזט אַרויס טריישאַפט און פיל ענערגיע ביי אַלע אונטערנעמונגען און צוזאַמענקונפטן פון דער אָרגאַניזאַציע פון די נייע אַמעריקאַנער אין פילאַדעלפיע. פרוי באַס איז קאַסירערין פון דער אָרגאַניזאַציע.

ניי־אויסגעבויטער שוהל אין סאַקעט לעיק, נ.י.

ביי דעם באַנקעט פון דער „אוהל"־אינסטיטוציע, אין וועלכן עס האָבן זיך באַטייליקט קנאַפּע טויזנט מענטשן, זיינען טשאַרלס און ראַיאַ פייגענבלאַט אויסגעצייכנט געוואָרן מיט דעם חסד־אוואַרד. בכלל זיינען זייער געלויבט געוואָרן פאַר זייער הילף וואָס ווערט באַנוצט ביים העלפן די הונדערטער נויטבאַדערפטיקע קינדער. צווישן דעם עולם ביי דער פייערונג זיינען געווען הונדערטער שטיצער וויי אויך איבערגעגעבענע טויער פון דער „אוהל"־אָרגאַניזאַציע. דער ניו יאָרקער סענאַטאָר אַלפאָנסאָ ד'אַמאַטאָ, איז געווען דער הויפּט־רעדנער.

אין אונזער אינסטיטוציע

פּסח אין דער ביאַליסטאָקער היים

ווי יעדעס יאָר אין דער צייט, וועט אויך דאָס יאָר געפּייערט ווערן אויף אַ טראַדיציאָנעלן אופן דער יום־טוב פּסח אין דער ביאַליסטאָקער היים פֿאַר עלטערע מענטשן, אויף 228 איסט בראָדוועי, ניו יאָרק.

די איינוואוינער פון דער אינסטיטוציע וועלן פֿראָווען די סדרים פרייטיק און שבת ביינאַכט, דעם 5טן און 6טן אַפּריל, אין דעם גרויסן, ליכטיקן און ציכטיקן עס־זאַל. מען וועט צוזאַמען זאָגן די הגדה און דערציילן די אייביקע געשיכטע וועגן יציאת מצרים. היימישע און געשמאַקע פּסח׳דיקע מאַכלים וועלן סערווירט ווערן אויף די שיינע ספּעציעל יום טוב׳דיקע צוגעגרייטע טישן.

דער סדר וועט אָנגעפירט ווען פון אַ חזן אויף אַ פֿאַסיקן אופן. אין דער ביאַליסטאָקער היים וועלן יעדעס יאָר געטאָן אַלץ, כדי די ליבלעכע עלטערע איינוואוינער דאָ זאָלן גענישן פון אַ פיינעם און צופּרידענעם יום־טוב פּסח.

אַ דערמאָנונג וועגן דעם יערלעכן מיטגלידס־אָפּצאָל

די אָנפּירערשאַפט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן, דאַנקט אַלע די מיטגלידער וואָס האָבן שוין אַריינגעשיקט זייער יערלעכן מיטגלידס־אָפּצאָל פֿאַר 1985. אונזער אינסטיטוציע איז שטאָלץ מיט אייך, וויייל דורך דעם ווייזט איר אויך אַרויס די טריישאַפט און צוגעבונדנקייט צו אונזער גרויסער נוצלעכער און וויכטיקער פּאָלקס־אינסטיטוציע.

מיר וועדנן זיך גלייכצייטיק מיט אַ רוף צו די אַלע וועלכע האָבן ביז איצט נאָך ניט אַריינגעשיקט זייערע „דיוס", אַז זיי זאָלן דאָס טאָן גלייך און דורך דעם דערפילן אַ וויכטיקע פליכט. מיר בעטן אויך אונזערע מיטגלידער, אַז זיי זאָלן פֿאַראינטערעסירן זייערע פריינט און קינדער, אַז זיי זאָלן זיך אָנשליסן אויך אַלס מיטגלידער פון דעם גוט־באַקאַנטן ביאַליסטאָקער צענטער.

די שיינע טראַדיציע פון מעות חיטים

מיר ווילן דורך דעם וועג אויסדריקן אַ האַרציקן דאַנק צו אַלע אונזערע לאַנדסלייט, פריינט און מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, פֿאַר אַריינשיקן זייערע ביישטייערונגען פֿאַר מעות חיטים, וואָס איז אַ ביז גאָר פיינע טראַדיציע צו העלפן נויטבאַדערפטיקע ביים פּייערן דעם גרויסן יום־טוב פּסח. מיר זיינען באמת שטאָלץ מיט אונזערע גוטע און טרייע פריינט, וועלכע געדענקען יעדעס יאָר אָפּצוהיטן די מצווה און אַריינשיקן זייערע מעות חיטים ביישטייערונגען.

ביי דער געלעגנהייט וועלן מיר זיך צו די יעניקע פריינט און מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וועלכע האָבן נאָך ניט דערפילט דעם חוב, אַז זיי זאָלן דאָס גלייך טאָן. עס איז איבעריק אָנצוואוייזן ווי דרינגענד נויטיק אַזאַ הילף איז אין דער איצטיקער צייט ביי דעם גרויסן יקרות. שיקט דעריבער גלייך אַריין אייער מעות חיטים, אויב איר האָט דאָס נאָך ניט געטאָן.

אַ פריילעכן פּסח אַלעמען!

אַ אָוונט אין תל אביב צום דערשיינען פון יעקב יערוזאַלימסקי׳ס נייעם בוך

אונזער קאָרעספּאָנדענט אין מדינת ישראל, פריינט קאָפּל לב, שרייבט אונז:

דעם 22 טן אָקטאָבער 1984 איז פֿאָרגעקומען אין זאַל פון דער ביבליאָטעק פון דער גימנאַזיע תיכון ד׳ אין תל אביב, אַ ליטעראַרישער אָוונט צום דעשיינען פון דעם נייעם בוך „זכרונות און שריפטן פון אַ ביאַליסטאָקער" פון אונזער לאַנדסמאַן יעקב יערוזאַלימסקי ע״ה. אין דער איינדרוקספולער אונטערנעמונג האָט זיך באַטייליקט אַ גרויסער עולם.

דער בוך איז לעצטנס אַרויסגעגעבן געווארן פון דער משפּחה פון דעם פֿאַרשטאָרבענעם, אין דעם י.ל. פרץ פאַרלאַג, אין תל־אביב. צום אָוונט זיינען ספּעציעל געקומען פון קאַליפֿאָרניע קיין ישראל, יערוזאַלימסקי׳ס זון, גרשון יערוס ווי אויך די טאָכטער, אידאַ יערוזאַלעם.

דער אָוונט איז געעפנט געווארן פון קאָפּל לב, וואָס האָט פֿאַרבעטן אין דעם פרעזידיום פּאָלגענדע פערזאָנען: זלמן ירושלמי, אדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי, אברהם ליס, פרוי חנה ראָזען, די רעציטאַטאָרין קינסטלערין, פרוי חנה ראָזען, ווי אויך גרשון און אידאַ, די קינדער פון פֿאַרשטאָרבענעם שרייבער.

פֿאַסיקע אָפּשאַצונגען וועגן דעם בוך האָבן געגעבן: זלמן ירושלמי, צבי קלעמענטינאָווסקי, דער שרייבער־קריטיקער אברהם ליס, און דער זון גרשון יערוס. די טאָכטער, אידאַ יערוזאַלעם, האָט מיט גרויס געפיל רעציטירט דאָס ליד „ווייַנען וויינטן", וואָס איר פאָטער האָט אָנגעשריבן וועגן דעם אידישן חורבן אין ביאַליסטאָק.

אַכטונג אַכטונג

איר קענט איצט באַקומען דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך פאַר אַ רעדוצירטן פּרייז

כדי צו דערמעגלעכן, אַז וואָס מער אונזערע לאַנדסלייט און פריינט זאָלן זיך איינשאַפן דעם נייעם גרויסן

ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

אַרויסגעגעבן פון דעם צענטער אין ניו יאָרק, האָבן מיר באַשלאָסן צו פֿאַרקויפן די פֿאַרבליבענע קליינע צאָל עקזעמפּלאַרן פֿאַר אַ רעדוצירטן פּרייז. איר קענט איצט באַקומען די גרויסע מאָנומענטאַלע אויסגאַבע, פון העכער 700 זייטן אין אידיש און ענגליש, פֿאַר בלויז 25 דאָלאַר, מיט איבערשיקן דאָס צו אייך.

שאַפט זיך איין דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך פֿאַר זיך, פֿאַר אייערע קינדער און פריינט, ווייל עס איז פֿאַרבליבן אַ קליינע צאָל.

שיקט אייער באַשטעלונג גלייך צום ביאַליסטאָקער צענטער, מיט אייער טשעק אָדער מאָני אָרדער פֿאַר 25 דאָלאַר, אויפן אַדרעס:

BIALYSTOKER CENTER Book-Committee
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

ביים לייגן קרענץ בלומען אויף זשאַביע גאַס, אין געווועזענער געטאָ אין ביאַליסטאָק. פון רעכטס צו לינקס זיינען: דר. אַנאַטאָל לעשטשינסקי, שמעון זלאָטאָראָנסקי און שמעון באַרטנאָווסקי.

מיטגלידער פון דעם מאַגיסטראַט אין ביאַליסטאָק, ביים לייגן בלומען־קרענץ אויפן מאַסן־קבר אין געווועזענעם געטאָ אויף דער זשאַביע־גאַס.

פייערונג אין ביאַליסטאָק צום 41טן יאָרטאָג פון אויפשטאַנד אין געטאָ

ווי יעדעס יאָר אין טאָג פון 16טן אויגוסט, איז אויך האַי־יאָר אין טאָג פון 16טן אויגוסט 1984, פאָרגעקומען אין ביאַליסטאָק אַ פייערונג און צוזאַמענקונפט געווידמעט דער דאָזיקער וויכטיקער דאַטע.

אין דער וואַרשעווער וואָכנצייטונג „פֿאָלקס־שטימע", פון דעם 1טן סעפטעמבער, 1984, איז געווען געדרוקט פֿאָלגנדער באַריכט:

אין 41סטן יאָרטאָג פון אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ איז אויף דער זשאַביע־גאַס אין ביאַליסטאָק, וואו עס ליגן די ביינער פון 3500 אידן דערמאָרדעטע דורך די היטלעריסטן געלייגט געוואָרן קרענץ און בינטלעך בלומען דורך פֿאָרשטייער פון דער באַפעלקערונג.

עס זיינען געלייגט געוואָרן קרענץ דורך די דעלעגאַציעס פון דער הויפט־פֿאַרוואַלטונג פון קולטור־געזעלשאַפטלעכן פאַרבאַנד פון די אידן אין פוילן, פון אידישן היסטאָרישן אינסטיטוט, ועד הקהילות אין פוילן און רעדאַקציע „פֿאָלקס־שטימע".

קרענץ האָבן אויך געלייגט דער פֿאָרזיצער פון׳ם וואיעוואָדישן ראַט פון דער פּאַטריאָטישער באַוועגונג פון פוילנ׳ס אויפלעבונג (פראָן) — פּראָפּ. פּיאָטר באַראָן, דער ביאַליסטאָקער וואיעוואָדע — קאַזשימיעזש דעניי, פרעזעס פון וואיעוואָדישן קאָמיטעט פון דער דעמאָקראַטישער פאַרטיי — עוגעניוש קולאַקאָווסקי און דער סעקרעטאַר פון׳ם וואיעוואָדישן קאָמיטעט פון פּזפר — מיקאָלאַי קאָזאַק.

אין דער פייערונג האָבן אָנטייל גענומען די באַפעלקערונג פון ביאַליסטאָק, פֿאָרשטייער פון די אַרבעטס־אונטערנעמונגען און יוגנט.

די אָנדענק־צערעמאָניע צום 41סטן יאָרטאָג פונ׳ם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ — דער צווייטער לויט איר פאַרנעם נאָכן אויפשטאַנד אין וואַרשעווער געטאָ — איז פאַרבינדן געווען מיט אַן אַרטיסטיש־מוזיקאַלישן פּראָגראַם אויף די מאָטיוון פון יצחק קאַצענעלסאָנ׳ס פּאָעמע „דאָס ליד פונם אויסגעהרגעטן אידישן פֿאָלק".

אַ גרוס פון די פאַרבליבענע אידן אין ביאַליסטאָק

מיר האָבן באַקומען אַ בריוו פון אונזער פריינט שמעון באַרטנאָווסקי, איינער פון די פאַרבליבענע אידן, וועלכע לעבן איצט אין ביאַליסטאָק. אין דעם בריוו לעבט פריינט באַרטנאָווסקי אויף די אַמאָליקע צייטן, וועו אין ביאַליסטאָק איז געווען אַ פאַרצווייגטער אידישער ישוב מיט אַקטיוויטעטן אויף אַלע געביטן.

פון דעם בריוו דרינגט אַרויס אַ בענקשאַפט צו יענער אַמאָליקער צייט, וועו אין ביאַליסטאָק האָבן געלעבט און געשאַפן אַרום זעכציק טויזנט אידן. עס איז קלאָר, אַז נאָר אַ מענטש, וואָס איז געווען אַן איינוואוינער אין ביאַליסטאָק פאַר דער מלחמה און דעם חורבן ביי היטלער׳ן, און וואָס לעבט איצט דאָרט, קאָן ווי געהעריק אָפּשאַצן אונזער אַלעמענס גרויסע טראַגעדיע.

פריינט באַרטנאָווסקי שיקט אויך איבער אין זיין בריוו האַרציקע גרוסן פון די אַנדערע עטלעכע אידן וואָס וואוינען איצט אין ביאַליסטאָק. זיי דאַנקן פאַר דער הילף וואָס מען שיקט זיי סיסטעמאַטיש פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק און זיי בעטן אויך, אַז מען זאָל זיי ניט פאַרגעסן.

ווי באַקאַנט, שיקט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק הילף צו די פאַרבליבענע אידן אין ביאַליסטאָק, פון אַ ספּעציעלן פאָנד וואָס עס האָט מיט אַ צייט צוריק איינגעשטעלט אונזער חשובער לאַנדמאַן יחזקאל מינק.

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע

פון יצחק צעסלער (בועאנוס איירעס)

41טע יזכור־פּאַרטאַמלונג נאָכן אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָק

דונטיק, דעם 2טן סעפּטעמבער 1984, איז אין „בית ביאַליסטאָק", אין בועאנאָס איירעס, דורכגעפּירט געוואָרן אַן איינדרוקספולע אזכרה צום 41טן יאָרטאָג זינט דעם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ, ווי אויך צום אָנדענק פון דעם אומקום פון דער אַמאָליקער באַרימטער ביאַליסטאָקער קהילה מיט די דאָרטיקע זעכציק טויזנט אידן, ווי אויך פון דער אַרומיקער געגנט. די טריבונע איז געווען באַהאָנגען מיט פאַסיקע אויפשריפטן און בילדער און ביי טיפן שטילשווייגן זיינען די יאָרצייט־ליכט אָנגעצונדן געוואָרן פון פאָלגענדע: צבי און סטעלאַ פייגין, דוד זאַבלודאָווסקי, שמעון פיינלאַנד, די געוועזענע פאַרטיזאַנער יצחק מושקאַט און ישראל קאַט, כוליאָ פּיטליוק, פרוי אייזנשטיין, משה באַרענשטיין און פרוי, און רעגינע און בן־ציון ברוקער. עס זיינען אויך אָנגעצונדן געוואָרן ליכט צום אָנדענק פון די פאַרשטאָרבענע מיטגלידער, דורך די פרויען סאָניע יעוורעיסקי און נחמה טשינסקי.

מיט דעם אָוונט האָט אָנגעפּירט דער וויצע־פּרעזידענט וואָלף טשינסקי, וועלכער האָט אויך געגעבן אַ פּאַסיקן אַריינפּיר. ער האָט אָנגעוויזן, אַז ניט בלויז איינמאָל אין יאָר בעת אַן אַזכרה, נאָר אַ גאַנץ יאָר און שטענדיק דאַרפן מיר געדענקן די קדושים. ער האָט דערמאָנט דעם העלדישן אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ, וואָס האָט אַרויסגערופן באַוואונדערונג נאָכן אויפשטאַנד אין געטאָ וואַרשע. פריינט טשינסקי האָט אָנגעוויזן, אַז מיר דערמאָנען בייַ דער געלעגנהייט דעם גרויסן אויפטו פון אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו יאָרק, וועלכע האָבן דורך דעם דאָרטיקן ביאַליסטאָקער צענטער אַרויסגעגעבן דעם מאָנומענטאַלן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס איז און וועט זיין די אייביקע מצבה און שטענדיק דערמאָנען וועגן אונזערע געפאַלענע העלדן־קדושים, אונזערע אַלעמענס נאָענטע און דער אומקום פון די טייערע אידן פון אונזער אַמאָליקער היים שטאָט ביאַליסטאָק.

דער פרעזידענט, זלמן יעוורעיסקי, האָט געגעבן אַן אָפּשאַצונג וועגן דער אַמאָליקער טיף־פאַרוואָרצלטער אידישער ביאַליסטאָק, וואָס איז געווען איינע פון די שענסטע און שעפּעריסטע קהילות בייַם מזרח־איירָאָפּעאישן אידנטום. מיר, וואָס מיר זיינען דער לעצטער דור ביאַליסטאָקער אידן, דאַרפן אויף אַ הייליקן אופן אָפּהיטן דעם אָנדענק פון די קדושים און מאַרטירער, פון דער אַמאָליקער שפּרודלדיקער און אַזוי טראַגיש פאַרשניטענער קהילה. ער האָט אויך אָנגעוויזן אויף די נייע פּינצטערע כוחות וואָס פריידיקן ווייטער היטלער׳ס ירושה קעגן אידן, און דערפאַר מוזן אידן אומעטום איצט זיין אויף דער וואַך קעגן די שונאים. דאָס פאָדערט אויך הילפס־גרייטקייט פאַר מדינת ישראל.

אַ ריר־ענדע רעדע האָט אויך געהאַלטן בן־ציון ברוקער. ער האָט אויף אַ דראַמאַטישן אופן געשילדערט די ליידן און פּיין, דעם חורבן און אומקום פון די אומגליקלעכע אידן בייַ די נאַציס. צווישן זיי זיינען אויך געווען די אידן פון ביאַליסטאָק, אונזערע אַלעמענס נאָענטע. פון אומעטום, האָט ער אָנגעוויזן, האָט געלויערט געפאַר און טויט אויף די אידן. נאָך דער מלחמה ווידער, זיינען די על־פּי־נס געראַטעוועטע אידן געווען אויסגעשטעלט צו פאַרשידענע געפאַרן מצד פאָליאַקן, אוקראַינער און אַנדערע אַנטיסעמיטן.

דער חזן אליעזר סאַלמאַן האָט געזאָגט און געזונגן פאַסיקע תפילות ווי אויך חורבן לידער. אַברהם בורשטין האָט געלייענט שאַפונגען פון יוסף רעזניק און דוד זאַבלודאָווסקי האָט אויף אַ קרעפּטיקן אופן רעציטירט אַ קאָלעקטיוון קדיש פון ז. סעגאַלאָוויטש און שאַפונגען פון אַברהם שבח און משה שולשטיין. די פאַסיקע צוגעגרייטע פראָגראַם האָט אויף אַלע אָנוועזנדע געמאַכט אַ טיפן איינדרוק.

די אזכרה־פּאַרטאַמלונג איז געשלאָסן געוואָרן מיט איינדרוקספולע ווערטער פון וואָלף טשינסקי און צום סוף האָט דער גאַנצער עולם געזונגן דעם פּאַרטיזאַנער הימן. עס זיינען אויך פאָרגעלייענט געוואָרן טיילן פון דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, אַרויסגעגעבן פון דעם צענטער אין ניו יאָרק, וועגן דעם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ.

אין דער פיין צוגעגרייטער און דורכגעפּירטער יזכור־פאַרטאַמלונג צום 41טן יאָרטאָג זינט דעם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ, וואָס איז פאָרגעקומען אין אונזער „בית ביאַליסטאָק", האָבן זיך אויך אָנגעשלאָסן די לאַנדסלייט פון: סוואוואַלק, קריניק, סאָקאָלקע, האָראָדאָק, וואָלקאָוויסק, נאַראָווקע, זאַבלודאָווע, וואַשליקאָווע, מילייטשיץ, בריינסק, טשעכאַנאָווצע, סוראַז, טיקטין, טראָסטינע, גאָניאָנדזש, לאַפּי, גראיעווע און אַנדערע ערטער אין דער געגנט פון ביאַליסטאָק.

אָוונט צום אָנדענק פון די דערמאָרדעטע אידישע שרייבער אין סאָוועט־רוסלאַנד

דער ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד אין בועאנאָס איירעס האָט איינגעאָרדנעט, זונטיק דעם 14טן אויגוסט, אַן אָנדענק־פאַרזאַמלונג נאָך די אומגעבראַכטע אידישע שרייבער, קינסטלער און קולטור־טויער אין סאָוועט־רוסלאַנד.

פּרעזידענט זלמן יעוורעיסקי, וועלכער האָט געעפנט דעם אָוונט, האָט אָנגעוויזן אַז אַזעלכע פאַרבראָכענס האָט אפילו דער טייוול ניט געקענט אויסטראַכטן. די קרבנות האָבן געהאָפט, אַז די אָקטאָבער רעוואָלוציע וועט ברענגען די ישועה פאַרן אידישן פאָלק, און פאַר דער דאָזיקער פאַלשער אילוזיע האָבן זיי באַצאָלט מיט זייערע לעבנס.

עס האָט איבערגענומען די פירונג פון דער פאַרזאַמלונג דער וויצע־פּרעזידענט וואָלף טשינסקי. ער האָט אָנגעוויזן, אַז דאָס אויסמאָרדן די אידישע שרייבער און קינסטלער איז געווען אַ פאָרטזעצונג פון אַ דויערנדן מאָרד איבער פילצאָליקע אומשולדיקע מענטשן אין יענער מדינה. פריינט טשינסקי האָט אויך פאָרגעלייענט אַ צושריפט פון דעם אָפּוועזנדן סעקרעטאַר יצחק צעסלער. אין זיין צוגעשיקטער קורצער רעדע האָט פריינט צעסלער אַרויסגעבראַכט וועגן דער גרויסער טראַגעדיע פון די אידן אונטערן סאָוועטישן רעזשים. בן־ציון ברוקער האָט אין זיין רעדע אָנגעוויזן, אַז דער סאָוועטישער רעזשים וואָס פאַרשקלאַפּט אַזוי פיל פעלקער און וויל אויך פאַרשקלאַפן די גאַנצע וועלט, איז ממילא אויך אַ גרויסער שונא פון דעם אידישן פאָלק.

אין קינסטלערישן טייל מיט פאָרלייענען שאַפונגען פון משה קולבאַק, איציק פעפער, אַברהם זאַק און חיים גראַדע, האָבן אויף אַן איינדרוקספולן אופן זיך באַטייליקט דוד זאַבלודאָווסקי, וואָלף טשינסקי און אַברהם טשינסקי. וואָלף טשינסקי האָט געשלאָסן דעם אינטערעסאַנטן אָוונט מיט אַ רוף פאַר סאָלידאַריטעט מיט די קעמפּנדע סאָוועטישע אידן.

• שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

54טע יערלעכע פייערונג ביי די ביאַליסטאָקער אין אַרגענטינע דורכגעפירט

שבת אָוונט, דעם 10טן נאָוועמבער 1984, איז אין דעם „בית ביאַליסטאָק" דורכגעפירט געווארן אַן איינדרוקספולע פייערונג צום 54טן יובילעי זינט עס איז געגרינדעט געווארן דער פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַרגענטינע. דער פאָרזיצער פון דער פייערונג איז געווען זלמן יעוורעיסקי. ער האָט דערמאָנט מיט באַדויערן, אַז ליידער וועלכע די צאָל גרויסע לאַנדסמאַנשאַפטן ביי אונז ווינציקער. ער האָט אויסגערעכנט די גרויסע הילף און אַקטיוויטעטן וואָס אונזער אָרגאַניזאַציע פירט אָן שוין העכער אַ האַלבן יאָרהונדערט, סאַי פאַר אייגענע לאַנדסלייט סאַי אויך פאַר כלל ישראל און מדינת ישראל. פריינט יעוורעיסקי האָט געדופן צו ווייטערדיקער פאַרשטאַרקטער אַרבעט. ער האָט אויך אין האַרציקע ווערטער באַגריסט די געסט און פאַרטרעטער פון פאַרשידענע אידישע קולטור־געזעלשאַפטלעכע אָרגאַניזאַציעס.

נאָכדעם האָט דאָס וואָרט באַקומען דער סעקרעטאַר פון פאַרבאַנד, יצחק צעסלער. ער האָט אין זיין וואַרעמער רעדע צווישן אַנדערעס אָנגעוויזן, אַז גראָד איצט אין די ערגסטע קריזיס־מאָמענטן אין לעבן פון אונזער ישוב, איז „בית ביאַליסטאָק" דערהויבן געווארן צו אַ שעפעריש קולטור־אינסטיטוציע. דאָס ווערט אָפּגעשפּיגלט אויף די זייטן פון זשורנאַל „ביאַליסטאָקער־שטימע", ווועלכער ווערט אַרויסגעגעבן אין ניו יאָרק און איז פאַקטיש דער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט נישט נאָר אין אמעריקע נאָר פאַר אַלע ישובים אין דער וועלט, וואו אונדזערע בני־עיר געפינען זיך. ס׳איז אַ וויכטיקע אויסגאַבע און זי דערשיינט שוין רעגולער 63 יאָר און ווערט איצט רעדאַגירט פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, סעקרעטאַר פון ניו־יאָרקער ביאַליסטאָקער צענטער. עס איז נויטיק אָפּצוהיטן אומעטום אונדזערע טראַדיציעס פון דער אַלטער היים — האָט יצחק צעסלער געזאָגט — וועלכע האַלטן אונדז אויף און פאַרבינדן אונדז מיטן וויטערדיקן אידישן המשך.

וואָלף טשינסקי, וויצע פאָרזיצער, האָט פאָרגעלייענט די נעמען פון די ראשונים און גרינדער פון דער אינסטיטוציע, וועלכע ווערן באַערט מיט אויפשטיין. די חברים וו. טשינסקי, ישיעה גרוצקי, הערש פאָלאָק, אייזיק ברוקמאַן און פרוי ראָסיטאַ גרוצקי, פירן דורך די צערעמאָניע פון אָנצינדן די 54 ליכטלער צו וועלכער עס ווערן איינגעלאַדן די אָנווועזנדע געסט, וועלכע באַשטייערן זיך גאָר פיין פאַר „בית ביאַליסטאָק".

די באַקאַנטע זינגערין צביה קליין און דבורה רייזמאַן די פיאַניסטין, האָבן דורכגעפירט אַ קאָנצערט מיט זייער אַ פיינער פּראָגראַם פון זייער רעפּערטואַר פון אידישע דיכטער, און ווערן באַשאַנקען מיט אַפּלאָדיסמענטן. דאָס זעלבע אויך דער רעציטאַטאָר דוד זאַבלודאָווסקי מיט זיינע געלונגענע רעציטאַציעס.

עס איז צום סוף סערווירט געווארן אַ היימישער יום־טובדיקער אָוונט־בּרויט, צוגעגרייט פון דער פרויען־קאָמיסיע. דער עולם פאַרבּרענגט ביז שפּעט אין דער נאַכט מיט געזאַנגען בציבור און דער פאָרזיצער שליסט דעם אָוונט מיט די בעסטע וואונטשן פאַרן קומענדיקן ניי יאָר 1985 פאַר גוטע וואַקאַציעס, און פאַר אַ שלום אויף דער וועלט און פאַר מדינת ישראל.

בית ביאַליסטאָק" אין בוענאָס אייַרעס שליסט קולטור־סעזאָן מיט אַ היימישער חנוכה פייערונג

זונטיק פאַרנאַכט, דעם 24טן דעצעמבער 1984, צו דער 6טער חנוכה־ליכטל, איז אין ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד, ביי אַ צוזאַמענקום פון די עסקנים און פריינד, פאָרגעקומען דער לעצטער קולטור־אַקט פון יערלעכן זמן, אויף — וועלכן סאיז אָפּגעמערקט געווארן דער יום־טוב חנוכה און די געזעגענונג פון יאָר 1984.

אין זיין דערעפנונגס־וואָרט פון סעקרעטאַר יצחק צעסלער, ברענגט ער אַרויס וועגן דער חשמונאים־תקופה און דעם קאַמף פאַר אומאָפּהענגיקייט „בימים ההם", — מיט 2,150 יאָר צוריק און „בזמן הזה" — וועלכער חזרט זיך איבער אויך אין היינטיקער צייט. עס איז אונדזער שטענדיקער קאַמף מיט די אייביקע אידישע שונאים, כדי צום קענען לעבן ווי אַ פאָלק אין פרייהייט, זעלבסשטענדיק און גערעכטיקייט.

דער וויצע־פאָרזיצער, וואָלף טשינסקי, האָט געבענטשט די חנוכה־ליכט און בציבור וועלכע ווערט געזונגען „הנרות הללו" און „מעוז צור ישועתי". סוועדט אויך איבערגעליינט אַ ליד פון אַברהם זאַק ע״ה „וואָס די ליכטעלער דערציילן".

דער גאַסט פון ישראל, לאַנג־יאָריקער טוער פון פאַרבאַנד און געווי. סעקר. גדליה פיינסאָד, האָט דערציילט אינטערעסאַנטע עפּיזאָדן און מנהגים פון די פאַרשיידענע עדות אין מדינת ישראל, וואָס איז אויסגעהערט געווארן מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט.

אַ וואַרעמען באַגריסונג־וואָרט האַלט אין נאָמען פון דער פרויען־קאַמיסיע, חנה דיין. די פרויען־קאַמיסיע זיינען מכבד מיט טראַדיציאָנעלע חנוכה־לאַטקעס און אַנדערע כבודים, וואָס זיי האָבן פיין צוגעגרייט.

מיט געזאַנג בציבור און גוטע וואונטשן איז געשלאָסן געווארן די אונטערנעמונג.

געסט פון מדינת ישראל באַזוכן דעם ביאַליסטאָקער צענטער

צווישן די פיל געסט וואָס האָבן לעצטנס באַזוכט דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, אין ניו יאָרק, זיינען אויך געווען דאָס פּאָרל חיה און משה אַפּעלשטיין פון מדינת ישראל, וועלכע וואוינען דאָרט אין תל אביב. פרוי אַפּעלשטיין איז אַ ביאַליסטאָקערין און איר מאַן שטאַמט פון קלעצק. זיי וואוינען שוין 51 יאָר אין ישראל.

קומענדיק אין דעם צענטער איז דאָס פּאָרל אויפגענומען געווארן פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווען סעקרעטאַר, ווי אויך פון אַנדערע טוער פון דער אינסטיטוציע. כאָטש די אַפּעלשטיינס זיינען שוין פריער געווען אין דעם צענטער, האָבן זיי אויך דאָסמאָל באַזוכט די אָפּטיילונגען און געשמועסט מיט אַ צאָל איינוואוינער.

די געסט האָבן אויסגעדריקט אַנערקענונג פאַר די פירער און שטיצער פון דער אינסטיטוציע, פאַר דער זאָרג פון די עלטערע מענטשן און פאַר דער אָנפירונג מיטן צענטער. די געסט האָבן אויך געהאַט אַ פריינטלעכן לענגערן שמועס מיט מר. ריבאַלאָווסקי און די אַנדערע טוער פון דעם צענטער.

פּייגל באַם ע״ה

פאַרן שליסן דעם איצטיקן נומער „ביאַליסטאָקער שטימע" איז פון מיאַמי־ביטש אָנגעקומען די טרויעריקע נייעס, אַז דאָרט איז געשטאָרבן פּייגל באַס, די פרוי פון דעם חשובן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן און טוער, שלמה באַס.

פרוי פּייגל באַס, וועלכע האָט געשטאַמט פון גראָדנע, איז צוזאַמען מיט איר מאַן געווען אַקטיוו אין געזעלשאַפטלעכן לעבן און זי איז ביי אַלעמען געווען באַליבט. אויסער איז מאַן, האָט פרוי פּייגל באַס ע״ה אויך פאַר׳יתומ׳ט די דריי טעכטער מיט זייערע מענער און פּיר אייניקלעך.

כבוד איר אָנדענק!

ביים פרישן קבר פון פּראָפעסאָר מענדל סטאַווראָווסקי ע"ה

פון ישראל רובינטשיק (תל־אביב)

דער מחבר פון דעם אַרטיקל, ישראל רובינשטיק, איז אַ באַקאַנטער שוישפילער אין דער ישראל־„הבימה". ער האָט דעם אַרטיקל איבערגעשיקט צו אונזער גוטן פריינט לעאָן טראַכטענבערג, וועלכער האָט דאָס איבערגעגעבן דעם פריינט משה קרעמער, וויצע־פּרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

דעדאַקציע

ס איז שווער צו שרייבן דעם פּראָפעסאָר מענדל (מוניאַק) סטאַווראָווסקי וואָס איז פון אונז אַוועק אַזוי פריצייטיק, צו פּריש און גרויס איז דער וויטיק. ער איז אַוועק אין זיין בליענדן עלטער, מיט פיל טאַלאַנט און גרויסן מיט וואָס ער האָט באַגייסטערט פיל טויזנטער מענטשן ביי אונז אין לאַנד וועמען ער האָט געטרייסט, געהיילט און גערעטעוועט פון טויט. אין ישראל איז סטאַווראָווסקי געווען אַ שם דבר. ער איז געווען באַליבט ביי אַלע שיכטן פון דער באַפעלקערונג פון פּראָסטן עמך ביז מיניסטאָרן, דיפלאָמאַטן און געלערטן.

פאַר אונז, די לעבנגעבליבענע אידן פון גראָדנע, איז

פּראָפ. מענדל (מוניאַק) סטאַווראָווסקי.

מוניאַק געווען אַ באַזונדערער שטאָלץ. ער איז געווען אַ ליבלעכער מענטש, אַ חבר צו וועמען מען האָט זיך שטענדיק געקענט וועלן נאָך אַן עצה, נאָך הילף. ער האָט קיינמאָל ניט געזאָגט, אַז ער איז פאַרנומען, ער איז שטענדיק געווען גרייט צו העלפן און ראַטעווען. אַזאַ איז ער געווען פאַר אונז, גראָדנער חברים, ווי אויך פאַר אַלע אַנדערע וואָס האָבן זיך צו אים געווענדעט.

מוניאַק, ווי מיר האָבן אים גערופן, איז געבוירן געווארן אין גראָדנע אין יאָר 1921. ער איז געווען אַן אייניקל פון דעם באַרימטן רב ר׳ שמואל סטאַווראָווסקי. אין גראָדנע האָט ער געלערנט און פאַרענדיקט די „תרבות" און ער האָט געקענט די העברעאישע שפּראַך אויסגעצייכנט. נאָך אין זיינע יונגע יאָרן האָט ער באַשלאָסן צו זיין אַ דאָקטאָר, כדי צו קענען העלפן אַנדערע. ער איז געווען אַ קלוגער און ענערגישער בחור און מיר, זיינע חברים, האָבן געוואוסט אַז ער וועט זיינס דערגרייכן. אָבער מיר האָבן זיך ניט פאָרגעשטעלט, אַז ער וועט אין דער מעדיצינישער פּראָפעסיע דערגיין אַזוי הויך.

בעת עס איז אויסגעבראָכן די צווייטע וועלט־מלחמה, איז מענדל סטאַווראָווסקי אַנטלאָפן אויף דער סאָוועטישער זייט. איז פאַרוואָגלט געווארן אין דער שטאָט קאַזאַן און דאָרט האָט ער שטודירט אופן מעדיצינישן פאַקולטעט. זיינע אַלע נאָענטע משפּחה־מענטשן זיינען אומגעבראַכט געווארן פון די נאַציס.

ער האָט געהאַט אַ שווערן לעבן, ווייל בייטאָג האָט ער זיך געלערנט און ביינאַכט האָט ער געאַרבעט אין שפּיטאָל אַלס אַ סאַניטאַר. ניט געקוקט אויף אַלע שוועריקייטן, האָט ער פאַרענדיקט דעם פאַקולטעט מיט הויכע אויסצייכענונגען. ער איז גלייך געווארן אַן אויסגעצייכענטער כירורג און ער האָט אָנגעהויבן אַרבעטן מיט דעם באַוואוסטן רוסישן כירורג, פּראָפעסאָר סאָקאָלאָוו.

אין יאָר 1948 איז מוניאַק אַוועק פון סאָוועט־רוסלאַנד און געקומען קיין פוילן, וואו ער איז פאַרבליבן אַ יאָר. דורך דער צייט האָט ער געאַרבעט אַלס כירורג אין דעם איינציקן אידישן שפּיטאָל וואָס איז אויסגעהאַלטן געווארן פון „דזשאָינט". אין יאָר 1949 איז ער געקומען קיין מדינת ישראל מיט זיין פרוי, אסתר (טאָסיע). אַלס יונגער כירורג האָט ער אָנגעהויבן אַרבעטן אין דעם תל־אביב שטאָטישן שפּיטאָל „הדסה" (וואָס איז נאָכדעם אָנגערופן געווארן „אייכילוך" נאָכן אויסבויען אַ נייע געביידע). דאָרט, אין דער כירורגישער אָפּטיילונג ג׳, האָט ער געאַרבעט 34 יאָר, פון דעם 19 יאָר אַלס אָנפירער פון דער אָפּטיילונג, ביז זיין טויט.

די צייטן זיינען געווען שווערע, דער לוין איז געווען אַ קליינער, אָבער מענדל סטאַווראָווסקי האָט געאַרבעט בייטאָג און ביינאַכט ניט רעכנדיק זיך מיט גאָרניט. אַלע האָבן באַוואונדערט זיין בריייטן וויסן און זיינע טאַלאַנטירטע הענט. ער האָט זיך באַזעצט מיט זיין פרוי אין אַ קליינער דירה וואו עס זיינען געבוירן געווארן זיינע צוויי קינדער, חנוך (אַ נאָמען פון זיין פאָטער) און זהבה (אַ נאָמען פון זיין מוטער, גאָלדע). ער האָט געלעבט באַשיידן און איז מיט טרייסאָפט געווען איבערגעגעבן זיין באַשעפטיקונג אין שפּיטאָל, דאָס היילן און העלפן קראַנקע. טאָג און נאַכט און שבתים און יום־טובים פלעגט ער זיצן ביי די בעטן פון קראַנקע, באַרואיקן זיי און געבן זיי הילף און האָפענונג. ער פלעגט אויך באַזוכן קראַנקע און צו זיי ברענגען הילף.

אין יאָר 1964 האָט די אָנפירונג פון שפּיטאָל געשיקט דר. סטאַווראָווסקי קיין לאָנדאָן, ווי אויך קיין יוסטאָן (טעקסאַס), כדי זיך צו ספּעציאַליזירן אין כירורגיע און היילונג פון בלוט־צירקולאַציע. ער האָט זיך אויך דאָרט גלייך אַרויסגעוויזן אַלס גאָר פּאַעיקער און טאַלאַנטירטער מדיצינער. מען האָט אים פאָרגעלייגט, אַז ער זאָל בלייבן אין לאָנדאָן אויף גוטע באַדינגונגען, אָבער ער האָט זיך פון דעם אָפּגעזאָגט. אויך אין אַמעריקע האָט מען מוניאַק'ן צוגעערעדט צו בלייבן דאָרט און אין צוגעזאָגט גוטע באַדינונגען. דר. סטאַווראָווסקי האָט אָבער באַשלאָסן צוריקקומען קיין מדינת ישראל און דערציען זיינע קינדער אין אייגענעם לאַנד. אין יאָר 1965 איז ער געווארן אָנפירער פון דער כירורגישער אָפּטיילונג ג׳, אין דעם שטאָטישן שפּיטאָל אין תל־אביב. זיין אָפּטיילונג איז אויך געווארן אַ צענטער פון אַלגעמיינער כירורגיע, ווי אויך כירורגיע פון בלוט־צירקולאַציע.

פּראָפּ. סטאַוואָראָווסקי איז פּאַרבליבן אַ נאָענטער פריינט פון דעם באַרימטן כירורג אַליטין, מיט וועמען ער האָט צוזאַמען געאַרבעט אין לאָנדאָנער שפּיטאָל. דר. אַליטין, וועלכער פלעגט אָפט קומען קיין ישראל, האָט שטענדיק פאַרבראַכט דאָ אויך מיט מוניאַק'ן און זיין משפּחה. דער גרויסער ספּעציאַליסט פון לאָנדאָן פלעגט זאָגן „איך און אַנדערע האָבן געלערנט כירורגיע, אָבער סטאַוואָראָווסקי איז געבוירן געווען אַ כירורג". אונזער ליבער אומפּאַרגעסלעכער מוניאַק האָט אָנגעשריבן פיל וויכטיקע ווערק וועגן כירורגיע, זיינע באַלערנדיקע ארטיקלען זיינען געדרוקט געווארן אין די וויכטיקסטע מעדיצינישע זשורנאַלן אין אַמעריקע און אַנדערע ערטער. ער איז אפילו ציטירט געווארן פון אַ כירורג אין סאָווע־רוסלאַנד.

ווי־ענדיק אַזוי באַרימט, איז מענדל אָבער פאַרבליבן אַ באַשיידענער מענטש. יעדער קראַנקער האָט געהאַט צו אים אַ צוגאַנג. ער איז געווען זייער באַליבט ביים פערסאָנעל פון שפּיטאָל, ביי די דאָקטוירים, קראַנקן־שוועסטער און אויך ביי זייערע משפּחות. ער איז קיינמאָל ניט געווען אָפּגעריסן פון זיין אַרבעט. נאָך אַ טאָג שווערער באַשעפטיקונג און קומענדיק אַהיים, פלעגט ער זיך פאַרטיפן אין די נייעסטע מעדיצינישע ביכער און זשורנאַלן, ער האָט שטענדיק געזוכט אויסצובריייטערן זיין וויסן. זיין לעבן איז געווען דער שפּיטאָל, די קראַנקע, כירורגיע און ענלעכעס. גלייכצייטיק איז ער געווען אַן איבערגעגעבענער משפּחה־מענטש, ער האָט זייער ליב געהאַט זיין פרוי און זיינע קינדער. ביידע קינדער, חנוך און זהבה, האָבן פון דער פריערסטער יוגנט אָן אין זיך איינגעזאַפּט די ליבע צו מדיצין און באַשאָפן אויך צו זיין דאָקטוירים. זהבה האָט פאַרענדיקט דעם מדיצינישן פאַקולטעט אין תל־אביב און זי אַרבעט אין זעלבן „אייכילוד" שפּיטאָל אַלס רענטגען־דאָקטאָר. חנוך האָט פאַרענדיקט דעם מדיצינישן פאַקולטעט אין באָלאָניע, איטאַליע, און איניגיכן הויבט ער אויך אָן אַרבעטן אַלס דאָקטאָר אין דעם שטאָטישן שפּיטאָל, אין תל־אביב.

וועגן סטאַוואָראָווסקי'ס אויפטוען אַלס דאָקטאָר־ספּעציאַליסט אין צייט פון די מלחמות אין די יאָרן 1967 און 1973, און זיין מסירת נפש און הילפס־גרייטקייט פאַר די פאַרוואונדעטע סאָלדאַטן פון דער ישראל־אַרמיי, קען מען אָנשרייבן פיל ביכער. וועגן דעם אַלעם דערציילט מען אָן אַ שיעור רירענדע געשיכטעס.

די לוויה פון פּראָפעסאָר מוניאַק (מענדל) סטאַוואָראָווסקי, איז געווען ממש ניט צום באַשרייבן. טויזנטער מענטשן זיינען געקומען אָפּגעבן פאַרדינט כבוד דעם טיערן, אַזוי פּלוצלינג אַוועקגעריסענעם פון אונז ליבן מוניאַק. מען האָט אים ווי געהעריק מספּיד געווען, מען האָט דערציילט וועגן זיינע אויפטוען און גוטסקייט. אָבער וואָס קענען אויסדריקן וווערטער?

איך וויל נאָך צוגעבן אַלס גראָדנער, וועגן דעם באַזונדער אָרט וואָס איז געווען אין מוניאַק'ס הארץ, פאַר גראָדנער. אין זיין הויז פלעגן זיך צונויפקומען גראָדנער פון פאַרשידענע טיילן וועלט, וועלכע זיינען געקומען קיין מדינת ישראל. אַזוי איז געווען מיט דער משפּחה טראַכטענבערג, פון ניו יאָרק זאַלנדמאַן, פון קאַליפאָרניע, וויינער פון שוועדן, בלומשטיין פון פאריז און נאָך און נאָך. פאַרשטייט זיך אַז מיר, די גראָדנער אין ישראל, זיינען געווען גאָר היימיש אין דער וואַרעמער היים פון מוניאַק'ן מיט זיין ליבער פרוי. ער פעלט אונז זייער אויס דער ליבהאַרציקער מענדל סטאַוואָראָווסקי. ער פעלט אויס די אַלע פיל טויזנטער וואָס האָבן אים פאַרטרויט זייער לעבן און וועלכע האָבן אים ליב געהאַט. ניטאָ קיין וווערטער פון טרייסט, זאָל ער האָבן אַ ליכטיקן גן־עדן.

די פריידיקע באַגעגעניש

פון מרים יהב, (באר־שבע)

פאַר מיין טייערע חברטע ליובקע אַלקון מיט וועמען איך האָב צוזאַמען דורכגעמאַכט ליידן ביי די נאַצים. זי וואוינט אין אַרגענטינע און איצט, פערציק יאָר נאָך יענער טראַגישער צייט ביי היטלער'ן, וועלן זי איז געווען אויף אַ באַזוך אין מדינת ישראל, האָבן מיר זיך ווידער באַגעגענט, דאָסמאָל אין פריידן.

צוויי מיידלעך אין בליזישין געווען,
מען האָט אונז צוזאַמען שטענדיק געזען.
צוויי איינצעלנע קינדער פון גרויסע משפּחות,
באַשלאָסן צו לעבן דעם שונע צו להכות.

לאַגער־שוועסטער האָבן מיר דאָן זיין באַשלאָסן,
און נאָך צוויי מיידלעך צו אונז אָנגעשלאָסן.
צוזאַמען זיך געהאַלטן און געטיילט זיך מיטן ביסן,
כ'שרייב און איך ציטער, דאָס האַרץ ווערט צעריסן.

מיר זיינען איינוואוינער פון אַ זעלטענעם פלאַנעט געווארן,
דאָרט וואוהין מיר זיינען פאַרוואָגלט געווארן.
די מערדער האָבן אונז דורך טויט־לאַגערן פאַרשלעפּט,
עלנטע איינע צו דער אַנדערער זיך געקלעפּט.

מיידלעך און אינגלעך ניט געלעבט און ניט געשטאָרבן,
דער סך־הכל פון ביאַליסטאָק אָן אַ היינט און אָן אַ מאָרגן.
אויסגעדאַרטע סקעלעטן פון הונגער געשוואָלן,
דאָך האָבן מיר די האָפענונג קיינמאָל פאַרלאָרן.

פערציק יאָר, אַז מענגעלע האָט אונז אין אוישוויץ צעטיילט,
די וואונד איז פריש, זי האָט זיך נאָך ניט פאַרהיילט.
ווי אַ מאַמע געפּינט איר פאַרלוירן קינד,
אַזוי האָבן מיר געפילט ביים טרעפן זיך אַצינד.

וועג מען טרעפט זיך צוזאַמען פון אָט דעם בליזשינער פּלאַנעט,
עלקע, יאַנקע, מושקע, ליובקע אָדער יעטע.
איז אַן עלעקטרישער שטראָם צעשניידט און פאַרבינדט,
די פאַר'משפּט'ע צום טויט אָן אַ שטראָף און אָן זינד.

פון אָט דעם טראַנספּאָרט אַ ביסל גערעטעוועטע לעבן,
אין מאָסקווע, ניו יאָרק, פאַריז, אַרגענטינע און שוועדן.
עס פאַרבינדט אונז אַ כוח אַזוי אויפריכטיק ריין,
דאָס קאָן נאָר אַ גערעטעוועטער ביאַליסטאָקער פון בליזשין פאַרשטיין.

BUY AND HELP US PUBLICIZE
THE NEW BIALYSTOKER
MEMORIAL BOOK

די 42טע יערלעכע אזכרה פון פּרוזשענער

פון מאָריס רודניצקי

דונטיק בייטאָג, דעם 27טן יאַנואַר 1985, האָט דער פּאַראייניקטער פּרוזשענער און אומגעגנט רעליף־קאָמיטעט דורכגעפּירט די 42טע יערלעכע אזכרה אין אָנדענק פון אונזערע אַלעמענס נאָענטע און בכלל די קדושים פון פּרוזשענע און אומגעגנט, ווי: שערשעוו, לינעווע, מאַלץ, סעלץ און אַנדערע. די איינדרוקספולע יזכור־פּאַרזאַמלונג איז וועלכער עס האָבן זיך באַטייליקט אַ גרויסע צאָל לאַנדסלייט מיט זייערע משפּחה־מענטשן, איז פּאַרגעקומען אין דעם גרויסן אוידיטאָריום פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק.

טשערמאַן פון דער אזכרה איז געווען א. יאַנאָוויטש, וועלכער האָט ביים עפענען די פּאַרזאַמלונג באַגריסט דעם עולם און געזאָגט וועגן די ליידן און אומקום פון די אידן בייַ היטלער׳ן. כאָטש עס זיינען שוין אַוועק 42 יאָר זינט יענע טראַגישע טעג — האָט יאַנאָוויטש געזאָגט — איז די טיפּע וואונד אָבער נאָך ניט פאַרהיילט און דאָס וועט אויך קיינמאָל ניט פאַרהיילט ווערן. ער האָט אויסגעדריקט די האָפענונג, אַז די נייע אידישע דורות וועלן אויך אָפּהיטן דעם אָנדענק פון אונזערע קדושים און מאַרטירער און דאָס קיינמאָל ניט לאָזן פאַרגעסן.

נאָכדעם האָט א. יאַנאָוויטש אַרויפגערופן אויף דער טריבונע פאָלגנדע לאַנדסלייט אין דעם פּרעזידיום: ב. בלושטיין, י. עלמאַן, ש. רוזשאַנסקי, ה. ברייטבאַרד און א. שוואַרץ. ער האָט איבערגעגעבן דעם קאָנסטשערמאַן מאָריס שאַריד דורכצופירן די צערעמאָניע פון אָנצינדן די ליכט. מיט פאָרלייענען אַ טרויעריקע פּאָעמע וואָס ער האָט פאַרפאַסט און לייענט פאָר, ווערן די ליכט אָנגעצינדן פון פאָלגנדע: דבורה און איר מאַן פרייליך, שרה מיר איר מאַן אַלבירט, שוואַרץ מלכה מיט איר מאַן מ. רודניצקי, די צווילינג־שוועסטער פישקין־קולאַווע, חייקע מיט איר מאַן פ. ברייטבאַרד און יוסף זאָלאַ. אַ ספּעציעלע ליכט אין אָנדענק פון די געפאַלענע העלדישע סאָלדאַטן פון דער ישראל־אַרמיי איז אָנגעצינדן געוואָרן פון איסר קרוגלין מיט זיין פרוי סאָניע, וועלכער האָט פיל מיטגעהאָלפן די פּרוזשענער לאַנדסלייט. מר. קרוגלין איז אויך אַ באַקאַנטער כלל־טוער און איז טעטיק אין דער ציוניסטישער באַוועגונג און פאַר מדינת ישראל.

יעדער פון די אַרויסגערופענע וואָס האָט אָנגעצינדן אַ ליכט, האָט אין רירענדע וועכטער דערציילט וועגן די איבערלעבלנישן בייַ היטלער׳ן און ווי אַזוי מען איז געראַטעוועט געוואָרן פון אומקום. פּראָפעסאָר הערשל זאַקהיים, אַ זון פון אונזערס אַ באַליבטן לאַנדסמאַן וועלכער איז יונגערהייט אַוועק פון דער וועלט צוליב די דורכגעמאַכטע ליידן אין צייט פון דער מלחמה, האָט אין זיין קורצער איינדרוקספולער רעדע איבערגעגעבן ווי אַזוי ער איז דערצויגן געוואָרן פון זייַנע ליבע טאַטע־מאַמע. אין זייער היים פלעגט מען אַלעמאָל רעדן וועגן דער אַמאָליקער טייערער אידישער פרוזשענע, וועגן דעם דאָרטיקן פאַרצווייגטן אידישן לעבן, ווי אויך וועגן די ליידן און חורבן בייַ היטלער׳ן. דאָס האָט זיך אויף שטענדיק איינגעקריצט אין זיין זכרון וואָס ער טראָגט מיט טריישאַפט אין זיין לעבן, האָט געזאָגט פּראָפ. זאַקהיים. ער האָט אַפּעלירט צו דער יוגנט ניט צו פאַרגעסן וואָס עס איז געטאָן געוואָרן צום אידישן פאָלק, און דאָס אָפּהיטן מיט ליבע און טריישאַפט.

נאָכדעם ווי שוירלי רוזשאַנסקי, די פינאַנס־סעקרעטאַרין, האָט איבערגעגעבן אַ באַריכט, האָט דער באַוואוסטער חזן עקיבא לעפקאָוויטש געזונגען פּאַסיקע חורבן־לידער און תפילות. א. יאַנאָוויטש און מ. שאַריד האָבן אויסגעדריקט אַ דאַנק צו די אָרגאַניזאַטאָרן פון דער איינדרוקספולער אזכרה־פּאַרזאַמלונג און זיי האָבן געפונפן די לאַנדסלייט צו זיין אַקטיוו אַרום דער רעליף־אָרגאַניזאַציע וואָס טוט אַ גאַנץ יאָר גוטע אַרבעט. עס זיינען באַזונדערס באַאַנקט געוואָרן די לאַנדסלייט פון פילאַדעלפיע וואָס זיינען געקומען צו דער וויכטיקער אונטערנעמונג ניט געקוקט אויף דעם שלעכטן וועטער. אויך די קינדער פון לאַנדסלייט, פון „צווייטן דור", איז אויסגעדריקט געוואָרן אַנערקענונג פאַר זייער אַנטייל אין דער אזכרה.

א באַזונדערן דאַנק איז אויסגעדריקט געוואָרן צו דעם ענערגישן געזאַנגלער־סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער, איסאַק ריבאַלאָווסקי, וואָס ער העלפט שטענדיק אַרויס די פּרוזשענער אין אַלע הינזיכטן, און גאָר באַזונדערס יעדעס מאָל ביים דורכפירן די יערלעכע טרויער־פאַרזאַמלונגען אין אָנדענק פון די קדושים און מאַרטירער. צום סוף האָט חזן עקיבא לעפקאָוויטש געמאַכט דעם „אל מלא רחמים" און משה רודניצקי האָט געזאָגט קדיש מיט דעם גאַנצן עולם. די פיינע און ווירדיקע טרויער־פאַרזאַמלונג האָט איבערגעלאָזט אַ שטאַרקן איינדרוק אויף אַלע אָנוועזנדע.

אונזער קאָמיטעט באַשטייט פון פאָלגענדע הויפּט־באַאַמטע: אוירווינג יאַנאָוויטש און מאָריס שאַריד, טשערלייט; הערי מאָראָן, טרעזשורער; שוירלי רוזשאַנסקי, פינאַנס־סעקרעטאַרין; מאָריס רודניצקי, פּראָטאָקאָל־סעקרעטאַר.

בעור חמץ

פון חנה שטיינמאַן

אַ געזונע פעדער און אַ לעפל פון האָלץ,
מיין פאָטער איז בודק חמץ מיט שטאָלץ.
כ׳גיי נאָך מיט דעם ליכטל לאַנגזאַם און וואַרט,
ביז עס ווערן די ברעקלער אין לעפל פאַרשאַרט.

פאַרבונדן דעם חמץ, דאָס ליכטל כ׳לעש אויס,
אין דערפרי וועט דער חמץ פון הויז אַרויס.
ס׳איז פיל צו רייניקן, פיל נאָך צו טאָן,
ביז די ליבע סדרים קומען אָן.

„פאַרברענט חמץ", די קינדער זינגען אויס,
באַלעבאָסטעס ברענגען דעם חמץ אַרויס.
פאַרברענען חמץ איז ביי אונז קינדער טייער,
ווייל ווען לאָזן אידן קינדער מאַכן אַ פייער?

אַ גרויל איז איין ערב פסח געשען,
ניט חמץ, נאָר קינדער ברענען האָט מען געזען.
שטיל אין די הויפן, אידישע קינדער ניטאָ,
די גויים, דער חמץ, איז פאַרבליבן דאָ...

• **שליפּט זיך אָן אַלם מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל!**

42טער יזכור־אָוונט ביי די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אויסטראַליע

פון אסתר אַלבערט מעלבורן, אויסטראַליע

דונטיק, דעם 19טן אויגוסט 1984, איז אין גרויסן האָל פון ד. און י. סוקערט, ביי דער קאולפיל־שול, פאָרגעקומען דער ביאַליסטאָקער טרויער־אָוונט, אָפּצוגעבן כבוד די קדושים און מאַרטירערס פון ביאַליסטאָק און אומגעגנט.

צום הייַ־יאָריקן טרויער־אָוונט איז געקומען אַ גרעסערער עולם ווי אין די פריערדיקע יאָרן, אַ באַווייז, אַז דער עולם שאַצט אַלץ מער אָפּ די באַדייטונג פון אַ יערלעכן געטאָ־אָוונט.

דער פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער־צענטער אין מעלבורן, פּר׳ מ. פּיט עפּנט דעם אָוונט.

איך בין דאָרטן נישט געווען — האָט ער געזאָגט — איך האָב נישט דורכגעמאַכט די שוידערלעכע אינקוויזיציעס, וואָס איז אוממעגלעך זיך עס פאָרצושטעלן. מיר די לעבענגעבליבענע טאָרן דאָס ניט לאָזן פאַרגעסן און מוזן כסדר עס דערמאָנען, וואָס איז פאָרגעקומען מיט די אידן בייַ היטלער׳ן. נאָכדעם גיט מר. פּיט איבער דעם פּאָרזיץ דעם חשובן לאַנדסמאַן פעליקס פּליקער.

בייַ אַ טיפער שטילקייט רופט דער פאָרזיצער דריי קאַצעטלערינס און דריי קינדער אָנצוצינדן די זעקס יאָרצייט־ליכט. דער חזן דויטש זאָגט מיט טיפן געפּיל אַ קאַפּיטל תהילים און ער מאַכט דעם אַל־מלא רחמים. דער לאַנדסמאַן לייבל ווידערמאַן, זאָגט קדיש בציבור.

דאָס וואָרט באַקומט די פּרוי נחמה מאַנד, איינע פון די איינציקע לעבנגעבליבענע, וואָס איז דורכגעגאַנגען די געטאָ אין ביאַליסטאָק און די טויט־לאַגערן.

זי האַלט אַן איינדרוקספולע און דראַמאַטישע רעדע, אין וועלכער זי לעבט אויף אונזער גייסטיקן לעבן, וועלכן מיר האָבן פאַרלוירן דורכן פאַרניכטן אונזער היים־שטאָט. זי אַליין, אַלס עדות, דערציילט ווי אַזוי מען האָט געפּייניקט, געשלאָגן, אומגעבראַכט אונזערע טאַטעס, מאַמעס, ברידער און שוועסטער און קליינע אומשולדיקע קינדער.

זי שילדערט דעם טויטן־מאַרש און די וואַגאָנען וואָס האָבן געפּירט אין שידערלעכע באַדינגונגען קיין טרעבלינקע, בליזשין, מאַידאַנעק, אָשוויענטשים.

פון טיפן האַרצן האָט נחמה מאַנד אויסגעדריקט איר סאַלוט צו די אויפשטענדלער, וואָס האָבן זיך קעגנגעשטעלט די דייטשע רוצחים. זיי זיינען געגאַנגען אויף אַ זיכערן טויט, אָבער זיי האָבן נאָך דערלעבט צו זען ווי אויך דייטשן האָבן זיך געוואַלגערט טויט אויף די ביאַליסטאָקער גאַסן.

פּאָול קאָפּמאַן רעדט אין ענגליש. ער איז אַ זון פון עלטערן, וואָס האָבן דורכגעמאַכט די שוערע ליידן פון דער צווייטער וועלט־מלחמה. זיין מאַמע איז פאַרשיקט געוואָרן, צוזאַמען מיט איר שוועסטער און זייער מוטער אין די סיבירער טייגעס אויף שווערער קאַטאָרגע־אַרבעט.

פּאָול׳ס פאָטער, איז שוין ווי אַ בר־מצוה בחור געווען אין די דייטשע קאָנצענטראַציע־לאַגערן.

„איך האָב זיך געהאָדעוועט״, זאָגט פאָול, אין אַ שטוב, וואו איך האָב איינגעזאָפּט אין זיך די טרויעריקסטע איבערלעבונגען פון מיינע ניצול־געווארענע עלטערן. אַזוי אַרום זיינען פאַר מיר די חורבן־געשעענישן זייער נאָענט צום האַרצן, ווי איך אַליין וואָלט דאָרט געווען און עס דורכגעלעבט״.

ער האָט געזופן, אַז דער יונגער דור, זאָל געדענקען, אַז

דער פּערזידיום־טיש, פון רעכטס צו לינקס: יהודית וואַרשאַווסקי, סאַראַ אַלכאַ, נחמה מאַנד, רחל באַנטשעווסקאַ, מייקל פּיט (פּרעזידענט), פעליקס פּליקער (פּאָרזיצער), פּאָול קויפּמאַן און חזן ד. דויטש.

אַזעלכעס טאָר זיך מער ניט איבערחזרן. עס דאַרף בלייבן אין זכרון לדור־דורות!

די רעדנערין רחל באַנטשעווסקי האָט אין איר רעדע געזאָגט: „אונז אַלע, ביאַליסטאָקער, האָבן די נאַציס אויסגעווארצלט פון אונזער היים־שטאָט. אָבער מיר האַלטן איין אונזער גייסטיקע ירושה. אונזער געפּיל צו העלפן איינע די אַנדערע, אונזער דינאַמישקייט. מיר ווייסן אַז אין אַמעריקע עקזיסטירט אַ ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט וואָס פירט איר פאַרצווייגטע אַרבעט. זיי גיבן אַרויס אַפּילו אַ זשורנאַל.

אין ישראל איז אויפגעבויט געוואָרן אַ שטעטל אויפֿן נאָמען פון „קרית־ביאַליסטאָק״, צו וועלכער אויך מיר אין אויסטראַליע האָבן צוגעטראָגן אונזער ביישטייער.

אויך ביאַליסטאָקער אין מעלבורן האָבן זיך אָנגעהויבן אַרגאַניזירן צו העלפן די נייע עמיגראַנטן מיט אַ ליי־קאַסע, מיט אַ היים און אַ דאַך איבערן קאָפּ. מיר זענען שטאָלץ מיט אונזערע ביאַליסטאָקער.

אין דער אַרטיסטישער פּראָגראַם האָבן אָנטייל גענומען פאָלגנדע קינדער פון שלום־עליכם און אַנדערע שולן:

רחלע שולקלאַפער, ליזאַ אַפּעל און קיילע פעלדמאַן. ביי דער פּיאַנאָ שרהלע וויס.

פרוי סאַראַ אָלכאַ, אַ טאָכטער און פרוי פון אַ ביאַליסטאָקער, האָט געלייענט אין ענגליש, מעמוארן פון כייקע גראָסמאַן, וועגן דער אונטערערדישער אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט געהרופן צום אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָק.

פרוי יהודית וואַרשאַווסקי האָט רעציטירט פון זוסמאַן סעגאַלאָוויטש „פון דאָרטן״.

דער אַרטיסטישער פּראָגראַם, וואָס איז אויסגעפירט געוואָרן מיט געפיל און שטימונג, האָט איבערגעלאָזט אַ טיפן איינדרוק אויפן עולם.

ביים שלוס פון שטימונגספולן טרויער אָוונט, גיט דער פאָרזיצער פעליקס פליקער אַ וואָרט דעם חשובן פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער־צענטער מ. פּיט, וועלכער דאַנקט אַלע אָנוועזנדיקע פאַרן קומען, די אָרגאַניזאַטאָרן פאַרן דורכפירן דעם אָוונט און ספּעציעל דאַנקט ער די קינדער ווי אויך מרס. ש. אַלכאַ און יהודית וואַרשאַווסקי פאַרן אָנטיילנעמען אין אַרטיסטישן פראָגראַם. ער ווינטשט אַלעמען אַ געזונטן פריילעכן יאָר, שלום אין ישראל און אויף דער גאַנצער וועלט. מיטן געזאַנג פון „זאָג נישט קיינמאָל״ און די „התקוה״ ווערט פאַרענדיקט דער איינדרוקספולער אָוונט.

גרויסער עולם ביי דער אַזכרה פון די ביאַליסטאָקער אין מיאַמי ביטש

ווי יעדעס יאָר אין דער צייט, האָט דער קלוב ביאַליסטאָקער און אומגעגנט, אין מיאַמי ביטש אויך האַי־יאָר דורכגעפירט אַן איינדרוקספולע אזכרה אין אָנדענק פון די אומגעבראַכטע אידן אין ביאַליסטאָק ביי די נאַציס. אויך האַי־יאָר איז דער 42טער יאָרטאָג דורכגעפירט געווארן אין דעם ביטשהאַרבאָור ריזאָרט האָטעל, 189טע גאַס און קאָלינס עוועניו, מיאַמי ביטש. דער גרויסער זאַל ווּאו עס איז פאָרגעקומען די פאַרזאַמלונג, זונטיק בייטאָג, דעם 10טן פעברואַר, 1985, איז געווען פון געפאַקט מיט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, ווי אויך לאַנדסלייט פון דער אַרומיקער געגנט לעבן ביאַליסטאָק. צווישן עולם זיינען אויך געווען אַ צאָל יונגע מענטשן, קינדער פון געראַטעוועטע לאַנדסלייט פון היטלער'ן. פון דער בינע האָט אַראָפּגעקוקט אַ גרויסער אויפשריפט מיט'ן אינהאַלט: „עס איז דעם 42טער יאָרצייט נאָך די 60 טויזנט קדושים און העלדן פון ביאַליסטאָק. כבוד זייער אָנדענק!"

די אזכרה־פאַרזאַמלונג איז געעפנט און געפירט געווארן פון יוסף דאָברימאַן, טראָסטי פון דעם קלוב ביאַליסטאָקער און אומגעגנט, אין מיאַמי ביטש. אין האַרציקע ווערטער האָט ער באַגריסט די פאַרזאַמלטע וואָס זיינען געזעסן אייגהילט אין טרויער און דערמאָנט וועגן די ליידן און פיין פון די אידן ביי היטלער'ן. פריינט דאָברימאַן האָט געפרופן קיינמאָל ניט צו פאַרגעסן וואָס עס איז געטאָן געווארן צו אונזער פאָלק, ער האָט געפרופן צו ענגער צוזאַמענארבעט ביי ביאַליסטאָקער אידן אומעטום און צו ציען מיט טריישאַפט וויייטער דעם גרויסן יחוס פון אונזערע אַלעמענס נאָענטע, די טייערע אידן פון דער אַמאָליקער אומפאַרגעסלעכער אידישער ביאַליסטאָק, וואָס זיינען אויף אַזאַ גרויזאַמן וועג אומגעבראַכט געווארן פון די היטלעריסטישע מערדערס.

סעם סאָלאָזש, דער פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק, האָט אין זיין רעדע אויפגעלעבט די שוידערלעכע צייט פאַר אידן ביי היטלער'ן. ער האָט דערציילט ווי אַזוי ער האָט געלעבט אַלס אַ קריסטלעכער אינגל מיט אַ צלם אויף זיין האַלדז און דאָס האָט אים דערמעגלעכט אַריינצוגיין און אַרויסצוגיין פון געטאָ און אַזוי אַרום העלפן אידן. ער האָט געפרופן צו העלפן בויען דעם נייעם „פליגל" אין תל השומר שפּיטאָל אין ישראל, כדי עס זאָל דאָרט ווי געהעריק איינגעאָרדענט און פאַרזאָרגט ווערן די צוריקגעשטאַנענע און קראַנקע קינדער.

מיט גרויס אינטערעס האָט דער פאַרזאַמלטער עולם זיך צוגעהערט צו דער רעדע פון סעם טשודען, פרעזידענט פון דעם קלוב ביאַליסטאָקער און אומגעגנט, אין מיאַמי ביטש. ער האָט געגעבן אַן אַלזייטיקע אָפּהאַנדלונג וועגן די אידישע ליידן און חורבן ביי היטלער'ן ביי דער גלייכגילטיקייט פון דער גרויסער וועלט. אויך איצט, שוין פערציק יאָר נאָך דער שרעקלעכער מלחמה — האָט ער געזאָגט — זיינען ווייטער דאָ נעאָ־נאַצישע כוחות און אַנדערע אַנטיסעמיטישע גרופּן, וועלכע זוכן צו טאָן שלעכטס צו אידן און צו מדינת ישראל. חייקע אָבעלסקי האָט פאַרגעלייענט אַ פאַסיקע פּאָעמע אַנגעשריבן פון איר מאַן, בנימין אָבעלסקי. אַ רירנדע רעציטאַציע וועגן דעם אידישן חורבן האָט פאַרגעלייענט מירא סאָיער, פון טאָראָנטע, וואָס איז אָנגעשריבן געווארן פון סעם טשודען.

זייער איינדרוספול זיינען געווען די קורצע רירענדע רעדעס פון דר. זאַכאַרי פיינמאַן, דער זון פון אהרן און מיני פיינמאַן און פון בעלאַ מיליאַם, די טאָכטער פון פאַניע פּאָזניאַק. ביידע האָבן אַרויסגעבראַכט ווי אַזוי די איבערלעבונגען פון טאַטע־מאַמע האָבן געווירקט אויף דער דערציאונג פון זייערע קינדער, זיי האָבן געפרופן דעם „צווייטן דור" אָפּצוהיטן דעם אָנדענק פון די קדושים און מאַרטיקער און זיין אויף דער וואַך קעגן אַלע שונאים פון אידישן פאָלק און פון דער מענטשהייט.

איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווען סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, האָט אין זיין אַרויסטריט באַריכטעט וועגן די פאַרצווייגטע טעטיקייטן פון דעם צענטער אין ניו יאָרק. דאָס אַלץ איז מעגלעך, האָט ער געזאָגט, אַ דאַנק דער טריישאַפט און מיטהילף פון די לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע שטיצן דעם צענטער און די היים. ריבאַלאָווסקי האָט צום סוף געערעדט וועגן דעם נייעם פּראָיעקט וואָס דער צענטער נעמט איצט אונטער צו בויען אין תל השומר שפּיטאָל, אין תל־אביב. דאָס איז אַ נייע פאַסיקע מאָדערנע געבויידע מיט אַלע נויטיקע אייניריכטונגען פאַר צוריקגעשטאַנענע און קראַנקע קינדער, וועלכע זיינען איצט אין דער אַמאָליקער אַלטער געבויידע אין דעם תל השומר שפּיטאָל, אין פאַרבינדונג מיט דעם, וועט דער צענטער דורכפירן אַ גרויסן באַנקעט כדי צו זאַמלען געהעריקע פּאָנדן פאַר דעם וויכטיקן צווועק. ביים דאָזיקן באַנקעט, וואָס וועט פאַרקומען זונטיק בייטאָג, דעם 5טן מאַי היינטיקס יאָר אין וואַלדאָרף־אַסטאָריאַ, וועלן באַערט ווערן די צוויי וויצע־פרעזידענטן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, משה'ל קרעמער מיט זיין פרוי חנה, און יוסף דאַינעס מיט זיין פרוי סילוויאַ. ריבאַלאָווסקי האָט געפרופן שטיצן דעם פּראָיעקט און צום סוף האָט ער געמאַכט אַן אַפּיל. דער פאַרזאַמלטער עולם האָט זיך וואַרעם אָפּגערופן, עס איז אויפן אָרט איינגעקומען אַ גרעסערע סומע געלט.

צום סוף האָט סעם טשודען אָנגעפירט מיט דער צערעמאָניע פון אָנצינדן זעקס ליכט אין אָנדענק פון די קדושים, און איין ליכט פאַר די געפאַלענע העלדן פון דער ישראל־אַרמיי. די ליכט זיינען אָנגעצונדן געווארן פון: מעטיו מיליאַם, דר. זאַכאַרי פיינמאַן, סיד סאָיער, קלעיר פינעלי, לאה און הערלאָד מאָראָו, ראָזו און טשאַרלס שוועכער און ראָוז מיט סעם סאָלאָזש.

אַ שטאַרקן איינדרוק ביי דער גרויסער אזכרה פאַרזאַמלונג האַט געמאַכט דער אַרויסטריט פון דעם באַרימטן

איסאַק ריבאַלאָווסקי בעת זיין קורצער איינדרוקספולער רעדע. עס זיצט יוסף דאָברימאַן, פאָרזיצער פון דער אזכרה.

אברהם ווייטקעס ע"ה

פון אריה שמיר (ירושלים)

פון דער ווייטער קאָרדאָוואַ, אַרגענטינע, איז אָנגעקומען די טרויעריקע נייעס, אַז דעם 17טן נאָוועמבער, 1984, איז דאָרט געשטאָרבן אונזער ליבער און אומפאַרגעסלעכער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, אברהם־יצחק (ווי מען פלעגט אים אויך רופן אידל) ווייטקעס ע"ה. זיין טויט האָט אַרויסגערופן צער און ווייטיק ביי זיינע פילצאָליקע לאַנדסלייט און פריינט ביי וועמען ער איז געווען זייער באַליבט.

אַ געבוירענער אין אַ פיינער פאָלקסטימלעכער משפּחה אין ביאַליסטאָק, איז ווייטקעס געווען דאָרט גוט באַקאַנט, איבערהויפט אין די יוגנט־קרייזן, אַלס פעאיקער און אַקטיוויסט אין דער יוגנט־ארגאַניזאַציע „אַ פוטבאָליסט, אַ יונג מיט ביינער", ווי מען פלעגט אַזעלכע אָנרופן מיט אונזער

אברהם ווייטקעס

היימישן לשון. דערביי איז ער אויך געווען אַ שטענדיקער אַרבעטסזאַמער מענטש. ער האָט געפירט אַ פיינעם פאַמיליע־לעבן, געצויגן פרנסה פון אַ סטאָלערייַ־ווערשטאַט וואָס ער האָט אָנגעפירט אויף אַן ערלעכן און שווער־אַרבעטסזאַמען אופן. אַזוי איז דאָס לעבן געפלאָסן ביזן אויסבּרוך פון דער גרויזאַמער צווייטער וועלט־מלחמה.

מיט דער פאַרניכטונג פון אונזער אומפאַרגעסלעכער טייערער אידישער ביאַליסטאָק מיט די דאָרטיקע האַרציקע אידן, פון נאַציס, האָט ווייטקעס פאַרלאָרן זיין פרוי מיט קינדער, ווי אויך די גאַנצע משפּחה. ער אַליין איז פון אָנהויב חזן און פאָלקס־זינגער סאָל זים, פון דעם האָליס הילס דזשואיש סענטער אין קווינס, וועלכער איז ספעציעל געקומען פון ניו יאָרק קיין מיאַמי ביטש. סאָל זים האָט זיינע לידער און תפילות געזונגען צוויישן איין רעדנער און צווייטן, וואָס האָט צוגעגעבן אַ ספעציעלן שטאַרקן איינדרוק צו דעם פאַרלויף פון דער רירנדער פאַרזאַמלונג. אַלע אָנווזנדע זיינען געווען זייער געריבט פון חזן זימ׳ס אַרויסטריט.

דער פאַרזיצער פון דער אזכרה, יוסף דאָברימאַן, ווי אויך אַלע אָנווועזנדע, האָבן אויסגעדריקט אַ דאַנק און אַנערקענונג צו מאַקס שאוב, אייגנטימער פון דעם ביטשאַרבאַר ריזאָרט האָטעל, פאַר צוטיילן אומזיסט דעם גרויסן זאַל פאַר דער וויכטיקער טרויער־פאַרזאַמלונג.

געווען מאָביליזירט אין דער פוילישער אַרמיי און נאָכדעם האָט ער דורכגעמאַכט ליידן און פיין אין די נאַצישע לאַגערן.

נאָך דער באַפרייאונג, וועלן ער איז צוריקגעקומען קיין פוילן, האָט ער פרובירט אויפבויען אַ נייעם לעבן דאָרט, אויף נידערשלעזיע. ער איז דערביי אויך געווען טעטיק אין דעם אָרטיקן אידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן, ער האָט ווידער חתונה געהאַט און געשאַפן אַ נייע פאַמיליע. אָבער אַזוי ווי דאָס איז געווען מיט פיל אַנדערע אַרויסגעקומענע אידן פון נאַצישן גיהנום און נאָכדעם ווי אַלץ איז חרוב געוואָרן אין דאָרטיקן אידישן לעבן, האָט ער ניט געקענט און ניט געוואָלט פאַרבלייבן אויף דער פוילישער ערד. ער האָט עמיגרירט קיין אַרגענטינע וואו ער האָט אויפגעשטעלט אַ מעבל־פאַבריק און געפירט אַ פיינע היים מיט זיין באַנייטער משפּחה.

אין זיינע לעצטע יאָרן האָט דער ליבהאַרציקער אברהם־יצחק וויטקעס געליטן פון שוועכע קראַנקהייטן. דאָך אָבער, האָט ער קיינמאָל ניט פאַרלוירן זיין מוט, ער פלעגט אויך זיין אַ גרויסער טרייסטער און דערמוטיקער פאַר אַנדערע. ער פלעגט זיך דורכשרייבן מיט פיל פריינט און יוגנט־חברים פון דער אַלטער היים, זיינע בריוו זיינען געווען אָנגעפילט מיט גרויס וואַרעמקייט, מיט ליבע און בענקשאַפט נאָך אונזער חרוב געוואָרענער אומפאַרגעסלעכער אידישער ביאַליסטאָק. יעדעס מאָל וועלן ער פלעגט באַקומען פון ניו יאָרק די „ביאַליסטאָקער שטימע" האָט ער די אויסגאַבע געלייענט מיט גרויס אינטערעס. ער פלעגט ממש שלינגען יעדעס וואָרט פון דעם זשורנאַל, ער איז געווען שטאָלץ וואָס ער איז איינער פון דער גרויסער אין דער וועלט צעשפרייטער ביאַליסטאָקער משפּחה. אַן אויסדרוק פון אָט זיינע געפילן האָבן מיר געלייענט אין זיין אַרטיקל „זכרונות באַגלייט מיט בענקשאַפט", וואָס איז געווען געדרוקט אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע" פון סעפטעמבער, 1981.

די שווערע קראַנקהייטן מיט וועלכע ער האָט זיך געראַנגלט אַ לענגערער צייט, האָבן באַזיגט אָט דעם העלדישן אַטלעטישן טיערן מענטש. וויטקעס איז אַוועק אין אייביקער רו אין עלטער פון 74 יאָר, לאָזנדיק אין טיפן טרויער זיין טרייַע פרוי, פאַרהיראַטע זין און טעכטער מיט פיר אייניקלעך און אומצאָליקע פריינט.

מיר וועלן שטענדיק געדענקן דעם ליבהאַרציקן אברהם־יצחק (אידל) וויטקעס, כבוד זיין אָנדענק!

עלקע ווערטהיים ע"ה

פון מדינת ישראל איז אָנגעקומען די טרויעריקע נייעס, אַז דעם 24 טן דעצעמבער 1984 איז דאָרט געשטאָרבן נאָך אַ שווערע קראַנקהייט אונזער חשובע ביאליסטאָקער לאַנדספרוי, עלקע ווערטהיים ע"ה, אין עלטער פון 61 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע איז געווען אַ טאָכטער פון מאיר איטשע אַלטער (אַ שוחט), וועלכע איז געווען אַ ברודער פון אלי אַלטער, דער געווען אייגנטימער פון אַ בעקעריי אויף פּאַלאַצאָווע 5, אין פאַר׳מלחמה׳דיקן ביאַליסטאָק. זי האָט דורכגעמאַכט ליידן אין ביאַליסטאָקער געטאָ און פאַרשידענע פייניקונגס־לאַגערן ביי די נאַצים און זי איז באַפרייט געוואָרן אין אוישוויץ.

די פאַרשטאָרבענע האָט פאַר׳יתומ׳ט איר מאַן, יוסף ווערטהיים, וועלכער איז נאָך דער מלחמה געווען מזכיר פון דער אידישער קהילה אין לאָדזש, איר זון מרדכי ווערטהיים מיט דער שנור און צווי אייניקלעך, ווי אויך די טאָכטער בלאַנקע שיניצקי מיט איר מאַן.

כבוד דעם אָנדענק פון דער ליבהאַרציקער פרוי עלקע ווערטהיים ע"ה.

אונזערע פאַרלוסטנ

צום אייביגען אנדענקען

אייב מינץ ע"ה

דעם 25טן סעפּטעמבער 1984, איז אין ניו יאָרק פלוצלינג געשטאָרבן אייב (אַברהם) מינץ, אין עלטער פון 80 יאָר. אַ געבוירענער אין קאָבערין, איז ער געקומען קיין אַמעריקע אַלס בחור פון 16 יאָר. פון זיינע פריעסטע יאָרן האָט מינץ זיך אַריינגעוואָרפן אין דער היגער אידישער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט. ער איז געווען טעטיק ביי די קאָבערינער לאַנדסלייט, אין דעם ציוניסטישן אַרבעטער פאַרבאַנד און אויך אין אַנדערע אידישע ארגאַניזאַציעס און אינסטיטוציעס. ער איז

אייב מינץ ע"ה.

אויך געווען אַ מיטגליד אין דער לינקאָלן סקוועד סינאַגאָגע.

פאַר פיל יאָרן איז אייב מינץ אויך געווען אַקטיוו אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק, צוזאַמען מיט זיין פרוי דבורה, וואו ער איז געווען אַ וויצע־פרעזידענט פון דער ארגאַניזאַציע. ביי אַלע מיטינגען און צוזאַמענקונפטן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער איז פריינט מינץ שטענדיק געווען איינער פון די, וועלכער איז אַרויסגעטראָטן מיט זיינע עצות און אָנווייזונגען.

אין דער לוויה פון אייב מינץ, וואָס איז פאָרגעקומען מיטוואָך, דעם 26טן סעפּטעמבער (ערב ראש השנה), האָט זיך באַטייליקט אַ גרויסער עולם. צווישן זיי זיינען געווען פיל טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער וואו דער פאַרשטאָרבענער איז געווען וויצע־פרעזידענט, קאָבערינער לאַנדסלייט, טוער פון דעם ציוניסטישן אַרבעטער פאַרבאַנד און פערזונלעכע פריינט מינץ איז געבראַכט צו קבורה אויפן בית עלמין פון דעם ציוניסטישן אַרבעטער פאַרבאַנד, אין סידאָר פאַרק, ניו דזשוירזי.

דער פאַרשטאָרבענער האָט פאַר׳יתומ׳ט זיין פרוי, דאָרא מינץ, וועלכע איז אַ טראָסטי פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן; זיין טאָכטער, ריטאַ סאַימאָן; די שטיף־קינדער מיראָן אָלשטיין און עמי אָלשטיין; און די אייניקלעך דוד, יהודת, נענסי, דניאל און דוד.

דער ביאַליסטאָקער צענטער שיקט איבער די טיפסטע מיטגעפילן צו דער משפּחה פון דעם פאַרשטאָרבענעם אייב מינץ ע"ה. כבוד זיין אָנדענק!

אָנדענק צו שלושים פון אייב מינץ ביים מיטינג פון באָארד און דירעקטאָרס

דאָנערשטיק אָוונט, דעם 25 אָקטאָבער 1984, איז אונטערן פאָרזיץ פון סאָל קרים פאַרגעקומען אַ מיטינג פון דער באָארד אָוו דירעקטאָרס, ביי וועלכן עס איז אויך דורכגעפירט געוואָרן אַן אָנדענק צו די שלושים נאָכן טויט פון אייב מינץ ע"ה.

מיט טרויער־וועריטער אין וועלכע עס זיינען געגעבן געוואָרן פאַסיקע אָפּשאַצונגען וועגן אייב מינץ, וועלכער איז געווען אַ טרייער טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און ער איז ביי אַלעמען בעווען באַליבט, זיינען ביי דעם אָוונט אַרויסגעטראָטן: סאָל קרים, וועלכער האָט אָנגעפירט מיט דער טרויער־צערעמאָניע ; איסאַק ריבאַלאָווסקי, געניראַל סעקרעטאַר; סעם סאָלאַזש, פרעזידענט, משה׳ל קרעמער, וויצע־פרעזידענט; און ראַבאַי מאַקס פאָזנאַנסקי. אַלע האָבן אָנגעוויזן אויף דער פיינער פערזענלעכקייט וואָס עס איז געווען אייב מינץ, וועלכער האָט שטענדיק געזוכט נאָר צו טאָן גוטס און צו העלפן פאַרשידענע אידישע צוועקן וויי אויך מדינת ישראל און יחידים. ניט געקוקט דערויף, איז אָנגעוויזן געוואָרן, וואָס מינץ איז געווען אַ קאָבערינער, איז ער אָבער שטענדיק געווען געטריי און איבערגעגעבן דעם ביאַליסטאָקער צענטער ווי אויך די אינטערעסן און נויטן וואָס זיינען געווען פאַרבונדן מיט דער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע.

ריווע וואָלקאָוויסקי ע"ה

פון מדינת ישראל איז אָנגעקומען די טרויעריקע נייעס, אַז דעם 24טן פעברואַר 1985 איז דאָרט געשטאָרבן, אין עלטער פון 74 יאָר, אונזער חשובע און באַליבטע לאַנדספרוי ריווע וואָלקאָוויסקי ע"ה (פון דערהיים זילבערשטיין). פרוי ריווע וואָס איז געווען גוט באַקאַנט ביי די לאַנדסלייט מיט איר גוטסקייט און גרייטסקייט צו העלפן יעדן, האָט פון זינט דעם יאָר 1931 געוואוינט אין ארגענטינע.

די פאַרשטאָרבענע האָט פאַר׳יתומ׳ט אירע צוויי שוועסטער, שרה ניימאַן און דבורה מינץ, אין ניו יאָרק, איר מאַן פישל וואָלקאָוויסקי אין ארגענטינע, וויי אויך צוויי זין מיט אַ טאָכטער מיט זייערע משפּחות.

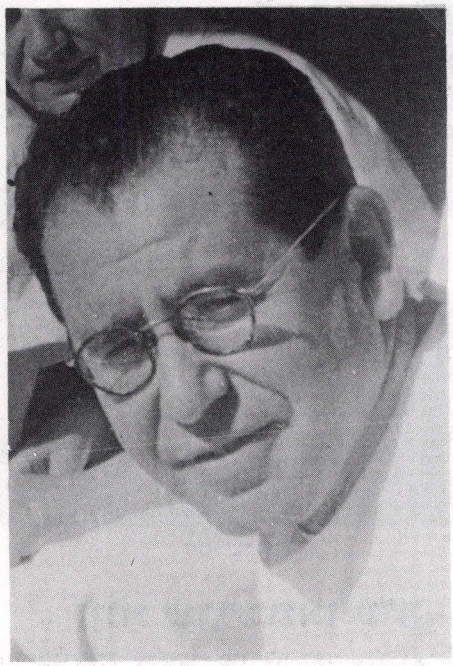
כבוד איר אָנדענק!

דר. מעוז אלחנן (מיקוצינסקי) ע"ה

פון ישראל האָבן מיר באַקומען די טרויעריקע נייעס, פון אונזער לאַנדסמאַן אַ. לאַזניק, אַז אין חיפה איז געשטאָרבן דער באַוואוסטער מעדיצינער דר. מעוז אלחנן (מיקוצינסקי) ע"ה. ער איז געשטאָרבן אין עלטער פון 69 יאָר, נאָך אַ שווערער קראַנקהייט.

אַליין אַ געבוירענער אין דעם שטעטל יאַנאָוו איז ער מיט זיין משפּחה, אַלס קליין קינד, אַריבערגעפּאָרן קיין ביאַליסטאָק וואו דער פאָטער האָט געגרינדעט אַן אויל־פאַבריק. דער יונגער מיקוצינסקי האָט געלערנט אין דער „תחכמוני" און שפּעטער אין דער העברעאישער גימנאַזיע, אין וועלכער ער האָט אין 1932 באַקומען די מאַטורע. צוליב דעם אַנטיסעמיטישן „נומערעס קלאַוזוס" אין פוילן, איז ער געפּאָרן שטודירן מעדיצין קיין פלאָרענס, איטאַליע.

וועו די מלחמה איז אויסגעבראָכן איז ער אינטערנירט

דר. מעוז אלחנן (מיקוצינסקי) ע"ה.

געוואָרן פון די איטאַליענער און אָפּגעשיקט געוואָרן אין אַ לאַגער. וועו די ענגלענדער האָבן אין 1943 געמאַכט די אינוואַזיע אויף דרום־איטאַליע איז ער באַפרייט געוואָרן און זיך אָנגעשלאָסן אין דער ענגלישער אַרמיי אַלס פרייוויליקער, דאָקטאָר. אין יאָר 1947 איז ער עולה געווען קיין ארץ־ישראל, מיט זיין פרוי און טאָכטער. די משפּחה האָט זיך באַזעצט אין חיפה וואו דר. מעוז אלחנן (מיקוצינסקי) איז געווען גוט באַקאַנט און באַליבט ביי אַלעמען.

ער פלעגט אַרבעטן איבער זיינע כוחות, כדי צו העלפן קראַנקע. זיין הויז איז געווען אַ טרעף־פונקט פאַר אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. צו דער וואַרעמקייט און פריינטשאַפט וואָס האָט געהערשט אין זיין הויז, האָט פיל מיטגעהאָלפן זיין פרוי, מלכה.

אויסער זיין פרוי, האָט דר. מעוז אלחנן אויך פאר׳יתומ׳ט זיינע צוויי טעטכער, דר. אביבה לובעצקי און דר. אַהובה בני, מיט זייערע פאַמיליעס.

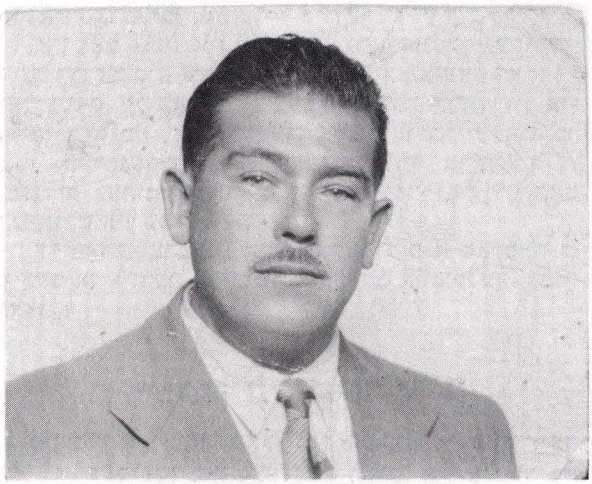
כבוד זיין אָנדענק!

בערנאַרד קאַגאַנאָווסקי ע"ה

דעם 8 פעברואַר 1985 איז אין ניו יאָרק געשטאָרבן אונזער חשובער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, בערנאַרד קאַגאַנאָווסקי, אין עלטער פון 80 יאָר. ער איז געשטאָרבן נאָך אַ לאַנגער קראַנקהייט.

קאַנגאַנאָווסקי האָט געשטאַמט פון אַ באַלעבאַטישער משפּחה אין אַמאָליקן ביאַליסטאָק און אין צייט פון דער מלחמה האָט ער דורכגעמאַכט ליידן ביי די נאַציס און געראַטעוועט געוואָרן דורך ניסים. נאָך דער מלחמה איז ער געקומען קיין אַמעריקע און דאָ אויפגעבויט אַ פיינע משפּחה. ער איז אַריין אין טעקסטיל ביזנעס און מצליח געווען. ער איז געווען אַ ליבהאַרציקער מענטש און איז שטענדיק געווען גרייט צו העלפן אַנדערע.

פון אָנהויב גלייך נאָך זיין אָנקומען קיין אמעריקע איז בערנאַרד קאַגאַנאָווסקי געוואָרן אקטיוו אין דעם

בערנאַרד קאַגאַנאָווסקי

ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, ער האָט אַרויסגעוויזן גרויס טריישאַפט צו דער אינסטיטוציע, ער איז אויך געווען ביי אַלעמען באַליבט. וועו עס איז באַלד נאָך דער מלחמה געשאַפן געוואָרן דער „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", איז ער געווען דער ערשטער פרעזידענט פון דער אָרגאַניזאַציע.

דער פאַרשטאָרבענער בערנאַרד קאַגאַנאָווסקי האָט פאַר׳יתומ׳ט זיין פרוי גוסי, די טאָכטער מאַרשאַ מיט איר מאַן דזשעימס עיבאום, מיט זייערע קינדער.

כבוד דעם אָנדענק פון בערנאַרד קאַגאַנאָווסקי ע"ה.

●■●■●■●

פרוי יעל גראָדזענסקי ע"ה

פון תל־אביב איז אָנגעקומען די טרויעריקע נייעס, אַז נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט איז דאָרט געשטאָרבן, אין עלטער פון 77 יאָר, די חשובע ביאַליסטאָקער לאַנדספרוי יעל גראָדזענסקי ע"ה. זי איז געשטאָרבן דעם 28טן אָקטאָבער 1984.

די פאַרשטאָרבענע האָט געשטאַמט פון דער גוט באַקאַנטער משפּחה קראַשניאנסקי אין דעם פאַר׳מלחמ׳דיקן ביאַליסטאָק. אין יאָר 1933 האָט זי אין ביאַליסטאָק געהיראַט

יעל גראָדזענסקי

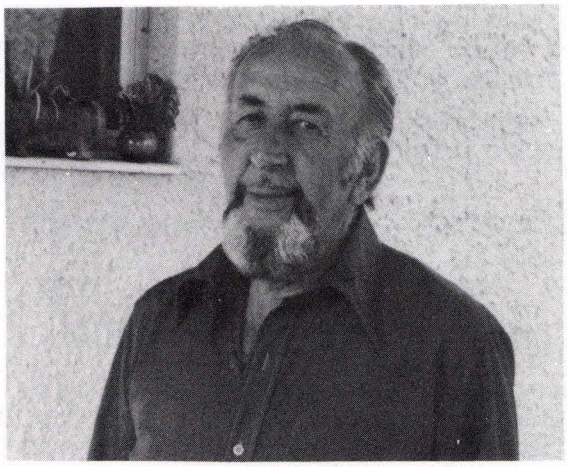
מיט מאיר גראָדזענסקי און זיי האָבן עמיגרירט קיין טשילע אין יאָר 1938. אין יאָר 1950 איז דער מאַן געשטאָרבן און די פרוי איז פאַרבליבן מיט צוויי קינדער.

אין יאָר 1951 איז פרוי יעל גראָדזענסקי געקומען קיין מדינת ישראל מיט אירע קינדער און זיך באַזעצט דאָ אין קרית ביאַליסטאָק. זי האָט געאָרבעט אין דער הסתדרות און איז געווען באַליבט בײַ אַלעמען. אַלע לאַנדסלייט און פריינט האָבן אַרויסגעוויזן צו איר גרויס דרך ארץ און זי איז שטענדיק געווען וויליק צו העלפן ווער נאָר עס האָט זיך גענויטיקט אין עפעס.

די פאַרשטאָרבענע האָט פאַר׳יתום׳ט אַ טאָכטער מיט אַ זון, מיט אַן איידעם און שנור און זעקס אייניקלעך. כבוד איר אָנדענק!

יצחק פליקער ע״ה

פון מדינת ישראל האָבן מיר דערהאַלטן די טרויעריקע נייעס, אַז דעם 1טן מאַי 1984 איז דאָרט, אין עלטער פון 70 יאָר, געשטאָרבן אונזער חשובער לאַנדסמאַן און האַרציקער מענטש, יצחק פליקער ע״ה. אין דער אַמאָליקער ביאַליסטאָק איז ער געווען גוט באַקאַנט אין די דאָרטיקע יוגנט־קרייזן, ניט

יצחק פליקער

איינמאָל פלעגט ער זיך ווי געהעריק „אָפּרעכענען״ מיט די אָרטיקע אַנטיסעמיטן. ער איז געווען באַזונדערס אַקטיוו אין דעם שאָך־קלוב און אין ספּאָרט קלוב מכבי.

אין צייט פון דער מלחמה האָט ער דורכגעמאַכט ליידן, צוזאַמען מיט זיין משפּחה, אין די סיבירער פאַרשיקונגען. ער איז שפּעטער געווען מאָביליזירט אין דער פוילישער אַרמיי און ער האָט אַרויסגעוויזן העלדישקייט אין קאַמף קעגן די נאַציס.

באַלד נאָך דער מלחמה איז יצחק פליקער צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק וואו ער האָט אויפגעשטעלט זיין פאַמיליע. אין יאָר 1950 איז ער עולה געווען קיין מדינת ישראל, צוזאַמען מיט זיין פרוי סאָניע און טאָכטער עליזה. זיי האָבן זיך באַזעצט אין קרית ביאַליסטאָק, געעפנט דאָרט אַ שפּייז־קראָם וואו ער איז ביי אַלעמען געווען געשעצט.

יצחק פליקער ע״ה האָט פאַר׳יתום׳ט זיין פרוי, סאָניע, די טאָכטער עליזה און דעם זון שלמה, מיט זייערע משפּחות ווי אויך דעם ברודער, מיכאל פליקער, אַן אַקטיוואָר טוער אין דער אָנפירערשאַפט פון קרית ביאַליסטאָק. כבוד דעם אָנדענק פון יצחק פליקער ע״ה.

זינאַ שרייבמאַן

זינאַ שרייבמאַן ע״ה

אין בליענדן עלטער פון 57 יאָר און נאָך אַ שוועררער קראַנקהייט, איז אין טאָראָנטאָ (קאַנאַדע) געשטאָרבן די האַרציקע ביאַליסטאָקער לאַנדספּרוי זינאַ שרייבמאַן ע״ה. איר פאָטער זאב פּייגענבוים מיט זיין פרוי חיה׳לע, מיט זייערע קינדער און אַנדערע משפּחה־מענטשן, זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַציס.

זינאַ, וועלכע איז פאַרבליבן די איינציקע פון דער משפּחה, האָט דורכגעמאַכט ליידן אין פאַרשידענע נאַצישע טויט־לאַגערן. נאָך דער באַפרייאונג האָט זי געהיראַט מיט ברוך שרייבמאַן, וועלכער שטאַמט פון אָפּאַטאָוו, לעבן קיעלץ. זיי האָבן זיך באַזעצט אין טאָראָנטאָ וואו זיי האָבן אויפגעבויט אַ צופרידענעם לעבן.

פרוי זינאַ שרייבמאַן איז געווען אַקטיוו און גוט באַקאַנט אין די קולטור־געזעלשאַפטלעכע גרייזן אין טאָראָנטאָ. אין די פריערדיקע יאָרן האָט זי אויך געדרוקט אירע שאַפונגען אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע״. אויסער איר מאַן, ברוך, האָט די פאַרשטאָרבענע אויך פאַר׳יתום׳ט צוויי טעכטער, חיה׳לע (אין לאָנדאָן) און באַשעלע (אין פלאָרידע), מיט זייערע מענער און קינדער.

כבוד דעם אָנדענק פון דער פאַרשטאָרבענער זינאַ שרייבמאַן ע״ה.

Pear Ltd.
Typesetting & Printing

★

The Printers
Of This Journal
Wish All Our
Bialystoker Friends
And Readers

777 KENT AVENUE
BROOKLYN, N.Y. 11205
(718) 852-9397

חג פסח כשר ושמח

א פרייליכן יום טוב

- Complete Boiler Repairs
- Vacuumatics
- Mud Rings
- Cast Iron Boilers Welded
- Retubing & Boiler Cleaning

ABETTA

Boiler And
Welding Service

66 East 1st Street
New York, N.Y. 10003
GRAMERCY 3-2390

Joe Gonzalez

GARLICK FUNERAL HOMES INC. (212) 475-2050

The family name and heritage, for generations, a source of strength and comfort to the Jewish community.

BRONX: 1439 Unionpoint Road At Parkchester **(212) 892-9400**
BROOKLYN: 1700 Coney Island Avenue **(718) 377-4848**
WESTCHESTER: 1091 Yonkers Avenue **(914) 237-3300**
MONTICELLO: 186 Broadway **(914) 794-7474**
QUEENS: 38-08 Ditmars Blvd. **(718) 274-1050**
FLORIDA: Dade Country **(305) 947-2229**
Broward County **(305) 925-2209;** Palm Beach County **(305) 684-7779**

PHONE: (212) 475-5760

LEVITT PHARMACY

407 GRAND STREET PHARMACY INC.

Surgical Supplies
Barton's Candy
Freeda Vitamins

Alan Wang R Ph.

407 Grand Street
New York, N.Y. 10002

516-623-8118
24 Hr. Emergency Service
Cat Specialists

516-623-9064
170 Babylon Tpke.
ROOSEVELT, NEW YORK
11575

DIESEL SYSTEMS

Complete Engine-Generator
Systems Sales-Service

Dahl Fuel Filters-
Water Separators

RICHARD DEXTER RONALD JOHNSON

FIRE EXTINGUISHER SERVICE INC.

A Div. of Fresco Extinguisher Inc.

75 MURRAY STREET

NEW YORK, N.Y. 10007

TELEPHONE: 227-2189

Professional *Care, Inc.*
Hallmark Temporary Services

חג כשר ושמח
To All The Friends Of The
Bialystoker Home

One Times Square Plaza, Suite 912
New York, NY 10036 • (212) 869-0400

Problem:
Where to find special medical supplies for a member of the family returning from a hospital stay?

PARK SURGICAL CO.
5001 Utrecht Avenue
Brooklyn, N.Y.
Phone: (718) 436-9200

Answer:
With professionally trained personnel to help you provide the necessary supplies & equipment for your loved ones in time of need

We carry a complete hospital lines of beds, wheel chairs, lifts, exercise equipment and sick room aids, For sale or rental.

INFORMATION AVAILABLE ON MEDICARE & MEDICAID PROBLEMS.

(212) 473-4810

KOSSAR'S

BIALYSTOKER KUCHEN BAKERY, Inc.

367 Grand Street
New York, N.Y.

(212) 674-9747

KOBRICKS COFFEE CO., INC.

693 Henderson Street

Jersey City, N.J. 07302

Best Wishes

MR. & MRS. H. SKOLNICK

MOSHE PEKING

40 West 37th Street
New York, N.Y. 10018
(212) 594-6500

Michael Schwartz **Jack Schwartz** **Martin Schwartz**

SCHWARZ BROTHERS Memorial Chapel, Inc.

FOREST PARK CHAPEL, INC.
114-03 Queens Blvd. (at 76th Rd.)
Forest Hills, N.Y.
(718) 263-7600

Services available in Miami and Palm Beach
(305) 532-2099

Jack Winder
Travel Coordinator

CTS TRAVEL Inc.

IATA

AMERICAN SOCIETY OF TRAVEL AGENTS ASTA

19 West 34 Street
Suite 1013
New York, N.Y. 10001
Telex: 7105712105 (212) 714-0909

S. BERTRAM INC.

Distributors of

"FRESH FARM EGGS"
DAIRY AND INSTITUTIONAL PRODUCTS

329 Greenwich Street
New York, N.Y. 10013
925-6500

Compliments of

O. K. SANITARY PRODUCTS

•

933 STANLEY AVENUE

Brookyn, New York 11208

272-7600

56-64 58th place
maspeth, n.y. 11378

The Cake Stylists Inc.

Wedding
Specialty &
Party Cakes

ralph goodman
michael goodman
(212) 894-3494

Strictly Parve

Kirschenbaum
Bros., Inc. Westminster Chapels.
212/859-2020
516/485-4515
In Florida, a principal of
Menorah Chapels
Broward – 305/742-6000
Dade – 305/861-7301
Palm Beach – 305/833-0887
Executive Offices: 1153 Coney Island Avenue & Avenue H
Brooklyn, NY 11230
Services available in all communities.

TEL: (718) OR 3-3860

M. SCHAMES & SON
DISTRIBUTORS OF
PAINT & WALLPAPER

3 ESSEX STREET
NEW YORK, N.Y. 10022

TEL. 212-271-5800

Senator Supply Co.
45-13 — 108TH STREET
CORONA, N.Y. 11368

STATIONERY SUPPLIES

JACK LAZEAR
SALES MANAGER

Norman Pachtman
President

Choice Rx Center, Inc.

Choice Surgical Supply, Inc.

303 Central Avenue
Lawrence, N.Y. 11559

(516) 569-6144

(212) 471-2261

Medical Transportation Ambulance Corp.

732-2330

N.Y. STATE CERTIFIED

24 Hr. Service

212 EAST TENTH ST.
NEW YORK, N. Y. 10003

ABETTA AMBULETTE SERVICE, INC.

673-1275

212 EAST TENTH ST.
NEW YORK, N. Y. 10003

GRAMERCY
CHAPELS, Inc.

Established 1907

ABRAHAM BLAU
Gramercy Chapels, Inc.

PARKWAY-SCHWARTZ
Gramercy Chapels, Inc.

ZION MEMORIAL
Gramercy Chapels, Inc.

SERVICES CONDUCTED THROUGHOUT THE METROPOLITAN AREA INCLUDING BERGEN, NASSAU, ROCKLAND, AND WESTCHESTER COUNTIES.

477-6334

226-1617

LOCAL NUMBERS IN FLORIDA

MIAMI — MIAMI BEACH 868-1029

FT. LAUDERDALE AREA 463-8844

EXECUTIVE OFFICES

152 SECOND AVENUE

NEW YORK, N.Y. 10003

OR7-5588

Ratner's
REG. U. S. PAT. OFF.
Dairy Restaurant and Bakery
CATERING FACILITIES FOR ALL OCCASIONS
138 DELANCEY STREET NEW YORK, N. Y. 10002

Compliments of
Gnesin Safety Group Service Inc.
93 Worth Street
New York, N.Y. 10013
Tel. (718) 925-9210
Workers' Compensation Specialists for the Nursing Home Industry

DR. MORRIS J. LIPTON
Optometrist
129 East Broadway
New York, N.Y. 10002
COrtlandt 7-1787 - 1788

726-2970
SEAVIEW AIR CONDITIONING CO., INC.
Sales and Service
RALPH DE RISO
76-08 21st AVENUE EAST ELMHURST, N.Y. 11370

CAPITAL SUPPLY COMPANY
•
111 Eighth Avenue
New York, N.Y. 10011

629-2735 444-6475
F. NORTMAN CORP.
Institutional Groceries - Condiments
Caterers' Supplies Our Specialty
Restaurants - Hotels - Institutions Supplied
894 E. 52 Street
Brooklyn, N.Y. 11203
Harvey Nortman Bella Nortman

CONSOLIDATED OXYGEN & EQUIPMENT CO. INC.
114 41st Street
Brooklyn, N.Y. 11232
OXYGEN FOR THE HOME
BURTON A. MORRISON (212) 788-4000

GEORGE CAU
Medical Labor Relations Services
•
P.O. Box 65
Chappaqua, N.Y. 10514

Morris Steinberg
Registered Representative

MONY
The Mutual Life Insurance Company of New York
350 Jericho Turnpike, Jericho, New York 11753
(212) 895-0297 · (516) 935-3521

Howard J. Busloff, CLU
Registered Representative

MONY
The Mutual Life Insurance Company of New York
350 Jericho Turnpike, Jericho, New York 11753
Bus.: (516) 935-3521 · (212) 895-0297 · Res.: (516) 822-3088

Compliments of

MADISON OIL CO.
2125 Mill Avenue
Brooklyn, N.Y. 11234

Oil Suppliers for Bialystoker Home

"GROWING BIGGER BY SERVING BETTER"

WA7-5010 LO8-5360

BLOCH & FALK, INC.
Kosher Meats & Provisions
4100 Broadway
New York, N.Y. 10032

71-43 Austin Street
Forest Hills
261-4864

COMPLIMENTS

OF

LOEB & TROPER

Certified Public Accountants

270 Madison Avenue

New York, N.Y. 10016

212-889-7880

Compliments of

GARY LASS

EDWARD BOKER, Inc.

Terminal Mkt. at Hunts Point

Bronx, N.Y.

960-4100

SWEET 'N LOW

•

Brooklyn, N.Y. 11205

N.Y. Parkway Monument Co.

For The Past 25 Years
Serving The Bronx With Dignity

Distinguished Work Done In All Cemeteries

Finish Barre Granite At Lowest Prices

OPEN SUNDAYS

764 Lydig Ave., Bronx, 597-9631, 933-5123

224-2300 Est. 1932

Kenneth Goldfine

BAYSIDE KOSHER FOODS

47-36 Bell Blvd.

Bayside, N.Y. 11361

STRICTLY בשר כשר *KOSHER*

MEAT • POULTRY • PROVISIONS

Suppliers to Camps, Hotels and Restaurants

FALLS KOSHER POULTRY CORP.

SUBSIDIARY OF

HEBREW NATIONAL

PHONE: 779-3600

B. J. & S. BAKERY

•

155 DIVISION AVENUE

Brooklyn, New York

Telephone: ST 2-0180

CLOSED ON SATURDAYS

Phone: 821-7732

YING LEE LAUNDRY CO.

1069 Flushing Avenue

Brooklyn N.Y. 11237

•

We are very proud to serve the
BIALYSTOKER CENTER and HOME
and we are available to serve your institutional
needs and hotel laundering care in the
Manhattan, Brooklyn, Queens,
and Long Island area...

CANADA DRY BOTTLING COMPANY OF NEW YORK

★

112-02 15th Avenue

College Point, N.Y. 11356

(212) 358-2000

Travel ■ Package Tours ■ Hotel Reservations

Israel, Europe, South America, & World Wide,
Also the United States, Mexico & Caribbean

Organizers of 5th Bialystoker Tour to Israel in 1983

Moving to Israel — Contact Mrs. Rosenthal for:

Appliances, Crating, Shipping & Insurance at the most reasonable rates.

For all your needs contact one of the oldest & most reliable travel agencies:

MAX ROSENTHAL TRAVEL BUREAU, INC.

853 Broadway (near 14th Street)
New York, N.Y. 10003 (Room 410)

Closed Saturdays & Holidays; Open Sundays

HARDWARE MART

•

244-6 W. 14th Street

New York, N.Y. 10011

Greetings from

5th AVE. FISH MARKET, INC.

157 — 5th Avenue

Brooklyn, N.Y. 11217

NE8-1917 NE8-1937

Phone 383-5161

J. A. ROTH

PROFESSIONAL PAINTING — DECORATING
PLASTERING — PAPER HANGING

78 Sutton Street Brooklyn, N.Y. 11222

Compliments of . . .

POMERANTZ PAPER CORP.

350-37th Street

Brooklyn, N.Y. 11232

499-2722

At this place since 1914 **GR 7-4908**

BLEVITZKY BROS., Inc.

MONUMENTS

210-212 FORSYTH STREET

(near Houston Street)

New York, N.Y. 10002

ARTHUR BLEVIT

Members of Bialystoker Home for the Aged

PARK SURGICAL COMPANY, Inc.

The Medical Department Store

5001 NEW UTRECHT AVE.

(corner 50th Street)

Brooklyn, New York 11219

GEdney 6-9200

UNIVERSAL RISK ASSOCIATES

116 JOHN STREET

NEW YORK, N.Y.10038

(212) 227-9100

Brokers and Consultants of All Forms of Insurance

ABRAHAM H. GORDON OF BLESSED MEMORY

Family and friends, and Bialystoker Center and Home — a host of people were shocked to learn of the untimely and sudden passing away of Abraham H. Gordon. His demise leaves a void in our midst and, surely, in our hearts. Words can hardly express the depth of our sorrow.

Abe was born in New York, in 1909, and at the age of 76 passed away January 24, 1985. From his earliest youth, Abe, as he liked to be called, became involved in

ABRAHAM H. GORDON

benevolent organizations and the labor movement, serving with both heart and soul. In this short span, Abe has won the respect and admiration of all with whom and for whom he worked, never seeking honor as a reward.

Abe served the Progressive Benevolent Association for 25 years. He was secretary-treasurer of the Bialystoker Bricklayers Association. His crown achievements were for the Bialystoker Center and Home, to which he was devoted with body and soul. He joined the Bialystoker Center and Home in its infancy, and watched it climb brick by brick — literally. He lent to it his brain and brawn over the years, Abe served as chairman of the Board of Directors of the Center and Home.

When Abe moved to Florida, he continued his interest in his beloved institution and helped from afar in any way possible. The son of Gussie and Philip Gordon of Bialystok never for a moment forgot that beautiful source, and, so, the Bialystoker Center and Home was dear to him.

Abe's wife, Sylvia, preceeded him in death in 1972. From his marriage to Sylvia he has three children: Larry Gordon, Barbara Wolff and Rochelle Hansman. In 1973, Abe married Estelle Gordon who had her own two children: Kenny and Rochelle.

From both unions he was blessed with 13 grandchrldren. He valued his blessings in all his children, his grandchildren, his sons-in-law and daughters-in-law.

Now, we all pray: May his soul be bound up in the bond of eternal life, and may his family be comforted among the mourners of Zion and Jerusalem.

To Our Husband, Father,
Grandfather and Great Grandfather,

MORRIS BASS

Your love, kindness and understanding made our lives so meaningful, tender, and joyous.

No words of ours can ever fully express how much you are missed and loved.

Ever in our thoughts, your loving wife, children, grandchildren, and great grandchildren.

Irene Bass; Harry and Frances Bass; Sam Bass; Sheldon and Faye Bass.

Zina Farber; Harold and Judy Farber; Jeffrey Farber.

Ann, Isadore, Diane, and Michael Binstock; Rachel Bass; Shirley and Children.

Bialystoker Memorial Book Is Warmly Received

The Bialystoker Center in New York continues to receive letters of warm praise from landsleit and friends concerning the monumental *Bialystoker Memorial Book.*

In Memoriam

ABE MINTZ— OF BLESSED MEMORY

Abe Mintz, a prominent leader in Jewish organizational life in New York, suddenly passed away on the 25th of September 1984 at the age of 80.

Born in Kobrin, Poland, he came to the United States at the age of 16. From his earliest days in America, Abe became affiliated with Jewish organizations. He was active within his Kobriner landsmanshaft, in the Zionist Arbeiter Farband, and in many other important organizations and prominent institutions, as well as in the famous Lincoln Square Synagogue.

For many years, and until his passing, Abe Mintz together with his wife Dvora, were closely identified with

ABE MINTZ

the Bialystoker Center and Home where he served as Vice-President. His advice and good council were of inestimable value.

The funeral took place on Wednesday, the 26th of September, Erev Rosh Hashanah. Representatives of prominent organizations of which Abe Mintz was a remarkable leader, came to pay their respect and tribute. The list was headed by active members of the Bialystoker Center, the Kobriner landsleit, the Zionist Arbeiter Farband and a multitude of personal friends and family. The internment took place in the cemetery of the Zionist Arbeiter Farband, in Sidor Park, New Jersey.

Abe Mintz left behind his widow, Dvora Mintz, who serves as a Trustee of the Bialystoker Center and Home for the Aged; his daughter, Rita Simon; his step children, Myron Olstein and Annie Olstein; his grandchildren, David, Judah, Naomi, Daniel, and David.

The Bialystoker Center extends its deep sympathy to the bereaved family of Abe Mintz. May his memory be for a blessing and may his soul be bound up in the bond of eternal life.

ABE MINTZ WAS EULOGIZED TO THE SHELOSHIM AT A MEEETING OF THE BOARD OF DIRECTORS

Thursay evening, October 25th, under the chairmanship of Sol Krim, the Board of Directors observed the Sheloshim of its dearly departed Vice-President, Abe Mintz, alav hashalom.

In their eulogies, Izaak Rybal, General Secretary, Sam Solasz, President, Mike Kremer, Vice-President, and Rabbi Max Posnansky, in their sorrow, extolled the personality, the sterling character, and the selfless genuine service of this beloved man, Abe Mintz. The loss they said, is irreparable, and Abe Mintz will never be forgotten by his Bialystoker Center. He will be missed in organizational Jewish life in New York where he served with heart and soul, as well as in the State of Israel, which he loved so deeply.

* * *

THE 42ND ANNUAL MEMORIAL OF BIALYSTOKER-GRODNER LANDSLEIT IN NEW YORK

Sunday, March 31, 1985, at 1:00 P.M., the *Annual Memorial-Azkarah Service* was conducted in the auditorium — of the Bialystoker Center, 228 East Broadway, by the Bialystoker-Grodner landsleit to an overflowing attendance. The sorrow from year to year never diminishes.

Due to the fact that the Bialystoker Passover *Stimme* has already been submitted to the printer, we were unable to fully report the program. We hope to report on this impressive memorial in our Rosh Hashanah edition of the *Bialystoker Stimme*.

IMPRESSIVE ANNUAL MEMORIAL FOR THE MARTYRS CONDUCTED BY BIALYSTOKER LANDSLEIT IN MIAMI BEACH

Sunday, February 10, 1985 the 42nd Annual Memorial Observance for the 60,000 Bialystoker Kedoshim, was conducted at the beach harbor resort hotel to an overflow of Bialystoker Landsleit and Club Bialystoker and Vicinity of Miami Beach.

Many young people, the second generation of survivors of the holocaust, were visible among the assembly. The huge imposing poster on the stage bore the inscription:

It is the 42nd Yahrzeit for the 60,000 Kedoshim and Heroes of Bialystok. Honor, Their Immortality.''

The entire memorial program was most impressive and solemn, under the chairmanship of Joseph Dobriman, Trustee of Club Bialystoker and Vicinity of Miami Beach, whose opening statement to the assemblage, attired in mourning garb,: ''We must never forget Nazi atrocity.''

The list of speaker headed by Sam Solasz, President of the Bialystoker Center and Home, reiterated the indelible chapter of pain, and the resolve unitedly strengthen our ranks here and in Israel. Sam Chuden, President of Club Bialystoker and Vicinity of Miami Beach, spoke in the same vein. Chaike Abelsky read an appropriate poem written by her husband, Benjamin. A moving recitation was given by Mira Soyer of Toronto written by Sam Chuden. Heart rending talks were given by Dr. Zachary Feinman, and Bella Milias. The gist was to convey to our children, the second generation, the monstrous magnitude of the Holocaust.

Izaak Rybal, General Secretary of the Bialystoker Center and Home for the Aged, the mentor of this all important institution, gave a concise evaluation of its tremendous accomplishments and all embracing service to humanity. He had great praise for the many wonderful men and women who daily are in the forefront of the Bialystoker Center and Home. But, he said: ''The Bialystoker Center and Home reaches out beyond its confines''. ''We help others; we sponsor projects at Tel Hashomer Hospital in Israel.'' This will culminate with a banquet, May 5th at the Waldorf Astoria Hotel''.

The memorial concluded with lighting of 6 candles in memory of 6,000,000 Kedoshim. They were lit by: *Matthew Milias, Dr. Zachary Feinman, Sid Soyer, Claire Pinely, Leah and Harold Morrow, Rose and Charles Schwecher, Rose and Sam Solasz.*

Cantor Sol Zim, of Hollis Hills Jewish Center intoned the traditional Azkarah and chants befitting the occasion. The cantor was greatly praised for his renditions.

Joseph Dobriman, on behalf of the gathering thanked Mr. Max Schauts, proprietor of the Beach Harbor Resort Hotel for giving us the Hall Gratis.

DR. ZACHARY FAINMAN'S ADDRESS

Honored Guests:

First, I would like to express my appreciation for the honor of speaking here again.

I am going to try to express some of the thoughts and feelings of the second generation. We did not bear witness to the inhumanity and barabarism of the Nazi murderers as you did. We did not see, nor suffer the horrors you did. No one, except you, can describe what happened during the most traumatic event in human history.

The Holocaust has, however, left its impression on us. We have seen how a people, through even the worst of conditions, can survive with dignity and honor. We have seen how utter disregard for life can generate a true respect for life marked by your dedication to your children and grandchildren.

We have also been taught that anti-Semitism is not just a word. It exists and can never be allowed to grow again.

The second generation bears a special responsibility. We must and will tell history of the Holocaust. We must and will fight anti-Semitism. We must and will raise our children to respect life. We, most importantly of all, guarantee that your experience and suffering and that of our lost families will never be forgotten.

BELA WILLIAMS ADDRESS

To be a child of the Holocaust – is something that I have been labeled. What it is — is growing up feeling the pain and anguish that my parents live with, every moment of the day. It is hearing my father tell my brother and me of the inhuman treatment they endured in concentration camps. I mourn with you your loss — and I mourn mine.

My father was a survivor in every sense of the word. My mother is a survivor because that is what life has made her. My son and I are survivors because we will never forget.

Thank You.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE GREAT NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

AT THE FRESH GRAVE OF PROFESSOR MENDEL STAWOROWSKY

By ISRAEL RUBINTSHIK (TEL-AVIV)

(The author of this article in Israel Rubinchik, the well known actor of the Habima in Israel. He forwarded this article to our friend Leon Trachtenberg, who is a devoted friend of our vice-president, Moshe Kremer, to be reprinted in the Bialystoker Stimme).

It is difficult to commit to writing about Professor Mendel (Muniak) Staworowsky whose death is so untimely. So fresh and so deep is the pain. He was a man blessed with unusual talent and with broad knowledge that won him the respect and adoration of thousands of people in Israel; all who came in contact with him. He was the great comforter, the great doctor who spared nothing to save patients from the throws of death. He was beloved by all sections of Israel; from the man in the street to ministers, diplomats and generals.

Muniak, as we called him, was born in Grodno in 1921. He was the grandson of the famous Rabbi Staworowsky. He graduated the Tarbut school in Grodno and became a master in the Hebrew language. Early in his youth he decided to become a doctor, merely to be of service to mankind. He was wise and energetic. We, his friends, knew that he will achieve his objective. However, we never realized that he will achieve world fame in the medical profession.

At the outbreak of World War II Mendel Staworowsky escaped to the Soviets reaching the city of Kagan where he studied medicine. Life was extremely hard and the heartache great because the members of his immediate family were killed by the Nazis. His ambition of becoming a doctor was so great that he managed to overcome all impediments. He studied by day and worked nights as a janitor until he successfully graduated with honors as a doctor. He reached fame as a surgeon alongside the prominent Russian surgeon, Professor Sokolow.

In 1948, Muniak left Russia and came to Poland and remained only one year. In the interim he served as surgeon in the Jewish hospital supported by the 'Joint'. In 1949 he arrived in Israel with his wife Esther. In Israel he commenced his medical-surgical service in the Hadassah Hospital in Tel-Aviv, known later as Eichiluch, in a new division. There he remained 34 years until his death.

Conditions were hard and the salary was meager however, he worked, unabated, day and night. His dedication to his profession, to his patients, his expertise, his humane qualities were greatly appreciated and praised by all. Time was of no consequence. He was on demand and of helpfulness uninterruptedly.

In 1964 the administration of the hospital sent Dr. Staworowsky to London and to Houston, Texas, to specialize in surgery and in blood circulation. He mastered both and he was offered lucrative positions in London, and in the United States which he turned down and returned to Israel where he was at home. He lived in modest quarters where he reared his two children, Chanoch and Zahava, named after his parents. In 1965 he was appointed chief surgeon of the city hospital in Tel-Aviv, which became the main Center of general surgery and blood-circulation.

Professor Staworowsky remained in close contact with the famous surgeon Alitin with whom he worked in the London hospital. Whenever Dr. Alitin visited Israel he spent the major part of his time with Muniak and his family, Dr. Alitin said: "Others and I have learned surgery but Staworowsky was born a surgeon."

Professor Staworowsky wrote important books on surgery and his many articles on the subject were printed in many medical journals throughout the world. Even the Soviet Union honored him with a citation, recognizing him as a great surgeon.

With all this honor he remained the same Mendel; modest, down to earth, beloved by all; doctors, nurses, personnel, patients and people in the street. Coming home tired at night, he spent sleepless hours in research. He never neglected his family, busy as he was.

His children absorbed great love for the medical profession. His daughter, Zahava graduated from the medical school in Tel-Aviv and is employed in the same hospital Eichiluch. Chanoch graduated from the medical school in Bolognia, Italy, and he too will be on the medical staff of the city hospital in Tel-Aviv.

To describe the dedicated service of Dr. Staworowsky between the wars of 1967-1973 one can write volumes about his super-human devotion to badly wounded soldiers of Zahal. His calling was life saving at any price.

Thousands of people, from all walks of life, streamed to his funeral to pay their respect and tribute. His untimely death shocked and affected the Yishuv. He was properly eulogized by doctors and dignitaries. All sensed the grievous loss.

I wish to add a personal note. As a Grodner landsman, I know, that we were always most welcome in Muniak's home and, we were close to his heart. From all parts of the world Grodner enjoyed his hospitality. There was the family Trachtenberg from New York; the Wiener family from Sweden; friends from Paris and, many others. He remains an irretrivable loss in our midst. Words of consolation do not suffice. May his repose be in Paradise.

"Muniak, the Almightly did not bless you will long life. He gave you, however, one blessing. In the hearts and minds of multitudes of people you will be remembered as a great doctor and a greater human being."

RETIRED LAWYER TURNS ARTIST

Julius J. Flamm, a vibrant octogenarian retired attorney, has proven that life begins at eighty and that every succeeding year or every creative day past eighty is definitely a plus.

Father of two and grandfather of five, Julius J. Flamm has developed a unique talent that affords pleasure to lovers of art. He has special flair for painting landscapes in oil, of which only few hang in his home. He donates them to hospitals, to golden age centers and nursing homes. The Bialystoker Center, Home, and Infirmary for the Aged, too, is the proud recipient of many of his works of art that adorn the walls of our institution. We are very happy to have them and are most grateful to Julius J. Flamm.

Over the past decade, Flamm has found new meaning to life at the other end of the paint brush. For him painting is a passion. He does not sell his paintings. He donates them, to over 80 non-profit institutions. Many of the hospitals and more of the homes enjoy and are beautified by his paintings of nature.

The Bialystoker Center and Home is the recipient of many of these beautiful paintings. We wish Julius J. Flamm good health and length of days, continuing in his artistic work which makes the soul soar. "He is truly a light in the darkness."

HERMAN SCHWARTZ HONORED

When we have begun publishing our *Bialystoker Stimme,* we learned the pleasant and welcome news that our devoted friend over the years, Herman Schwartz, was honored by another national organization. When husband is honored, the wife shares the honor.

At a dinner that was held Tuesday evening, March 19th, at the Pierre Hotel in New York, Herman Schwartz was honored by the Diamond Jewelry and Watch Industry for his efforts on behalf of U.J.A. — Federation, Herman Schwartz has been a long devoted friend of Israel and this tribute by his industry associates is both timely and well deserved. We congratulate Herman Schwarz and his associates for having selected him.

We hope to write more about Herman Schwartz in our next *Stimme*.

The Bialystoker Center and Home and all the officers and friends extend our best wishes to Herman. His service to our institution is well known, and equally appreciated.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

Sharon Kleinbaum, Asst. Director, Izaak Rybal and her assistant who came to receive books for Yiddish Book Center

Dear Mr. Rybal:

I want you to know what a wonderful visit it was and how much we all enjoyed meeting you and seeing the home. It is truly an inspiration to those of us who are young and interested in Yiddish and eager to see it stay alive.

The Bialystoker Memorial Book is a deeply moving chronicle of what happened in Europe. We here at the National Yiddish Book Center would be honored if we could list the books in one of our catalogues so that it could be further distributed throughout North America and the rest of the world. Do you make arrangements like that? Please let me know because we would like very much to be able to distribute it.

If there's anything else I can do to be of help, please don't hesitate to call on me. And again, it was a real pleasure and honor to meet you.

Sincerely,

Sharon Kleinbaum,
Assistant Director

United Jewish Council of the East Side, Inc.

October 3, 1984

Dear Mr. Rybal:

We are forever grateful and appreciative of your generous assistance to our humanitarian cause, which enables us to serve over 800 needy families.

The use of your van over and over again enabled us to deliver cheese, honey and milk to the indigent of our community. In their name and ours, we thank you.

We look forward to working with you again in the future. With all best wishes, I remain.

Sincerely,
Barry Blatt
Community Coordinator

OUR INSTITUTION

MOOS CHITIM

The age-old tradition of "Moos Chitim" is observed at the Bialystoker Center and Home for the Aged with as much care as our other traditions. The contributions that are gathered from our warm-hearted members and friends make it possible for us to provide all the necessary items that are required for our elderly residents to celebrate the Pesach Festical as it should be.

In addition, we also do not forget the needy in our community. Ready assistance is given to all those who apply for help. And above all, we send money to our landsleit who reside in Bialystok and Israel.

■■■■

PASSOVER

Our home for the aged takes great pride in the traditional Sedorim that are conducted each year by a well known cantor. This year the Sedorim wil be conducted on the nights of Friday, April 5, and Saturday, April 6, 1985. In our elegantly decorated dining room, the elderly wil gather round the festive tables, laden with wine, matzos, and the traditional Pesach foods. Everyone will be provided with a Haggadah, so that they could participate in the time-honored ritual, while undoubtedly will remind them of the wonderful Sedorim that they enjoyed in their own homes not so long ago.

For all this we give thanks to our many generous friends and supporters whose open-hearted contributions to our Pasover campaign help to make it possible.

■■■■

MEMBERSHIP DUES

Our worthy world-famous institution is indeed most fortunate in having so many devoted and loyal supporters who are always mindful of their annual obligation to remit their membership dues on time. To all of them we wish to express our sincerest thanks and deepest appreciation. Without your help, in this respect, we would not be able to continue with our sacred work in full strength.

We respectfully ask all those who have not yet paid their membership dues, to please send it at their earliest convenience. At the same time, we also wish to remind one and all of the great need to help enroll as many new members, as possible. We are constantly in need of fresh blood to help us continue to provide the very best care for the elderly and infirm who are spending their golden years under our roof.

■■■■

A WORTHY TRADITION

Our Trustee and Ladies Auxiliary President, Rose Finkelstein, is continuing the tradition of her late uncle, David Rosenbloom, and her dear departed parents, YETTA and BENJAMIN FINKELSTEIN, of donating two cases of Passover wine to our Home for the holidays. We thank her warmly for her generosity and thoughtfulness.

BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY

by ROSE FINKELSTEIN, President

The first session of the Ladies Auxiliary 1984-85 season got underway on October 22, 1984, with a luncheon in the Bialystoker Center and Home auditorium, provided by Mrs. Skorka and served by her staff. This luncheon-meeting as well attended and plans were drawn for the Annual Bazaar to take place in November.

The Bazaar met with relative success, due to the cooperation of a group of devoted ladies. Special praise is given to: Hilde Sloyer, Ruth Winston, Betty Zablowitz, Bertha Gitlin, Rose Ecker, Tillie Rosner, Diana Medvedev and Helen Ness. May this list increase in the future. With more help and great solicitation much more can be accomplished. We, likewise, thank Mr. Cosimo and his staff for they help they gave us.

After the Bazaar, we resumed our bi-monthly meetings on Mondays. These meetings have been well attended simply because our ladies love to come to the Bialystoker Center where they feel a sense of belonging and of accomplishment.

In December, the Ladies Auxiliary participated in the gala Chanukah celebration at the Home. The program, the service, the food and entertainment were superb. The Ladies Auxiliary was pleased to make a presentation of $2,000.00, with a hope to improve in the future.

Ms. Rose Finkelstein, President of the Ladies Auxiliary, said: *"As president of the Bialystoker Ladies Auxiliary, I want to take this opportunity to wish everyone a happy and Kosher Passover"*

LOOKING FOR FAMILY

For the last three years, I have been looking for my 'roots'. My father was born in Bialystok, and left it in 1938. Most of his family remained there and were killed by the Nazis. Since my father died when I was very young, I could not learn from him about my family.

Moshe Mordechai (Motke) Eckstein, my grandfather, a Shochet, lived in Bialystok, at No. 1 Rabinska Street.

Moshe Mordechai's brother — Yossel and Yudell, who probably left Bialystok before the war — are unaccounted.

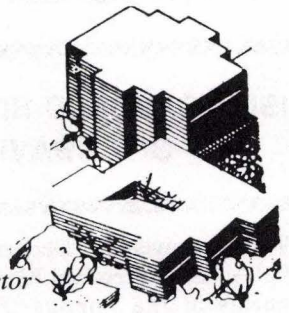
Whoever may have any clues, please respond to my address, and I shall be very grateful.

Sincerely,
Moshe Eckshtein
8 Adam Hacohen Street
Tel Aviv, 64585, Israel

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

OUR HOME AND ITS ACTIVITIES FOR THE RESIDENTS

by **MIFA ROGOFF,** *Activities Director*

We involve our residents with the community as much as possible. We encourage people, who belonged to neigborhood clubs, to remain active in them and we facilitate their getting there. We are in constant touch with Educational Alliance, Henry Street Settlement House, Gouverner Hospital and the Home of the Sages in an exchange of programs.

Since we have a large auditorium, we invite the community at large to all special events: concerts, movies, performances. The reunion is a joy to behold.

We have an ongoing relationship with the schools in the neighborhood and with religious high schools and colleges in the city. On holidays the Home is filled with young people who entertain on all floors, distribute little gifts and appropriate refreshments, sing-along with the patients, or just visit. They come during the year also to learn about the past. Having young people listen to them, makes the old people feel that no matter how sick or helpless, they are still contributing something. It increases their self respect.

This Purim, for example, the festivities started on Sunday March 3rd, with B'nei Brith, Hillel Jacy students who arrived 25 strong, with a four-piece band, professional singer, clowns and Shalach Manot for everyone. On Tuesday, March 5th, the Home was taken over by 35 Beit Yaacov children, in costume, who sang and danced on all floors. On Wednesday March 6th, Stern College for Women were here, with Shalach Manot spreading good cheer. These girls come so often that they knew the residents by name and are considered adoptive granddaughters. On Monday March 11th, the festivities will culminate with our own Purim party, in the auditorium, with the residents in costume, in a tableau, and Rabbi Posnansky narrating.

Lack of space does not allow us to enumerate all the performances, concerts and parties we had this winter. We shall just mention: Chaukah entertainment and fit distribution by "Holiday Project" (photo and article on page 24); the Tarbuth Foundation for the advancement of Hebrew Culture (Abraham Goodman House), who brought us *"A Day's Happening – Jewish Roots"* program, on January 31st, '84 with, Tova Roni — mistress of ceremonies, Felix Feibich — choreographer and folk dancer, Ohela Halevi — Israeli singer and guitarist, and Judith Feibich with her *"Dancing Grandmothers"*.

VOLUNTEER APRRECIATION TEA

On February 20th, 1985, we had our yearly Volunteer Appreciation party, in the auditorium. There was background piano music by Said Dustani, a beautifully decorated cake, and the no-bake cookies that everyone looks forward to. Mrs. Bailin and Mr. Rybal greeted the volunteers and presented tthem with certificates of merit. Each volunteer received an apron by the residents. Some of the volunteers come for a few hours, others give us one or two days a week. They all make a definite commitment and are an integral part of the activities deparmtment. They enrich the program with their individual skills and talents, and spread warmth and good cheer through the Home. They also have time to listen to each resident, write a letter, play a game, which staff cannot always do. We hope our volunteers realize how much we appreciate them, not only on their special day, but every day of the year.

Our thanks go, in alphabetical order, to: Bella Cooper, Gladys Crespo, Rose Falkenstein, Helen Freiberg, Francis Paolucci, Chaika and Max Sussman, and Marsha Wissotski. We would also like to mention Helen Nick (from RSVP), and Anne Koslin, whose visits are meaningful to the residents.

Purim Festivity in Bialystoker Home

Purim Masquerade in Auditorium

Residents Participating In Celebration

A VISIT TO WORLD HEADQUARTERS OF LUBAVITCH

On Thursday evening, December 13, 1984, Yud tes Kislev, Bialystoker leaders Sol Krim and Izaak Rybal were invited guests at the famous *'Farbrengen'* with the Lubavitcher Rabbe Menachem Mendel Schneerson, Shalitah, at world Lubavitch Headquarters — 770 Eastern Parkway, Brooklyn, New York. They were joined by Philip Machnikoff, CPA partner in Loeb and Troper CPA, our auditors and health care fiscal consultants.

The gathering was televised on cable T.V., throughout America, Israel and several other countries. The guests sat at the dias table, several feet from the leader of the worldwide Lubavitcher movement. At various times they were able to exchange *'Le Chayim'* toast with the Rebbe, who acknowledged their presence.

The occasion of the *Farbrengen* was to commemorate the miraculous release from prison in Tzarist Russia 186 years ago, the founder of the Lubavitcher movement.

The Rebbe discussed the meaning of the miracle of Chanukah and its relevance to contemporary events for world Jewry. As the Rabbe always does, he commented on the issue of recitation of prayers in public schools and, stressed the importance of continuation of daily Torah study by young and old. Time must be set aside daily for Torah study.

A Farbrengen with Lubavitcher Rebbe

All in attendance received a new dollar bill from the Rebbe as a gift of Chanukah gelt, and were reminded to spread the great mitzvah of Tzedakah and give liberally to those in need so that they could enjoy together with us a happy Chanukah.

Lubavitch is universally well known by its abbreviated form as CHABAD. It stands for: **C**hochmo, **B**ino, **D**a'ath — *Wisom, Understanding, Knowledge*. This is why Lubavitch is acceptable and loved by us all. Lubavitch crosses all lines to serve all people. Lubavitch is accessible to our youth on the college campuses and has opened Chabad hostels in many parts of America, North Africa and Europe to house our young people who are traveling and are in need of kosher food and shelter. They also receive a spiritual lift. This is what makes Chabad so well beloved.

Audience with Lubavitcher Rebbe

magnifying glass... What did you get, Ida?'' she asked her neighbor.

''Stationary,'' Ida answered. ''So who do I have to write to?''

''The gifts are a nice touch,'' said Mr. Packer, ''but they are not what's important. The important thing is people being with people.''

Volunteer Brings His Son

Volunteers for the Holiday Project come from all over the metropolitan area. Some came from corporations that sponsor a Holiday Project for their employees, others from service organizations such as the Girl Scouts. Most, however, said they were simply looking for a way to make their holidays more meaningful.

Although the group works year round, making visits on St. Valentine's Day and other holidays, the focus is on Christmas and Hannukah.

''These last few weeks before Christmas, I feel like I have two full time jobs,'' said Mr. Packer, a high school teacher. ''But I have a great time. I bring my son with me on the visits — it's our way of celebrating the holidays together.''

''It's so freeing to be involved,'' said Miss Cooney, who has been a member of the project for four years. ''The first time I went a friend had to twist my arm. But something struck a note, and I really felt that this is something I ought to do. Now, it wouldn't feel like the holidays without it.''

HOLIDAY PROJECT AT BIALYSTOKER CENTER AND HOME

We reproduce an important article which appeared in the New York Times, Sunday, December 23, 1984, Chanukah time, pretaining to the Bialystoker Center and Home.

Sally Cooney, a photographer and designer, co-chairman of the great New York Holiday Project and Kew Packer, Committe member wrote up what they saw at our center and home.

For the 94 residents of the Bialystoker Center Home for the Aged on the Lower East Side, it was an unusual day. The afternoon was spent talking, laughing and singing songs with volunteer visitors who had come to help them celebrated Hanukkah.

For the 40 visitors, the day was also special. They were all members of the Holiday Project, a nonprofit organization that arranges trips to hospitals, nursing homes and other institutions to spread the holiday spirit to those who might otherwise be forgotten.

As the group of volunteers wandered from floor to floor last week, the residents seemed to glow with excitement, awaiting the chance to tell pieces of their life stories.

"I ran a pickle stand on Rivington Street," said Jack Greenfield, a 91-year-old-man who lost his sight recently. "I was there for 44 years. My whole life was on the street, talking with people. Now, I hardly ever get to go outside."

'I Feel So Young'

"It's such a wonderful thing," said Helen Weinstein, one of the residents. "They all love me." As a group of volunteers gathered around her, she added, "I feel so young having all these handsome men around me."

For the volunteers, most of whom are Holiday Project veterans, it was a day to renew friendships and make new acquaintances among the elderly.

"This is a true pleasure," said Patti Gornish, a volunteer. "When I come here, I think about my grandparents. It's such a warm feeling — I love for experiences like this. And I know I'm getting back as much as I'm giving."

Ken Packer, a Holiday Project committee member, said: "We become family for thousands of people each year. This is what the holidays are all about. It's a true sense of caring, of people being part of the community."

With more than 200,000 members in over 100 cities, the Holiday Project is, according to project officials, one of the largest volunteer organizations in the country. Founded in 1971 by eight people in San Francisco who distributed gifts to hospital patients on Christmas, the group expects to send 100,000 volunteers to visit with 60,000 people in the metropolitan area alone.

Plenty of Invitations

"We try to go to places that don't get lots of visitors at holiday time," said Sally Cooney, a photographer and designer who is co-chairman of the Greater New York Holiday Project. This season, the group is going to nursing homes and shelters for the homeless and battered women, as well as to hospitals, orphanages and prisons.

Morris Weinman, left, and Arthur Rabinowitz, residents of the Bialystoker Home for the Aged on the Lower East Side, celebrate Hanukkah with volunteers from Holiday Project, Phyllis Eikrief, right, and Patti Gornish.

Funds for the Holiday Project come from private and corporate contributions, as well as yearly, major fund raising events. This year the group held an auction.

"When we first started out, people were a bit skeptical," said Mr. Packer. "No one knew who we were. Now, we can barely accommodate them all."

Songs and Presents

Governor Cuomo declared yesterday Holiday Project Day in New York State, and Mayor Koch designated the week leading up to Christmas as Holiday Project Week.

"This group is doing fabulous work," said Mifa Rogoff, an activities coordinator for the Bialystoker Home. "We have people here who are in their 90's and even some over a hundred years old. It means so much to them when they know that people still care."

As the volunteers sang a chorus of Hanukkah songs, one of the residents started humming an old Russian tune. He clapped his hands and swayed in delight, inspiring others to join in the song.

The singing and laughing crescended as volunteers handed out brightly wrapped packages. "I love getting presents," siad one of the residents. "Look at this — a

UNITED WAY OF NEW YORK CITY CONFIRMATION OF COME-AND-SEE-TOUR

Periodically, the Bialystoker Center and Home is host to many delegations that represent important national and civic organizations.

The tours through the building and visiting with the resident are most welcome. Meeting afterwards with the leadership and personnel of the institution, over a repast, offers the opportunity to inform the visitors about the operation and service of the Bialystoker Center and its contribution to social welfare.

The United Way frequently avails itself by sending to us such delegations that are warmly welcomed. The exchange of questions and answers is of valued information to everyone, both at The United Way and the Bialystoker Center and Home. For we like to reach out to the community to relate the importance of our service.

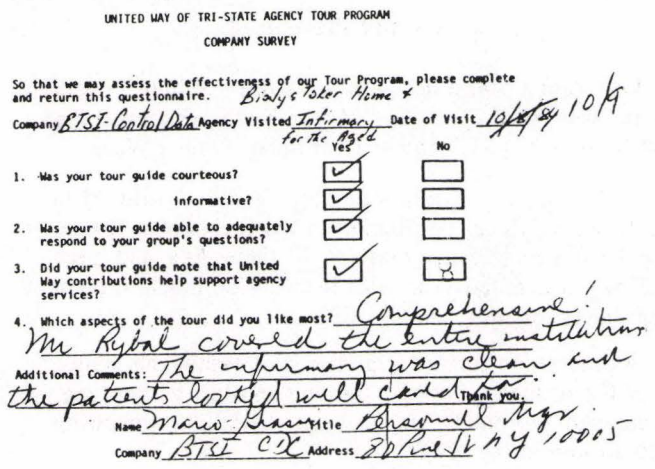
On October 29, 1984, a group from United Way toured the Bialystoker Center. The survey indicated in the most positive manner to the following.

The tour guides were very courteous. They adequately responded to the group's questions and expressed appropriate gratitude for the support granted by United Way.

At a round table discussion, over coffee and cake, Mr. Izaak Rybal, General Secretary of the Bialystoker Center and Home, answered all the queries of the visitors quite satisfactorily.

On October 31, 1984, Mrs. Myra Bailin, Administrator of the Bialystoker Center and Home, received a thank-you letter from Mr. Charles Burt, Associate Vice-President of United Way. In part, Mr. Burt wrote:

"I want you to know, we appreciate making your organization available for tours. I know that tours can be disruptive at times, but the interest that is generated by the potential contributors has lead to successful campaigns over the years. Again, thank you for your continued interest and support".

UNITED WAY OF TRI-STATE AGENCY TOUR PROGRAM

COMPANY SURVEY

So that we may assess the effectiveness of our Tour Program, please complete and return this questionnaire. Bialystoker Home ✱

Company BTSI-Control Data Agency Visited Infirmary for the Aged Date of Visit 10/29/84 10A

	Yes	No
1. Was your tour guide courteous?	☑	☐
informative?	☑	☐
2. Was your tour guide able to adequately respond to your group's questions?	☑	☐
3. Did your tour guide note that United Way contributions help support agency services?	☑	☒

4. Which aspects of the tour did you like most? Comprehensive! Mr Rybal covered the entire institution

Additional Comments: The infirmary was clean and the patients lovely! Well cared for. Thank you.

Name Mario Grasso Title Program Mgr.

Company BTSI CX Address 20 Pine St NY 10005

Delegations from National Organizations making positive report on Bialystoker Home to the United Way of New York.

ANNUAL BENEFIT CONCERT MEETS WITH GREAT SUCCESS

Our traditional Annual Concert, benefitting our Bialystoker Center and Home for the Aged, which was held on Sunday, September 16, 1984, at the Lincoln Center in New York City, proved once again to be a huge success. The great performance and the supportive audience composed of Bialystoker *landsleit* and environs, and also many who approve and support our great and humane undertaking, made this an unforgettable event. It was delightful to be among three thousand enthusiasts, who filled the great Avery Fisher Hall for this unusual performance.

The program was tastefully arranged, to the greatest satisfaction of the cross section of the receptive audience. It was a musical review, "The Reunion of Stars", in Jewish, English, and Hebrew. Many well known artists performed. The famous Tenor-Cantor Herman Melamud was accompanied by the Concord Symphonic Orchestra of forty voices, under the direction of Choir-Master Dan V. Fogel and Associate Matthew Lazar; the well-known young stage artist Mike Burstyn, and the famous songstress Claire Barry, of the Barry Sisters; the harmonica player Blackie Schakner; and Sol Sikari, who led the orchestra — altogether, a well-chosen cast of stars.

This performance, like similar performances in the past, and those that are planned for the future, will help bring together all our good friends, who enjoy culture and superior entertainment; who simultaneously promote the maximum service to the Bialystoker Center and Home for the Aged.

The audience was greeted by Sam Solasz, President of the Bialystoker Center, and by Mr. Izaak Rybal, its General Secretary, who reviewed the activities and the humane service the Bialystoker Center provides for the elderly. They also emphasized the hardships that are being overcome thanks to the assistance the Home receives from members and a host of good friends. All this makes our great venture worthwhile.

Mr. Rubin Bindler, Honorary President of the institution, read the warm greeting which was received from Benjamin Meed, President of WAGRO, and from the American section of survivors, She'erit Halpleita.

The assemblage left this great concert in good cheer and lofty spirit, with praise on their lips for both, the performance and the service of dedicated people to the Bialystoker Center.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

GATHERING AT MINI Z.O.A CONVENTION AT THE CONCORD HOTEL IN THE CATSKILLS

Saturday evening, November 17, 1984 the Z.O.A. (Zionist Organization of America) conducted a "mini convention" at the Concord Hotel in the Catskills. A special get together took place to honor three very active members within the Z.O.A. chapters.

The honored of the Dayan Chapter were Mr. Rubin Zaruches and his wife Betty, who are active and devoted friends of the Bialystoker Center and Home for the Aged, and of the "Club Grodner Friends." Mr. and Mrs. Zaruches are members of the Board of Directors of the Bialystoker Center and Home.

Among the many participants in the celebration of the three chapters of the Z.O.A. many active members of the Bialystoker Center and Home were quite visible. The group included: Charles and Rose Schwecher, Izaak and

Charles Schwecher, Betty Zaruches, Rubin Zaruches

Molly Rybal, Sol and Ethel Krim and Leon Krim. Charles Schwecher is president of Dayan Club 20 in Pelham Parkway, Bronx, and he was duly honored. Rubin Zaruches is treasurer of the chapters of the Z.O.A. The other two couples honored by the two chapters were Mr. and Mrs. Walter Schwartz and Mr. and Mrs. Simon Reiber.

The three honored couples were highly praised and in recognition they received appropriate plaques. Charles Schwecher, president of Dayan Club 20 presented a beautiful plaque to Mr. and Mrs. Zaruches and spoke warmly about the honorees who do so much for the chapter, as for so many other organizations and to the State of Israel. Also, he praised the many activities of the Club and the great contribution to Israel. The entire evening bore a home atmosphere since the very closest friends came to honor the *baalei-simcha*.

Coupled with this significant occasion it is most proper to relate that Dayan Chapter 20 whose president is Charles Schwecher is very closely identified with the Bialystoker Center and Home. The membership warmly responds to the functions and social events of the Bialystoker Center and Home. To mention just one of the many supportive functions is the great interest Dayan Club 20 takes in our annual benefit concert which takes place in the great Avery Fisher Hall of the Lincoln Center. Each year their patronage increases and we are indeed very grateful.

A Letter From Milwaukee With Bialystoker Roots

Dear Mr. Rybal:

I am enclosing a newpaper photo of our parents Mr. & Mrs. David (Etta) Siegel who celebrated their 73rd Wedding Anniversary November 12, 1984.

David Siegel was born in Bialystok December 14, 1886, the son of Morris and Sarah Pearl. The family name in Bialystok was Semyatitski. David Siegel emigrated to this country (New York City) in 1903, and later moved to

David and Etta Siegel

Milwaukee in 1908. At that time we brought his parents to this country. The children of David and Etta Are: Leonard W. Siegel (Marie), Rose Friedman (Reuben), June Sherkow (William), Ruthe Zubatsky (Eugene) and Louis S. "Bud" Siegel (Esther).

Cordially Yours,

Louis S. Siegel
7925 N. Fairchild Road
Milwaukee, Wi. 53217

80TH BIRTHDAY OF BIALYSTOKER ARTIST BEN OBSERVED IN PARIS WITH SPECIAL EXHIBITION

Our valued and famous Bialystoker landsman, the renowned artist Ben, became an octogenarian on Purim. This milestone in his life was marked with jubiliation in Paris, where he resides with his wife, Gera. In the passage of time of his residence in Paris, Ben created many works of art that brought him universal acclaim. His crown and glory are his masterpieces based on the book of Psalms and other Biblical creations numbering 88.

Marking Ben's eightieth birthday, the community of Paris demonstrated its pride and praise for him. Through-

BENN — "PEACE AND LOVE"

out France there were exhibitions displaying his great artistic handiwork. Cardinal Lustiger of Paris showed great ectsasy when viewing the Biblical masterpieces of the Bialystoker artist. As is known, Cardinal Lustiger hails from Jews. His parents and he were saved from the Holocaust. After the war, he converted to Christianity and through the ranks he was elevated to become a cardinal.

In the halls of France's Parliament, in the Municipal Building, in the museums, in all cultural places, his art was viewed with great enthusiasm. Leaders from all walks of life paid high tribute to Ben. He was decorated as *"Officer of Legion of Honor"*. An evaluation of his life and art appeared in the French journal, *"Vermee"*.

UNESCO has acquired a beautiful piece of art from Ben, portraying, "Peace and Love". This piece has been reproduced and now hangs in my youth clubs.

We, of the Bialystoker Center in New York, including all our Bialystoker landsleit, wish our eminent friend and his beloved wife, Gera, continued and prolonged good health, continued creativity to the greater acclaim of friends the world over.

RUSSEL CRAIG HYMOWITZ

The Bar Mitzvah ceremony of Russel Craig Hymowitz, son of Sandy and Robert Hymowitz, and grandson of Mr. and Mrs. William Schubak, was held Saturday, November 3, 1984 at the Arden Heights Jewish Center, Staten Island, N.Y.

On Sunday, November 4th, 1984 at 12 noon, a special reception took place, in honor of the Bar-Mitzvah, at Temple Shalom of Electchester, Fresh Meadows, New York. The affair was in beautiful taste and decor, attended by a large number of family and friends, including a noticable representation of officers and members of the Bialystoker Center and Home for the Aged.

In behalf of the officers of the Bialystoker Center and Home we extend a hearty Mazal-Tov to the proud parents, Sandy and Robert Hymowitz. May they enjoy great nachas and celebrate many simchas.

We are happy to congratulate our dear friends Mr. and Mrs. William Schubak, the proud grandparents of the Bar-Mitzvah. William and Barbara Schubak have been faithfully devoted to the Bialystoker Center and Home and with distintion serve on our Board of Governors. We wish them every joy and happiness.

From left to right: Buba and William Schubak, Mike Brysker, Cousin; Sandy and Robert Hymowitz.
Standing: Brian; Russel Craig — Bar Mitzvah

Hundreds of Rare Jewish Books Were Presented By The Bialystoker Center and Home To The Newly Established National Jewish Book Center

It is interesting and very important to know that recently a National Jewish Book Center was established at Amherst University, in Massachusetts, which has become a repository of Jewish books from all over America.

These books were the treasures of Jewish speaking immigrants, to whom Yiddish was the beloved mother-tongue. With their demise, and the diminishing knowledge of the Jewish language, both of the reading and spoken word, these books have, unfortunately, fallen into obscurity. Many such valuable books have been

Sorting out and cataloguing a multitude of Jewish books arriving in the book-center.

languishing in cellars and attics of children and grandchildren, or were disposed of indiscriminately and were lost to Jewish literature.

In the newly established National Book Center, many of these otherwise forgotten books are carefully preserved. A devoted young group of admirers of the Yiddish language and literature took upon themselves sorting out the impressive collection of books and cataloguing them. The books are afterwards bequeathed to libraries for the Yiddish reading public that is growing.

Over the years, the Bialystoker Center in New York has collected hundreds of valuable Jewish books in good condition. They were presented to the Bialystoker Center by children or grandchildren of the deceased, who, themselves have lost both knowledge and interest in the books. The Bialystoker Center accepted the books with gladness and gratitude. Otherwise, the books would have been lost forever.

Some time ago, our good friend, Oscar Bramson, of Freehold, New Jersey, who is a member of the Bialystoker Center and of the Book Center in Amherst, confirmed that many of these duplicate books be transferred to the National Jewish Book Center. The Bialystoker Center willingly released the books and the National Jewish Book Center gladly and thankfully accepted them.

Last year, in November, representatives of the National Jewish Book Center arrived at the Bialystoker Center and received about 500 Jewish books, assuring us that the books would be of great value to them. More significantly, they said, "These books, dating to early times, have not been reprinted and are out of circulation. Therefore, today they are of inestimable value".

DR. SAM PISAR VISITS BIALYSTOKER CENTER WITH HIS NEW YIDDISH BOOK

The well recognized international lawyer, Dr. Sam Pisar, a man of high culture, author and orator, visited the Bialystoker Center on October 31, 1984, where he was warmly received. This eminent personality is a Bialystoker landsman, the youngest of survivors of the Auschwitz concentration camp.

Dr. Pisar arrived in New York from Paris, Wednesday October 31, to publicize his new book in Jewish. This same book appeared in French, English, and other languagues. Entitled. *"Of Blood And Hope"*, the book was highly praised and well received by experts and literary critics. At the end of last October, the book in Jewish translation, was published by the well-known I.L. Peretz Publishing House in Tel Aviv, arousing great interest

Upon his arrival in New York, Dr. Pisar telephoned Mr. Izaak Rybal, General Secretary of the Bialystoker Center, expressing his great desire to visit the Home. He arrived at the Home and was warmly received. His main purpose was to present the first copy of the book in Yiddish translation to Molly and Izaak Rybal, who accepted it with many thanks and praise.

Mr. I. Shmulewitz joined in the pleasant discussion that followed and interviewed Dr. Pisar. The interview with Dr. Pisar appeared in the *"Forward"*, Friday the 22nd of November, 1984. This same important article by I. Shmulewitz is published in the *Bialystoker Passover Stimme on page 4.*

With the publication of Dr. Pisar's *"Of Blood And Hope"* in Yiddish, on November 14th, 1984, a special cultural evening was arranged in the Museum of the Diaspora in Tel Aviv, by the World Council for Yiddish. Many prominent writers participated under the chairmanship of Yitzchok Korn. Dr. Sam Pisar, who especially came from Paris to participate, spoke in Yiddish on the theme, "From Auschwitz to this day".

THE FEAST OF LIGHT AT THE BIALYSTOKER CENTER

By DR. LUBA KRUGMAN GURDUS

Chanukah, known as the Feast of Light came late this year to coincide with Christmas which fell on the 6th day of candle lighting. This feast of dedication honors the Maccabees, a family of heroes, deliverers of Judea during the Greek persecution of 175-164 B.C.E.

The feast revives many emotions and aspirations. It rekindles national pride, spiritual renewal and a sense of dedication to the light of freedom for all mankind.

A sizable group gathered on December 23rd at the Bialystoker Center, on East Broadway, to celebrate the feast in an accepted traditional manner. Each seat was occupied in the spacious Reception Room, dominated for the occasion by a huge Menora surrounded by three Chanukah lamps. The festive throng of habituals to the Center felt at home. They brought along their grown children and grandchildren, anxious to spend the feast together and acquaint the younger generation with their roots and traditions.

Most faces were glowing with joy and satisfaction, reflecting inner peace and comfort of having reached a stage in life, enabling them to satisfy their own needs and share their wealth with others. The atmosphere was festive and the guests, conversing in Yiddish, engaged in a lively exchange of current news. Almost all hailed from Bialystok sharing common recollections of a distant but unforgettable past. They looked around searching for familiar faces and spoke to newcomers, probing for names and situations lurking in their fading memories. Brought up in a city thriving on Jewish culture and tradition, they still cherished their heritage and guarded their Jewishness with pride and devotion. The afternoon passed amidst speeches and songs. Rabbi max Posnansky, elaborated on the meaning of Chanukah, emphasizing the spirit of the Maccabees who didn't hesitate to fight for political, cultural and religious freedom for their country. After winning their battle, they set to purify the Temple which was defiled by the enemy and lighted a lamp filled with one day's supply of sacrificial oil. Miraculously, the lamp burned eight days creating the traditional precedence for the celebration of Chanukah. Rabbi Posnansky implied that the spiritual fortitude and determination of the Maccabees created miracles, rising above human ritual and understanding. He clearly implied that sacrifice, compassion and charity should illuminate our lives not only at Chanukah but the year round. The Rabbi's spirited deliberations were followed by the habitual Chanukah Candle Auction, skillfully conducted by Molly and Izaak Rybal. This was an occasion for the charitable Bialystokers, led by the President of the Center, Sam Solasz, to proudly display their satisfaction at being able to share in the care, love and appreciation of the Center and all those contributing to this worthy task. The Auctions yielded impressive revenues for the Home and its ambitious plans for future installations and renovations.

MRS. ROSE SOLASZ
with husband cutting large birthday cake with many happy returns of the day.

The impressive program included the appearance of Cantor Sol Zim who recited Chanukah prayers and introduced a medley of Jewish folk songs. His rich repertoire included a moving song "Papa", describing Jewish traditional learning methods, passed on from father to son, from generation to generation. In tribute to the officers of the Center, he also honored the audience with a newly compiled lyric on Bialystok. The Cantor dedicated this beautifully composed song to the Center and offered it for sale in records and casettes as his personal contribution for the elderly.

It was, indeed, an afternoon of kinship, of quiet goodwill and joy in an atmosphere of sharing and giving. The festivities were concluded by the traditional Chanukah dinner, culminated by "latkes", a truly Bialystoker delicacy, supposedly symbolizing the frugal food of the fighting Maccabees.

The Celebration was concluded on a sweet note. A huge birthday cake was wheeled into the auditorium, in honor of Mrs. Rose Solasz; wife of our President Sam Solasz, whose birthday coincided with Chanukah. Everyone wished her well and enjoyed the cake.

MEMORABLE GET TOGETHER WITH ALBERT SAMI IN MIAMI

We consider it our good fortune to renew acquaintanceship and strengthen friendship in all our travels. This last trip to Miami was no exception, as it will remain memorable. We met a host of friends who migrate to Florida in the winter time, and friends who now reside in this pleasant cliamte — all Bialystoker friends. Our inspiring *'Annual Memorial Service'* brings us together and provides the grand opportunity of visiting with each other.

One such unique visit was with Mr. and Mrs. Albert Sami. We, Mr. Sam Solasz, President, Mr. Izaak Rybal, *General Secretary, of the Bialystoker Center and Home,*

From the right: IZAAK RYBAL, ALBERT SAMI, SAM SOLASZ AND SAM CHUDEN

and Mrs. Sam Chuden, Chairman of the Bialystoker and Vicinity Club in Miami, were graciously received by Mr. and Mrs. Albert Sami in the warm and friendly atmosphere of their home. This visit created an aura for cementing a greater friendship and an exchange of vital information of mutual interest about the Bialystoker Center and Home; even though, primarily, it was a social visit. We reminisced of the beautiful Bialystok of the past, from where we nurture our roots; the establishment of the imposing Bialystoker Center and Home in New York City and its humanitarian service to the greater Jewish community; and our sacred responsibility to the future.

We struck a warm response from the benevolent Albert Sami, who has demonstrated keen interest in our endeavor. "In the 1920's, I fondly recall, and it most unforgettable, that in my childhood my mother, of blessed memory, took me by the hand and brought me to meetings of the *Ladies Auxiliary of the Bialystpoker Home.*"

Also in the 1920's, my mother's childhood friend from Bialystok was most active in your Home. I believe she was a pioneer in this. Her name was Sarah Simon. I revere her memory.

It was most gratifying to spend a leisurely hour in the most pleasant company of Mr. and Mrs. Albert Sami and the delicacies Mrs. Sami served.

May our association and friendship grow, in good health and continued association.

MR. AND MRS. ARTHUR TARLOWE VISIT WITH THEIR CHILDREN IN ISRAEL

Our last trip to Israel in September 1984, gave us an opportunity to spend Rosh Hashona with our family in Tel Aviv. Needless to say, we felt at home. We were able to see our grandson Billy Gould, who is in the IDF, quite often. Our son-in-law Don Gould, is now Administrator with the Jewish Agency in Tel Aviv in charge of Youth Aliyah. In addition to his regular duties he is engaged in fund-raising.

He just completed a trip to the West Coast in January for that purpose. Our daughter, Sherril has been busy with her art work. She was invited by the Art Committee of the

ARTHUR TARLOWE

Jewish Federation Council in Los Angeles to exhibit three of her paintings. They are currently on display at the Jewish Federation building at 6505 Wilshire Boulevard, Los Angeles until April 5, 1985. Our eldest grandson Michael has joined a new restaurant chain in Southern California as a manager and is being groomed for a position in its corporated structure.

I had the opportunity to visit Masada, which was one of the highlights of our visit to Israel. We also visited the Roman ruins at Caesarea and dined at an outdoor seaside restaurant.

I hope that on our next visit back east we will be able to visit the *"Home"* and see everyone.

Our best regards to all.

DR. MOSHE MODAI OF TEL-HASHOMER MEETS WITH THE LEADERS OF BIALYSTOKER CENTER

Coming to New York for a short visit, Dr. Moshe Modai, Assistant Director of Tel-Hashomer Hospital in Tel-Aviv, set aside time to visit the Bialystoker Center, where he had a friendly discussion with the leaders of the institution. The large Bialystoker Center and Home for the Aged and its leadership are well-known to him and are close to his heart.

As is widely known, the Bialystoker Center together with the Club of Grodner Friends established a short time ago important projects in the well-known hospital in Israel. It had been our pleasure to report our projects in the previous editions of the *Bialystoker Stimme*.

Dr. Modai was well received at the Bialystoker Center by Izaak Rybal, General Secretary of the institution, on November 7, 1984. Mr. Rybal introduced Dr. Modai to members of the Board of Directors, at a special luncheon that was arranged in the guest's honor.

Dr. Modai expressed his great pleasure of having the opportunity of addressing the leaders of the Bialystoker Center and meeting with them personally at the Center, as well as at Tel Hashomer, in Israel, where they are most welcome.

In his words of welcome, Mr. Rybal assured Dr. Modai that the hospital in Tel Hashomer will always find a warm response among the leadership of the Bialystoker Center. He asked our guest to convey the message to the leaders of Tel Hashomer.

Mr. Rybal further stressed the service and great accomplishments of the Tel Hashomer Hospital in caring and curing the wounded soldiers of the Israeli army and civilians alike. The hospital is well-known here and is highly appreciated.

Mr. Rybal asked Dr. Modai to outline for us the activities, the plans for the future, as well as the immediate needs, so that we at Bialystoker Center may choose a project to work on for the hospital.

Before Dr. Modai rose to address the gathering, Mr. Rybal invited the group to ask the guest questions to find out any information they might want to know. Indeed, there were questions and suggestions, as well as expressions of confidence. The discussion was warm and intimate.

The participants in the discussion were: Sam Solasz, President of the Bialystoker Center, and Charles Feigenblatt, Jacob Beren, Bubbe Schuback, and other members of the Board of Directors. They all praised Tel Hashomer Hospital and its great accomplishments. They expressed their pride to be part of the Bialystoker Center's efforts in behalf of the Tel Hashomer Medical Center, and they all pledged their continued support.

At the outset of his brief talk, Dr. Modai expressed his gratitude to the leadership of the Bialystoker Center for

Izaak Rybal bids farewell to Dr. Moshe Modai, at reception in Bialystoker Center.

the warm reception and the all embracing support to Tel Hashomer. He emphasized that all the projects that are initiated by the Bialystoker Center and other organizations and by individuals are of tremendous benefit and importance to the hospital.

Dr. Modai responded to all questions in his remarks. Specifically, he spoke about the accomplishment in the **kindergarten adjoining the hospital. They cater to many physically handicapped and retarded children.** These children require special attention by a well trained staff to lead them to a measured normalcy in life. Plans are underway for expansion, and a brochure, which is being prepared, will be sent to the Bialystoker Center very shortly.

This special division will be established in appropriate housing now under construction and readied for May 1985. Dr. Modai extended a cordial invitation to the leadership of the Bialystoker Center to partake in the dedication of these buildings.

This intimate gathering took place under the chairmanship of Izaak Rybal, General Secretary. Responding to a question by Sol Krim, namely, "What has happened to the chalutz spirit in Israel? Why has it weakened?", Dr. Modai said, "In whatever endeavor a person is involved — the army, medical corpse, nursing, in the field, and in the street — to be on the alert, is a chalutz.

In conclusion, Dr. Modai echoed that the leaders of the Bialystoker Center are the "Ambassadors of good will" for Tel-Hashomer Hospital. He thanked all for the friendship and fine reception. The helpfulness of the Bialystoker Center and Home will never be forgotten.

LETTERS TO OUR EDITORS

Mr. Izaak Rybal
Bialystoker Center,
Home & Infirmary for the Aged
228-230 East Broadway
New York, N.Y. 10002

Dear Izaak Rybal,

On behalf of the officers, trustees and the entire membership I, as President of the Hollis Hills Jewish Center want to extend my sincere thanks for the generous donation made by the Bialystoker Center to our synagogue. Please convey our gratitude to your esteemed president and his wife, Same and Rose Solasz, for requesting that the Bialystoker show its support for the Hollis Hills Jewish Center in this manner.

May we all, in our own way, continue to respond to the needs of the Jewish community at large enabling us to perpetuate our heritage for the generations to come.

Once again our sincere thanks for your kind donation. With best wishes for a year filled with hope, happiness and fulfillment.

Sincerely Yours,
Harold Strauss, *President*
Hollis Hills Jewish Center

Dear Mr. Rybal:

It was a pleasure to meet you on Monday. I appreciated the time that you spent with me and the opportunity to see the Bialystoker Home and the Library.

The Memorial Book is a treasure. It contains a wealth of valuable information and it is beautifully done. I've had the chance to read the issues of the *Stimme* that you gave me and have a better sense of the work that you do. I would like to help and have enclosed a contribution.

I relayed your good wishes to Hannah Kliger, who sends hers too. Before too long I should be quite capable in Yiddish. Meanwhile, I have a lot of preparatory work to do.

Once again, thank you very much. I appreciate your help and look forward to meeting with you soon.

Sincerely Yours,
Richard Zneimer

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

MAXWELL DANE
437 Madison Avenue, New York, N.Y. 10022

Dear Mr. Rybal:

It is my pleasure, once again, to enclose my contribution to the Home in appreciation of the kind, humanitarian work done by the dedicated staff and volunteers.

A visit to the Home is still in my plans, but I will, of course, phone in advance.

My best wishes to all who make the home possible.

Sincerely,
Maxwell Dane

ARNOLD A. BAGON
Ingenieur Conseil, Brussels

Dear Mr. Rybal:

I received your letter of October 22, 1984, with the latest *"Stimme"*, and I thank you very much. I really appreciate the article you wrote about my works.

I am very proud of the article, and I am happy to contribute to you my best wishes for Shana Tova.

During my next trip to New York, I shall visit you with pleasure.

Yours Faithfully,
Arnold Bagon

Dear Izaak Rybak and Myra Bailin:

Your alertness to, and awareness of, my mother's special needs evoke a sense of deep appreciation in me, and a need to give expression to that sentiment.

I have always felt that kindness, patience, and concern for the welfare of the individual were reflective of Bialystoker Home's administrative and social policies. You are in significant measure, instrumental in implementing those policies, and in translating ideals into professional programs of effective care for the elderly residents.

I am happy to thank you for all you are doing to sustain my mother, Mrs. Sadie Dantowitz, and for the sense of comfort you are maintaining in me.

Sincerely,

Gertrude Dantowitz
20 Monroe Street
New York, N.Y. 10002

IMPRESSIONS FROM A VISIT TO KIRYAT BIALYSTOK

By LEON KATZ, Jerusalem

My dear Bialystoker *landsleit!*

I wish to share with you my impressions of a visit to Kiryat Bialystok, which is near Tel-Aviv, where I attended the *Annual Memorial* devoted to the *41st Commemoration of the Uprising in the Bialystoker Ghetto*. It took place Thursday, the 22nd of August, 1984.

First of all, I wish to make a few personal observations.

Since the time I made Aliyah and settled in Israel, I have made great effort to locate family members of my father, Moshe Katz, of blessed memory, as well as the background and relationship of his family who relate to the family tree of Rabbi Shabsai Cohen. Rabbi Cohen is well-known in Jewish Halacha for his commentary to the Codes, as the '*Shach*'.

It is worth noting that many generations of my family lived in Bialystok. The late David Sohn, of blessed memory, told me many times that he and my father were boyhood friends in the Bialystok of yesteryear.

I am very pleased that I was brought together with our *landsleit* during my visit in Kiryat Bialystok and on other occasions too.

The well-known Attorney Shabsai Zecharya telephoned me on the 15th of July, 1984, and informed me that on the 22nd of August an *Azkarah Memorial* would be conducted in Kiryat Bialystok for our martyred Kedoshim. He therefore urged me to participate. I readily consented. And I literally counted the days so that I might have the opportunity to meet the *landsleit* in Kiryat Bialystok.

For personal reasons, my friend Zecharya, who left Bialystok for Israel before the second World War, was unable to attend. He therefore asked me to bring along with me the book he wrote, *''The Diary of Reuven Zecharya''*, and give it to Koppel Lev.

''The Diary of Reuven Zecharya'' relates about Zecharya's brother, who fell on the battlefield during the Liberation War of 1948. It tells how the author was kept prisoner by the British for many years and finally freed in 1943. It describes his hardships, both as a son and a brother of Bialystoker, in his quest to help establish the Jewish State.

On the 29th of July, 1984, I met with Major-General Yehoshua Kaspi, the Commander of Police of the Southern District of Jerusalem. He told me that one of his best officers, Benjamin Babiker, now retired, is a Bialystoker. It was through Maj.-Gen. Kaspi that I met Benjamin Babiker, a survivor of the Holocaust.

I telephoned Babiker and asked that we meet. Babiker agreed at once and invited me to his home. When we met, we embraced and kissed like two long lost friends. We decided to attend the Memorial in Kiryat Bialystok together. This is the mystery of Bialystoker loyalty.

In August, I met Samuel Shabsai Kivelson of New York, a Bialystoker, who now resides in Jerusalem. In Bialystok, Shabsai Kivelson was called Shabsai-Shepsel. He too agreed to join me for the Memorial Service in Kiryat Bialystok.

Upon our arrival in Kiryat Bialystok, Benjamin Babiker and I were greeted by hundreds of *landsleit*. I distributed among them circulars seeking information about my missing relatives.

Together with my friend Koppel Lev, I exchanged greetings with all the assembled and reminisced of days gone by, times of joy and accomplishments as well as times of deep sorrow and churban. The tattoed numerals on the exposed arms were the silent witnesses.

In the synagogue I observed older men learning *Talmud* with deep concentration. There, copies of the *''Memories and Writings-Zichronos un Shriften''*, by Jacob Yeruzalimsky, a Bialystoker, and published by the author's family, were being distributed.

The memorial was held in the open, near the synagogue. Every speaker evoked tears. There was not a dry eye when listening to the Megillah of woe and pain.

The most moving eulogy was made by Miriam Yahav-Merke Shevach from Be'er Sheva. She dramatized the poem she had written: ''Why, O, Why, Have You Forsaken Me, O, Bialystok!'' It was a moving and heart-rending poem. All the fond memories of our dear beloved Bialystok were flowing back.

At the conclusion of the Memorial, Koppel Lev distributed among the *landsleit* the *Bialystoker Stimme*. There were not enough copies, as everyone wanted a copy. This shows the great interest in the *Stimme,* since this worthy journal serves as a strong link among Bialystoker *landsleit*.

Stay well, dear Bialystoker *landsleit*. May you be blessed in all your endeavors. And may our great legacy, —, emanating from Bialystok, sustain and preserve us!

Bialystoker Memorial Book Is Warmly Received

The Bialystoker Center in New York continues to receive letters of warm praise from landsleit and friends concerning the monumental *Bialystoker Memorial Book*.

IZAAK RYBAL AND OTHER LEADERS OF THE EAST SIDE HONORED AT A CHANUKAH FESTIVAL BY THE UNITED JEWISH COUNCIL

by A GUEST

The great Chanukah Festival arranged by the United Jewish Council of the East Side of New York drew a large attendance of over 700 people. At this impressive celebration, which took place Sunday evening, the 16th of December 1984, citations of honor, in recognition of their meritorious service, were given to leaders of the East Side. Among the leaders who were honored was our own Izaak Rybal, General Secretary of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, an institution well recognized nationally, and more so, by the residents of the old East Side.

Together with Mr. Rybal the following leaders received honors: Harold Warnitsky, Democratic District Leader, Alan Rosenblut, Director of Governeur Hospital; Breindel Lehon and Shlomis Peikes, leaders in the Women's Religious organizations. All honorees received fitting awards. As expected, there were brief speeches and greetings. One must not overlook the delicious meal to the accompaniment of an excellent orchestra, to the tune of appropriate songs that pleased the public. The memorable event took place in the spacious auditorium of the Co-op Homes, at 551 Grand Street, New York.

The toastmaster of the evening was Assemblyman Sheldon Silver who introduced the speakers, and the people who brought greetings made the presentations to the honorees. Among the assembled guests were political leaders of New York: Harrison Goldin, Comptroller of New York; Manhattan President Andrew Stein, Judge Price and others. Many prominent Rabbis of the East Side and representatives of the Synagogues were in the audience.

The impressive "Chanukah Festival" was opened by Meyer Nochlin, President of The United Jewish Council of the East Side who warmly greeted all the guests incorporating the Chanukah theme. William Rapfogel, dinner chairman, spoke briefly, praising all the honorees and elaborated the many activities and services of the Council into which more than 60 organizations are incorporated.

Rabbi Max Posnansky of the Bialystoker Center made the presentation to the honoree Izaak Rybal. Both, Assemblyman Silver and Rabbi Posnansky spoke in glowing words of praise of the unusually great accomplishments of this charismatic person and his dedication to his Bialystoker Center and community at large. Mr. Silver praised the Bialystoker Center, its leaders and all supporters whose inspiration is Izaak Rybal. Likewise, Rabbi Itzchok Silver of the Bialystoker Synagogue, and comptroller Harrison Goldin heaped praise, on Mr. Rybal and the institution he so ably represents.

Rabbi Posnansky, in his presentation to Mr. Rybal, spoke enthusiastically of the honoree of the Bialystoker Home where 100 elderly people are cared for tenderly with great concern and love where their "golden years" are spent; all under the watchful eye of Izaak Rybal. All this is to his credit; and he, in his modesty, credits all the wonderful men and women who serve on his Board of Directors and Governors.

Very attentively the audience listened to Mr. Rybal's warm response and words of the praise for the Council. The Council, he said: "Unites and solidifies our community and is worthy of all our support." Beginning in English and going over to his native and articulate Yiddish, Mr. Rybal said that it is fitting to speak in this language in which the East Side is rooted; to the audience he adresses and for the institution he represents.

Longingly, he spoke of past generations who established great institutions on the East Side with great zeal and determination. Men and women of vision stood at the cradle of all these institutions. They imbued their children who succeed them to cherish and support what they created. He mentioned two such great institutions: the Bialystoker Synagogue chartered 100 years ago and now headed by the scholarly Talmid Chacham, Rabbi Yitzchok Singer: and, the Bialystoker Home founded in 1928. Both are the pride of the East Side and deserve our tribute.

Mr. Rybal extolled the service of the members of the Board of the Bialystoker Center and their dedication. He introduced the oldest member and one of the founders, the honorary president; Rubin Bindler and also, the youngest president, Sam Solasz. Mr. Rybal equally praised his lovely wife who always is at his side approving his dedicated service. A host of family and friends came to honor Mr. Rybal. Among them, too numerous to mention, were: Mr. and Mrs. Louis Sanders, Philip Matchnikoff, Mr. and Mrs. Hy Einhorn and Mr. and Mrs. I. Shmulewitz.

Briefly, Mr. Rybal recalled his arrival in America after the war, surviving in a most miraculous manner the horrors of torture and persecution by the Nazis. He came to the good old East Side, of almost legendary fame, and identified himself with its people and institutions. He became associated with the Jewish Daily Forward, and simultaneously, with the Bialystoker Center, which now is his great, most loved enterprise It is 40 years of respected and appreciated service.

Mr. Rybal, in conclusion, expressed great praise for the leaders of United Jewish Council as the central agency for all organizations of the East Side, educational, religious, charitable and social. May we all stand by and serve.

FROM GENERATION TO GENERATION

The Psalmist extolls the unbroken chain of events over the generations. The tradition that is handed down, a legacy, from father to daughter, to grandson and to great-grandson, solidifies the family character and renders our institution secure. "Generation to generation praise your works". Strength and substance that add meaning to life and posterity become that much hoped for and desired result.

It may sound fantastic, yet, in the annals of the Bialystoker Center and Home it is definitely true. We record and recount a family tree of four generations, beginning with a founding family of the Bialystoker Center and Home to the immediate present fourth generation.

Philip Rosenthal, our first President, and Mamie Rosenthal, the first First Lady of the Bialystoker Ladies Auxiliary, together with the first generation of Bialystoker in the United States, built up with the enormous and endless devotion, our blessed institution, to become a permanent home for the elderly and infirm. This is the first generation, may their memory be for a blessing.

It is with like reverence that we reminisce our association with the second generation — with David Goldberg, who was Chairman of our Board of Directors, for nearly 25 years, and Rose Goldberg a member of our Board of Directors and former Vice-President of the Bialystoker Ladies Auxiliary.

Gary Goldberg, a representative of the third generation, has added much prestige to our membership, through his internationally acknowledged financial expertise.

Gary Goldberg's association with our institution goes back to his childhood. He was only seven when he first started to attend our meetings, together with his parents. This implanted in his heart and mind an urgent desire to continue the good deeds of his parents.

Today, the Bialystoker Center and Home exults with the first act of benevolence of a representative of the fourth generation. It is Andrew Goldberg, a direct descendent of Philip and Mamie Rosenthal, who, in his great generosity, made a substantial contribution to our Center and is influencing his friends to support our worthy and humanitarian service to mankind. He brought us all this great *simcha*. Words alone cannot express how proud and gratified we all feel that our Bialystoker Center bore ripened fruits, and that we struck firm roots. We have, indeed, been amply rewarded.

ANDREW GOLDBERG

Let all our benefactors and friends around the world learn, about Andrew Goldberg's blessed benevolence, and our equally blessed association with this fine lad of the fourth generation. Let the *Bialystoker Stimme* resound among our *landsleit* in all four corners of the world the noble tzedakah concept of Andrew Goldberg. And let this set an extraordinary example for the entire Bialystoker younger generation to take over the humanitarian role started by their forebears, in behalf of our needy landsmen-and-women, and the stranger. May this concept grow and grow...

---

documenting the barbarism that Germany inflicted upon many nations, and with greater sadistic cruelty upon the Jewish people.

The students begin to gain an insight of the collosal tragedy that had befallen the Jewish people at the hands of the Nazis.

The academicians together with gentile intellectuals, plan to televise, to chronogically assemble pictures and manuscripts and documentaries for approval by the committee, by way of discussion and final confirmation.

The great responsibility rests with the library commission who prepare the manuscripts and scientific material for the research center. It is good to know that the Center possesses the greatest picture collection. It has in its possession a collection of 17,000 micro films with the required projectors for display.

The committee seeks association with world centers. Foreign guests are no novelty to the Center.

Melbourne Jewry is very proud of its great achievement. It may serve as an example to the larger world centers.

NEW HOLOCAUST CENTER IN MELBOURNE, AUSTRALIA BUILT WITH HELP OF BIALYSTOKER

By ISAAC BLIMES

We have received a lengthy letter from our good friend and landsman, the prominent Jewish leader in Melbourne, Austalia, Aaron Sokolowitz, who is the President of the Farband of Polish Jews and now co-President of the new Holocaust Center. The Center is quite an achievement for Australia.

"I am pleased to inform you", wrote Mr. Sokolowitz, "that thanks to the initiative and support of a Bialystoker in the distant Australia, we were able to establish a great center which depicts the Holocaust, the Churban of our time which includes our once beautiful Bialystok. This is the first and only Center of research and library of its kind in Australia. It also includes thousands of pictures and other important objects".

Although our friend Sokolowitz has been ill and hospitalized for a while, he bent every effort to pursue his holy task in achieving the establishment of the Holocaust Center. There were other good people who worked along with him. The tremendous financial help came from Mrs. Minna Fink and her family, which helped make this historic Holocaust Center a reality.

Mrs. Minna Fink is the widow of the unforgettable and prominent Bialystoker landsman, Leo Fink, of blessed memory. Leo Fink was a kind-hearted person, a generous supporter of Jewish causes and Israel. He constantly helped people in need.

Leo Fink, who was a successful industrialist, devoted much of his time, after World War II, to bring many refugees, survivors of the Hitler brutality to Australia. He helped to reestablish and reconstruct their lives. In recognition and appreciation for Leo's acts of mercy and compassion and for the great financial assistance of the Fink family toward the establishment of the Holocaust Center, the leadership of the Center decided that the building carry the name of Leo Fink.

Two thousand people came to the dedication ceremony of the new Holocaust Center. All Jewish organizations were well represented. The government, too, was prominently represented. Dr. Yitzchak, Director of Yad V'shem, came from Israel to participate in this historic event. Upon his suggestion, the new Holocaust Center has become part of Yad Va'shem.

Leaders of the many Jewish organizations and of the Federated Australia gave appropriate talks, as did local government leaders. Many prayers were chanted in spirit of the occasion. The most impressive greeting came from Mrs. Minna Fink, who has already become active in the Center. Representing the family Minna Fink offered thanks to the Center for having honored her late husband by giving the building his name. Together with her children she unveiled the plaque of the Fink House.

LEO FINK, OF BLESSED MEMORY
Prominent Bialystoker Landsman, Industrialist and Philanthropist, for whom the new Melbourne Holocaust Center is named.

In his letter to the Bialystoker Center, Aaron Sokolowitz writes that the new Holocaust Center in Melbourne will serve as a house of study and research on the subject of Holocaust and resistance that did take place against the Nazis, about which new information comes to light. Simultaneously, this Center will demonstrate the wonderful and beautiful Jewish life in Poland and in all of Eastern Europe in the pre-Hitler days, which was so maniacly and fiendishly obliterated by those beasts of hatred and their subservient helpers.

In one of his articles which appeared in the Australian Jewish News", about the new Holocaust Center, Aaron Sokolowitz writes the following:

"It is of significant importance to inform the Jewish public about our daily activities and accomplishments for the Center.

Many groups were organized which serve the Center with great responsibility. With great devotion, the women's group serves. Theirs is a daily task; as guides, they do technical work. They offer information. They assume responsibility of receiving guests and lead them through the building. Their knowledge of the Holocaust is strengthened by study, seminars, symposiums, etc. This facilitates their service. 90 percent of the visitors are non-Jews, composed of various ethnic groups, Australian and students of many schools.

To many of the visitors, the term Holocaust is merely a word from the dictionary not embracing the entire concept. It therefore, requires intelligence to convey the tragic reality of the Holocaust to the young generation,

CENTENARIAN, JACOB SAPERSTEIN IS GREATLY HONORED TOGETHER WITH HIS SON, IRVING STONE, AT A BANQUET BY YESHIVA UNIVERSITY

Sunday evening, the 9th of December, 1984, the famous Yeshiva University, the seat of higher Jewish learning, held its Annual Chanukah Banquet at the regal Waldorf-Astoria Hotel. Among the overflowing attendance were many prominent dignitaries. The principle speakers at the banquet were: Secretary of State, George Shultz, and Yitchak Shamir. Foreign Secretary of Israel.

Among the prominent people, national and international, who were honored, special honor was given to our Bialystoker landsleit, the 100 year Jacob Saperstein, and to his son, Irving Stone of Cleveland. On this auspicious occasion the Stone-Saperstein Family made a pledge of 1,000,000 dollars toward Jewish education at Yeshiva University.

It is interesting to mention that Jacob Saperstein came to America in 1905, to relatives in Cleveland, Ohio. Like all other immigrants, he worked very hard to eke out a livlihood. Very quickly, the energetic Saperstein started business on his own, by selling greeting cards from a wagon drawn by a horse. From this tiny beginning, step by step, in time, emerged the well-known and established business, "American Greetings", whose energetic head is Irving Stone, son of the founder, Jacob Saperstein.

The Saperstein-Stone Family is well-known for its philanthropy. Generous support to Jewish institutions is preeminant in the family. It is given with heart and with love. Israel, Yeshiva University and scores of Jewish organizations benefit from this sharing of good fortune.

On the occasion of his 100th birthday, Jacob Saperstein was honored for his many kind deeds, which we call, *"Maassim-Tovim"*. And, his son, Irving Stone, was given an honorary degree for his indefatigable service to his people. The people in attendance showed their approval by their tremendous applause.

HELEN AND IRVING STONE

We, at the Bialystoker Center and Home for the Aged, rejoice that our landsleit Jacob Sapirstein and Irving Stone were so highly honored. They, and the entire family, have endeared themselves within our great institution — the Bialystoker Center — and we are forever grateful to them for their splendid support. We wish them contentment, good health, and great Nachas from their families.

---

succeeded in business and now, he is the President of the well-known Shaffer Pen Company, and is active in real estate.

Mr. Zborowsky has never forgotten his past. He was instrumental in founding "The American Federation of Jewish Resistance", and helping its champions and victims. He devotes much time to spreading the message of the tragedy of the Holocaustt, and he extolls the resistance movement that has now come to light. He is one of the main supporters of "Yad Vashem" in Jerusalem — the largest reservoir of all materials pertaining to the Holocaust.

Lately, Mr. Zborowsky has become President of an International Organization of Many Lands, whose goal is to erect a landmark for the destroyed Jewish communities of Eastern Europe, in a valley where the cities and villages will bear the names of the once flourishing Jewish communities.

ATTENTION ATTENTION

You May Now Receive
The Bialystoker Memorial Book
At A Reduced Price

In order to enable
many more of our
landsleit and friends
to acquire the new monumental

Bialystoker Yizkor — Book

published by our Bialystoker Center in New York we decided to sell the remaining small quantity of copies at a reduced price. You may now obtain this great work containing more than 700 pages in Yiddish and English for $25.00, and we will forward it to you.

Procure this great Bialystoker Yizkor — Book, for yourself your children and friends while some copies are still available.

Please, mail your request for the book, and mail it to the Bialystoker Center with enclosed check or money order for $25.00 and $2.00 for shipping at the address below:

Please, mail check and full address to

Bialystoker Center
228 East Broadway, N.Y.
Tel. (212) **475-7755**
Att: *Mr. Izaak Rybal*

PRAISE AND RECOGNITION FOR MAX RATNER AND ELI ZBOROWSKY AT CELEBRATION OF AMERICAN ISRAELI CHAMBER OF COMMERCE

By SH. ARONSON

Several hundred people, among them representatives of the American and Israeli governments and various industries, participated in a banquet arranged by American and Israeli Chamber of Commerce, on Tuesday, December 11, 1984. The Banquet and Fashion show were held in the ballroom of the New York Hilton Hotel.

Our own good friend and Bialystoker landsman, Max Ratner of Cleveland, who until now was President of the mentioned Chamber of Commerce, was among the prominent guests. Presently, Mr. Ratner is National Chairman of American-Israel Chamber of Commerce.

The incoming President of the ''Chamber'' is Eli Zborowsky, well-known industrialist and guiding spirit of the refugees of the Holocaust.

Among the guests of the evening were Izaak Rybal, General Secretarv of the Bialystoker Center and Home, and his wife Molly; and, the Editor of the monumental ''Bialystoker Memorial Book'', I. Shmulewitz, with his wife, Miriam.

Max Ratner and Eli Zborowsky were highly praised by all speakers. Max Ratner was singled out in praise for his great and meaningful dedicated service all the years to the American-Israel Chamber of Commerce; for his help to the economy of Israel; for promoting and strengthening American-Israeli relations. Mr. Ratner was one of the founders and the guiding spirit in this organization, beginning with 1953, and continues in this capacity, in this great and harmonious partnership.

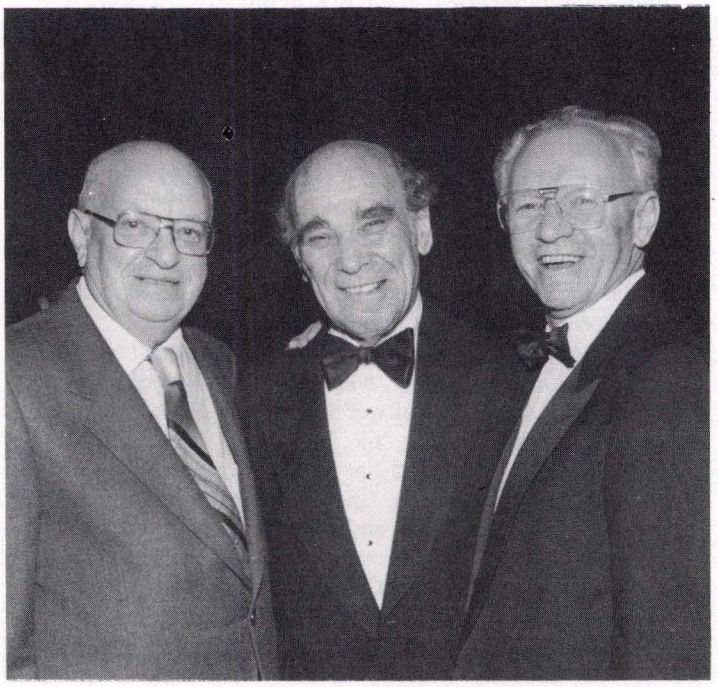
Eli Zborowsky was equally praised and thanked for his incessant efforts for establishing good trade relationship between America and Israel. This is of significant help for Israel and promotes good will and understanding between the two nations.

As the newly elected President of the American-Israel Chamber of Commerce, Eli Zborowsky delivered a short but impressive speech that was well received. They all wished him success in his new office and all his endeavors.

It is imperative to note that Eli Zborowsky is a major participant in the American Federation of Polish Jews. In 1979 a special delegation went from New York to Warsaw for a meeting with the Polish government. The delegation of five people included Eli Zborowsky and Izaak Rybal.

The Bialystoker Center and Home for the Aged joins all other organizations in wishing well to Max Ratner and Eli Zborowsky, our good landsleit and friends.

Max Ratner, who came to America in his youth sixty years ago, is completely devoted to Judaism. Gradually and successfully, he has become one of the great industrialists in America. It is the American success story.

Izaak Rybal, Max Ratner, Eli Zborowsky

He ranks high in American social life. With all that, he has remained faithful to his Jewish heritage, which he imbibed in his home town of Bialystok, nurtured and reared in the warmth of the parental home of Moshe and Peshke Ratner — a family that was highly respected in the city of Bialystok. All worthy Jewish causes have enjoyed his constant attention and support. And, Israel tops the list. The same can be said about his lovely wife, Betty, who in her right, is a patron of the arts.

We are pleased to add that our friend, Max Ratner, was the moving and guiding source behind the monumental enterprise — the publication of our beautiful ''Bialystoker Yizkor Book'' in 1982. The Book takes its place among the Holocaust literaure. It is the most fitting memorial to the martyrdom of the Bialystoker Kedoshim and to the great and famous Kehilla that flourished hundreds of years and now lies in ashes.

Eli Zborowsky's life is the miraculous story of escape from certain death by the Nazis. He never forgets his second lease on life. Although, comparatively, he is yet a young man, he is extremely popular and well appreciated in America and in Israel, as well as in lands of Latin America; and, for good reason. He simply devotes all his time to his ''people and their problems''. He is of service to all worthy organizations, especially to the She'erit Halpleita.

Eli Zborowsky hails from the Shtetl of Zsharki, Poland. He came to America after the war. Rapidly, he

SOL BINDLER'S NAME PERPETUATED IN ISRAEL

The deeds of good people must never be forgotten by their contemporaries even posthumously. Among the founders of the Bialystoker Center and Home, we treasure two dedicated men, Rubin Bindler and his brother Sol, of blessed memory, Zichrono Livracha. Both have added a beautiful chapter of dedicated service to their beloved institution — the Bialystoker Center and Home. They saw it grow from its infancy into a well-established and highly acclaimed organization.

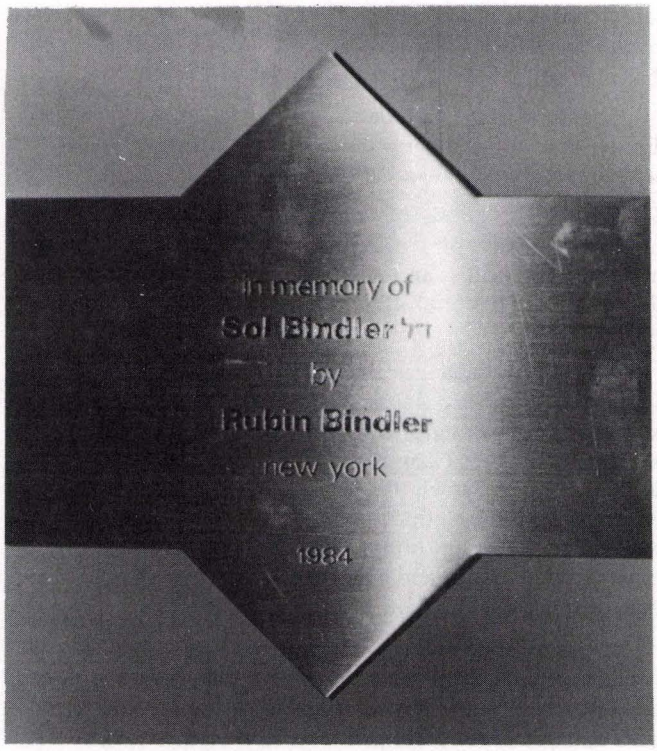
Thank G-d, Rubin Bindler is with us and continues actively in the service of the Bialystoker Center and Home. He has the high distinction serving as Honorary President, an office he graces with dignity and devotion.

It now is our purpose to write and exclusively recall the service of Sol Bindler, who selflessly gave of his time and energy to the Bialystoker Center and Home, from its inception, and rose to become vice-president. Unfortunately, for us and his family, Sol passed away in 1967, in the prime of life, leaving behind his two beloved daughters Lottie and Jean and their families.

Sol Bindler and his brother, Rubin hailed from a shtetl near Bialystok, by the name of Trestine. When a sizable number of people of the shtetl came to New York, they formed their own organization and a ladies auxiliary. They joined later with newly arrived people from the adjoining shtetl, Goniondz, and formed one organization: Trestine-Goniondz, and a Ladies Auxiliary. Mrs. Sarah Molozowsky was chairlady of the ladies auxiliary.

When the landsleit heard the shocking news that Sol had passed away, the ladies auxiliary together with the help of Rubin Bindler undertook a fund-raising campaign in his memory, known as "The Sol Bindler Memorial Fund". The sizable amount under the chairmanship of Shmuel Kursgorn of Petach-Tikvah, for needy people.

When the Trestiner Ladies Auxiliary was organized, they started a free loan chapter to help the needy landsleit in Israel without interest. Later, they expanded to provide scholarship for needy students. The donations to this important fund was increased three times over.

A memorial was also set up in the Beit Levinstein Hospital. This unique hospital's main function is to help war invalids and those who have become invalids as a result of accident or illness. This hospital is located in Raanana.

An appropriate plaque was erected in that hospital to the eternal memory of Sol Bindler in the hall leading to the physical therapy section on the second floor. The plaque in Sol's memory reads:

In Memory Of
SOL BINDLER
By
RUBIN BINDLER
New York
1984

We, the Bialystoker Center and Home and all landsleit, say: *May Sol's memory be for all blessing.*

Community Center and Jewish Federation for having had the privilege to work together with you for a higher quality life in our Jewish community.

We all hope that your residence in New York will be a happy and productive one, for both you and your wife, Ruth, and that we will hear only reports of naches from you.

Best personal regards from all of us: Rabbi Herschel Horowitz, Rabbi Michael Fine, Rabbi Yaakov Hein, Herman Margulies, Raphael Nussbaum, Rabbi Joseph Reifman, Rabbi Samuel Sandhaus, Rabbi Simon Shoop, Rabbi Jack Werbin, Al Nathan, Judy Hochman, Tom Goldenson (new Director of Jewish Family Service), and, of course, myself.

When you visit Scranton, remember, you have a great many friends and admirers. The impact you have made in Scranton will endure for a very long time to come. So, please, do come in and say hello.

Sincerely,

Seymour Brotman, ACSW
Executive Director
Scranton Lackawanna
Jewish Federation
Scranton, PA. 18510

OUR NEW RABBI'S OBSERVATIONS

By MAX B. POSNANSKY

Coming to the Bialystoker Center and Home for the Aged is a new challenge for me and, certainly, a new experience. Having served the American Jewish Community for four decades in the capacity of Educator and Rabbi, I modestly trust that I have the background to serving in my new undertaking as Rabbi and Chaplain of the well-established Bialystoker institution.

From the first day of my service at Bialystoker Center and Home I have come to understand that with all past experience, there are greater requirements for me, as for all personnel, to excercise, namely, compassion and understanding. Greetings, courtesy, politeness are wonderful means of developing good relationship. In our Bialystoker Home, I sense, we must carry these delicate niceties somewhat further. A kind word, a helpful hand, exercise of patience, readiness to meet all unforseen circumstances will round out a devoted service. These are goals one must set for himself.

What makes the Bialystoker Center and Home so unique and praiseworthy? It begins at the very top. At the helm of this organization stands a man who is completely dedicated to this institution, beyond the call of duty, and is closely identified with it. I am referring to Izaak Rybal, who is Mr. Bialystok personified. All that bears the name Bialystok is his concern and receives his warmest attention, beyond human imagination. From the Bialystoker Center he reaches out to Bialystoker the world over. It is amazing.

Izaak Rybal is the center of all activity and supervision of this humanitarian institution. He presides authoritatively, yet gently over every segment of this organization, which is entrusted in his charge by loyal Boards of Governors and Directors. His inspiring and enthusiastic leadership produces a resounding and positive response among all personnel. This harmonious cooperation creates an aura for all good that envelopes the Bialystoker Center. There is no small wonder, therefore, that this is the finest institution of its kind in America.

One has to visit on every floor, beginning with the eighth floor, which is designated to physical therapy, various activities, and dental clinic, all for the residents, who are treated with kindness and love. Then tour on all the floors where the residents reside, to obtain first hand knowledge of how well they are treated in the twilight of their life. One has to stop at the nurses' station and observe how well the residents are cared for in their illness. The staff of doctors, the supervisor and her staff of nurses are always on hand in caring for the residents.

One must visit the dining room and observe the orderliness, the gentle service of the staff and waitresses, the excellent food, the kitchen, the preparation of the food, all supervised by a competent food director. The visitors will come away excited and say, "It is all good and immaculate".

Finally, our Synagogue serves to the spiritual needs of our residents. We always have a fine minyan, which many

Rabbi Posnansky with farewell gift from Seymour Brotman — Scranton Council

outsiders frequent. The Torah class every Friday is well attended by the residents. We review the Sidra of the week in the light of contemporary life. We always encourage the participation of the attendance. We inject the Sabbath spirit with the singing of Shalom-Aleichem. Every holiday is celebrated in the synagogue, on all floors, and is festively observed in the dining room which is always decorated for the particular occasion.

Totally, the Bialystoker Center is a good Home, away from home. It deserves our admiration, respect and support.

Rabbi Posnasky, who is a native of Scranton, Pennyslvania, and served the Beth Shalom congregation for twenty years and the Clarks Summit State Hospital and Farview State Hospital as Chaplain, is now Rabbi and Chaplain of the Bialystoker Center and Home.

By way of introduction, we reproduce a letter the rabbi received from the Scranton Jewish Community.

Dear Rabbi Posnansky:

The Scranton-Luckawanna Jewish Federation and the Jewish Professional Leadership Committee wish to express our regret on your sudden departure from Scranton and on our not having had an opportunity to pay fitting tribute to you for your two decades of meaningful tenure in our community and six years of rich association with our particular group.

Your absence is indeed conspicuous and leaves a great gap in the strength of our communal services and human caring. You were always a concerned and articulate spokesman for our community, its people and the totality of Jewish life, and you will be very much missed by everybody.

Until such time as we can get together, personally, I have been asked to convey to you the gratitude of your colleagues from our various synagogues and temples, educational institutions, Jewish Home, Jewish Family Service, Jewish

ESTABLISHMENT OF A MUSEUM CENTER IN NEW YORK IN COMMEMORATION OF 6 MILLION MARTYRS

By M. ESTERMAN

Although forty years have passed since the conclusion of World War II and the destruction of European Jewry by Hitler, no fitting memorial was established for our martyrs in New York, the largest Jewish community outside Israel. For various unacceptable reasons, it was not realized.

Now, however, largely, through the great efforts of our Jewish Mayor, Edward Koch, we are achieving our belated objective. Some time ago, Mayor Koch appointed a special committee, composed of one hundred prominent people, the cross section of New York's Jewish leadership, all patrons of the great refugee effort, to help in establishing a Memorial Center and Museum in memory of the six million of our brethren who were mercilessly killed by the Nazis.

RABBI DR. DAVID BLUMENFELD

Heading this all important committee are two well recognized and highly respected Jewish personalities: George Klein, the well-known builder, who made his mark within the Jewish community, and Robert Morgenthau, the District Attorney of New York, a man of great reputation.

Former Senator, Jacob Javitz, and the well-known author of the Holocaust, Eli Wisel, are Honorary Chairmen of the committee. Rabbi Dr. David Blumenfeld was named Executive Director of this "Holocaust Memorial Commission".

This multi-faceted Memorial Center and Museum, dedicated to our revered Holocaust victims, will be housed in the completely renovated historic Customs House in the vicinity of Bowling Green, near the Battery, at the Port of New York. This building was used by the government for eighty years. Many well-known institutions were vying for this desirable customs building for their purposes. However, the Federal Government decreed that it gladly designates this building for the highest purpose, a landmark for generations — The Memorial Center and Museum — to the eternal memory of the six million Kedoshim.

To realize this phenominal and historic undertaking, Rabbi Dr. David Blumenfeld predicts the cost will exceed $15,000.00. This much needed money will come from philanthropists, organizations, foundations, and all kind-hearted individuals, to whom the Holocaust is unforgettable. Great interest has been generated among Jews in all parts of the United States.

In keeping with the vast formulated plan in preserving for posterity the volumes, virtually tomes, describing every aspect of the Holocaust, including pictures and films, it will also serve as a great research center for graduate students, who will seek valuable information of Jewish life and scholarship of 1,000 years and more on the European continent and particularly in Eastern Europe which Hitler destroyed in one decade. The Center will also include the volumes describing the life and letters of American Jewry beginning with the arrival and struggle of the first immigrants, as well as the post World War era. The Center will serve as a meeting place for lectures and discussions pertaining to the Holocaust to the rich Jewish life of the past, and to contemporary Jewish life and letters. The vast library, the collected manuscripts, archives, will serve as a reservoir to all, present and future generations, who seek Jewish information. To be sure, this edifice will house a synagogue.

Every aspect of Jewish life and accomplishments, imminent problems, that deserve attention will become current for discussion and symposium, in which Jewish and secular scholars will participate. The resistance to anti-Semitism and neo-Nazism will be fostered. A periodical addressing itself to all these themes will be widely circulated. Those who deny or denigrate the Holocaust must be silenced forever.

The Holocaust Center will operate in cooperation with all such centers, throughout the United States and abroad, and especially with the American Holocaust Memorial Council in Washington.

The leadership of the Bialystoker Center in New York, which is part of Jewish organizational life, has expressed its great satisfactions with this enormous project and pledged its support in helping to preserve and perpetuate the memory of the six million Kedoshim in the Holocaust Center and Museum.

FROM THE DESK OF OUR ADMINISTRATOR

By MYRA BAILIN

One of the problems we have been experiencing recently, and now which remains unresolved, is receiving timely payment from Medicaid. Bialystoker can be paid for care by three different sources. As many of you may be aware, patients in our facility pay out of their own private funds, if such are available. Some, although very few, are eligible for reimbursement under Medicare. It is a federal program of hospital and medical insurance that applies to people over 65. This deductible plan pays a portion of the cost of care in a skilled nursing home only if the patient is in need of skilled nursing or rehabilitative services.

The great majority of our patients, that is 92 of 95. have little or no economic resources available to pay for their medical care and attention. The services required—mainly custodial — for the problems that affect our patients, are mostly for chronic disease and long-term disabilities. For these poor and infirm, Medicaid provides health care benefits.

At best, Medicaid reimbursement is minimal, and we have to look to the Bialystoker Center and contributions from our supporters and friends to supplement the cost of care, particularly since our standards are as high as they are. But now that Medicaid is experiencing computer malfunctions and is delinquent in payment, the Home has received help from the Bialystoker Center in order to pay vendors and maintain our good name.

A new formula for determining Medicare payments to hospitals went into effect last year. As a result of these D.R.G.'s (diagnostic reimbursement groups), hospitals are being paid a flat fee for each case treated in a particular category of illness; for example, the hospital receives payment per heart attack rather than by days of stay or individual treatment bills. As a result, hospitals have an incentive to minimize costs for these Medicare patients, and we can anticipate the discharge of sicker patients to our nursing homes.

In response to these external pressures, as well as to our own desire to improve, we are continually evaluating our procedures. Consequently, a new medication administration system, known as blister or bingo packs, is being introduced at this time. The unique feature of the program is the medication packaging which makes bottles obsolete and displays each pill individually wrapped on a card. The new process should maximize our control of medication by reducing error and allowing for more accurate count. In addition to being a more effective system, blister packs are popular with the nurses because they save time and make medication administration easier. As often in the past, we here at the Bialystoker Home and Infirmary for the Aged are proud to be one of the first to initiate the latest procedures and equipment in order to provide quality care.

Somehow, time flew. Again, as every year, we were inspected by the New York State Department of Health. These surveys are part of the requirement to maintain our licenses as a nursing home and health related facility. Suffice it to say, all the components of care are examined and assessed against standards and criteria established by the state and federal goverments. This year, the survey seemed to be particularly comprehensive and invasive; however, we are pleased to report that all conditions were in compliance. The state's mandate and recommendations will soon be forthcoming. These will be supplemented with our staff's goals for maintaining and improving life here at the Bialystoker Center and Home.

On behalf of all of us associated with Bialystoker Home and Infirmary for the Aged, I would like to thank all of our staff, particularly our Department Heads, for their hard work and dedication, not only during the survey and its preparation, but also for the effort expanded all year on behalf of our patients and residents.

My husband and two sons join me in wishing everyone a *happy and healthful Passover*.

Traditional "Shabbat Hagadol" Birthday Of Our Honorary President Rubin Bindler

The esteemed and well respected Rubin Bindler, Honorary President of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, has established a life long tradition in observance of his birthday. Annually, when his birthday corresponds to Shabbat Hagadol, the forerunner of Passover, connoting national Jewish freedom, Rubin Bindler donates a sizable contribution to his favorite institution, *The Bialystoker Center And Home*.

Over the years, more than half a century, Mr. Bindler has been and remains one of the central figures of this, his beloved institution. On his birthday, Mr. Bindler accentuates his giving and influences a host of friends to do likewise for his great institution. He calls on family, landsleit and friends that instead of presents to him, the sizable presents be given to the Home.

We extend our best wishes to our dear friend, Rubin and pray for his good health and length of days. May he grow stronger and more vigorous and continue in his great tradition each passing Shabbat Hagadol. This is our sincere and whole hearted wish. *Chazak*.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE GREAT NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

All this Dr. Pisar related broadly in his book, *''Of Blood And Hope''*.

After his deliverance from the Nazis, a second miracle happed to Samuel Pisar. At the age of eighteen, after the war, he found his two uncles, Eliezer and Nachman Suchowolsky (his mother's brothers), in the distant Australia. They brought him over there and provided him with all he needed, principally, with a high education.

From Australia the road led to the famous Sorbonne in Paris, and from there to Harvard University and to other academies of higher learning. All these roads led him to recognition and fame.

That boy, a scion of Bialystok, a remnant of a large family who was victimized by the Nazis, is today a famed international lawyer with offices in Paris, Washington, and in other world centers. He reached the pinacle of success and fame he never envisioned nor dreamed of. Despite such attainment, Dr. Pisar remains loyal to and spearheads the Jewish heritage. He extolls the Yiddish language now as he did in old times, in the bosom of his mother and father, and all elders. He continues the propagation of the language by Isaac Bashewish Singer, which Stalin and Hitler thought they had destroyed.

Dr. Pisar's vow that his book *''Of Blood And Hope''*, though published in all major languages take priority in Yiddish, has been fulfilled.

''This book is all about my old Jewish Bialystok'', Dr. Pisar told me. ''It is about my early life and my sorrow, about my near and dear ones. It speaks of my achievements, my hopes, and yearning. This can only be addressed to my brethren and in our language''. He continued saying that, although professionally he resorts to other languages, Yiddish remains his natural mother tongue.

Dr. Pisar reserves the greatest praise for his revered uncle Eliezer Suchowolsky, who translated the monumental book into Yiddish. His uncle, Dr. Pisar says, ''infused the book with heart and soul''. This was for him a service of dedication, like Kidush Hashem — for the dead and the living. His uncle and family have been living in Israel since 1955.

There is no doubt that *''Of Blood And Hope''* is a book that will be received in Yiddish as well as it has been in all other seventeen languages in which it has been translated.

SEARCH FOR FAMILY

My grandparents came from Bialystok in the early 1900's. My father's parents were *Isaac* and *Hanna Kalmanowitz*. My mother's father's name was *Kushnerofskv*.

I would appreciate any information you could send me to my home address.

Herbert A. Camann
24 Elinor Road
Newton, Massachusetts
02161

Bialystoker Center and Home's Prominent CPA's Attend AAHA Conference in San Antonio, Texas

The Bialystoker Home's CPA's, David Adest and Philip Machnikoff, partners in the firm of Loeb & Troper, were delegates to the annual meeting of the American Association on Non-Profit Nursing Homes held in San Antonio, Texas, October 29, 20 and 31. Over 3,000 participants attended sessions dealing with the future of programs and reimbursement for the geriatric field. The New York delegation held special meetings to discuss the impact of national policies on New York State. Mr. Adest and Mr. Mechnikoff were invited to present a program at the 1985 Annual Conference to be held in Los Angeles, California.

David Adest And Philip Machnikoff

In addition to attending this important conference, our CPA's met with representatives of the San Antonio Jewish community. They were proud to learn that there are three synagogues in San Antonio, a mikveh, a strictly kosher restaurant and a Hebrew Day School with over eighty students. In nearby Austin, Texas, Lubavitch maintains a Chabad House for students at the University of Texas. The orthodox shul in San Antonio maintains a daily minyan of over twenty attendees with a fifteen minute learning session after the morning prayers.

The Bialystoker Center is extremely proud of its accomplished and highly recognized accountants David Adest and Philip Machnikoff of the firm of Loeb & Troper, who were the honored delegates to the annual meeting of the American Association on Non-Profit Nursing Homes. That they were chosen to develop a program for the 1985 annual conference is most gratifying to our institution. We wish them every success for the future; and, may they continue in the mutually beneficial service for the Bialystoker Center.

AN INTERVIEW WITH DR. SAM PISAR

By I. SHMULEWITZ

The article we are presenting here, in minor abridgement, by the known writer I. Shmulewitz, was printed in the *"Foreward,"* Friday, the 30th of November, 1984.

"Although my grand book, *"Of Blood And Hope"*, which was published five years ago, was enthusiastically received by the public, I am more proud of the book's recently published Jewish version", said Dr. Sam Pisar.

Dr. Samuel Pisar, author *"Of Blood And Hope"*, is very pleased and gratified that his book is read by millions of people. It is even more rewarding to him that the book is available now in his native mother tongue, to the Yiddish speaking public.

It is the Yiddish language that is so dear and precious to Dr. Pisar. Especially when he recalls that this was the language which was on his pale lips when he was tortured by the brutal hands of the Nazis.

"Beyond comparison, I am pleased with my achievements in life", said Dr. Pisar during our discussion. "Now, with the publication in Jewish of my great book, I have achieved the greatest measure of fulfillment".

This celebrated book, *"Of Blood And Hope"*, by Dr. Samuel Pisar, has been translated into seventeen languages and has reached millions of readers around the world. It topped the best seller list for fourteen weeks when it was published in Hebrew, in Israel.

Dr. Pisar's book, *"Of Blood And Hope"*, was translated into Jewish by his uncle, Eliezer Suchowolsky, who lives in Israel. I.L. Peretz Publishing House in Tel-Aviv published the Jewish version, which met with instant success in all Yiddish speaking circles.

Dr. Pisar's many fans, who admire him for his breathtaking career, know little about his equally impressive life and experiences. This they can glean only from this great book, which may now include the Jewish reading public.

"I wish", Dr. Pisar said, "the Jewish youth should read my book in Jewish. This book can serve as a guide for the oncoming Jewish generations and for others alike. Mankind must know what was perpetrated on our terribly tortured people, witnessed by an indifferent civilized world. Let them be warned for the future, and let them remember forever, even after the unspeakable Holocaust that has befallen our lamentable people, that we must be on guard.

In all places and on all occasions, when I lecture before wide audiences, many young Jewish people approach me to tell me of their nostalgia for the Jewish language. They beg me to speak to them in Yiddish, and I readily comply with their wish. Such people are close to my heart; for we share the same background.

Judith & Dr. Samual Pisar

The young scholar was lost in thought for a while — a respite from our conversation. There was a faraway look. It became apparent that his thoughts were retracing the tragic past that gives him no surcease even now, in his colorful life.

Sam Pisar was born in Bialystok to his beloved parents, David and Helen. At the outbreak of the war, Bialystok was occupied by the Nazis for a short spell and later for about two years by the Soviets. When Hitler declared war on Russia, the 22nd of June 1941, the horrible "Final Solution" commenced against the Jews — ghetto, pain, and, against a hopeless tomorrow.

When the small boy Sam was sent to Auschwitz together with his dear ones and most others from Bialystok, he was barely twelve, although he looked older. His mother dressed him in oversized trousers to make him look older. As he seemed strong, he was put to hard work in the death camp together with other Jews.

There, in Auschwitz, in the frightful hell on earth, little Sam was close to the gates of death. The smoke from the crematorium always reached his nostrils. And the Nazi Angel-of-Death pursued him everywhere. His father and mother, a young sister, and many other members of his family were executed by the Nazis. With him a miracle occurred.

Shortly before the end of the war, young Sam Pisar was driven together with other Jews, by the Nazis on a 'death march' from Auschwitz to the Tirol Mountains. He chanced an escape and succeeded. Shortly thereafter, he was liberated by the American Army near Munich.

THE FAMOUS CHAIKE GROSSMAN VISITS BIALYSTOKER CENTER

The highly revered and respected heroine, the initiator of the uprising in the Bialystoker ghetto, who now resides in Israel and is a member of the Knesset, Chaike Grossman, paid a visit to our Bialystoker Center on September 9, 1984, accompanied by her husband.

These most welcome guests were warmly received at a luncheon arranged by the Bialystoker Center in their honor, in the presence of a number of members of the institution. The intimate gathering was greeted by Sam Solasz, President of the Center. He extended a hearty welcome to the guests and briefly described to them the work, the accomplishments of the Home, and its goals in the service for the elderly.

Charles Schwecher, Chairman of the Board of Governors, highlighted in brief and measured language the then Jewish Bialystok, which has enshrined a glorious chapter in the history of East-European Jewry. Especially, he spoke about the section where he was reared, in the neighborliness of Chaike Grossman and her family.

The well-known writer, I. Shmulewitz, Editor of the new and impressive, *''Bialystoker Yizkor Book''*, praised the Bialystoker landsleit and the Center in New York for their selfless service. Moreover, Shmulewitz had praise for the Bialystoker Center for publishing the monumental *Yizkor Book,* which is destined to remain a perpetual memorial to the destroyed, once flourishing, Jewish community of Bialystok and to the tens of thousands of Jews who perished therein, killed by the murderous Nazis.

A brief speech of welcome was given by Izaak Rybal, General Secretary of the Bialystoker Center and Home for the Aged. He revealed the many activities that are ongoing at this great institution, and he expressed his praise for all the landsleit who stand behind the Center in their service of love. Izaak Rybal also gave an evaluation of Chaike Grossman, who with super-human courage and dignity performed heroics during the uprising in the Bialystoker ghetto, in her battle against the Nazis. Mr. Rybal, likewise, praised Chaike Grossman for her contribution in building and strengthening the State of Israel.

The last speaker was Chaike Grossman. Chaike Grossman expressed her delight of having the opportunity of visiting the Bialystoker Center and Home, about which she had heard so much. With great nostalgia she spoke about her once Jewish Bialystok. She praised all who preserve with loyalty the precious roots of the destroyed Kehilla.

In her brief talk, Chaike Grossman pointed out that the Jews of Bialystok, despite the unspeakable torture they suffered under the Nazis, retaliated with great heroism in their own battle against the enemy, and preserved Jewish honor.

Chaike Grossman related about her life in Israel and her service as a member of the Knesset. In her parting words Chaike Grossman told us that at the conclusion of the war, she came from Poland, asking for help for the remaining Jews. In moving words she related how enormously the Bialystoker *landsleit* in America and Canada helped her, enabling her and her committee to evacuate many Jewish orphans from Poland and bring them to Israel. Finally, she exclaimed, ''Let us preserve the Bialystoker legacy''.

Before concluding the get-together, President Sam Solasz dramatically described his own survival from the Nazis, where he was constantly at the door of death. Hope, he never abandoned. Even when together with other Jews, he was sent to Treblinka to certain death, due to his unshakable courage, resoluteness and Bitochen he succeeded and overcame the madness of the Nazis.

Finally, Chaika Grossman and her husband, in the company of Izaak Rybal, Sam Solasz, Charles Schwecher, and Sol Krim, visited all parts of the institution. They conversed with the residents. In parting, the good guests expressed their praise for the workers and their wonderful accomplishments, and their loyalty in the masterful service to the Bialystoker Center.

Chaike Grossman's visit to New York last September was in relation to the publishing of her book in English, a translation, from Hebrew, which appeared some time ago. In this book, Chaike Grossman describes the uprising of the Jews against the Hitlerite murderers, particularly the uprising in Bialystok.

---

landsleit abide.

They have forged a strong filial relationship that sheds honor upon their spiritual life they imbibed in their youth in Bialystok.

Forty years ago, when our *landsleit* came to New York, they were happy to discover the great Bialystoker Center and Home for the Aged at 228 East Broadway in New York City. The Bialystoker Center has been built years earlier by Bialystoker *landsleit*.

The Bialystoker Center and Home has become the true great Center and meeting place of all Bialystoker. The *Bialystoker Stimme,* published twice annually, has wide circulation among all our *landsleit* here and abroad. Kiryat Bialystok near Tel Aviv also helps to keep the light of Bialystok aflame. In spite of our mortal enemy, we are alive and prosper.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE GREAT NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

blind and furious hatred, called anti-Semitism, this was the worst — a complete Holocaust.

The Blitzkrieg wiped out Jewish life and culture in Poland, Lituania, Letland, Russia, Romania, Hungary — wherever Nazis prevailed — not mentioning Germany. They had a plan for all Jews. All Jewish organizations, schools, Yeshivos, Chadorim, gymnasiums, anything that had a vestige of Jewishness were methodically destroyed. The fate of all also caught up with our beloved unforgettable Jewish Bialystok.

Our Home Town Bialystok

The Jewish settlement of Bialystok with its accomplishments was deeply rooted in five hundred years, and perhaps more. It was famous as one of the principal Jewish cities in Poland. Its population of sixty thousand Jews, at the beginning of the war, was devoted and steeped in all Jewish endeavors. It was a Kehillah proud of its multicolorful accomplishments worthy of honor in the Annals of Jewish history. Its colorful, great personalities of high education and esteem, all were learned and promulgated learning. Great scholars, rabbis, Geonim, publicists, writers, pedagogues, political leaders, artists, actors, were the pride of Bialystok and Poland. A synthesis of all ways of Jewish life was found in this unforgettable city of Bialystok.

We pay tribute to the wonderful Jewish population of Bialystok. These were people who were loyal to all Jewish verities, principally to Jewish education, both religious and secular. Yeshivos, Chadorim, Gymnasium, the Jewish newspapers, libraries, the theater, sports, and many others thrived and prospered. The accent was on young and old.

The Nazis put an end to that beautiful way of life in Bialystok and in all Jewish communities. So, how can we forget?

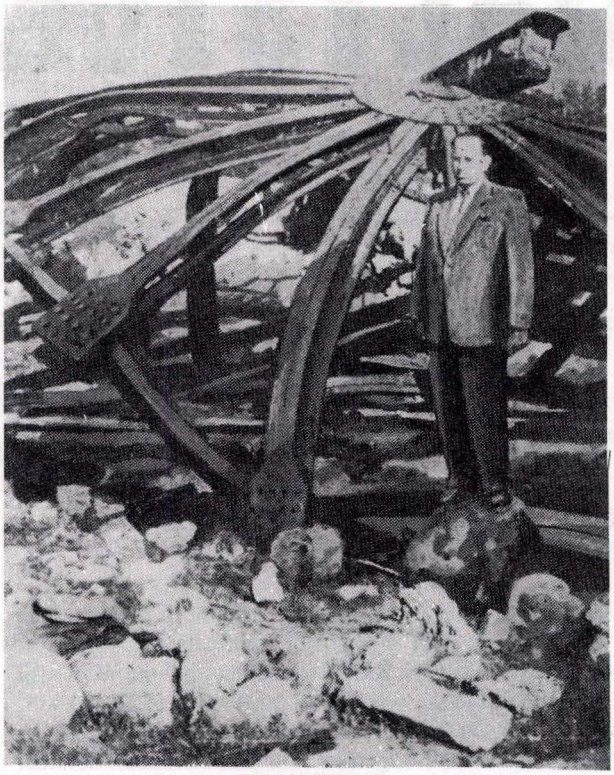
The Bitter End

At this juncture our thoughts go back to the unbelievably sad beginning. How did it all start?

At the outbreak of the war the Nazis marched into Bialystok and remained comparatively for a short time. According to the agreement between Hitler and Stalin, Bialystok became a part of Stalin's sphere in former Poland, which the Russians occupied on September 18, 1939. However, when Hitler declared war on Russia in June 22, 1941, he recaptured Bialystok. This marked the beginning of the tragic end for the Jews of Bialystok and surrounding places, where according to statistics, 300 Jews were massacred. The same day, June 27, 1941, they drove two thousand Jews into the magnificent synagogue and set it on fire. We recall that Bialystok was blessed with many synagogues and houses of study, which were always crowded with worshippers and scholars.

The torture inflicted on the innocent Jews is indiscribable as it was inhuman. The devil played his role. The selection of Jews for slave labor — many were shot outright — and finally the last journey to the death camps became a daily devilish exercise.

The first mass liquidation of the Jews in the ghetto began on the 5th of February 1943. By August the 16th the entire ghetto had been liquidated. The entire city was surrounded by the Nazi murderers who carried off young and old to their final destination — the concentration camps. The prayers and supplications of the victims could have moved and melted stones; all to no avail.

IZAAK RYBAL,
In Bialystok after the war, stands by the remains of the Great Synagogye which the Nazis burned together with 2,000 Jews.

Eternal Tribute To The Martyrs

We shall forever remember the martyred Kedoshim and with honor and respect memorialize them, including the heroic sons and daughters who retaliated with limited weapons against the Nazis, inflicting upon them many casualties. There remains a large mass grave in the former cemetery, of the heroes who put up the last battle. It includes, likewise, those who were found in a bunker, by the Nazis, and killed by them. The city of Bialystok was tragically emptied of its proud and wholesome Jewish population. Today only seven Jews live in Bialystok.

Let Us Preserve A Legacy

After the war, forty years ago, about 1500 Jews returned to Bialystok, survivors of the Holocaust, among them some from surrounding cities. They attempted to reconstruct their lives. They organized functioning committees, relief agencies. It appeared that they might succeed.

It is important to mention that our Bilystoker Center in New York rallied to the support of their brethren, as well as *landsleit* from other countries. Unfortunately, the venture did not succeed. In 1946 and 1947 the remnant began to leave and emigrate to other countries to start life anew. It all came to a bitter end.

The old physical Bialystok ceased to exist. Spiritually, Bialystok is very much alive, wherever our scattered

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.

228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK APRIL 1985 No. 336

THIS IS THE TIME TO REMEMBER

by IZAAK RYBAL

After the Wave of Utter Destruction And Holocaust

This spring of 1985, everywhere, the tragic historic date will be recorded, that will haunt civilization for generations to come. It is now forty years since the end of World War II. Officially, the war ended on the 8th of May 1945, when the remnant of Hitler's generals capitulated following their total defeat together with their awful, devilish machinery of destruction.

Finally, six years after Hitler first attacked Poland September 1, 1939, which marked the beginning of the worst of all wars, it all came to a decisive end in May 1945. With it, all indescribable destruction, mass murder, fiendish and brutal elimination of human beings came to a halt.

The war ended. On the 8th of May no one had to speculate anymore about the total horror, the magnitude of destruction, which we call *''Churban''*. It was all revealed and exposed before the entire unbelieving world. There was never anything like it, and we hope and pray, never again.

It is imperative now to recall and reflect on Hitler's devilish aim and design against the world. His aim was total domination, ''Deutschland uber alles''. About 100 million people, men and women from different countries, were mobilized into various armies, and countless workers into munition plants. More than fifteen million lost their lives on the battlefield and millions more became invalids for life.

During the tragic years of the second World War, millions of people were driven about without security or protection. Aside from the fifteen million men and women, who fell on the battlefields, there were millions of civilians who perished from hunger, disease, bombardments, and by all other means of cruelty.

Coupled by human sacrifice, the Allies spent billions of dollars to stop the onslaught of the enemy. Homes and industries were laid waste, including art, culture and social accomplishments. A complete deluge engulfed civilization. Forty years later we still write, talk, mourn, and evaluate the destruction with tears, pain and heartbreaking memories.

This Lamentable Date For Us Jews

The aftermath of this war is different for us from all other people. Our tragedy is beginning to unfold in many books, documentaries and memorabilia, and human witnesses. It is not forgotten and we must never forget. It is to be related to untold generations. We do not minimize the losses of others. They too were victims and suffered great casualties. However, there is no comparison. We alone were the sacrificial lamb on the alter of almost complete annihilation. Only the remnant of the remnant remained during this grave period from September 1, 1939, to the end of the war; wounds that cannot be healed. After the war, all other war refugees returned to their devastated lands and began to reconstruct themselves under the new regimes, both good and bad.

For us, there was no return home. The miraculous-remnant discovered that their homes, synagogues, cemeteries, all that was precious to them was laid waste. The few who managed to return were unwelcome; a wave of anti-semitic outbreaks followed, and many of the remnant were slaughtered by the Poles.

People ask, ''How long will you talk about the Holocaust? Fogive and forget''. Our answer is, ''We shall never forgive, nor forget''. We owe it to six million of innocent men and women; among them one million of our children, who were bestially butchered by the Nazis and their helpers, simply because they were Jews. No, it cannot ever be forgotten.

A Jewish World Destroyed

After these painful forty years, and with the passage of each year it looms larger, we count our tragic losses, physical and cultural alike. We must demonstrate this before the world. And we accuse the world for having been so indifferent, some neutral, while others were rejoicing over the Jewish calamity — the destruction of the European Jewish community.

A thousand years of Jewish history and accomplishments, cities and villages, citadels of Yiddishkeit in the highest sense went up in flames and turned into ashes. Of all the pogroms, exterminations, exiles, rooted in utter

JOIN US AT THE ANNUAL GREAT BIALYSTOKER THEATER — CONCERT

The Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, is once again making great preparations for the Annual Theater — Concert. As ever, the imposing entertainment will take place in the magnificent Avery Fisher Hall of the Lincoln Center, on Broadway at 67th Street in New York.

For this year's Theater — Concert which is scheduled for Sunday, the 8th of September 1985, at 2 PM. An unusually great program is being arranged comprising of Song, Music and Art. The participants are famous personalities in the world of entertainment.

Julie Budd, famous songstress and star of radio and television — stage and film, *Ron Eliran,* Well known Israeli and International Folk Singer; *Giora Feidman,* World Famous Clarinet Player and Accompaniment; The Famous Cantor *Sol Zim,* who has been acclaimed The Folk Singer Of Our Time. All is topped by the well received *Herb Bernstein Orchestra.*

We call on our Bialystoker Landsleit and Friends to patronize this coming Annual Theater — Concert. A rich entertaining afternoon is assured. Moreover, you will tremendously help the support and progress of the great Bialystoker Home and Infirmary for the Elderly. You will, likewise, meet your landsleit and renew your friendships this afternoon.

Please, call our office for information about tickets and make arrangements for group benefits.

Our Address Is:
The Bialystoker Center
228 East Broadway, N.Y.
Tel: **(212) 475-7755**
Contact Mr. Izaak Rybal

ENGLISH SECTION

This Is The Time To Remember
Izaak Rybal 1

The Famous Chaike Grossman Visits
Bialystoker Center 3

An Interview With Dr. Sam Pisar
I. Shmulewitz 4

Bialystoker Center and Home's CPA's
Attend A Conference 5

From The Desk Of Our Administrator
Myra Bailin 6

Establishment of Holocaust Center in New York
E. Esterman 7

Our New Rabbi's Observations
Rabbi Max B. Posnansky 8

Praise For Max Ratner and Eli Zborowsky
Sh. Aronson 10

Centenarian Jacob Saperstein And
Son Irving Stone Honored 11

New Holocaust Center in Melbourne, Australia
Isaac Blimes 12

Izaak Rybal and Others Honored
By United Jewish Council 14

Impressions From A Visit To Kiryat Bialystok
Leon Katz 15

Dr. Moshe Modai Meets With Leaders
Of Bialystoker Center 17

The Feast Of Lights At Bialystoker Center
Dr. Luba K. Gurdus 19

80th Birthday Of Bialystoker Artist, Ben,
With Exhibition 21

Letters To The Editor 24

At The Fresh Grave Of Prof Mendel Staworowsky
By Israel Rubintshik 30

In Memoriam — Abe Mintz 31

Published by the Bialystoker Center
228 East Broadway, New York City
Editorial Committee — Izaak Rybal, Editor

PASSOVER ISSUE

BIALYSTOKER STIMME

Published by the
BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.
228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK **APRIL, 1985** **No. 336**

THE BIALYSTOKER CENTER HOME AND INFIRMARY FOR THE ELDERLY

We Wish To Inform
Our Landsleit and Friends That

Sunday, May 5th, 1985
At 12:00 Noon
In The
WALDORF ASTORIA HOTEL
Park Avenue At 50th Street
A Grand Banquet And Concert
Will Take Place In Honor of
Two Outstanding Leaders, Of Our Institution
With Their Wives, For Devoted Service,
Over The Years:

- **Mike & Hanna Kremer**
- **Joseph & Sylvia Dines**

Vice Presidents Of The
Bialystoker Center And Home
For The Elderly

We Will Also Observe
The 40TH ANNIVERSARY
Of The Victory Over Hitlerism
Guest Speaker
DR. MOSHE MODAI
Deputy Director Of
Tel Hashomer Hospital In Israel.
The Proceeds Are Earmarked For Important Projects
In Tel-Hashomer Hospital.

– Sumptuous Smorgasbord, – Drinks
– Greetings, – Complete Kosher Dinner –
– Rich Program –

Join Us At This
Great Celebration
And Tribute

דער ביאַליסטאָקער צענטער
היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל

מיר לאָזן וויסן אונזערע לאַנדסלייט און פריינט אַז

זונטיק דעם 5טן מאַי, 1985

אַזייגער 12 בייטאָג
קומט פאָר

אין וואַלדאָרף אַסטאָריאַ האָטעל
פאַרק עווענו און 50טע גאַס, נ.י.

פייערלעכער באַנקעט און קאָנצערט

ביי וועלכן עס וועלן באַערט ווערן צוויי וויכטיקע פירער פון אונזער אינסטיטוציע, מיט זייערע פרויען, פאַר דער איבערגעגעבענער אַרבעט

משה'ל און חנה קרעמער — **יוסף און סילוויאַ דינעס**

וויצע פרעזידענטן פון דעם ביאַליסטאָק צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

עס וועט אויך געפייערט ווערן דער 40טער יאָרטאָג זינט דעם זיג איבער דעם היטלעריזם

גאַסט רעדנער:

דר. משה מודעי

וויצע דירעקטאָר פון תל השומר שפּיטאָל אין ישראל
דער גאַנצער אייגנופט פון דער אונטערנעמונג אין באַשטימט פאַר נייע וויכטיקע פּראָיעקטן
אין תל־השומר שפּיטאָל

געשמאַקער בופעט — געטראַנקען — באַגריסונגען — פולער כשר'ער מאָלצייט — פאַסיקער פּראָגראַם

באַטייליקט זיך אין דער
גרויסער פייערונג!